WO.0007.126.2022

UCHWAŁA Nr LII/599/22

RADY MIEJSKIEJ W CZERSKU

z dnia 20 grudnia 2022 r.

w sprawie uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Czersk

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t. j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 559 ze zm.) oraz art. 12 ust. 1 w związku z art. 27 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. – Dz. U. z 2022 r. poz. 503 ze zm.)

Rada Miejska uchwala, co następuje:

§ 1.

1. Uchwala się Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Czersk.
2. Załącznikami do niniejszej uchwały są:
   1) tekst studium składający się z trzech części, tj.:
      a) części pierwszej – uwarunkowania rozwoju przestrzennego – stanowiącej załącznik nr 1 do uchwały,
      b) części drugiej – kierunki rozwoju przestrzennego – stanowiącej załącznik nr 2 do uchwały,
      c) części trzeciej – uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń studium – stanowiącej załącznik nr 3 do uchwały,
   2) część graficzna:
      a) uwarunkowania rozwoju miasta i gminy w skali 1:25 000 – stanowiące załącznik nr 4 do uchwały,
      b) rysunek studium:
         – kierunki rozwoju gminy w skali 1:25 000 – stanowiące załącznik nr 5 do uchwały,
         – kierunki rozwoju miasta w skali 1:10 000 – stanowiące załącznik nr 6 do uchwały,
   3) rozstrzygnięcie o sposobie rozpatrzenia uwag do projektu Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Czersk – stanowiące załącznik nr 7 do uchwały,
   4) dane przestrzenne dla Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Czersk – stanowiące załącznik nr 8 do uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi.

§ 3.

Traci moc uchwała nr XXXVI/301/14 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 lutego 2014 r. w sprawie zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czersk w granicach administracyjnych miasta i gminy.

§ 4.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu na tablicy ogłoszeń oraz w Biuletynie Informacji Publicznej.

Przewodniczący Rady

Krzysztof Przytarski

UZASADNIENIE

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwane dalej „studium”, jest dokumentem planistycznym określającym politykę jej rozwoju przestrzennego.

Studium jest prawem wewnątrzgminnym, wiążącym władzę oraz podporządkowane jej organy i jednostki w podejmowanych decyzjach, w zakresie działań dotyczących polityki przestrzennej gminy, dla realizacji określonych celów.

Główne cele opracowania studium to:

1) rozpoznanie, aktualizacja i ocena uwarunkowań rozwoju gminy w zakresie środowiska przyrodniczego, kulturowego, stanu zagospodarowania oraz infrastruktury technicznej,
2) dostosowanie wytyczonych dotychczas kierunków zagospodarowania przestrzennego do zaktualizowanych potrzeb wraz z określeniem możliwości potencjalnych zmian wykorzystania przestrzeni w zgodzie z przyjętymi celami rozwoju, które pozwolą na koordynację zamierzeń władz samorządowych w zakresie działalności inwestycyjnej, zmierzającej do aktywizacji gminy i poprawy jakości życia mieszkańców gminy, z wyodrębnieniem zadań lokalnych i ponadlokalnych,
3) stworzenie podstawy do sporządzania i realizacji planów miejscowych.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. – Dz. U. z 2022 r. poz. 503 ze zm.) kształtowanie i prowadzenie polityki przestrzennej na terenie gminy należy do zadań własnych gminy, w tym uchwalanie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Opracowane Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego pozwoli na realizację polityki przestrzennej na terenie miasta i gminy Czersk.

Przeprowadzono wymaganą przepisami procedurę formalno-prawną, w tym uzyskano opinie i uzgodnienia wymaganych organów oraz wyłożono projekt studium wraz z prognozą oddziaływania na środowisko do publicznego wglądu.

Prace merytoryczne i formalno-prawne związane ze sporządzeniem przedmiotowego studium zostały zakończone.

Załącznik nr 1
do uchwały nr LII/599/22
Rady Miejskiej w Czersku
z dnia 20 grudnia 2022 r.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY CZERSK

UWARUNKOWANIA ROZWOJU PRZESTRZENNEGO

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE 5
1.1. Podstawa prawna 5
1.2. Cele opracowania studium 5
1.3. Zakres opracowania 6
2. MATERIAŁY WYKORZYSTANE PRZY SPORZĄDZENIU STUDIUM 7
3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z LOKALIZACJI GMINY I JEJ RELACJI Z NAJBLIŻSZYM OTOCZENIEM 33
4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW WYŻSZEJ RANGI 35
4.1. Ustalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 35
4.2. Ustalenia Strategii rozwoju województwa pomorskiego 36
4.3. Ustalenia Strategii rozwoju powiatu chojnickiego 37
4.4. Ustalenia Strategii rozwoju gminy Czersk 38
5. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU ORAZ STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY 38
5.1. Położenie i granice gminy 38
5.2. Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z położenia gminy 39
5.3. Stan ładu przestrzennego 39
5.4. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu 50
6. STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO GMINY I WARUNKI JEGO OCHRONY 51
6.1. Budowa geologiczna 51
6.2. Rzeźba terenu 53
6.3. Wody podziemne 54
6.4. Wody powierzchniowe 56
6.5. Powietrze atmosferyczne 58
6.6. Szata glebowa 60
6.7. Szata roślinna, świat zwierzęcy 61
6.8. Prawne formy ochrony przyrody 64
6.9. Źródła zagrożeń dla środowiska 72
7. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ 78
7.1. Archeologia i historia osadnictwa na terenie gminy 78
7.2. Dziedzictwo kulturowe gminy i zasady jego ochrony 89
7.3. Zabytki nieruchome wpisane do Wojewódzkiego rejestru zabytków 90
7.4. Zabytki nieruchome ujęte w Wojewódzkiej ewidencji zabytków 90
7.5. Miejsca pamięci narodowej, cmentarze ewangelickie i żydowskie 99
8. REKOMENDACJE I WNIOSKI ZAWARTE W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM ORAZ OKREŚLONE PRZEZ AUDYT KRAJOBRAZOWY GRANICE KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH 100
9. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA 100
9.1. Bezrobocie 100
9.2. Źródła utrzymania 101

9.3. Warunki mieszkaniowe ... 102
9.4. Infrastruktura społeczna ... 103
9.5. Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami ... 104
9.6. Podsumowanie ... 105
10. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA ... 105
11. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY ... 106
11.1. Potrzeby rozwojowe gminy ... 106
11.2. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne ... 107
11.3. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje na obszarach funkcjonalnych ... 110
11.4. Struktura ludności ... 114
Ruch naturalny ludności ... 116
Ruch wędrówkowy ... 118
Wykształcenie ... 119
Prognoza demograficzna dla gminy ... 121
11.5. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy ... 123
11.6. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę ... 124
12. STAN PRAWNY GRUNTÓW ... 127
13. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH ... 131
14. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH ... 131
15. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA ... 132
16. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH ... 134
17. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, STOPIEŃ UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI ... 135
17.1. Komunikacja ... 135
Komunikacja drogowa ... 135
Komunikacja kolejowa ... 143
Transport lotniczy, wodny, rowerowy i szlaki turystyczne ... 144
17.2. Gospodarka odpadami ... 146
17.3. Gospodarka wodno-ściekowa ... 147
17.4. Elektroenergetyka ... 154
17.5. Odnawialne źródła energii ... 155
17.6. Gazownictwo ... 157
17.7. Ciepłownictwo ... 158
18. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH ... 158
19. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ ... 172

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawa prawna

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, zwane dalej „studium", jest dokumentem planistycznym, określającym politykę jej rozwoju przestrzennego. Studium nie jest przepisem gminnym oraz aktem prawa miejscowego.
Studium jest prawem wewnątrzgminnym wiążącym władzę oraz podporządkowane jej organy i jednostki, w podejmowanych decyzjach w zakresie działań dotyczących polityki przestrzennej gminy dla realizacji określonych celów. Granicę obszaru objętego studium stanowi granica administracyjna gminy Czersk. Studium sporządzane jest na podstawie przepisów ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 503 ze zm.).
Nowe studium zastępuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Czersk, uchwalone uchwałą nr XXXVI/301/14 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 lutego 2014 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czersk dla obszaru w granicach administracyjnych miasta i gminy.
Zawartość merytoryczna studium została określona w art. 10 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 503 ze zm.). Studium opracowano w oparciu o wymogi zawarte w rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r., nr 118, poz. 1233).
Opracowanie studium zbiegło się w czasie z wykonaniem na rzecz gminy nowej wersji Strategii Rozwoju Gminy Czersk do 2030 r., opracowywanej na podstawie uchwały nr XXVI/310/20 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie przystąpienia do prac nad „Strategią Rozwoju Gminy Czersk do roku 2030" i uchwalonej uchwałą nr XLIV/499/22 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 29 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Czersk do roku 2030. W studium uwzględnia się uwarunkowania wynikające z diagnozy przygotowanej na potrzeby strategii rozwoju gminy, zgodnie z przepisami o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Dzięki synchronizacji poszczególnych etapów opracowania dokumentów osiągnięto wysoki stopień spójności obu dokumentów strategicznych (tj. strategii rozwoju i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego).

1.2. Cele opracowania studium

Od uchwalenia pierwszej wersji studium w 2000 r. minęło ponad 21 lat, a od uchwalenia jego całościowej zmiany w 2014 r. 7 lat, w trakcie których zaszło wiele zmian w polskim prawodawstwie. Pojawiły się nowe lub zmienione zostały wówczas obowiązujące ustawy i rozporządzenia, ale przede wszystkim zmieniła się rzeczywistość gminy: struktura zatrudnienia, otoczenie biznesu, wyposażenie gminy, itp. Ustalenia przyjęte w studium uchwalonym w 2014 r. pozwoliły na prowadzenie polityki przestrzennej w obszarze miasta i gminy Czersk i umożliwiły realizację wielu działań inwestycyjnych zmierzających do rozwoju tego obszaru. Niemniej główne uwarunkowania prawne oraz realia funkcjonowania gminy przez ostatnią dekadę uległy wyraźnym zmianom.
Niniejsze studium obejmuje cały obszar gminy, chociaż zmiany wprowadzone w stosunku do stanu z 2014 r. dotyczą głównie pojedynczych terenów, wnioskowanych przez mieszkańców i podmioty gospodarcze do zmiany sposobu zagospodarowania. Ponieważ jednak ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym zmieniła się w ostatnich latach, nastąpiły okoliczności przejawiające za całościową aktualizacją zapisów studium:

- wprowadzenie konieczności ujmowania w studium bilansu terenów przeznaczonych pod zabudowę, który obliczać należy w odniesieniu do całej gminy, a taki, w dotychczas obowiązującym studium, nie został wykonany,
- rozmieszczenie tras rowerowych i znaczny postęp w utrzymaniu infrastruktury technicznej komunikacyjnej,
- pojawienie się nowych trendów i tendencji w sferze gospodarczej i społecznej gminy,
- bieżące napływanie wniosków o zmiany w przeznaczeniu niektórych terenów,
- nawałnica z 2017 r., która spowodowała zmiany w krajobrazie zachodniej części gminy.

U podstaw decyzji Rady Miejskiej w Czersku o przystąpieniu do sporządzenia studium leżały również nowe zadania, do których realizacji służyć ma nowy dokument:

- studium ma odpowiadać na rosnące potrzeby gminy Czersk w zakresie wyznaczenia nowych terenów do kształtowania zabudowy – jest to zadanie wynikające bezpośrednio z obserwowanego w ostatnich latach tzw. „boomu budowlanego". Rosnąca presja ze strony inwestorów indywidualnych powoduje konieczność uregulowania kwestii terenów rozwojowych w obszarze miasta i gminy,
- dostosowanie stanu prawnego terenów na obszarze miasta i gminy Czersk do zmieniających się przepisów prawa – określenie potencjalnej chłonności terenów oraz bilansu terenów przewidzianych pod zabudowę,
- dostosowanie zapisów studium do zmieniających się uwarunkowań infrastrukturalnych na terenie miasta i gminy Czersk – ostatnie lata obfitowały w przedsięwzięcia wodociągowe, kanalizacyjne i komunikacyjne. Zmienia się sposób prowadzenia gospodarki odpadami oraz sposób zaopatrzenia ludności w wodę i prowadzenia gospodarki ściekowej. Coraz pełniejsza realizacja tych zadań, które aktualne były przez ostatnie 10 lat, stwarza możliwość wyznaczenia nowych kierunków, a jednocześnie umożliwia niezbędne zmiany w wykorzystaniu terenów tak, aby optymalnie wykorzystać powstałe już inwestycje infrastrukturalne. Zadaniem w tym zakresie jest wykorzystanie potencjału gminy wynikającego z położenia w centrum Borów Tucholskich na szlaku komunikacyjnym drogi krajowej nr 22,
- zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne wymuszają wskazanie obszarów, dla których przewiduje się lokalizację funkcji ponadlokalnych, czyli obszarów podlegających negocjacjom pomiędzy administracją samorządową i rządową szczebla wojewódzkiego i powiatowego a samorządem lokalnym dla sprecyzowania wspólnej polityki w zagospodarowaniu tych obszarów,
- zmiana studium ma odpowiedzieć na potrzebę umożliwienia zagospodarowania nowych terenów inwestycyjnych, celem podniesienia jakości życia jej mieszkańców;
- wyznaczenie obszarów, na których możliwe będzie lokalizowanie przedsięwzięć mogących potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, w myśl przepisów odrębnych, szczególnie w zakresie energetyki odnawialnej oraz produkcji.

Pomimo, że studium nie jest aktem prawa miejscowego, jego ustalenia są wiążące dla organów gminy Czersk przy sporządzaniu planów miejscowych, tj. ustalenia planów nie mogą naruszać ustaleń studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy.

1.3. Zakres opracowania

Studium, jako jednostkowy dokument, opracowywane jest w kilku płaszczyznach, które wynikają z faktu, iż odnosi się ono zarówno do przestrzeni geograficznej, jak i do czasu. Można zatem mówić o studium w płaszczyźnie przestrzennej, czyli o granicach opracowania, o płaszczyźnie skali oraz płaszczyźnie czasu – interwału, który obejmuje opracowywana zamiana studium, od czasu uchwalenia poprzedniego dokumentu do stanu dzisiejszego oraz częściowo wybiegającego w przyszłość. Niniejsza zmiana studium opracowana jest w granicach administracyjnych miasta i gminy. Granice te określono na podstawie Państwowego Rejestru Granic oraz Państwowego Zasobu Geodezyjnego i Kartograficznego zdeponowanego w Starostwie Chojnickim. Załączniki graficzne opracowano w skali 1:25 000 (oraz 1:10 000 dla miasta Czersk). Jest to podstawowa skala opracowania. Ponieważ studium określa kierunki zagospodarowania przestrzennego, w tym wiodące funkcje terenów, nie pozwala ono na jednoznaczne rozstrzygnięcia, co do kwestii spornych, w skali poszczególnych działek geodezyjnych. Ze względu na skalę, symbole literowe i numery obszarów, o których mowa w art. 10 ust. 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, wprowadzono jedynie w sytuacjach koniecznych do ich jednoznacznej identyfikacji.

Zakres tematyczny studium odnosi się do zagadnień dynamicznych, tzn. zmiennych w czasie. Okres, w którym analizowane są zmiany w strukturze przestrzennej gminy, obejmuje ostatnie 7 lat, czyli od roku, w którym opracowane było ostatnie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy. Okres ostatnich 7 lat to czas stosunkowo krótki, jak na obserwowane w zagospodarowaniu przestrzennym, ale zmiany jakie zaszły w substancji miejskiej Czerska są wyraźne

i stymulują dalsze procesy rozwojowe, które wymagają ukierunkowania. Dziesięć ostatnich lat to także liczne zmiany w strukturze rolnej, społecznej i gospodarczej na obszarze gminy, które znalazły odzwierciedlenie w ruchu budowlanym oraz w potrzebach i możliwościach rozwoju gminy Czersk.
Studium opracowano w oparciu o wymogi zawarte w Rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r., nr 118, poz. 1233). Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czersk dla obszaru w granicach administracyjnych miasta i gminy podlega uchwaleniu przez Radę Miejską w Czersku. Załącznikami do uchwały są:

1) tekst studium:
   a) część pierwsza: Uwarunkowania rozwoju przestrzennego – załącznik nr 1 do uchwały,
   b) część druga: Kierunki rozwoju przestrzennego – załącznik nr 2 do uchwały,
   c) część trzecia: Uzasadnienie zawierające objaśnienia przyjętych rozwiązań oraz syntezę ustaleń projektu studium – załącznik nr 3 do uchwały,
2) część graficzna:
   a) Uwarunkowania rozwoju miasta i gminy w skali 1:25 000 – załącznik nr 4 do uchwały,
   b) rysunek studium – Kierunki rozwoju gminy w skali 1:25 000 – załącznik nr 5 do uchwały oraz Kierunki rozwoju miasta w skali 1:10 000 – załącznik nr 6 do uchwały.

2. MATERIAŁY WYKORZYSTANE PRZY SPORZĄDZENIU STUDIUM

Przy opracowaniu studium korzystano z obowiązujących przepisów prawa, materiałów planistycznych, aktualnie obowiązujących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, dokumentów wyższej rangi oraz publikowanych i niepublikowanych danych dotyczących stanu zainwestowania oraz otoczenia biznesu, danych Urzędu Miejskiego w Czersku i innych opracowań branżowych, w tym:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czersk uchwalone uchwałą nr XXXVI/301/14 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 lutego 2014 r.,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego 2030 przyjęty uchwałą nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2018 przyjęty uchwałą nr 415/XX/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 25 czerwca 2012 r.; ze zmianami przyjętymi uchwałą nr 321/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.,
- Program ochrony środowiska województwa pomorskiego na lata 2018 – 2021 z perspektywą do roku 2025 przyjęty uchwałą nr 461/XLIII/18 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 26 lutego 2018 r.,
- Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego do roku 2020 przyjęta uchwałą nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r.,
- Strategia Rozwoju Powiatu Chojnickiego do roku 2025 przyjęta uchwałą Rady Powiatu Chojnickiego XXX/329/2014 z dnia 20 marca 2014 r.,
- Strategia Rozwoju Gminy Czersk do roku 2030 przyjęta uchwałą nr XLIV/499/22 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 29 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy Czersk do roku 2030,
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego na lata 2014 – 2020 przyjęty przez Komisję Europejską Decyzją Wykonawczą Komisji nr C(2015) 908 z dnia 12 lutego 2015 r., zmienioną decyzję wykonawczą nr C(2020) 6598 z dnia 22 września 2020 r.,
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Czersk na lata 2014 – 2020 przyjęty uchwalą nr XVII/173/16 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 22 marca 2016 r.; z aktualizacjami przyjętymi uchwałą nr XX/186/16 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 31 maja 2016 r.,
- Programu usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Czersk na lata 2007 – 2032 przyjęty uchwałą nr VIII/48/07 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 26 kwietnia 2007 r.,
- Program Ochrony Środowiska dla gminy Czersk na lata 2015 – 2018 z perspektywą na lata 2019-2022,

- Lokalny Program Rewitalizacji gminy Czersk na lata 2017 – 2023 przyjęty uchwałą nr XVIII/213/20 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 25 lutego 2020 r.,
- Regulamin utrzymania czystości i porządku w gminie Czersk przyjęty uchwałą XI/133/19 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 30 lipca 2019 r.,
- Rejestr zabytków Województwa Pomorskiego gm. Czersk, Wojewódzki Konserwator Zabytków,
- Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Czersk na lata 2018 – 2021 przyjęty uchwałą nr LVI/432/18 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 17 września 2018 r.,
- Gminna ewidencja zabytków,
- Mapa zagrożenia powodziowego oraz mapy ryzyka powodziowego, Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie,
- Rejestr Miejscowych Planów Zagospodarowania Przestrzennego gminy Czersk,
- Dane Głównego Urzędu Statystycznego (www.stat.gov.pl),
- Opracowanie ekofizjograficzne do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Czersk.

Tabela 1. Rejestr miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Czersk

Lp. (poz. mpzp)	Uchwała Rady Miejskiej w Czersku	Nazwa planu	Ogłoszenie w Dzienniku Urzędowym	Dominująca funkcja	Powierzchnia planu [m^2]
1	XXVI/159/96 z dnia 19 czerwca 1996 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk: obejmujący we wsi Złotowo działki nr 17, 213/112. 293/1, we wsi Będźmierowice działkę nr 171/5, we wsi Łąg część działek nr 27/1÷12. We wsi Łąg Lipki część działki nr 10, nr 355/5 i część nr 273, we wsi Łubna działki nr 99/2 i nr 168/1, we wsi Malachin działki nr 112/2 i nr 288/3, we wsi Łukowo działkę nr 57/22, we wsi Ostrowite działki nr 228, 229, 500, 542/17, 542/18, 542/30 i część 542/31, we wsi Klaskawa działkę nr 180 i część nr 23/2, we wsi Rytel działki nr 348, 661/10, 720/1, 720/4, 752/1-5 i 753, we wsi Krzyż działkę nr 819/1 oraz we wsi Gutowiec działkę nr 248/1 jako zmiany dotychczas obowiązującego na tych terenach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (poz. 23 zmiana zapisu ustaleń – Złotowo) *uchylony w części przez mpzp poz. 37, 44, 46, 72, 80, 90*	Dz. Urz. Woj. Bydgoskiego z 14 sierpnia 1996 r. Nr 22, poz. 95	zabudowa mieszkaniowa	236 685,26
2	XXVI/160/96 z dnia 19 czerwca 1996 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmującego części gminy Czersk *uchylony w całości przez mpzp poz. 87*	Dz. Urz. Woj. Bydgoskiego z 14 sierpnia 1996 r. Nr 22, poz. 96	zabudowa mieszkaniowa, mieszkaniowo-usługowa, usługowo-mieszkaniowa, usługowa	63 665,11
3	XXVI/177/96 z dnia 5 lipca 1996 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk:	Dz. Urz. Woj. Bydgoskiego z 14	zabudowa mieszkaniowa,	25 631,14

		obejmujący części działek nr 1093/2, 1888/6 i dwie części działki nr 1066 w rejonie ulicy Tucholskiej, działki nr 1268/13, 1268/14 i 2769/1 w rejonie ulicy Podleśnej oraz działki nr 149/3, 149/10 i 149/11 w rejonie ulicy Mleczarskiej jako zmiany dotychczas obowiązujących na tych terenach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego *uchylony w części przez mpzp poz. 7*	sierpnia 1996 r. Nr 22, poz. 97	usługowa, produkcyjna	
4	XXXVI/255/97 z dnia 4 lipca 1997 r.	Miejscowy plany zagospodarowania przestrzennego gminy Czersk obejmujące fragmenty terenów we wsiach Łubna, Złotowo, Krzyż, Rytel, Gutowiec, Pustki, Wieck, Łąg, Łąg Lipki, Kurcze, jako zmian dotychczas obowiązującego na tych terenach miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego gminy Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 27, 36, 48, 54, 66, 82, 89*	Dz. Urz. Woj. Bydgoskiego z 28 lipca 1997 r. Nr 30, poz. 161	zabudowa mieszkaniowa, usługowa, tereny komunikacyjne	283 105,93
5	XXXVI/254/97 z dnia 28 lipca 1997 r.	Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego miasta Czersk obejmujący fragmenty terenów w rejonie ulic: Batorego, Cisowej, Starego Urzędu (róg Al. 1000lecia), Tucholskiej, Rynkowej, dr Zielińskiego, Chojnickiej jako zmiany dotychczas obowiązującego na tych terenach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 59*	Dz. Urz. Woj. Bydgoskiego z 28 lipca 1997 r. Nr 30, poz. 160	zabudowa mieszkaniowa	22 586,67
6	XLV/326/98 z dnia 18 czerwca 1998 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Czersk obejmujący fragmenty terenów w rejonie ulic Kwiatowej i	Dz. Urz. Woj. Bydgoskiego z 4 sierpnia 1998 r.	zabudowa mieszkaniowa, infrastruktura	2 619,87

		Pogodnej	Nr 41, poz. 168	techniczna (gazowa)	
7	VI/39/98 z dnia 30 grudnia 1998 r.	Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego terenów mieszkaniowych, usług, ulic lokalnej i dojazdowych w rejonie ulicy Tucholskiej (strona zachodnia) w Czersku *uchylony w części przez mpzp poz. 23*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 15 września 1999 r. Nr 102, poz. 975	tereny komunikacyjne, zabudowa usługowo-produkcyjna, mieszkaniowa	60 791,72
8	VI/41/98 z dnia 30 grudnia 1998 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w rejonach ulic: Królowej Jadwigi, Łosińskiej 41, Mleczarskiej 13, Łukowskiej i Łąkowej w Czersku *uchylony w części przez mpzp poz. 24*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 15 września 1999 r. Nr 102, poz. 977	zabudowa produkcyjno-usługowa, mieszkaniowa, gastronomiczna oraz handlowa, tereny komunikacyjne, cmentarz	51 620,36
9	VI/45/98 z dnia 30 grudnia 1998 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Czersk obejmujących we wsi Rytel: teren po likwidowanym wysypisku śmieci i teren stacji uzdatniania wody	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 15 września 1999 r. Nr 102, poz. 981	infrastruktura techniczna (stacja uzdatniania wody), teren upraw rolnych	71 632,96
10	VI/42/98 z dnia 30 grudnia 1998 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu cmentarza we wsi Odry w gminie Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 15 września 1999 r. Nr 102, poz. 978	cmentarz, tereny obsługi komunikacyjnej (parking)	6 551,98
11	VI/46/98 z dnia 30 grudnia 1998 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy rzemieślniczej i usługowej w gminie Czersk we wsiach Łukowo, Przyjaźnia i Złotowo *uchylony w części przez mpzp poz. 114*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 15 września 1999 r. Nr 102, poz. 982	zabudowa rzemieślnicza, produkcyjna	41 003,49
12	VI/44/98 z dnia 30 grudnia 1998 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów mieszkaniowych i letniskowych w gminie Czersk, we wsiach: Krzyż,	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 15 września	zabudowa mieszkaniowa, rekreacyjna, tereny	161 788,55

		Lutom, Łubna, Malachin, Ostrowite, Wieck i Zapora Mylof *uchylony w części przez mpzp poz. 72, 83*	1999 r. Nr 102, poz. 980	leśne, infrastruktura techniczna (zbiornik na ścieki)	
13	VI/43/98 z dnia 30 grudnia 1998 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów mieszkaniowych, letniskowych i usługowych w Rytlu, gmina Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 46, 113*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 15 września 1999 r. Nr 102, poz. 979	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne, infrastruktura techniczna (elektroenergetyka)	48 067,98
14	XII/109/99 z dnia 20 września 1999 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu usług komunikacji obejmującego części działek nr 849, 850 i 851 przy ulicy Chojnickiej w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 19 czerwca 2000 r. Nr 60, poz. 374	teren usług komunikacji (dopuszcza się lokalizację zabudowy usługowej, stacji paliw i parkingu)	12 845,52
15	XXII/236/2000 z dnia 28 grudnia 2000 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący tereny w gminie Czersk: działkę nr 111/1 we wsi Złe Mięso (soł. Łąg Lipki), działkę nr 286/4 we wsi Zapędowo i działkę nr 389/3Lp we wsi Lutom	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 8 marca 2001 r. Nr 21, poz. 191	zabudowa mieszkaniowa, letniskowo-rekreacyjna, handlowa, tereny komunikacyjne	79 068,94
16	XXII/235/2000 z dnia 28 grudnia 2000 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący tereny w mieście Czersku: działkę nr 760 przy ul. Starogardzkiej, część działki nr 466/1 przy ul. Podgórnej, działkę nr 1833 przy ul. Tucholskiej, część działek nr 2119/1 i nr 50 przy ulicy Zielonej	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 8 marca 2001 r. Nr 21, poz. 190	zabudowa usługowo-rzemieślnicza, mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	7 226,02
17	XXX/338/01 z dnia 20 grudnia 2001 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący fragmenty miasta Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 55, 98*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z a 6 lutego 2002 r. Nr 9, poz. 147	zabudowa mieszkaniowa, usługowa, garaże, tereny zieleni ekologicznej oraz urządzonej,	125 716,42

				tereny komunikacyjne	
18	XXX/340/01 z dnia 20 grudnia 2001 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący fragmenty gminy Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 48, 72*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 6 lutego 2002 r. Nr 9, poz. 148	tereny zieleni ekologicznej, urządzonej oraz leśnej, komunikacyjne, zabudowa usługowa (w tym turyst. i administracyjna), mieszkaniowa	190 485,61
19	XXX/341/01 z dnia 20 grudnia 2001 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący fragment miasta Czersk - działki geodezyjne Nr 460/30,595/5, przy ul. Piotra Ferensa *uchylony w całości przez mpzp poz. 111*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 20 lutego 2002 r. Nr 12, poz. 217	zabudowa produkcyjna, magazyny i składy	26 089,31
20	XXXIII/381/02 z dnia 7 czerwca 2002 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący fragmenty miasta Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 53, 116*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 14 sierpnia 2002 r. Nr 53, poz. 1296	zabudowa usługowa (w tym rzemiosło), mieszkaniowa, tereny zieleni urządzonej i ekologicznej	53 717,94
21	XXXIII/384/02 z dnia 7 czerwca 2002 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obejmujący fragmenty gminy Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 46, 68*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 1 sierpnia 2002 r. Nr 50, poz. 1218	zabudowa usługowa (w tym z zakresu rzemiosła oraz wypoczynku i rekreacji, mieszk., letniskowa, tereny komun., rolne, rowy, zieleni urządzonej, ekol. i sportowej	259 211,39

22	VIII/82/03 z dnia 23 czerwca 2003 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w gminie Czersk, obejmujących tereny we wsiach: Malachin (w obrębie Malachin część działki nr 76/3), Złe Mięso (w obrębie Łąg Lipki działkę nr 109) oraz Złotowo (w obrębie Złotowo działki nr 76 i nr 253 *uchylony w całości przez mpzp poz. 62*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 18 sierpnia 2003 r. Nr 97, poz. 1729	zabudowa handlowo-usługowa, mieszkaniowa, tereny komunikacyjne, plac nawrotowy	4 550,06
23	VIII/77/03 z dnia 23 czerwca 2003 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów mieszkaniowych, usług, ulic lokalnej i dojazdowych w rejonie ulicy Tucholskiej (strona zachodnia) w Czersku (obejmujących w obrębie Czersk części działek nr 1054/2 i 1054/3) *uchylony w całości przez mpzp poz. 116*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 14 sierpnia 2003 r. Nr 96, poz. 1707	teren upraw rolnych	5 712,35
24	VIII/76/03 z dnia 23 czerwca 2003 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulicy Łosińskiej 41 w Czersku (obejmującego część działki nr 1032/1)	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 14 sierpnia 2003 r. Nr 96, poz. 1706	zabudowa mieszkaniowa	2 929,71
25	VIII/78/03 z dnia 23 czerwca 2003 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy usługowo-mieszkaniowej przy ul. Tucholskiej w Czersku (obejmujący działki nr 1843/9 i 1843/10)	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 14 sierpnia 2003 r. Nr 96, poz. 1708	zabudowa usługowo-handlowo-rzemieślnicza oraz mieszkaniowa	3 402,28
26	VIII/82/03 z dnia 23 czerwca 2003 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej we wsi Złe Mięso, gmina Czersk (obejmujący w obrębie Łąg Lipki działkę nr 109) oraz Złotowo (w obrębie Złotowo działki nr 76 i nr 253)	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 18 sierpnia 2003 r. Nr 97, poz. 1729	tereny komunikacyjne, zabudowa handlowo-usługowa, plac nawrotowy	16 390,34
27	VIII/80/03 z dnia 23 czerwca 2003 r.	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego terenów w gminie Czersk obejmujących tereny we wsiach Łąg (w obrębie Łąg dz. nr 72/1, 75 i 76/4, i części dz. nr 74 i	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 18 sierpnia 2003 r. Nr 97, poz. 1727	zabudowa mieszkaniowa, gastronomiczno-usługowo-handlowa,	44 127,89

		76/3,), Łąg Szyszkowiec (w obrębie Łąg Lipki dz. nr 47/10÷20), Gutowiec (w obrębie Krzyż dz. nr 326/2÷6), Rytel (w obrębie Rytel dz. nr 353/12, 514/2, 760/2, 761/2, 765/2), Zawada (w obrębie Wieck dz. nr 181/1) i Złe Mięso (w obrębie Łąg Lipki dz. nr 125/8) *uchylony w części przez mpzp poz. 34, 85*		tereny komunikacyjne	
28	VIII/75/03 z dnia 23 czerwca 2003 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy usługowo-handlowo-produkcyjnej z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej w Czersku przy ulicy Starogardzkiej (obejmujący w obrębie Czersk działki nr 1413/2 i 1414) w rejonie ul. Sienkiewicza (działki nr 984/18, 984/19, 984/20, 984/21, 984/24, 984/25, 986, 987/1, 987/2 i 988), oraz przy Al. 1000lecia (część działki nr 1168) *uchylony w części przez mpzp poz. 52, 74*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 14 sierpnia 2003 r. Nr 96, poz. 1705	zabudowa handlowo-usługowa, produkcyjna, mieszkaniowa, rekreacyjna, tereny zieleni, wód powierzchniowych (stawy) i rowów, rolnicze, komunikacyjne	69 190,15
29	VIII/73/03 z dnia 23 czerwca 2003 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obowiązującego w rejonie ul. Kaszubskiej w Czersku (obejmującego działkę nr 454/12) *uchylony w całości przez mpzp poz. 87*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 14 sierpnia 2003 r. Nr 96, poz. 1703	zabudowa mieszkaniowo-usługowa	626,57
30	VIII/81/03 z dnia 23 czerwca 2003 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkalno-letniskowej we wsi Klonowice, gmina Czersk (obejmujący w obrębie Wieck działki nr 137/2, 137/3 i 137/4) i Kurcze (w obrębie Ostrowite działki nr 139 i 140)	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 18 sierpnia 2003 r. Nr 97, poz. 1728	zabudowa mieszkaniowo-letniskowa, tereny komunikacyjne	13 915,71
31	VIII/74/03 z dnia 23 czerwca 2003 r.	Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego terenu urządzeń obsługi komunikacji z dystrybutorem gazu płynnego przy ulicy Lipowej w Czersku (obejmującego część	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 14 sierpnia 2003 r. Nr 96, poz. 1704	stacja paliw gazu płynnego	675,47

		działki nr 294/1)			
32	XXX/354/05 z dnia 14 września 2005 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk w obrębach ewidencyjnych Mokre i Malachin związany z projektowaną linią elektroenergetyczną wysokiego napięcia *uchylony w części przez mpzp poz. 50, 60*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 20 września 2005 r. Nr 88, poz. 1815	pasy techniczne istniejących i projektowanych linii elektroenergetycznych, tereny upraw rolnych, leśne, wód powierzchniowych, komunikacyjne	64 258,07
33	XXXVIII/430/06 z dnia 29 czerwca 2006 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działki nr 479 w obrębie Łąg, w gminie Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 62*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 11 września 2006 r. Nr 95, poz. 1980	zabudowa mieszkaniowo-usługowa, produkcyjno-rzemieślnicza, składowa, obsługi komunikacyjnej (parking)	7 465,66
34	XXXVIII/435/06 z dnia 29 czerwca 2006 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej we wsi Łąg Szyszkowiec, gmina Czersk (obejmującego w obrębie Łąg Lipki działki nr 47/10÷20)	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 31 października 2006 r. Nr 109, poz. 2239	zabudowa usługowo-handlowa, zabytkowa	14 295,14
35	XXXVIII/434/06 z dnia 29 czerwca 2006 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działek nr 489/6, 489/7 i 489/8 w obrębie Ostrowite, w gminie Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 11 września 2006 r. Nr 96, poz. 2002	zabudowa mieszkaniowa, usługowa (w tym turystyczna z zakresu gastronomii), tereny komunikacyjne, plażowo-rekreacyjno-parkowe	49 485,10

36	XXXVIII/430/06 z dnia 29 czerwca 2006 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działki nr 87/1 i działki nr 479 w obrębie Łąg, w gminie Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 62*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 11 września 2006 r. Nr 95, poz. 1980	zabudowę mieszkalno-usługowa (w tym stacja paliw gazowych), zabudowa składowo-usługową i produkcyjno-rzemieślniczą	10 123,48
37	XXXVIII/431/06 z dnia 29 czerwca 2006 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działek nr 750 i 751 w obrębie Rytel, w gminie Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 46*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 23 stycznia 2007 r. Nr 14, poz. 400	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	10 259,50
38	XXXVIII/428/06 z dnia 29 czerwca 2006 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Przytorowej, Matejki i Lipowej w obrębie Miasto Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 78, 81, 119*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 31 października 2006 r. Nr 109, poz. 2237	zabudowa garażowa, parkingi, zabudowa usługowa, produkcyjna, tereny zieleni parkowej i komunikacyjne	29 102,69
39	XXXVIII/433/06 z dnia 29 czerwca 2006 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej, usługowej i rzemieślniczej obejmującego część działki nr 687 we wsi Rytel uchwalonego uchwałą Nr XXI/236/2000 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 28 grudnia 2000 r.	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 11 września 2006 r. Nr 96, poz. 2001	zabudowa usługowo-produkcyjna, handlowa, mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	4 111,07
40	XXXVIII/429/06 z dnia 29 czerwca 2006 r.	Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego terenu obejmujący działkę nr 495/2 przy ulicy Cmentarnej w obrębie Miasto Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 31 października 2006 r. Nr 109, poz. 2238	zabudowa usługowo-handlowa (w tym stacja paliw gazowych)	1 866,10
41	XXXVIII/432/06 z dnia 29 czerwca 2006 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu działki nr 82 w obrębie Łąg Lipki, w gminie Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 23 stycznia 2007 r. Nr 14, poz. 401	tereny komunikacyjne	17 090,91

42	XIII/98/07 z dnia 27 września 2007 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej i usług w rejonie ulic Kilińskiego, Tucholskiej i 21 Lutego w Czersku – ze zmianą „2007” *uchylony w części mpzp poz. 55, 108*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 29 lutego 2008 r. Nr 16, poz. 402	zabudowa mieszkaniowa , usługowa, garażowa i parkingi, infrastruktura techniczna (przepompownia ścieków), tereny zieleni urządzonej, tereny komunikacyjne	82 480,70
43	XV/131/07 z dnia 29 listopada 2007 r.	Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk w obrębie ewidencyjnym Łąg-Kolonia	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 25 kwietnia 2008 r. Nr 31, poz. 948	zabudowa usługowo-produkcyjna, magazynowa i składy, tereny zieleni urządzonej i nieurządzonej, tereny komunikacyjne	172 952,48
44	XV/130/07 z dnia 29 listopada 2007 r.	Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk w obrębie ewidencyjnym Złotowo	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 25 kwietnia 2008 r. Nr 31, poz. 947	zabudowa zagrodowa, mieszkaniowa, usługowa (w tym rzemieślnicza), produkcyjna, składowa i magazynowa, tereny zieleni urządzonej i nieurządzonej, komunikacyjne	259 610,99
45	XV/129/07 z dnia 29 listopada 2007 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulicy Piotra Ferensa *uchylony w całości przez mpzp poz. 111*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 25 kwietnia 2008 r. Nr 31, poz. 946	zabudowa usługowa i produkcyjna, magazynowa i składy	22 687,27

46	XXII/202/08 z dnia 26 czerwca 2008 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w gminie Czersk, we wsiach: Rytel, Krzyż, Odry, Łąg *uchylony w części przez mpzp poz. 61, 85*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 14 sierpnia 2008 r. Nr 91, poz. 2339	zabudowa mieszkaniowa, zagrodowa, produkcyjna i składowa, usługowa (w tym turystyczna), tereny rolne, leśne, zieleni urządzonej i wód powierzchniowych, tereny komunikacyjne	303 796,47
47	XXII/201/08 z dnia 26 czerwca 2008 r.	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego terenów w mieście Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 91, 107, 110, 121*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 14 sierpnia 2008 r. Nr 91, poz. 2338	zabudowa mieszkaniowa, administracyjna, usługowa, produkcyjna i składy, tereny zieleni urządzonej i nieurządzonej, tereny lasów, wód powierzchniowych, infrastruktura techniczna, tereny komunikacyjne	239 162,23
48	XXXV//333/09 z dnia 15 lipca 2009 r.	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego terenów w gminie Czersk *uchylony w części przez mpzp poz. 69*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 21 września 2009 r. Nr 126, poz. 2433	zabudowa mieszkaniowa, zagrodowa, usługowa, produkcyjna i składów, tereny lasów, komunikacyjne, infrastruktura techniczna (elektroenergetyczna)	451 463,64

49	XXXV/332/09 z dnia 15 lipca 2009 r.	Miejscowy planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic Łąkowej i Chojnickiej w mieście Czersk i części działki 188/1 LP we wsi Krzyż	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 21 września 2009r. Nr 126, poz. 2432	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne, cmentarz	78 014,29
50	XLII/408/10 z dnia 22 kwietnia 2010 r.	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego terenów obejmujących wybrane fragmenty gminy Czersk w miejscowościach: Rytel, Fojutowo, Wojtal i Malachin *uchylony w części przez mpzp poz. 60*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 9 czerwca 2010 r. Nr 82, poz. 1464	zabudowa mieszkaniowa, usługowa (w tym turystyczna, handlowa), zagrodowa, tereny zieleni, leśne, wód powierzchniowych, komunikacyjne	154 347,94
51	XLII/410/10 z dnia 22 kwietnia 2010 r.	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmujący wybrany fragment miasta Czersk – rejon ulicy Lipowej i Klonowej *uchylony w całości przez mpzp poz. 93*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 9 czerwca 2010 r. Nr 82, poz. 1466	zabudowa mieszkaniowa, usługowa handlowa, infrastruktura techniczna (elektroenergetyka), tereny komunikacyjne	2 101,44
52	XLII/409/10 z dnia 22 kwietnia 2010 r.	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic Starogardzkiej i Podgórnej w Czersku *uchylony w całości przez mpzp poz. 67*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 9 czerwca 2010 r. Nr 82, poz. 1465	zabudowa mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna i składy, tereny komunikacyjne	97 578,51
53	XLVII/454/10 z dnia 10 listopada 2010 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk, obejmujący teren położony w rejonie ulic: Chojnickiej, Kościuszki, Alei 1000-Lecia, Browarowej i Starego Urzędu *uchylony częściowo przez mpzp poz. 86, 111*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 21 stycznia 2011 r. Nr 8, poz. 213	zabudowa mieszkaniowa, usługowa (w tym z zakresu oświaty), produkcyjne, tereny zieleni urządzonej, wód	806 502,30

				powierzchniowych, komunikacyjne, infrastruktura (elektroenergetyka)	
54	XLVII/458/10 z dnia 10 listopada 2010 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk we wsi Wieck	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 21 stycznia 2011 r. Nr 8, poz. 217	zabudowa rekreacyjna, infrastruktura techniczna (przepompownia ścieków), teren rolny i leśny	4 553,05
55	XLVII/457/10 z dnia 10 listopada 2010 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenów w mieście i gminie Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 21 stycznia 2011 r. Nr 8, poz. 216	zabudowa mieszkaniowa, garażowa, usługowa, tereny zieleni urządzonej	29 751,72
56	XLVII/455/10 z dnia 10 listopada 2010 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu części działek 144/11 i 217 we wsi Kamionka	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 21 stycznia 2011 r. Nr 8, poz. 214	zabudowa produkcyjna i składy, usługowa, tereny komunikacyjne	29 035,24
57	XLVII/456/10 z dnia 10 listopada 2010 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu części działek nr 257 LP i nr 258 LP - obręb geodezyjny Lutom gm. Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 21 stycznia 2011 r. Nr 8, poz. 215	teren komunikacyjny	1 984,77
58	VI/37/11 z dnia 21 kwietnia 2011 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Dworcowej, Konigorskiej i Nadrzecznej w Rytlu	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 24 czerwca 2011 r. Nr 76, poz. 1601	zabudowa mieszkaniowa, usługowa, tereny leśne, komunikacyjne, infrastruktura techniczna (przepompownia ścieków)	43 469,12

59	XXIII/185/12 z dnia 20 grudnia 2012 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic Królowej Jadwigi i Gen. Hallera w Czersku *uchylony w części przez mpzp poz. 106*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 19 lutego 2013 r. poz. 1002	zabudowa mieszkaniowa, usługowa, tereny komunikacyjne, infrastruktura techniczne (elektroenergetyka)	70 597,19
60	XXXVI/298/14 z dnia 28 lutego 2014 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Szkolnej, Głównej i Cisowej we wsi Malachin	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 16 kwietnia 2014 r. poz. 1546	zabudowa mieszkaniowa, usługowa, tereny zamknięte, leśne, komunikacyjne	174 043,16
61	XXXVI/299/14 z dnia 28 lutego 2014 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ul. Jatowskiej we wsi Rytel *uchylony w części przez mpzp poz. 69*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 16 kwietnia 2014 r. poz. 1547	zabudowa mieszkaniowa, usługowa, tereny komunikacyjne, infrastruktura techniczna (elektroenergetyka, kanalizacja)	371 410,58
62	XXXVI/300/14 z dnia 28 lutego 2014 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Chojnickiej, Długiej i Polnej we wsi Łąg *uchylony w części przez mpzp poz. 96*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 16 kwietnia 2014 r. poz. 1548	zabudowa mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna, składy i magazyny, tereny rolnicze, upraw ogrodniczych, wód powierzchniowych, komunikacyjne, infrastruktura techniczna (kanalizacja)	305 629,51

63	XXXVI/296/14 z dnia 28 lutego 2014 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ul. Długiej w mieście Czersk *uchylony w całości przez mpzp poz. 109*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 16 kwietnia 2014 r. poz. 1545	zabudowa usługowo-mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	13 322,73
64	XXXVI/297/14 z dnia 28 lutego 2014 r.	miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ul. Wielewskiej w mieście Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 9 kwietnia 2014 r. poz. 1435	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	15 800,06
65	XXXVII/311/14 z dnia 27 marca 2014 r.	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Wczasowej i Letniskowej we wsi Rytel	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 28 kwietnia 2014 r. poz. 1726	zabudowa rekreacyjna, letniskowa,	4 002,71
66	XXXVII/312/14 z dnia 27 marca 2014 r.	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy usługowej we wsi Złotowo	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 30 kwietnia 2014 r. poz. 1754	zabudowa usługowa, składów, magazynów i obiektów produkcyjnych, teren stacji paliw, infrastruktura techniczna (elektroenergetyka)	41 850,64
67	XXXVIII/325/14 z dnia 22 maja 2014 r.	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic Starogardzkiej i Podgórnej w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 24 czerwca 2014 r. poz. 2215	zabudowa mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna magazynów i składów, tereny komunikacyjne	92 669,53
68	II/23/14 z dnia 23 grudnia 2014 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar działki o nr 300/3 we wsi Rytel	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 10 marca 2015 r. poz. 713	zabudowa mieszkaniowa	9 563,63
69	II/24/14 z dnia 23 grudnia 2014 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ul. Polnej w Rytlu	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 17 lutego 2015 r.	zabudowa mieszkaniowa, infrastruktura	77 214,26

			poz. 486	techniczna (elektroenergetyka), tereny komunikacyjne	
70	II/25/14 z dnia 23 grudnia 2014 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk w obrębie geodezyjnym Krzyż	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 10 marca 2015 r. poz. 709	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	7 068,48
71	II/21/14 z dnia 23 grudnia 2014 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulicy Starego Urzędu	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 18 marca 2015 r. poz. 868	zabudowa mieszkaniowa	7 094,14
72	V/49/15 z dnia 26 marca 2015 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Widokowej i Wrzosowej we wsi Ostrowite	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 7 lipca 2015 r. poz. 2073	zabudowa mieszkaniowa i letniskowa, tereny komunikacyjne	50 355,63
73	IX/98/15 z dnia 3 września 2015 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulicy Cisowej	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 15 października 2015 r. poz. 3151	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	25 458,91
74	IX/94/15 z dnia 3 września 2015 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulicy Alei 1000-lecia w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 7 października 2015 r. poz. 3068	zabudowa mieszkaniowa, usługowa	598,26
75	IX/95/15 z dnia 3 września 2015 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej przy ul. Zielonej w Czersku obejmującego części działek nr 50 i 2119/1	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 7 grudnia 2015 r. poz. 3763	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	5 961,43
76	IX/96/15 z dnia 3 września 2015 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic: 21 Lutego i Podleśnej	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 26 października 2015 r. poz. 3252	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	15 242,08

77	IX/99/15 z dnia 3 września 2015 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk w obrębie geodezyjnym Będźmierowice	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 7 grudnia 2015 r. poz. 3764	zabudowa usługowa, tereny komunikacyjne	5 529,85
78	X/104/15 z dnia 30 września 2015 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Przytorowej, Matejki i Lipowej w obrębie miasta Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 17 listopada 2015 r. poz. 3415	zabudowa produkcyjna, składów i magazynów, usługowa	1 848,34
79	X/102/15 z dnia 30 września 2015 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic: Starogardzkiej i Wicka Rogali *uchylony w całości przez mpzp poz. 111*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 26 października 2015 r. poz. 3255	zabudowa mieszkaniowa, usługowa	979,96
80	X/107/2015 z dnia 30 września 2015 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obejmującego obszar części działki o nr 273 w obrębie geodezyjnym Łąg Lipki	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 17 listopada 2015 r. poz. 3425	zabudowa mieszkaniowa, usługowa	11 208,87
81	X/103/15 z dnia 30 września 2015 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Przytorowej, Matejki i Lipowej w obrębie miasta Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 29 października 2015 r. poz. 3269	zabudowa produkcyjna, składów i magazynów, usługowa	4 484,51
82	X/105/15 z dnia 30 września 2015 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk we wsi Modrzejewo	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 17 listopada 2015 r. poz. 3424	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	26 454,92
83	X/106/2015 z dnia 30 września 2015 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk we wsi Lutom *uchylony częściowo przez mpzp poz. 94*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 7 grudnia 2015 r. poz. 3766	zabudowa mieszkaniowa, rekreacyjna, tereny leśne i komunikacyjne	63 115,35
84	IX/97/15 z dnia 13 października 2015 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulicy Łubianka	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 13 października	zabudowa produkcyjna, składów i magazynów, usługowa	16 743,60

			2015 r. poz. 3115		
85	XXIV/216/16 z dnia 29 września 2016 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk w obrębie geodezyjnym Rytel *uchylony w części przez mpzp poz. 104*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 30 listopada 2016 r. poz. 4043	zabudowa mieszkaniowa, produkcyjna, składów i magazynów, usługowa, tereny komunikacyjne	96 485,81
86	XXIV/213/16 z dnia 29 września 2016 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic: Chojnickiej, Kościuszki, Alei 1000-Lecia, Browarowej i Starego Urzędu w Czersku *uchylony w części przez mpzp poz. 99, 115, 118*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 7 listopada 2016 r. poz. 3604	zabudowa mieszkaniowa, produkcyjna, usługowa, tereny zieleni urządzonej, wód powierzchniowych, komunikacyjne, infrastruktura techniczna (elektroenergetyka)	492 787,75
87	XXIV/214/16 z dnia 29 września 2016 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic: Królowej Jadwigi i Pomorskiej	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 7 listopada 2016 r. poz. 3605	zabudowa usługowa, mieszkaniowa, tereny komunikacyjne, infrastruktura techniczna (elektroenergetyka, wodociągi)	64 721,85
88	XXIV/215/16 z dnia 29 września 2016 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk w obrębie geodezyjnym Odry	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 7 listopada 2016 r. poz. 3602	tere rolniczy, komunikacyjny, zabudowa mieszkaniowa	32 356,13

89	XXVIII/265/17 z dnia 16 lutego 2017 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk obejmującego obszar działki o nr 820/1 w obrębie geodezyjnym Krzyż	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 6 kwietnia 2017 r. poz. 1190	zabudowa usługowa, mieszkaniowa, infrastruktura techniczna (telekomunikacja), tereny komunikacyjne	3 043,83
90	XXX/298/17 z dnia 27 kwietnia 2017 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk we wsi Łąg *uchylony w całości przez mpzp poz. 112*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 4 lipca 2017 r. poz. 2515	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	12 156,34
91	XXXVI/345/17 z dnia 26 października 2017 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic Polnej i Leśnej w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 4 grudnia 2017 r. poz. 4169	zabudowa mieszkaniowa, infrastruktura techniczna (elektroenergetyka), tereny komunikacyjne	68 138,45
92	XXXVIII/359/17 z dnia 1 lutego 2018 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu obejmującego obszar działki o nr 512/2 w obrębie geodezyjnym Rytel	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 1 lutego 2018 r. poz. 363	zabudowa usługowa	3 660,12
93	XLIII/398/18 z dni 11 kwietnia 2018 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic: Klonowej i Lipowej	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 14 maja 2018 r. poz. 1886	zabudowa mieszkaniowa, tereny obsługi komunikacyjnej (parking), infrastruktura techniczna (elektroenergetyka)	2 519,56
94	XLVI/429/18 z dnia 17 września 2018 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk we wsi Lutom	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 31 października 2018 r. poz. 4144	zabudowa rekreacyjna, tereny komunikacyjne	12 973,38

95	XLVII/440/18 z dnia 19 października 2018 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk w obrębie geodezyjnym Rytel - rejon ulic Wczasowej, Sosnowej, Letniskowej i Brzezina	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 23 listopada 2018 r. poz. 4614	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	33 712,65
96	XLVII/439/18 z dnia 19 października 2018 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic: Długiej i Polnej we wsi Łąg	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 23 listopada 2018 r. poz. 4613	zabudowa mieszkaniowa, tereny rolnicze, komunikacyjne	29 409,06
97	II/18/18 z dnia 30 listopada 2018 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulicy Krętej w mieście Czersk *uchylony w całości przez mpzp poz. 111*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 11 stycznia 2019 r. poz. 212	zabudowa mieszkaniowa, zagrodowa, tereny komunikacyjne	13 034,14
98	II/19/18 z dnia 30 listopada 2018 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulicy Akacjowej w mieście Czersk *uchylony w całości przez mpzp poz. 117*	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 17 grudnia 2018 r. poz. 5144	zabudowa mieszkaniowa, usługowa	2 594,60
99	II/20/18 z dnia 30 listopada 2018 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu działek o nr 1117/5 oraz 1117/6 położonych w mieście Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 11 stycznia 2019 r. poz. 213	zabudowa mieszkaniowa, usługowa	1 445,40
100	IV/52/19 z dnia 29 stycznia 2019 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulicy Jasnocha w mieście Czersk.	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 6 marca 2019 r. poz. 1088	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	39 858,20
101	IV/53/19 z dnia 29 stycznia 2019 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulicy Raciążskiej we wsi Rytel	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 6 marca 2019 r., poz. 1089	zabudowa mieszkaniowa, tereny leśne i komunikacyjne	97 703,42
102	IX/109/19 z dnia 28 maja 2019 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu działki o nr ewid. 118/1 oraz części działki o nr ewid. 117 położonych w	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 10 lipca 2019 r.	zabudowa usługowa, tereny komunikacyjne	1 448,46

		obrębie Łąg Lipki	poz. 3291		
103	XII/142/19 z dnia 30 września 2019 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk we wsi Ostrowite, w rejonie ulic: Widokowej, Wrzosowej i Jodłowej	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 13 listopada 2019 r. poz. 4935	zabudowa rekreacyjna, tereny leśne i komunikacyjne	66 626,16
104	XXIV/282/20 z dnia 22 września 2020 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk w obrębie geodezyjnym Rytel	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 16 października 2020 r. poz. 4252	zabudowa produkcyjna, składów i magazynów, usługowa	10 164,99
105	XXIV/284/20 z dnia 22 września 2020 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic Piaskowej i Zacisze	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 21 października 2020 r. poz. 4297	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	32 200,77
106	XXIV/274/20 z dnia 22 września 2020 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic Królowej Jadwigi i Gen. J. Hallera	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 22 października 2020 r. poz. 4349	zabudowa mieszkaniowa, usługowa, tereny zieleni cmentarnej, komunikacyjne	69 456,15
107	XXIV/276/20 z dnia 22 września 2020 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ulic Kościuszki, Królowej Jadwigi, Dr. Zielińskiego i Dworcowej w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 22 października 2020 r. poz. 4350	zabudowa usługowa	1 064,51
108	XXIV/277/20 z dnia 22 września 2020 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej i usług w rejonie ulic Kilińskiego, Tucholskiej i 21 Lutego w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 27 października 2020 r. poz. 4374	zabudowa usługowa, mieszkaniowa	5 240,36
109	XXIV/275/20 z dnia 22 września 2020 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w rejonie ul. Długiej w mieście Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 27 października 2020 r. poz. 4373	zabudowa mieszkaniowa	12 003,32

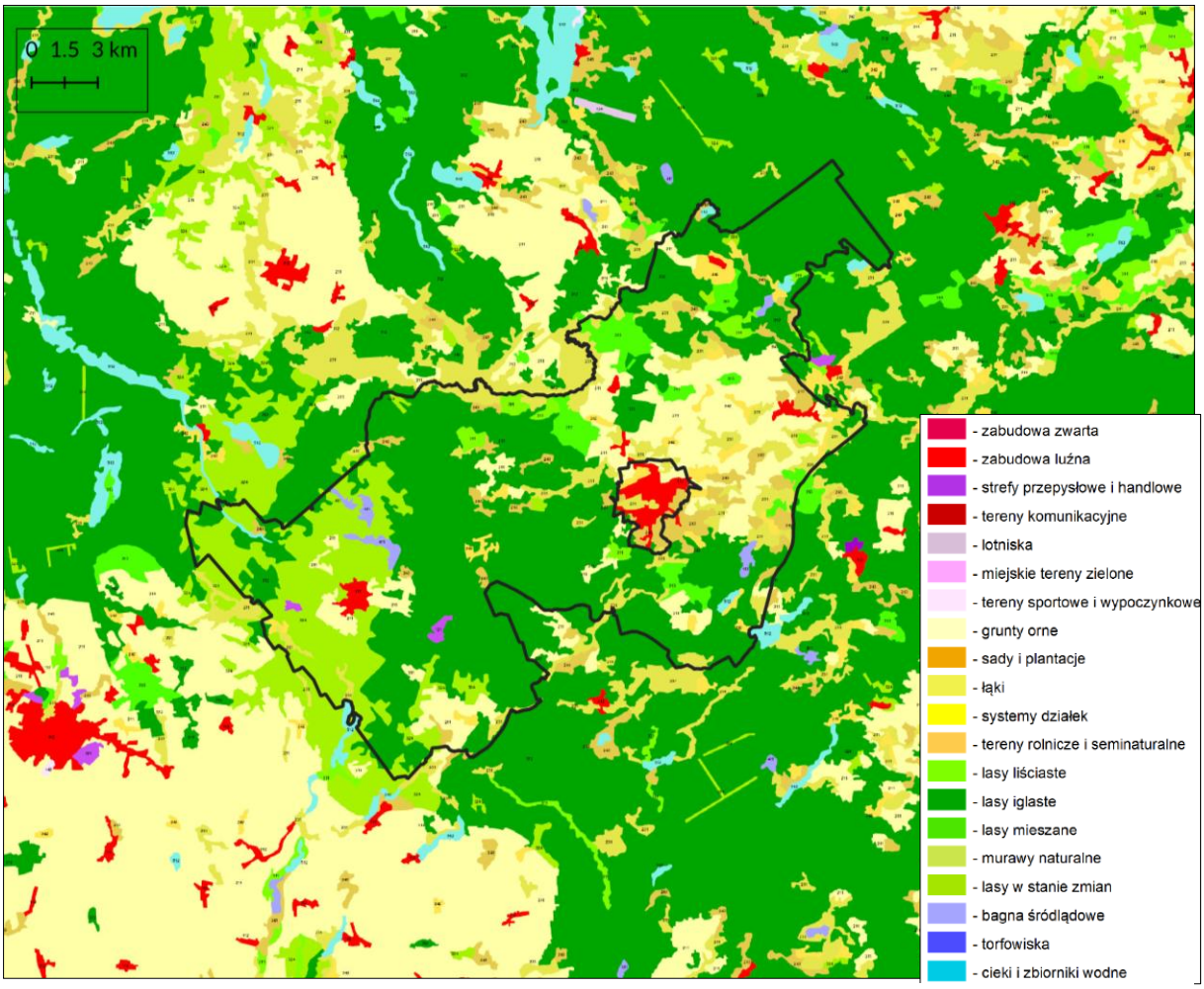
110	XXIV/278/20 z dnia 22 września 2020 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic Tucholskiej, Starego Urzędu, Łosińskiej	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 27 października 2020 r. poz. 4375	zabudowa mieszkaniowa, usługowa, tereny leśne i zieleni nieurządzonej, komunikacyjne	50 800,09
111	XXIV/279/20 z dnia 22 września 2020 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic: Starogardzkiej, Wicka Rogali i Podgórnej w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 27 października 2020 r. poz. 4376	zabudowa mieszkaniowa, mieszkaniowo-usługowa, zagrodowa, produkcyjna, tereny zieleni, komunikacyjne, infr. techn. (kanalizacja)	388 107,86
112	XXIV/280/20 z dnia 22 września 2020 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części gminy Czersk we wsi Łąg	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 27 października 2020 r. poz. 4377	zabudowa mieszkaniowa, usługowa	10 165,36
113	XXIV/281/20 z dnia 22 września 2020 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów mieszkaniowych, letniskowych i usługowych w Rytlu, gmina Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 27 października 2020 r. poz. 4378	zabudowa mieszkaniowa	1 976,83
114	XXIV/283/20 z dnia 22 września 2020 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenów zabudowy rzemieślniczej i usługowej we wsi Złotowo	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 27 października 2020 r. poz. 4379	zabudowa usługowa, mieszkaniowa	5 013,98
115	XXV/299/20 z dnia 27 października 2020 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic Chojnickiej, Kościuszki, Alei 1000-lecia, Browarowej i Starego Urzędu w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 30 listopada 2020 r. poz. 4990	zabudowa mieszkaniowa, tereny komunikacyjne	786,55
116	XXVII/329/20 z dnia 29 grudnia 2020 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic: Porzeczkowej, Jagodowej, Agrestowej,	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 4 lutego 2021 r.	zabudowa mieszkaniowa, mieszkaniowo-	223 000

		Poziomkowej, Jeżynowej i Truskawkowej	poz. 444	usługowa, tereny komunikacyjne	
117	XXIX/338/21 z dnia 23 lutego 2021 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulicy 21 Lutego i ulicy Akacjowej w mieście Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 1 kwietnia 2021 r. poz. 1219	zabudowa mieszkaniowa, mieszkaniowo-usługowa, tereny komunikacyjne	19 704,5
118	XXIX/340/21 z dnia 23 lutego 2021 r.	Zmiana miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części miasta Czersk w rejonie ulic Chojnickiej i Starego Urzędu	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 1 kwietnia 2021 r. poz. 1259	zabudowa mieszkaniowa, usługowa, mieszkaniowo-usługowa, tereny kom.	200 000
119	XXIX/341/21 z dnia 23 lutego 2021 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego terenu położonego przy ul. Lipowej w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 1 kwietnia 2021 r. poz. 1220	zabudowa usługowa, tereny komunikacyjne	839
120	XXIX/339/21 z dnia 23 lutego 2021 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulicy 21 Lutego w mieście Czersk	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 1 kwietnia 2021 r. poz. 1218	zabudowa mieszkaniowo-usługowa, wody powierzchniowe, tereny komunikacyjne	28 019
121	XXXI/369/21 z dnia 13 kwietnia 2021 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulicy Józefa Ostrowskiego w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pomorskiego z 17 maja 2021 r. poz. 1759	zabudowa usługowa, usługowo-mieszkaniowa, tereny infrastruktury technicznej, tereny komunikacji	12 900
122	XLVIII/547/22 z dnia 2 sierpnia 2022 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulicy Długiej w Łęgu	Dz. Urz. Woj. Pom. z 13 października 2022 r., poz. 3700	zabudowa usługowa	1000
123	XLVIII/548/22 z dnia 2 sierpnia 2022 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulicy	Dz. Urz. Woj. Pom. z 14 września	zabudowa mieszkaniowa tereny	12000

		Raciąskiej w Rytlu	2022 r., poz. 3402	komunikacji	
124	XLVIII/549/22 z dnia 2 sierpnia 2022 r. r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulicy Jatowskiej w Rytlu	Dz. Urz. Woj. Pom. z 13 października 2022 r., poz. 3701	teren zabudowy mieszkaniowej i/lub teren zabudowy usługowej	2000
125	XLVIII/550/22 z dnia 2 sierpnia 2022 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulicy Marszałka Józefa Piłsudskiego w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pom. z 17 października 2022 r. poz. 3729	teren zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i/lub teren zabudowy usługowej,	2000
126	XLVIII/551/22 z dnia 2 sierpnia 2022 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie Dworcowej, Pocztowej i Batorego w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pom. z 20 października 2022 r. poz. 3780	tereny zabudowy mieszkaniowo-usługowej, usług edukacji, teren komunikacyjny	37000
127	XLIX/556/22 z dnia 27 września 2022 r.	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla terenu w rejonie ulicy Pomorskiej w Czersku	Dz. Urz. Woj. Pom. z 14 listopada 2022 r. poz. 4166	tereny zabudowy mieszkaniowej i usługowej, tereny komunikacji	9000

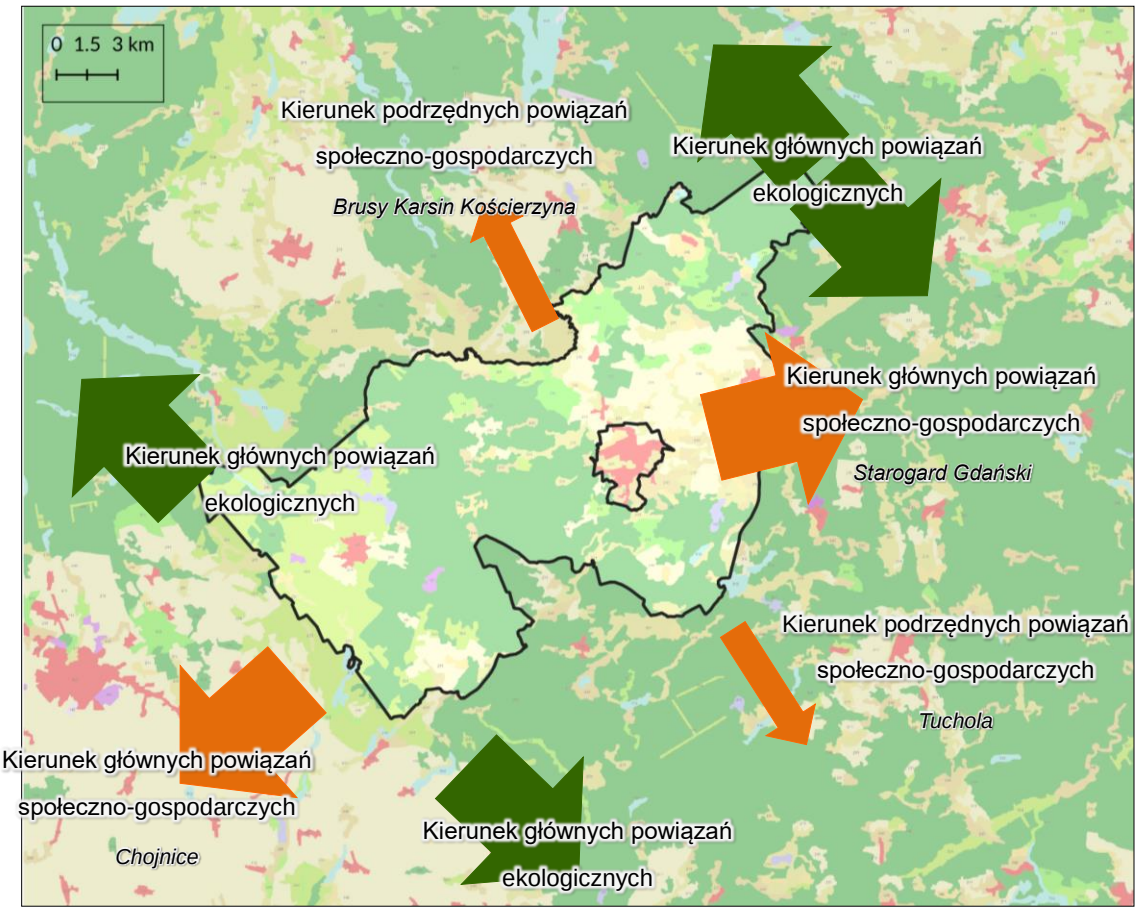
3. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z LOKALIZACJI GMINY I JEJ RELACJI Z NAJBLIŻSZYM OTOCZENIEM

Gmina Czersk położona jest w południowej części województwa pomorskiego, w powiecie chojnickim. Gmina ma powierzchnię 38 011 ha i jest na 4 miejscu pod względem wielkości powierzchni w województwie pomorskim. Siedzibą gminy jest miasto Czersk.
Pod względem administracyjnym gmina Czersk graniczy od północy z gminą Brusy, Karsin, Stara Kiszewa, od wschodu z gminami Kaliska, Czarna Woda i Osieczna, od południa z gminami Śliwice i Tuchola (woj. kujawsko-pomorskie), natomiast od zachodu z gminą Chojnice.
Położenie gminy Czersk wiąże się z określonymi konsekwencjami. Bory Tucholskie położone na obszarach o słabszych glebach dla użytkowania rolniczego od wieków były dużym i zwartym kompleksem leśnym o znaczeniu krajowym. Ważną cechą położenia gminy jest fakt, iż jest ona niemal w całości otoczona lasami, a tereny zabudowane mają charakter wyspowy. Wzajemne przenikanie się kompleksów leśnych oraz terenów zurbanizowanych ukierunkowało zarówno procesy naturalne, jak i społeczno-ekonomiczne w układ wyspowy, o przebiegu na generalnym kierunku NE-SW. Wiele cech środowiska i zagospodarowania gminy nawiązuje do tego kierunku. Las, którego zasięg wynikł głównie z warunków siedliskowych, ukształtował nie tylko strefy glebowe, stosunki wodne i topoklimatyczne, ale również rozwój infrastruktury drogowej i osadnictwa. W efekcie główne powiązania przyrodnicze skierowane są w gminie na zewnątrz, do okolicznych terenów Borów Tucholskich, natomiast połączenia społeczno-gospodarcze z terenami ościennymi ukierunkowane są przede wszystkim w stronę Starogardu Gdańskiego i Chojnic, co wynika z układu komunikacyjnego. W konsekwencji wykształciły się powiązania terenów w ramach jednostek krajobrazowych, ekologicznych i gospodarczych z szerokim otoczeniem terenów poza granicami gminy. Takie zróżnicowanie wpływa na uwarunkowania rozwoju gminy zarówno w strefie planowania, jak i późniejszej realizacji celów polityki przestrzennej.
Na terenie gminy Czersk zaznacza się wyraźna dwudzielność uwarunkowań środowiska. Część odlesiona posiada cechy przyrodnicze i uwarunkowania środowiskowe charakterystyczne dla terenów wysp śródleśnych. Są to otwarte, bezleśne tereny rolnicze, ze słabo rozwiniętą strukturą agrarną. Środowisko w wielu komponentach zostało znacznie przekształcone przez wieloletnią produkcję rolną. Enklawy częściowo naturalnego krajobrazu to głównie doliny rzeczne, łąki i szpalery drzew. W większości przypadków tereny te charakteryzują się także dobrą ekspozycją widokową. Drugą część gminy stanowią tereny położone w obrębie Borów Tucholskich. Jest to zalesiona część gminy. W efekcie na terenie gminy można wydzielić jednostki o podobnych uwarunkowaniach ekologicznych i podobnej strukturze fizjonomicznej, nazywane geokompleksami krajobrazowymi. Geokompleksy zostały wykorzystane do oceny warunków środowiska na obszarze gminy.
Specyficzną częścią terenów gminy w opisanej dwudzielności jest strefa przejściowa, a więc strefa ekotonowa, łącząca wysoczyznę z terenami leśnymi. Granica przebiega częściowo wyraźną granicą polno-leśną o szerokości kilku metrów, a częściowo strefą o szerokości kilkuset metrów. Taka niejednoznaczność przebiegu stref granicznych jest typowa dla obszarów wzajemnego przenikania się wpływów leśnych i terenów rolnych.

Ryc. 1. Mapa pokrycia terenu otoczenia gminy Czersk według Corine Land Cover (CLC2018)

Gmina Czersk posiada liczne powiązania przestrzenne z otoczeniem zewnętrznym. Główne powiązania ekologiczne skierowane są na wschód, południe i zachód od granic gminy, główny kierunek stanowi korytarz wzdłuż rzek: Brdy i Wdy. W przypadku powiązań przestrzennych sfery zurbanizowanej wyraźne są połączenia Czerska i Rytla z terenami Chojnic i Starogardu Gdańskiego. W świetle połączeń przestrzennych, rozwój tych jednostek we wspomnianych kierunkach staje się uzasadniony. Kierunki połączeń ekologicznych wskazują natomiast rejony, na których z uwagi na możliwość zachodzenia interakcji terenów gminy z jej otoczeniem, należy unikać planowania funkcji mogących stanowić zagrożenie dla funkcjonowania środowiska (a zwłaszcza ciągłości korytarzy migracji). Mapa CLC2018 prezentuje także wyspowy charakter głównych miejscowości gminy.

Ryc. 2. Schemat głównych i podrzędnych kierunków zewnętrznych powiązań systemowych gminy (podkład: CLC2018)

4. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOKUMENTÓW WYŻSZEJ RANGI

4.1. Ustalenia Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego

W odniesieniu do terenu gminy Czersk Plan zagospodarowania województwa pomorskiego (uchwała nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie uchwalenia nowego planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz stanowiącego jego część planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Trójmiasta Dz. Urz. Woj. Pom. z 2017 r. poz. 603) zawiera następujące ustalenia:

- zalicza ją do zaborsko-krajeńskiej strefy funkcjonalnej o charakterze rolno-leśnym,
- w hierarchii sieci osadniczej województwa miejscowość Czersk została zaklasyfikowana jako ośrodek o znaczeniu lokalnym o oddziaływaniu ponadgminnym, istotny dla obsługi otaczających obszarów,
- droga krajowa nr 22 przebiegająca przez teren miasta i gminy została zaklasyfikowana jako szczególnie ważna dla transportowej obsługi województwa,
- cmentarzysko kurhanowe w miejscowości Odry zostało zaliczone do szczególnie cennych stanowisk archeologicznych na terenie województwa,
- na terenie gminy Czersk występują obiekty sakralne, urządzenia wodne wpisane do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków,
- w strukturze funkcjonalno-przestrzennej województwa miasto i gmina Czersk leżą w południowym paśmie rozwoju, będącym obszarem rozwoju aktywności gospodarczej związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym, przemysłem drzewno-meblarskim,

- Czersk jest węzłem uzupełniającym dla tras rowerowych międzyregionalnych na trasie „Przez Zielone Serce Pomorza", „Naszyjnika Północy" oraz trasie regionalnej „Marszruta Kaszubska",
- zapora w Mylofie jest zlokalizowana na trasie szlaku kulturowego „Szlak zabytków hydrotechniki",
- plan przewiduje objęcie ochroną w formie parku kulturowego cmentarzyska w Odrach, jako miejsca o wysokich i wyjątkowych wartościach, gdzie została zachowana historyczna struktura przestrzeni i szczególne walory przyrodniczo-krajobrazowe,
- Czersk został zaliczony do miejscowości o najniższym poziomie nasycenia usługami,
- plan województwa proponuje rozwój turystyki kajakowej Brdą i Wdą oraz na Wielkim Kanałem Brdy,
- w ramach rozwoju zagospodarowania turystycznego szlaków kajakowych na Brdzie, Wdzie, Wielkim Kanale Brdy oraz Kanale Wdy planuje się m.in. budowę i modernizację pól biwakowych (m.in. urządzanie i wyposażanie w sanitariaty, suszarnie dla kajaków, przyłącza energetyczne i oświetlenie), stanic oraz punktów etapowych, miejsc wodowania i wyjmowania kajaków, miejsc przenoski przy przeszkodach oraz kompleksowe oznakowanie szlaków i dojazdów do przystani,
- wzdłuż Brdy przebiega ponadregionalny korytarz ekologiczny „Dolina Wieprzy ze Studnicą i Brdą", tereny leśne leżą w obrębie płata ekologicznego Borów Tucholskich,
- gmina Czersk została włączona do planowanego obszaru funkcjonalnego Światowego Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie,
- tereny gminy Czersk podzielone zostały między płaty i korytarze ekologiczne, o południowo-wschodnim kierunku powiązań zewnętrznych,
- podstawą systemu zaopatrzenia w gaz i bezpieczeństwa energetycznego regionu jest m.in. gazociąg DN Żalno – Czersk przebiegający przez gminę,
- w ramach Aktualizacji Master Planu dla realizacji dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych na terenie gminy planuje się budowę, rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2.000 RLM.

Ponadto Plan wymienia zadania ponadlokalne realizujące cel publiczny, które szczegółowo opisano w rozdziale nr 18.

4.2. Ustalenia Strategii rozwoju województwa pomorskiego

Strategia rozwoju województwa pomorskiego 2020 (załącznik do uchwały nr 458/XXII/12 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 24 września 2012 r.) wyróżnia następujące cele strategiczne rozwoju województwa:

- nowoczesna gospodarka,
- aktywni mieszkańcy,
- atrakcyjna przestrzeń.

Jest to najważniejszy dokument na poziomie wojewódzkim. Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego wyznacza trzy równorzędne cele strategiczne, które będą realizowane poprzez 10 celów operacyjnych i 35 kierunków działań. Nadrzędnym celem jest spójność regionu zarówno pod względem gospodarczym, jak i społeczno-kulturowym. Dodatkowo Strategia wskazuje dziedziny, których potencjał nie został wystarczająco wykorzystany, m.in. oświata, niska efektywność współpracy sektora B+R z gospodarką czy słabo wykorzystany potencjał instytucjonalny i infrastrukturalny wsparcia przedsiębiorczości.

W priorytecie „Nowoczesna gospodarka" zwrócono uwagę na ofertę turystyczną i kulturalną regionu. Gmina Czersk zalicza się do obszarów o wysokim potencjale turystyczno-rekreacyjnym środowiska przyrodniczego i kulturowego. W jej granicach zlokalizowane są produkty turystyczne nastawione na ponadregionalną i międzynarodową współpracę: ponadregionalne szlaki wodne m.in. Brdy, Wdy, Wielkiego Kanału Brdy; Rezerwat Biosfery Bory Tucholskie, szlaki kulturowe budowli hydrotechnicznych; międzynarodowe i międzyregionalne trasy rowerowe. Realizacja działań w ramach kierunku 1.3.1. „Rozwój sieciowych i kompleksowych produktów turystycznych" przyczyni się do wzrostu atrakcyjności regionu pod względem turystycznym i kulturowym, a także rozwoju współpracy między sektorem

publicznym, branżą turystyczną i podmiotami działającymi w obszarze kultury w zakresie tworzenia wspólnych, sieciowych, ponadlokalnych produktów turystycznych oraz oferty kulturalnej.
W ramach priorytetu „Atrakcyjna przestrzeń" jako cele postawiono m.in. włączenie regionu w transeuropejskie sieci transportowe i energetyczne, a także poprawę stanu środowiska oraz środowiskowych warunków życia.
W związku z tym na terenie gminy Strategia przewiduje w ramach kierunku 3.1.3. „Modernizacja infrastruktury wiążącej węzły multimodalne z układem transportowym regionu" oraz kierunku 3.3.4. „Zachowanie walorów przyrody i poprawa spójności przyrodniczej" następujące zadania:

- modernizacja linii kolejowych nr 201 i nr 203,
- przebudowa drogi nr 22 wraz z budową obwodnicy,
- poprawa regulacji prawnych podnoszących skuteczność ochrony przyrody i krajobrazu, w tym uporządkowanie systemu nadzoru nad formami ochrony przyrody i krajobrazu,
- zwiększenie proekologicznej świadomości mieszkańców.

Podsumowując, można stwierdzić, że realizacja polityki przestrzennej na obszarze gminy ukierunkowana będzie na użytkowanie rekreacyjne, a także rozwój gospodarki wzdłuż drogi krajowej DK 22. W dokumentach wyższej rangi generalnie planuje się poprawę stanu infrastruktury, komunikacji oraz poprawę jakości środowiska.
Trwają prace nad uchwaleniem przez Sejmik Wojewódzki Strategii Rozwoju Województwa Pomorskiego 2030. W projekcie Strategii wyznaczono trzy główne cele strategiczne: trwałe bezpieczeństwo, otwarta wspólnota regionalna oraz odporna gospodarka, które będą realizowane poprzez 11 celów operacyjnych.

4.3. Ustalenia Strategii rozwoju powiatu chojnickiego

Strategia rozwoju powiatu chojnickiego do roku 2025 (uchwała nr XXX/329/2014 Rady Powiatu Chojnickiego z dnia 20 marca 2014 r.) przedstawia wizję rozwoju powiatu, w której zawarto wieloletni plan rozwoju w oparciu o pięć obszarów – funkcja turystyczna, centrum gospodarcze, przestrzeń i środowisko przyrodnicze, społeczeństwo obywatelskie i poziom życia mieszkańców.
W ramach tych obszarów w Strategii wyznaczono następujące cele strategiczne mające na celu rozwój powiatu:

- zwiększenie znaczenia funkcji turystycznej powiatu,
- ukierunkowanie rozwoju powiatu jako ponadregionalnego centrum gospodarczego,
- ochrona środowiska przyrodniczego i przestrzennego powiatu chojnickiego,
- rozwój postaw aktywności, ustawicznej edukacji i podmiotowości obywateli powiatu,
- podniesienie poziomu życia mieszkańców powiatu chojnickiego.

Wizja rozwoju powiatu chojnickiego znajdująca się w Strategii została zawarta w misji określającej powiat jako „ważny dla Pomorza obszar rozwoju społeczno-gospodarczego i przyrodniczego, który przy pełnym wykorzystaniu jakże cennych walorów Borów Tucholskich, zapewnia zrównoważony rozwój gospodarczy i turystyczny powiatu. Jest to powiat rozwijający nowoczesne gałęzie gospodarki, budujący dumę swoich mieszkańców z miejsca zamieszkania poprzez sprawne i uspołecznione rozwiazywanie potrzeb bytowych, kulturowych i edukacyjnych".
Najważniejszymi priorytetami są: ukierunkowanie rozwoju powiatu jako ponadregionalnego centrum gospodarczego oraz podniesienie poziomu życia mieszkańców powiatu chojnickiego.
Powyższe priorytety są realizowane przez poszczególne działania gmin:

- stworzenie wokół Chojnic silnego miejskiego obszaru funkcjonalnego, umożliwiającego absorpcję znaczących środków w nowej perspektywie finansowej UE,
- stworzenie dogodnych warunków dla inwestorów,
- wspieranie procesu opracowania i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego gmin powiatu,
- różnicowanie działalności na obszarach wiejskich,
- rozwój infrastruktury technicznej wsi,
- rozwój rolnictwa, w tym ekologicznego,

- zacieśnienie współpracy miedzypowiatowej i subregionalnej,
- zaktywizowanie samorządów gmin i powiatu do ściślejszej współpracy, z określeniem jednolitych zasad i obszarów współpracy,
- przeciwdziałanie trendowi ucieczki ludzi wykształconych do okolicznych aglomeracji,
- rozwój infrastruktury rekreacyjno-sportowej dla zagospodarowania aktywności mieszkańców,
- rozwój opieki nad osobami starszymi i obłożnie chorymi,
- poprawa dostępności i jakości usług medycznych.

W wyniku realizacji wyżej wymienionych działań poprawią się warunki życia mieszkańców, zwiększy się liczba inwestycji oraz zostanie wykorzystany potencjał sektora turystycznego, co doprowadzi do zwiększającej się liczby napływających turystów.
Opracowana Strategia będzie podstawą aktualizacji miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz opracowania programów operacyjnych, przedsięwzięć rozwojowych i planów inwestycyjnych.

4.4. Ustalenia Strategii rozwoju gminy Czersk

Aktualna Strategia rozwoju gminy Czersk przewiduje trzy główne działy rozwojowe – społeczny, gospodarczy i przestrzenny. Dla każdego z nich wyznaczono odrębne cele strategiczne i kierunki działań, jednak można uznać, iż tworzą one wielowymiarową sieć powiązań, kluczowych dla dalszego dynamicznego wzrostu gminy:

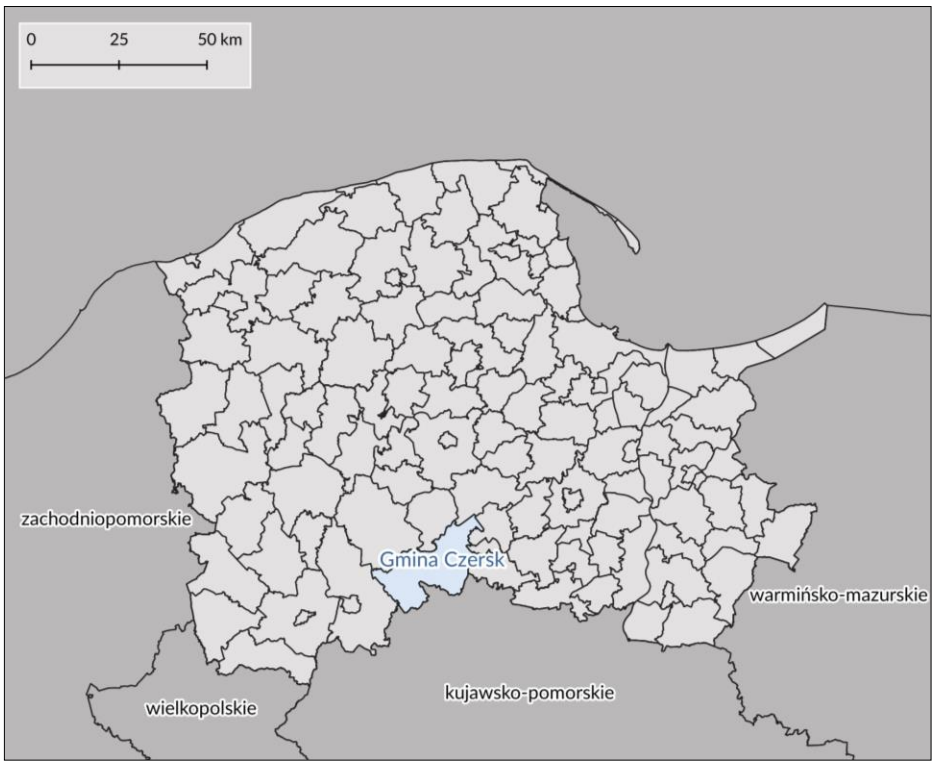
- dział społeczny:
  - cele strategiczne: zasoby mieszkaniowe; opieka społeczna i zdrowie; kapitał społeczny; rozwój edukacji; czas wolny i aktywność; w tym wśród kierunków działań wymieniono rozwój ośrodków ochrony zdrowia w Czersku, Łęgu i Rytlu; wspieranie lokalnej tożsamości, kultury, aktywności społecznej i dziedzictwa Czerska; wsparcie infrastruktury turystycznej wspierającej aktywną turystykę krajoznawczą, w oparciu o atuty Borów Tucholskich oraz pozwalającą na realizowanie takiego stylu życia przez mieszkańców,
- dział gospodarczy:
  - cele strategiczne: zasoby pracy; lokalna przedsiębiorczość; nowa przedsiębiorczość; rozwój ekologiczny, w tym wśród kierunków działań wskazano: wykorzystanie atutów wynikających z położenia w sąsiedztwie Borów Tucholskich, wspieranie branż powiązanych z gospodarką leśną, nowych form turystyki; wsparcie rozwoju i zastosowania odnawialnych źródeł energii w wykorzystaniu indywidualnym oraz sieciowym; rozwój terenów inwestycyjnych uwzględniając ochronę środowiska; rozwój terenów inwestycyjnych uwzględniając ochronę środowiska,
- dział przestrzenny:
  - cele strategiczne: rozwój przestrzenny; ekologiczna infrastruktura; mobilność; łączność, w tym wśród kierunków działań wskazano: utrzymanie roli głównych ośrodków gminy (Czerska, Łęga oraz Rytla) jako centrów usług i miejsc pracy; zapewnienie możliwości zamieszkania przy poszanowaniu walorów środowiska; rozwój zielonej infrastruktury; poprawa jakości powietrza; rozbudowa infrastruktury teleinformatycznej; budowa sieci dróg rowerowych łączących miejscowości oraz wykorzystujących walory przyrodnicze i środowiskowe gminy.

5. DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU ORAZ STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGI JEGO OCHRONY

5.1. Położenie i granice gminy

Gmina Czersk to gmina miejsko-wiejska, znajdująca się południowej części województwa pomorskiego, w powiecie chojnickim. Gmina graniczy z gminami województwa pomorskiego: Chojnicami, Brusami, Karsinem, Starą Kiszewą, Kaliskami, Czarną Wodą, Osieczną oraz z gminami Śliwice i Tuchola w województwie kujawsko-pomorskim.

Północna granica gminy na znacznej długości ciągnie się wśród lasów, a na odcinku między miejscowościami Mniszek-Bielawy granicę stanowi rzeka Niechwaszcz. Granica wschodnia, początkowo jest sztuczna – wyznaczana przez granice oddziałów leśnych, a następnie po przecięciu rzeki Wdy, ciągnie się wzdłuż jej prawobrzeżnego dopływu, który płynie skrajem lasu. Granica południowa wyznaczona jest sztucznie wśród lasów, tylko na niewielkim odcinku jest granicą naturalną, którą stanowi Czerska Struga. Zachodnia granica opiera się o brzegi jez. Śpierewnik, a następnie przebiega ponownie przez tereny leśne.
Zgodnie z najnowszym podziałem fizycznogeograficznym obszar gminy Czersk znajduje się w obrębie mezoregionu Bory Tucholskie, który jest częścią makroregionu Pojezierzy Południowopomorskich.

Ryc. 3. Położenie administracyjne gminy Czersk

5.2. Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z położenia gminy

Gmina Czersk to gmina miejsko-wiejska, znajdująca się w południowej części województwa pomorskiego. Jej obszar zlokalizowany jest pomiędzy 53°56’ a 53°41’ równoleżnikiem szerokości geograficznej północnej oraz 17°40’ a 18°10’ południkiem długości geograficznej wschodniej, zamykając granicą administracyjną obszar o powierzchni 380,11 km^2.
W skład gminy Czersk wchodzą 84 miejscowości wiejskie podzielone pomiędzy 18 sołectw (Będźmierowice, Gotelp, Gutowiec, Klaskawa, Krzyż, Kurcze, Lipki, Łąg, Łąg Kolonia, Łubna, Malachin, Mokre, Mosna, Odry, Rytel, Wieck, Zapędowo, Złotowo) oraz miasto Czersk. Gmina Czersk graniczy z 9 gminami. Od północy sąsiaduje z gminą Brusy, Karsin, Stara Kiszewa, a na wschodzie z gminami: Kaliska, Czarna Woda i Osieczna. Na południu gmina graniczy z gminami Śliwice i Tuchola natomiast od zachodu z gminą Chojnice. Z uwagi na fakt, iż granica gminy Czersk stanowi południową granicę powiatu chojnickiego, a jednocześnie województwa pomorskiego, ma styczność również z powiatem tucholskim oraz województwem kujawsko-pomorskim.

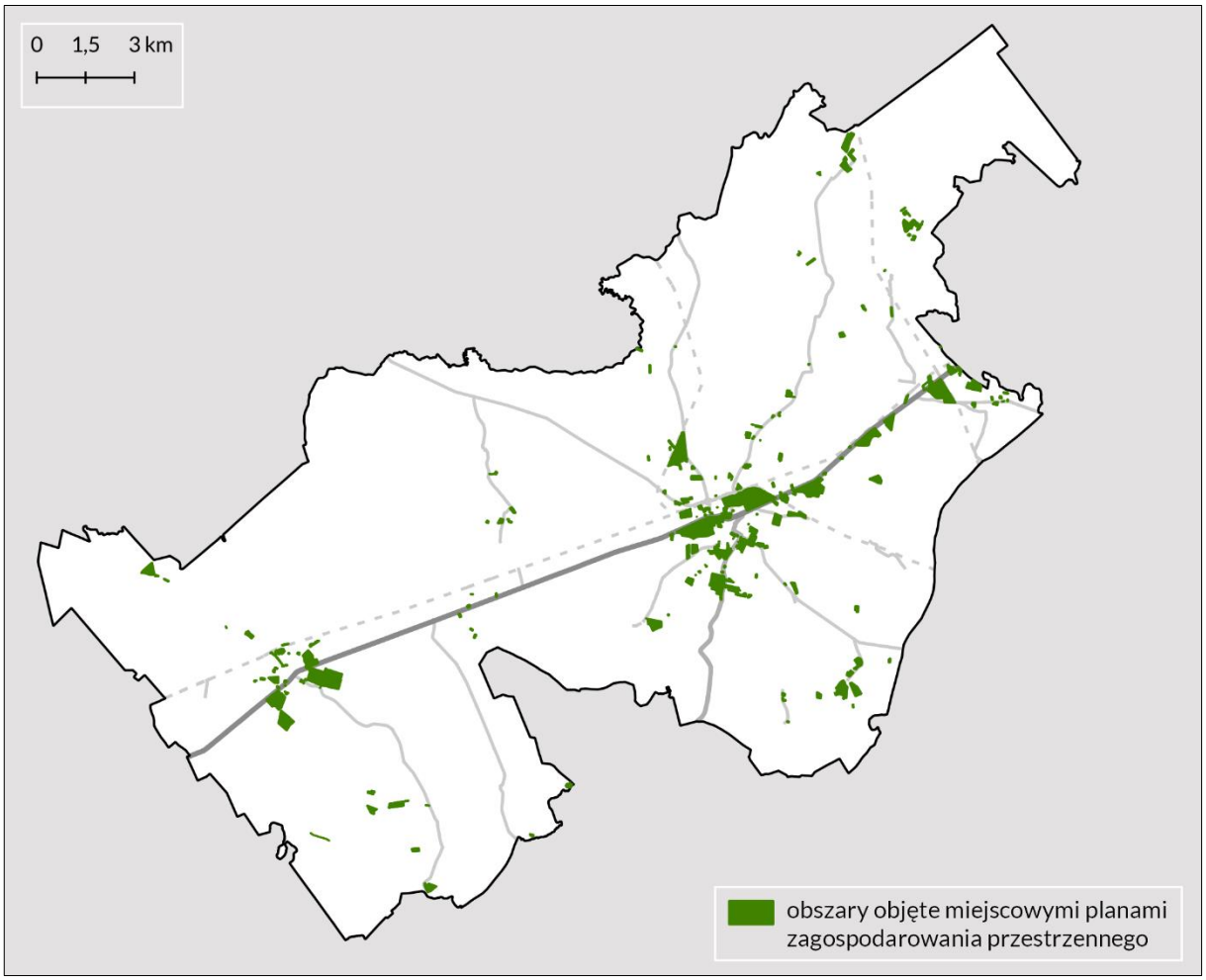
5.3. Stan ładu przestrzennego

Ustalenia studium, które nie jest prawem lokalnym, a jedynie „aktem kierownictwa wewnętrznego gminy” czy też „oświadczeniem woli rady gminy”, realizowane są poprzez miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czersk z 2014 r. było systematycznie wykorzystywane do opracowywania miejscowych planów

zagospodarowania przestrzennego. Obecnie na obszarze gminy Czersk obowiązuje 120 uchwał dotyczących miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Plany obejmują tereny o łącznej powierzchni 650,5 ha, co stanowi około 2% ogólnej powierzchni gminy.

Plany w granicach gminy Czersk uchwalane były w latach 1996 – 2021 (stan na dzień uchwalenia studium). Największy z nich obejmuje tereny o powierzchni 80,65 ha (uchwała Rady Gminy Miejskiej w Czersku nr XLVII/454/10 z dnia 10 listopada 2010 r.) zlokalizowane w centralnej części miasta Czersk w rejonie ulic: Chojnickiej, Kościuszki, Alei 1000-lecia, Browarowej i Starego Urzędu. Jego zapisy przewidują głównie lokalizację obiektów o funkcji mieszkaniowej, również z usługami, a także produkcyjnej w zakresie obsługi produkcji w gospodarstwach ogrodniczych.

W przypadku pozostałych planów uchwalonych w gminie widoczne jest ich rozdrobnienie, ponad 36 z nich ma powierzchnię poniżej 1 ha i zlokalizowanych jest w różnych częściach gminy obejmując najczęściej pojedyncze działki lub zespoły sąsiadujących ze sobą działek. Najwięcej uchwał przyjmowano dla terenów miasta Czersk, gdzie na dzień uchwalenia studium zlokalizowane są 62 plany. Ponadto stosunkowo dużym pokryciem miejscowymi planami odznacza się Rytel oraz miejscowość Łąg, gdzie plany były sporządzone dla większych jednostek, takich jak np. osiedla. Miejscowymi planami zostały także objęte takie miejscowości jak m.in. Łąg-Kolonia, Łąg Lipki, Malachin, Odry, Ostrowite, Złotowo. W pozostałych częściach gminy pokrycie planami jest znikome. Wskazuje to, iż miejscowe plany sporządzane były w obrębach posiadających dobre połączenie komunikacyjne z miastem Czersk – siedzibą gminy, wzdłuż drogi krajowej nr 22, a także w szerszym aspekcie z Chojnicami i Starogardem.

Ryc. 4. Obszary posiadające obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Największe zagęszczenie uchwalonych miejscowych planów występuje wzdłuż głównego ciągu komunikacyjnego w gminie, jakim jest DK22 oraz w największych miejscowościach zlokalizowanych wyspowo miedzy terenami leśnymi. Dla pozostałej części gminy plany były uchwalane dla małych obszarów oraz w rozdrobnieniu. Wobec tego większa część gminy nie została objęta przez tego typu regulacje, znaczna liczba inwestycji odbywa się w oparciu o decyzje administracyjne (decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu lub decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego). Poniższa tabela (Tabela 2.) ukazuje o przeprowadzenie jakiego rodzaju inwestycji zabiegali inwestorzy w latach 2016 – 2019 na obszarze gminy Czersk oraz w całym powiecie chojnickim.
Największą liczbę decyzji wydano na cel budowy obiektów mieszkaniowych jednorodzinnych, co wiązało się z przekształceniem terenów rolnych w tereny zabudowane. Istotne jest to, że ta tendencja się utrzymuje. Udział liczby decyzji wydanych na ten cel dla gminy Czersk w odniesieniu do powiatu chojnickiego wzrósł z 30,4% w 2016 r. do 35,0% w 2019 r. Wzrost zainteresowania terenami mieszkaniowymi jest szczególnie widoczny w rejonie miejscowości śródleśnych, ale także wzdłuż drogi krajowej nr 22. Z kolei udział liczby decyzji wydanych na cel zabudowy wielorodzinnej dla gminy, względem powiatu chojnickiego spadł z 14,3% notowanych w 2016 r. do 11,5% w 2019 r. Może to nie wynikać ze zmniejszenia zainteresowania budownictwem wielorodzinnym, lecz uszczuplenia areałów odpowiadających budowie tego typu inwestycji. Warto zwrócić również uwagę na malejącą liczbę decyzji wydanych na cel zabudowy usługowej. W latach 2016 – 2019 udział tych decyzji w odniesieniu do całego powiatu spadł o 1,2 punktu procentowego. Wydane decyzje mogą wskazywać na spadek znaczenia gminy w regionie, a także zainteresowanie nowych inwestorów danym obszarem pod innym kątem niż usługi, np. produkcyjnym w związku ze stale rosnącą presją inwestycyjną wzdłuż DK22.
Z przedstawionych danych wnika również, iż największy ruch budowlany notowany był w roku 2018, kiedy wydano najwięcej decyzji dla wszystkich rodzajów zabudowy. Był to wzrost w stosunku do 2016 r. oraz roku poprzedniego, jednak po 2018 r. zanotowano spadek i najprawdopodobniej tendencja taka zostanie zachowana w kolejnych latach.

Tabela 2. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydane w latach 2016 – 2019 na terenie gminy Czersk i powiatu chojnickiego

	2016 r.			2017 r.			2018 r.			2019 r.		
	powiat chojnicki	gmina Czersk	udział [%]	powiat chojnicki	gmina Czersk	udział [%]	powiat chojnicki	gmina Czersk	udział [%]	powiat chojnicki	gmina Czersk	udział [%]
decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej	14	2	14,3	9	2	22,2	20	2	10,0	26	3	11,5
decyzje dotyczące zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej	582	177	30,4	620	239	38,5	748	315	42,1	635	222	35,0
decyzje dotyczące zabudowy usługowej	95	11	11,6	63	10	15,9	61	7	11,5	48	5	10,4
decyzje dotyczące innej zabudowy	161	6	3,7	78	0	0,0	110	0	0,0	146	6	4,1

Źródło: BDL GUS

Analizując zmiany w strukturze użytkowania gruntów, widoczne jest wyraźne zróżnicowanie w zagospodarowaniu obszarów wiejskich i obszaru miasta. W strukturze użytkowania gruntów widoczna jest dominacja gruntów leśnych oraz zadrzewionych, których powierzchnia zwiększyła się nieznacznie,

z 24 630 ha w 2012 r. do 24 702 ha w 2014 r. Z danych wynika, że gmina Czersk stanowi obszar o wysokiej lesistości – aż 65% powierzchni gminy, przy obszarze o powierzchni 38 011 ha, zajmują lasy. Wraz z pozostałymi gruntami zadrzewionymi, grunty leśne oraz zadrzewione zajmują powierzchnię 24 702 ha. Lasy na terenie gminy związane są z ubogimi piaskami sandrowymi, przez co nie nadają się one do wykorzystania na potrzeby gospodarki rolnej. Po nawałnicy z 2017 r. część terenów leśnych została pozbawiona drzewostanu, jednak z sukcesem przeprowadzono prace odnowieniowe.

Wśród zadrzewień występują wyspowo tereny zabudowane, a w obrębie wysoczyzny morenowej w rejonie Czerska dominują grunty rolnicze. W latach 2012 – 2014 zauważalny jest powolny spadek powierzchni gruntów użytkowanych rolniczo, zarówno w mieście, jak i na wsi. Wśród użytków rolnych zaznacza się dominacja gruntów ornych, które przy powierzchni 7 164 ha stanowią 67% wszystkich użytków. Widoczny jest także duży udział łąk. W 2014 r. stanowiły 21,0% użytków rolnych, a ich powierzchnia w ciągu trzech lat nieznacznie się zwiększyła, z 2 264 ha w 2012 r. do 2 265 ha w 2014 r. Obszar zajmowany przez łąki znajduje się wzdłuż Brdy oraz Wdy, a także w północno-wschodniej części gminy (tzw. „Łąki Czerskie"). Łącznie użytki rolne zajmują 28,3% powierzchni gminy, przy czym grunty orne stanowią 18,8% ogólnej powierzchni gminy. W przypadku obszarów wiejskich 66,2% użytków stanowią grunty orne, a 21,3% zajmują łąki. Z kolei na terenie miasta aż 72% powierzchni użytków rolnych stanowią grunty orne.

Obszary intensywnego rolnictwa występują głównie w obrębie wyspy morenowej Czerska, szczególnie w jej wschodniej części. W tej części gminy przeważają gleby o korzystnych warunkach dla rozwoju rolnictwa (klasy RIII). Szczególnym obszarem intensywnego rolnictwa są tereny pomiędzy Malachinem, Będźmierowicami i Łęgiem, gdzie panują najkorzystniejsze warunki glebowe. Z kolei na pozostałym obszarze dominują ubogie grunty piaszczyste nieprzydatne dla potrzeb gospodarki rolnej. Wobec powyższego można stwierdzić, że gmina charakteryzuje się w większości niekorzystnymi warunkami do rolnictwa, z tego wynika też przewaga gruntów leśnych i zadrzewionych nad pozostałymi. Grunty orne wysokich klas stanowią barierę przestrzenną dla dalszego rozwoju jednostek osadniczych.

Tabela 3. Zmiany struktury użytkowania terenów gminy Czersk w latach 2016-2020

	Rok	Użytki rolne			Grunty leśne oraz zadrzewione		Grunty zabudowane i zurbanizowane					Użytki ekol.	Nieużytki
		grunty orne	łąki trwałe	razem z poz.	lasy	razem z poz.	tereny mieszk.	drogi	tereny przem.	tereny rekr.	razem z poz.		
		[ha]											
Gmina	2016	7 137	2 268	10 748	24 687	24 715	318	522	48	20	1 201	102	789
	2017	7 130	2 260	10 757	24 698	24 701	324	522	48	20	1 208	102	788
	2018	7 122	2 257	10 749	24 692	24 695	329	525	48	20	1 214	102	796
	2019	7 116	2 255	10 738	24 693	24 696	335	525	48	20	1 222	102	798
	2020	7 093	2 253	10 704	24 694	24 697	346	535	49	24	1 260	102	795
Obszar miejski	2016	386	85	536	107	109	143	61	20	11	314	1	8
	2017	384	85	536	107	107	145	61	20	11	316	1	8
	2018	384	85	536	106	106	147	62	20	11	317	1	8
	2019	382	85	534	106	106	149	61	20	11	319	1	8
	2020	377	84	527	106	106	151	61	20	11	326	1	8
Obszar wiejski	2016	6 751	2 183	10 212	24 580	24 606	175	461	28	9	887	101	781
	2017	6 746	2 175	10 221	24 591	24 594	179	461	28	9	892	101	780
	2018	6 738	2 172	10 213	24 586	24 589	182	463	28	9	897	101	788
	2019	6 734	2 170	10 204	24 587	24 590	186	464	28	9	903	101	790
	2020	6 716	2 169	10 177	24 588	24 591	195	474	29	13	934	101	787

źródło: dane Starostwa Powiatowego w Chojnicach

Pod względem powierzchni gruntów zabudowanych i zurbanizowanych w gminie największy obszar zajmują tereny komunikacyjne – drogi (w 2014 r. odnotowano 525 ha zagospodarowanych na ten cel), znaczny wpływ na taki stan rzeczy ma przebiegająca przez centralną część gminy droga krajowa nr 22 droga wojewódzka nr 237, a także liczne drogi powiatowe. Sieć komunikacyjna ma charakter tranzytowy w układzie krajowym i wojewódzkim oraz rozprowadzający w układzie powiatowym. Na terenie gminy nie występują ważne węzły komunikacji samochodowej. Następne pod względem zajmowanej powierzchni są grunty pod zabudowę mieszkaniową, które zajmują 308 ha, natomiast 34 ha obejmują obszary produkcyjne. Tereny produkcyjne w głównej mierze są zlokalizowane w Czersku, pojedyncze zakłady wytwórcze znajdują się także w rozproszeniu w obrębie terenów leśnych i zabudowanych. Widoczny jest stopniowy przyrost terenów mieszkaniowych, w okresie 2012 – 2014 powierzchnia gruntów wykorzystywanych w tym celu wzrosła o 5 ha. Można zauważyć, że wzrost powierzchni terenów mieszkaniowych zachodzi w większym stopniu w obszarze wiejskim. Wobec tego konieczne są przekształcenia terenów rolnych na tereny zabudowy mieszkaniowej czy letniskowej, co zauważalne jest we wnioskach zgłoszonych do zmiany studium.

W latach 2012 – 2014 wzrosła powierzchnia zajmowana przez tereny rekreacyjne, które stanowią zaledwie 0,1% powierzchni gminy. Tereny o funkcji turystycznej koncentrują się obecnie w okolicy wsi Wojtal, Ostrowite, Wieck, Odry oraz w Rytel (usługi turystyki: gastronomia i miejsca noclegowe, plaża i kąpielisko).

W latach 2012 – 2014 nie zauważono zmian powierzchni użytków ekologicznych, które zajmują 0,2% powierzchni gminy. Tereny o dominującej funkcji ekologicznej występują głównie w obrębie terenów leśnych, a także w dolinie rzek Wdy, Brdy, Czerskiej Strugi i Niechwaszcz. Tereny te tworzą zwarty kompleks o spójnej strukturze wewnętrznej.

Z uwagi na bogatą historię na terenie gminy Czersk znajduje się szereg obiektów ważnych dla dziedzictwa kulturowego. Warto wspomnieć chociażby o układzie urbanistycznym zabudowy śródmiejskiej w Czersku, kapliczce pw. św. Józefa w Mokrem, kościele parafialnym pw. NMP Królowej Różańca Św. wraz z plebanią i terenem przykościelnym w Rytlu, zespole zabudowy wiejskiej w Łęgu, cmentarzu rzymskokatolickim w Czersku, kościele rzymskokatolickim pw. Narodzenia NMP w Łęgu, zespole dworsko-parkowym we wsi Brda, charakterystycznych chałupach z XIX w. o drewnianej konstrukcji zrębowej w Łukowie, młynie wodnym z XIX w. w Odrach, a także licznych budynkach z charakterystyczną dla tego regionu cegłą licową (czerwoną, żółtą czy białą) pełniącą funkcje estetyczne. Dodatkowo na terenie gminy stwierdzono liczne stanowiska archeologiczne (ponad 300 stanowisk) reprezentujące różne okresy, m.in. ślady z epoki kamienia i kultury łużyckiej, zabytki z okresu średniowiecza, kultury pomorskiej. Na uwagę zasługuje cmentarzysko prehistoryczne położone we wsi Odry, które zostało objęte ochroną rezerwatową. W granicach rezerwatu Kamienne Kręgi znajdują się cmentarzyska kurhanowe oraz kamienne kręgi z okresu wpływów rzymskich. Cmentarzysko kurhanowe z kręgami kamiennymi w Odrach zostało wpisane do rejestru zabytków dawnego województwa bydgoskiego pod nr 76/C decyzją z dnia 25.05.1968 r. Obecnie cmentarzysko w Odrach figuruje w rejestrze zabytków archeologicznych województwa pomorskiego pod nr C-42.

Ponadto walory krajobrazowe gminy związane są z obecnością rzek – Brdy i Wdy, zróżnicowaną rzeźbą terenu oraz szeregiem interesujących miejsc objętych formami ochrony przyrody, m.in. obszary Natura 2000 doskonale wpisują się w niezwykle modną w dzisiejszych czasach formę turystyki rowerowej oraz kajakowej. Dzięki temu gmina Czersk to obszar o znacznym potencjale do wykształcenia terenów przeznaczonych pod funkcję turystyczną.

Sieć osadnicza gminy składa się z miasta Czersk oraz 84 miejscowości podzielonych na 18 sołectw:

- Będźmierowice,
- Gotelp,
- Gutowiec,
- Klaskawa,
- Krzyż,
- Kurcze,
- Lipki,
- Łąg,
- Łąg Kolonia,
- Łubna,
- Malachin,
- Mokre,
- Mosna,
- Odry,
- Rytel,
- Wieck,

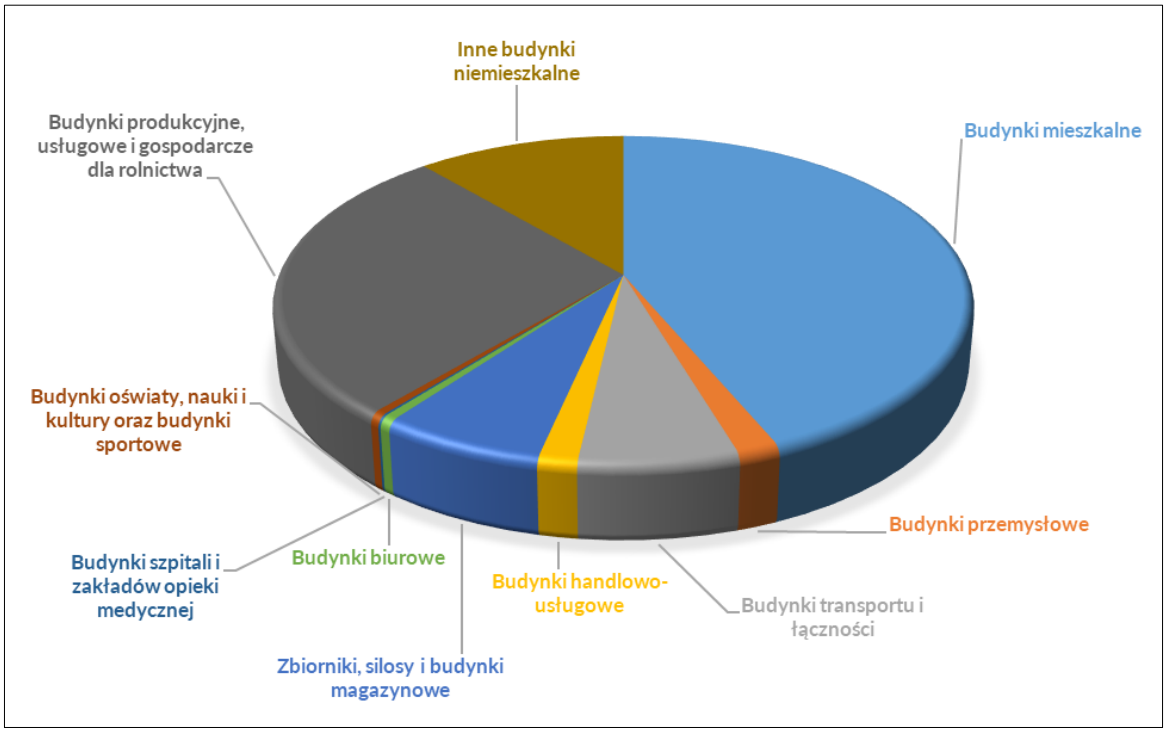
- Zapędowo,
- Złotowo.

Strukturę charakteru budynków sieci osadniczej przedstawia Tabela 4. W dalszej części zamieszczono też ryciny prezentujące koncentrację wybranych typów funkcjonalnych budynków.

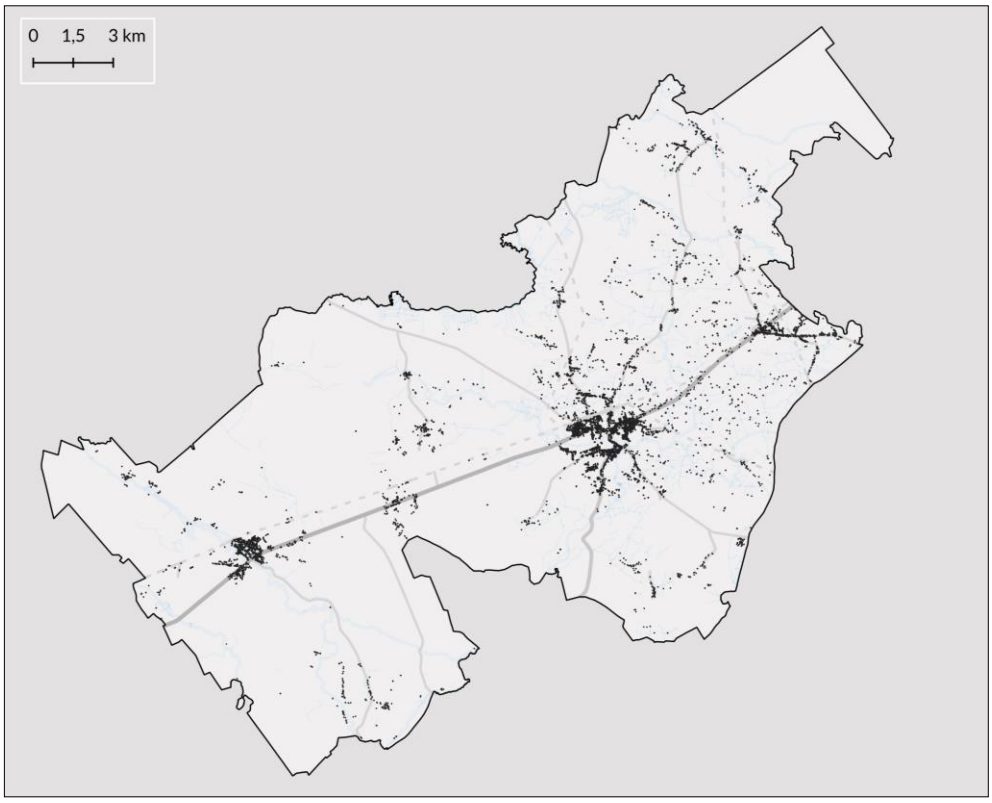
Tabela 4. Struktura funkcji budynków sieci osadniczej Czerska w 2020 r.

Funkcja budynku	Liczba budynków
Budynki mieszkalne	5 422
Budynki przemysłowe	212
Budynki transportu i łączności	808
Budynki handlowo-usługowe	199
Zbiorniki, silosy i budynki magazynowe	837
Budynki biurowe	60
Budynki szpitali i zakładów opieki medycznej	16
Budynki oświaty, nauki i kultury oraz budynki sportowe	52
Budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa	3 421
Inne budynki niemieszkalne	1 403
Suma	12 430

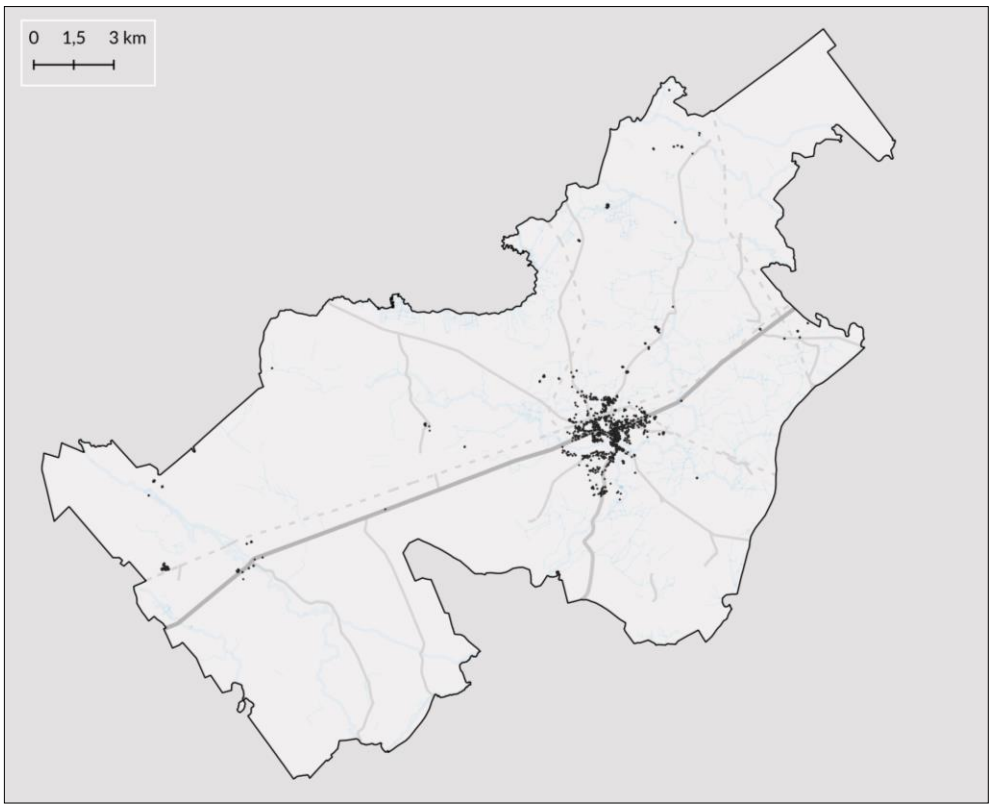
źródło: Ewidencja Gruntow i Budynków, stan na ostatni kwartał 2020 r.

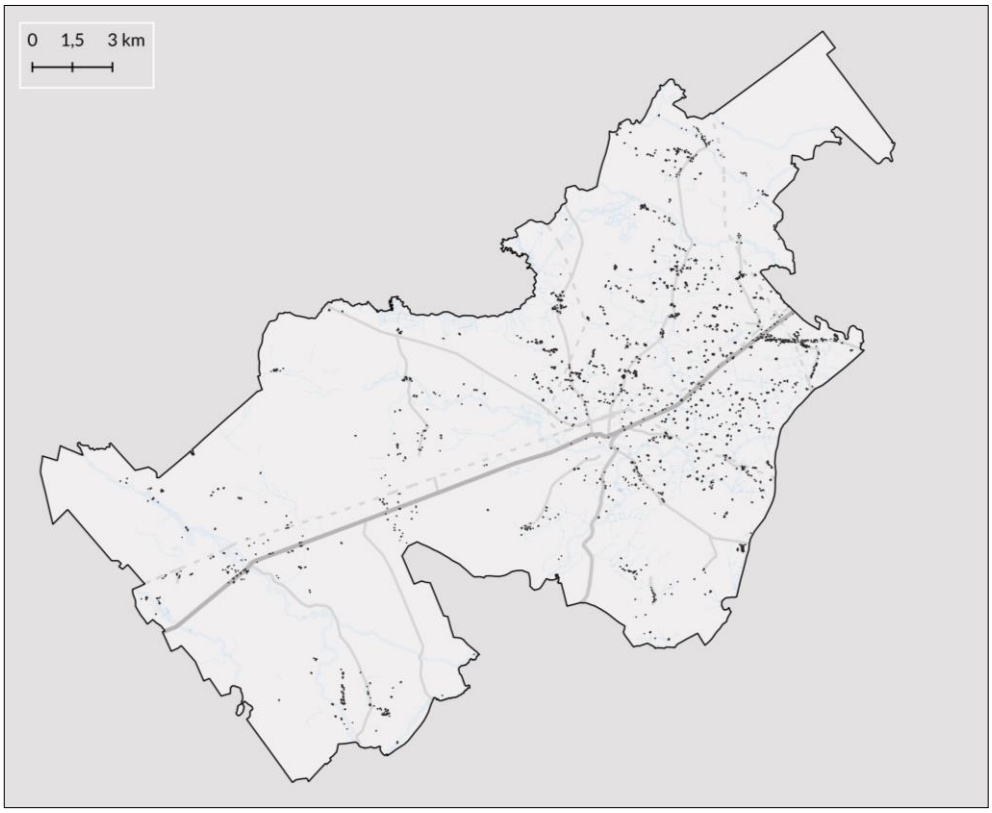
Ryc. 5. Struktura funkcji budynków sieci osadniczej gminy, stan na ostatni kwartał 2020 r.

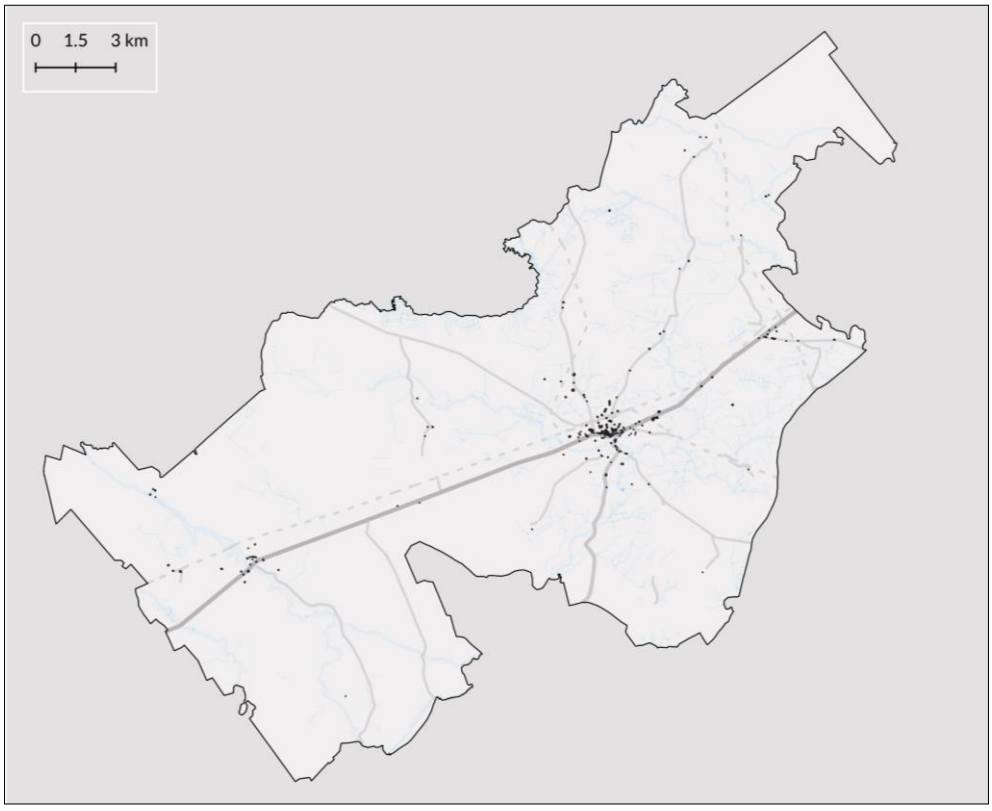
Ryc. 6. Lokalizacja budynków mieszkalnych na terenie gminy

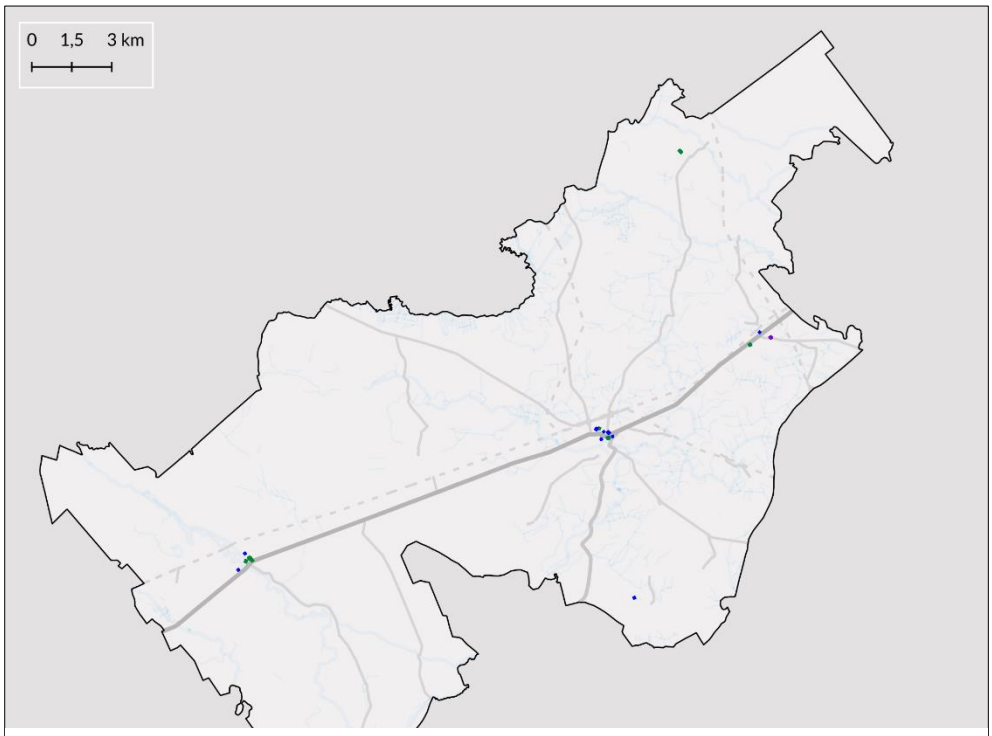
Ryc. 7. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji produkcyjnej

Ryc. 8. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji produkcji, usług i gospodarczej

Ryc. 9. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji handlowo-usługowej oraz biurowej

Ryc. 10. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji usług publicznych (budynki opieki zdrowotnej – kolor niebieski; budynki oświaty, nauki i kultury, kultu religijnego – kolor zielony)

Zabudowa w gminie Czersk determinowana jest przede wszystkim warunkami fizjograficznymi, a także istniejącą siecią usług oraz infrastrukturą komunikacyjną. Tereny leśne objęte prawnymi formami ochrony przyrody stanowią barierę dla rozwoju jednostek osadniczych. Wobec tego zabudowa na terenie gminy występuje w sposób rozproszony jako wyspy śródleśne, a także koncentruje się wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych np. we wsi Lipki Górne wzdłuż drogi powiatowej nr 2621G. W przeważającej większości wsie na terenie gminy mają charakter wielodrożnic (np. Kwieki) oraz ulicówek (np. Malachin, Lipki). Na terenie miejscowości Rytel, Krzyż, Mokre i Łąg zachowały się cechy układu owalnicy. Na terenach wysoczyznowych, ze względu na pagórkowaty teren, układ zabudowy jest nieregularny i występują tam wsie o zabudowie rozproszonej m.in. Będźmierowice, Złotowo. W pobliżu miasta Czersk rozkład przestrzenny sieci osadniczej wskazuje na podmiejski charakter miejscowości. Zabudowa rozwinęła się wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych wobec tego układ zabudowy ma typ wielodrożnicy.

Należy zaznaczyć, że zabudowa typowo mieszkaniowa, jak i zabudowa zagrodowa (budynki produkcyjne, usługowe i gospodarcze dla rolnictwa), wspólnie dominują w strukturze sieci osadniczej (łącznie stanowią 71,1% budynków w gminie). Zaznacza się także wyraźny udział zabudowy niemieszkalnej, która stanowi 11,3% wszystkich budynków w gminie.

W granicach Czerska zaznacza się typowa dla terenów miejskich koncentracja zabudowy, którą tworzy 33,0% budynków z terenów całej gminy. Widoczna jest również koncentracja zabudowy przede wszystkim we wsiach Rytel, a także Łąg czy Krzyż. W tych miejscach najczęściej znajdują się obiekty szczególnie ważne dla lokalnych społeczności w kontekście zaspokojenia podstawowych potrzeb – budynki oświaty, nauki, kultury, obiekty sportowe, budynki kultu religijnego czy też budynki handlowo-usługowe, a także obiekty produkcyjne, przemysłowe. Na terenie gminy znajdują się miejscowości, które nie są wyposażone w tego typu obiekty, dodatkowo zabudowa w nich ma charakter rozproszony np. Dąbki, Łukowo.

Gęstość zabudowy, szczególnie mieszkaniowej, bezpośrednio determinuje liczbę mieszkańców miejscowości. Bezsprzecznie w tym względzie dominuje miasto Czersk, w granicach którego mieszka aż 45% mieszkańców gminy. Następnie odnotować należy miejscowość Rytel (2 136 mieszkańców) oraz Łąg (1 132 mieszkańców), w granicach których mieszka 15% mieszkańców gminy. Dużą liczbą ludności charakteryzują się także Złotowo (807 mieszkańców), Malachin (634 mieszkańców)

czy Będźmierowice (531 mieszkańców). W 20 miejscowościach liczba ludności zawiera się w przedziale 100 – 500 osób. W pozostałych miejscowościach liczba osób jest niższa niż 100 mieszkańców. Warto zauważyć, że na terenie gminy znajdują się również miejscowości, w których liczba ludności znajduje się w przedziale 1 – 10 (m.in. Uroża, Konewki czy Budziska). Wyraźnie widoczna jest dysproporcja w rozmieszczeniu ludności na obszarze gminy.

Można zauważyć, że w miejscowościach, w których liczba mieszkańców przekracza 200 osób, pojawiają się cechy demograficzne, które umożliwiają rozwój. Ponadto przy takiej liczbie mieszkańców uzasadnione jest lokowanie takich usług jak placówki oświatowe, obiekty usługowo-handlowe, a także zrozumiałe jest lokowanie inwestycji w zakresie infrastrukturalnym. Można więc uznać, że są to miejscowości rozwojowe. Na obszarze gminy są to miejscowości: Czersk, Rytel, Łąg, Złotowo, Malachin, Będźmierowice, Odry, Łąg-Kolonia, Gutowiec, Łubna, Krzyż, Mokre oraz Złe Mięso, a blisko tej granicy znajduje się wieś Zapędowo – 197 osób.

Hierarchia sieci osadniczej gminy jest oparta o trzy poziomy. Dominującą pozycję stanowi główna miejscowość, czyli Czersk. Centralne położenie w gminie i utrwalone funkcje usługowe determinują pozycję w sieci osadniczej. Drugi poziom stanowią Rytel i Łąg, ze względu na lokalne znaczenie mieszkaniowe. Z kolei ostatni – trzeci poziom hierarchii osadniczej zajmują pozostałe wsie gminy. Miejscowości te nie posiadają usług lub są to usługi o znaczeniu lokalnym, wiejskim (np. sklep).

Liczba ludności w gminie Czersk w 2020 r. wyniosła 21 317 osób, co przekłada się na 2 pozycję wśród gmin powiatu chojnickiego. Na pierwszym miejscu znajduje się główny ośrodek powiatu, czyli miasto Chojnice z liczbą osób 39 647. Na kolejnych pozycjach znajdują się gmina wiejska Chojnice z liczbą ludności 19 498, miejsko-wiejska Brusy 14 575 osób oraz gmina wiejska Konarzyny – 2 311 osób. Wskazuje to na stabilną pozycję gminy Czersk w strukturze demograficznej powiatu chojnickiego.

Stabilną pozycję w hierarchii sieci osadniczej miejscowości determinują, oprócz korzystnej lokalizacji, także funkcje usług m.in. publicznych i administracyjnych. Do podstawowych jednostek organizacyjnych zlokalizowanych na terenie Gminy zaliczyć należy:

- Urząd Miejski w Czersku,
- Komisariat Policji w Czersku,
- Ochotnicza Straż Pożarna w Czersku i Rytlu - KSRG,
- Biblioteka Publiczna w Czersku, Rytlu oraz Łęgu,
- Centrum Informacji Turystycznej w Czersku,
- Centrum Rekreacji w Ostrowitem,
- Gminne Centrum Kultury w Czersku z oddziałami w Rytlu oraz Łęgu,
- Świetlice wiejskie w Gutowcu, Zapędowie, Krzyżu oraz Klaskawie,
- Szkoła Podstawowa nr 1 im. Janusza Korczaka w Czersku,
- Szkoła Podstawowa nr 2 im. Jana Pawła II w Czersku,
- Szkoła Podstawowa im. Tadeusza Kościuszki w Łęgu,
- Przedszkole Samorządowe w Łęgu,
- Szkoła Podstawowa w Rytlu,
- Szkoła Filialna w Krzyżu,
- Przedszkole Samorządowe w Rytlu,
- Punkt Przedszkolny w Gutowcu,
- Szkoła Podstawowa w Gotelpiu,
- Przedszkole Samorządowe nr 1 im. Kubusia Puchatka w Czersku,
- Przedszkole Samorządowe nr 2 im. Jana Brzechwy w Czersku,
- Szkoła Podstawowa w Odrach,
- Niepubliczne Przedszkole „Anioła Stróża” w Czersku,
- Akademia Sukcesu „Nasza Szkoła” Społeczna Szkoła Podstawowa w Czersku,
- Zespół Szkół w Malachinie,
- Liceum Ogólnokształcące im. Wincentego Pola w Czersku,
- Zespół Szkół Specjalnych w Czersku,
- Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Czersku,

- Centrum Usług Społecznych w Czersku,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Czersku.

5.4. Uwarunkowania wynikające z dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu

Aktualne zagospodarowanie terenu gminy Czersk zostało ukształtowane w wyniku oddziaływania czynników kulturowych, społecznych, gospodarczych oraz środowiskowych. Zróżnicowane warunki przyrodnicze stanowią podstawę do wyróżnienia jednostek funkcjonalno-przestrzennych na terenie gminy. Jednocześnie stanowią częściowo przeszkodę do dalszego rozwoju przestrzennego jednostek osadniczych na terenie gminy. Rozwój przestrzenny miasta w kierunku zachodnim oraz południowym, a także miejscowości położonych na gruntach śródleśnych jest ograniczony ze względu na otaczający je zwarty kompleks Borów Tucholskich, należący do Lasów Państwowych (Skarbu Państwa), objęty prawnymi formami ochrony przyrody. Tereny o urozmaiconej rzeźbie w obrębie wysoczyzny morenowej wpływają na nieregularny układ zabudowy dostosowującej się do ukształtowania terenu. Wobec powyższego jednostki osadnicze na terenie gminy są rozmieszczone nierównomiernie, można zaobserwować również zjawisko rozproszenia zabudowy. Ze względu na wyspowy charakter terenów zainwestowanych, otoczonych lasami, utrudniona jest komunikacja tych miejscowości. Istniejący układ komunikacyjny jest przestarzały i trudny do modernizacji. Droga krajowa nr 22 w kierunku Starogardu i Chojnic przebiegająca przez centrum gminy stanowi główne połączenie komunikacyjne z otoczeniem. W związku z tym, największe miejscowości na terenie gminy położone są w bliskim sąsiedztwie drogi krajowej. Dzięki temu charakteryzują się dobrą dostępnością i obsługą komunikacyjną.
Najwięcej atrakcyjnych terenów pod względem przeprowadzonych inwestycji znajduje się w najbardziej rozwiniętych jednostkach osadniczych, czyli w Czersku, Rytlu oraz Łęgu. W tych miejscowościach koncentruje się działalność usługowa, m.in. z zakresu oświaty, kultury czy administracji, a także handlu i sportu. Najwięcej usług koncentruje się w miejscowości gminnej – Czersku, która stanowi podstawową jednostkę osadniczą na terenie gminy.
Ze względu na istniejące ograniczenia rozwój inwestycji jest możliwy głównie w Czersku, a także na terenach wzdłuż drogi krajowej nr 22, będącej osią komunikacyjną gminy wschód-zachód. Do tej pory zagospodarowanie jednostek osadniczych gminy odbywało się głównie w ramach sąsiedztwa z istniejącą zabudową, w formie zabudowy uzupełniającej, wypełniającej niezainwestowane przestrzenie oraz wzdłuż dróg. Taki model rozwoju sprzyja, ze względów ekonomicznych i ekologicznych, racjonalnemu zarządzaniu gminą, w przeciwieństwie do rozpraszania zabudowy na terenach rolnych w formie zabudowy siedliskowej, które należy uznać za zjawisko niekorzystne.
Położenie w sąsiedztwie podstawowych jednostek osadniczych miało także wpływ na rozwój m.in. wsi Złotowo, Łubna, Lipki czy Malachin. Są to miejscowości posiadające dość dużą powierzchnię, gdzie rozwinęła się zabudowa głównie związana z rolnictwem. Dodatkowo są to miejscowości dogodnie skomunikowanie z otoczeniem zewnętrznym poprzez sieć dróg powiatowych, gminnych oraz krajową. W związku z powyższym znajdują się tam rezerwy pod inwestycje produkcyjno-usługowe, ale także mieszkaniowe.
W strukturze przestrzennej gminy można wyróżnić trzy obszary, na których obecny kształt wpłynęły zarówno cechy fizjograficzne, jak i uwarunkowania społeczno-gospodarcze. W strukturze przestrzennej gminy aktualnie wyróżniają się:

- **tereny wysoczyznowe** położone we wschodniej części gminy o rozwiniętej sieci osadniczej, z wsiami o zachowanych historycznych układach ruralistycznych. W rejonie znajduje się najważniejszy ośrodek w gminie – Czersk, który stanowi główne miejsce rozwoju i inwestycji na terenie gminy. Przez obszar przebiega droga krajowa nr 22 stanowiąca najważniejsze połączenie z otoczeniem zewnętrznym. W związku z tym miejscowości znajdujące się wzdłuż drogi miały możliwość lepszego rozwoju, a tym samym stanowią atrakcyjniejsze tereny pod względem lokalizacji nowych inwestycji. Ze względu na gleby o korzystnych kompleksach dla rozwoju rolnictwa są to tereny, gdzie dominuje rolniczy charakter użytkowania przestrzeni.
- **tereny leśne**, które dominują na terenie gminy; tworzą je zwarte kompleksy leśne Borów Tucholskich objęte licznymi formami ochrony przyrody. Przez teren przebiega linia kolejowa

oraz droga krajowa nr 22. W tym rejonie znajduje się jedna z ważniejszych miejscowości w gminie – Rytel, gdzie koncentruje się głównie zabudowa o charakterze mieszkaniowym. Jest to obszar przyrodniczy o znaczeniu międzynarodowym (objęty ochroną Natura 2000, Tucholski Park Krajobrazowy, rezerwaty). Są to tereny predysponowane do rozwoju funkcji ekologicznej oraz rekreacyjnej, co stanowi barierę dla rozwoju inwestycyjnego.

- **tereny otwarte, śródleśne**, stanowiące połączenie między terenami rolnymi a lasami. Zwarte tereny zabudowane zlokalizowane są wyspowo, a towarzyszą im grunty użytkowane rolniczo. W obrębie miejscowości możliwy jest rozwój inwestycji, jednak ze względu na bliskie sąsiedztwo lasów jest on ograniczony. Jest to obszar rozwoju osadnictwa przede wszystkim o charakterze zabudowy mieszkaniowej, ale także produkcyjnej, w tym na potrzeby rolnictwa.

6. STAN ŚRODOWISKA NATURALNEGO GMINY I WARUNKI JEGO OCHRONY

6.1. Budowa geologiczna

Budowa geologiczna obszaru gminy została dobrze udokumentowana dzięki wykonaniu kilku głębokich otworów. Płytkie osady zostały przewiercone licznymi otworami hydrogeologicznymi. Rozpoznanie budowy geologicznej poza terenami zurbanizowanymi otworowymi jest niewielkie. Informacja geologiczna może być zbierana jedynie w pobliżu głównych miejscowości gminy. Najgłębsze skały obszaru opracowania nawiercono w otworach poza obszarem gminy. Ogólny zarys budowy geologicznej kraju ujawnia m.in., że przez obszar gminy przebiega strefa brzegu platformy prekambryjskiej przechodzącej w bruzdę kujawską. Pod kenozoikiem nawiercone zostały utwory jury i kredy. Są to głównie utwory węglanowe: margle i wapienie oraz skały klastyczne piaskowce. Strop tych utworów znajduje się na zmiennej głębokości, ale generalnie jest to 100-200 m p.p.m. Na erozyjnym stropie kredy zdeponowane zostały piaski oligocenu. Na nich spoczywają drobnoziarniste piaski kwarcowe z domieszkami węgli brunatnych, które spotykane są w wierceniach hydrogeologicznych poza obszarem gminy. Ponad piaskami, w nielicznych otworach w północno zachodniej części gminy, nawiercone zostały iły mioceńskie, zaliczane do iłów poznańskich. Iły te występują wyspowo i nie stanowią ciągłej serii. Na skutek zlodowaceń i późniejszego formowania się dolin rzecznych, osady czwartorzędowe uległy rozdzieleniu na czwartorzęd glacjalny i czwartorzęd fluwialny. Rozdzielenie to obecne jest zarówno w płaszczyźnie horyzontalnej, jak i wertykalnej. Profil czwartorzędu wysoczyznowego reprezentują serie glin zwałowych 5 zlodowaceń i piasków fluwioglacjalnych o miąższości kilkudziesięciu metrów. Osady zalegają naprzemiennie. W otworach wiertniczych stwierdzono występowanie glin zwałowych o miąższości od 20 do 50 m. Ponad nimi zalegają lokalnie piaski o miąższości około kilkunastu metrów i następne gliny zwałowe, mające od kilku do 20 m miąższości. Nawiercone osady czwartorzędowe w obrębie wyspy Czerska i Rytla obejmują piaski średnie zalegające pod kilkunastometrową serią glin zwałowych. Generalnie osady czwartorzędu morenowego łącznie mają około 100 m miąższości.

W obrębie czwartorzędu powierzchni leśnych przeważają serie piaszczyste zdeponowane na glinach zwałowych starszych zlodowaceń, występujących wyspowo i w formie nieciągłych płatów. Profile te przecinane są głębokimi dolinami rzecznymi, które w późniejszym okresie uległy zasypaniu młodszymi seriami piasków. Otwory zlokalizowane w obrębie kompleksów leśnych ukazują budowę piaszczystą, bez nadległej warstwy glin, spotykanej w profilach wierceń zlokalizowanych na wysoczyznach. Piaski mają miąższość kilkunastu do kilkudziesięciu metrów, a gliny i inne osady zawierające minerały ilaste zdarzają się w jej obrębie sporadycznie i to w formie wkładek.

Utwory powierzchniowe na terenie gminy to przede wszystkim piaski fluwioglacjalne różnych frakcji, w zależności od czynnika rzeźbotwórczego oraz wieku depozycji. Gliny zwałowe pojawiają się w wylesionej części gminy w obrębie wyspy Czerska, Rytla i Krzyża. Najprawdopodobniej gliny te to osady zwałowe stadiału głównego zlodowacenia północnopolskiego. Natomiast piaski i żwiry, z których zbudowany jest sandr Borów Tucholskich, posiadają typowe cechy dla całego regionu. Im bliżej dolin rzecznych (w skali makro: Wdy i Brdy) tym bardziej wzrasta miąższość tych piasków, a ustępuje udział glin zwałowych w profilu geologicznym. Ponadto w miarę zbliżania się do osi dolin następują kolejno piaski fazy poznańskie, osady fazy pomorskiej i w pobliżu koryt rzek piaski i żwiry

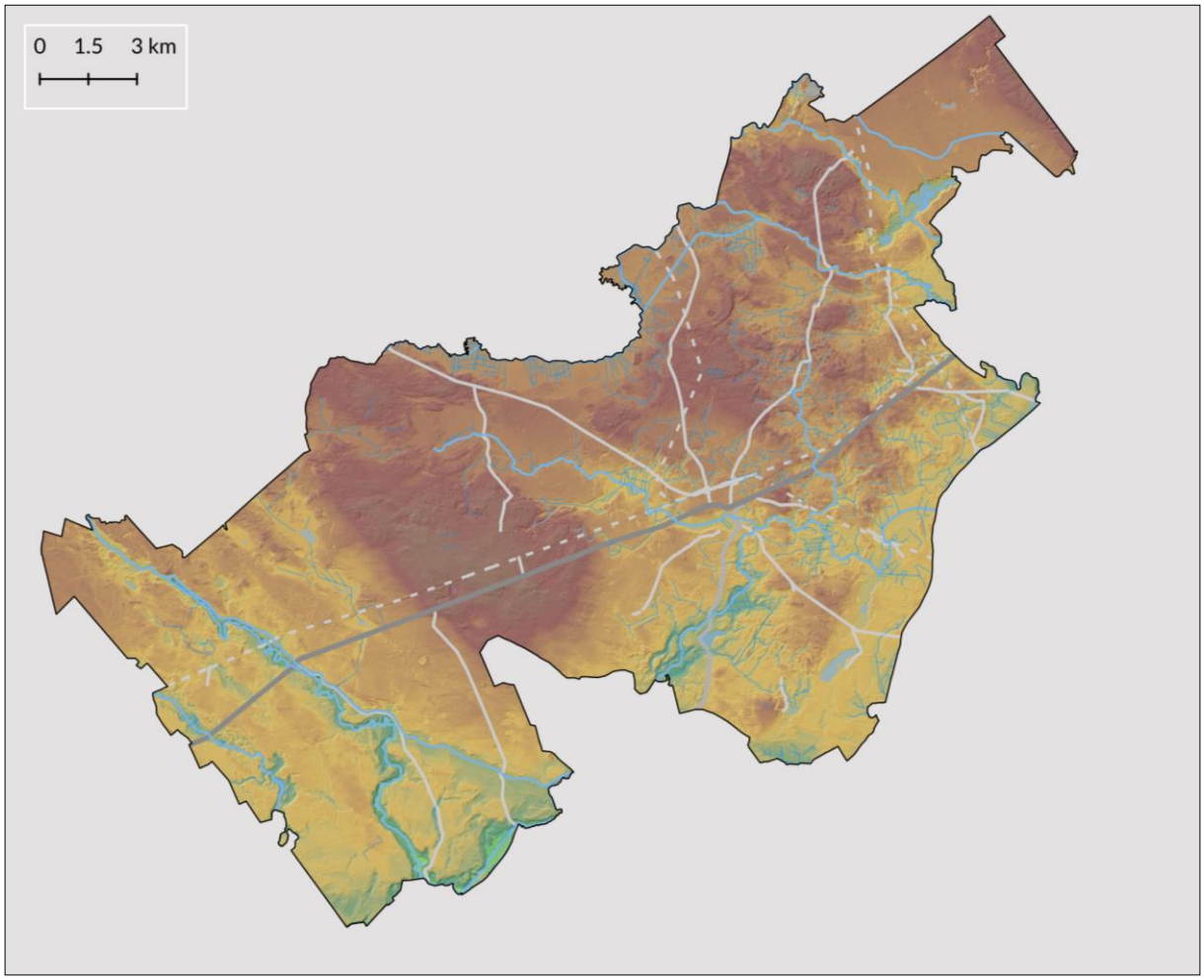
holoceńskie. Jest to typowe następstwo geologiczne wynikające z ewolucji środowiska sandru.
Najmłodsze, holoceńskie osady, występują na terenie dolin rzecznych, w nielicznych rynnach zanikłych jezior, w misach jezior oraz w ogromnej ilości zagłębień wytopiskowych. Są to przede wszystkim torfy, namuły torfowe, mady rzeczne, osady degradacji zboczy oraz nanosy rzeczne w postaci piasków i żwirów. Osady te cechują się słabą zwięzłością, zmienną granulometrią i wysokim udziałem materii organicznej w postaci humusu lub kredy (węglanu wapnia).
Torfy występują na piaskach i żwirach nanosów rzecznych w dolinach cieków i ich odnogach oraz w dnach zagłębień wytopiskowych. Torfowiska na terenie gminy można podzielić na dwie grupy obiektów: torfowiska naturalnego zaniku obiektów wodnych na terenach leśnych oraz torfowiska przekształcone, na gruntach użytkowanych rolniczo w formie łąk i pastwisk. Pierwszą grupę stanowią najcenniejsze obiekty przyrodnicze Borów Tucholskich, w tym objęte ochroną rezerwatową (Mętne). Są to obiekty częściowo jeziorne, częściowo torfowiskowe. Są one siedliskiem cennych i unikatowych roślin. Drugą grupą są torfowiska użytkowane rolniczo. Ich występowanie wiąże się ściśle z obniżeniami terenu oraz z dolinami i zagłębieniami wytopiskowymi w obszarach leśnych. Są to przeważnie torfy typu niskiego, turzycowo mszyste, w spągu z widocznymi śladami nierozłożonych części roślin, o miąższości przekraczającej niekiedy 4 m. Na terenach wysoczyznowych torfowiska praktycznie nie występują. Kopaliny pospolite, jakich można by się spodziewać na terenie gminy Czersk to piaski i żwiry oraz torfy. Torfy jakie w gminie występują, mają duże powierzchnie i miąższości, mogące zbilansować nakłady poniesione na udostępnienie złoża. Są to torfy słabo nadające się do wykorzystania gospodarczego, jedynie jako nawóz lub ściółka. Warunki geologiczne w gminie nie rokują by nastąpiła tu eksploatacja złóż torfów.
Na terenie gminy Czersk, w rejonie miejscowości Wojtal, występują złoża kruszyw naturalnych – piaski oraz piaski ze żwirem. Jest to rejon perspektywiczny pod względem możliwości eksploatacji kruszyw na skalę przemysłową. Baza danych geologicznych Midas zawiera informacje o 3 udokumentowanych złożach na terenie gminy. 1 z nich zostało wykreślone z bilansu kopalin w związku z zakończeniem wydobywania kopalin (złoże Wojtal II). Pozostałe 2 to złoża, które można określić jako figurujące w bilansie – Pustki (złoże zagospodarowane) oraz Wojtal (złoże rozpoznane). Ponadto na terenie gminy wyznaczono obszar i teren górniczy w granicach działki nr 582 zlokalizowanej we wsi Pustki, w obrębie Gotelp, dla złoża Pustki. Na terenie gminy nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.
Pod względem geologiczno-inżynierskim obszar gminy dzieli się w zależności od budowy geologicznej na dwa rejony. W rejonie wysp morenowych panują dogodne warunki dla budownictwa. Dominują tam grunty spoiste, zwarte i półzwarte, twardoplastyczne, na których nie występują zjawiska geodynamiczne, a poziom wód gruntowych przekracza 2 m p.p.t. Jedynie w niektórych obszarach (w zagłębieniach) poziom wód podziemnych zbliżać się może do poziomu terenu (0-1 m p.p.t.), utrudniając podpiwniczanie budynków.
W rejonie sandrowym powszechnie występują piaski i żwiry, które są dobrym materiałem do posadawiania budynków, a dodatkowo poziom wód podziemnych zalega z reguły na głębokości ponad 3 m p.p.t., a w rejonach oddalonych od dolin (1-2 km) nawet do 10 m p.p.t. To powoduje, że w obszarze piaszczystym dominują bardzo dobre warunki geotechniczne do posadawiania budynków.
Grunty trudne do zabudowy to torfy, namuły i wszelkiego rodzaju nanosy zawierające powyżej 2% frakcji organicznej w jednostce objętości gruntu. Ze względu na stan miękkoplastyczny, są to przede wszystkim rejony występowania torfów, namułów torfiastych, gytii i mad. Ponadto w wielu miejscach występowaniu tego typu osadów towarzyszy niewielka głębokość zalegania wód podziemnych. Często jest to niecałe 1 m p.p.t.
W rejonie zboczowym Brdy pojawiają się procesy geodynamiczne, takie jak denudacja i erozja liniowa. Wody podziemne przecinają się tu z powierzchnią terenu tworząc w zboczach wycieki i wysięki. Tereny źródliskowe należą do niekorzystnych dla rozwoju budownictwa z punktu widzenia budownictwa, poza oczywiście ich niewątpliwymi walorami środowiskowymi.

6.2. Rzeźba terenu

Obszar gminy Czersk obejmuje zróżnicowane morfologicznie jednostki, charakteryzujące się odrębnymi cechami fizjonomicznymi, zarówno w sensie genetycznym, jak i strukturalnym, są to: wyspy wysoczyzny morenowej falistej, strefa dolin sandrowych, strefa Borów Tucholskich. W obrębie tych jednostek wydzielić można szereg mniejszych form, związanych ze specyfiką procesów rzeźbotwórczych, jakie tam zachodziły.

Obszar gminy znajduje się na wysokościach od 99 do 150 m n.p.m. Najniższy punkt gminy znajduje się na brzegu Brdy w miejscowości Nadolna Karczma, zaś najwyższy stanowi szczyt wzniesienia na północ do Czerska. Wśród form pozytywnych wyróżniają się pagórki morenowe w północno-wschodniej części gminy, natomiast wśród form wklęsłych zaznaczają się rozległe sieci dolin Brdy i jej dopływów.

Na całej powierzchni wysoczyzny morenowej w okolicy Czerska licznie występują zagłębienia wytopiskowe. Posiadają one różne rozmiary, sięgające niekiedy kilkudziesięciu metrów. Niektóre z nich zostały przekształcone w systemy dolinne, na skutek działalności wód płynących. Natomiast obniżenia w obrębie sandrów funkcjonują obecnie jako rozszerzenia den dolin cieków odpływających z powierzchni wysoczyzny. Ich dno jest najczęściej zatorfione. Mniejsze izolowane formy zachowały się obecnie w niezmienionej formie jako integralne zagłębienia wytopiskowe, w których często pojawiają się jeziora i torfowiska. Formy tego typu występują w obrębie całego kompleksu leśnego gminy.

Ryc. 11. Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Czersk (źródło: geoportal.gov.pl)

Krajobraz gminy urozmaicają strefy zboczowe dolin Wdy i Brdy. Są to najlepiej zachowane zbocza dolin na terenie gminy, nieprzekształcone antropogenicznie. Strefy zboczowe mogą miejscami osiągać 20 m wysokości względnej. Spadki terenu w obrębie zboczy przekraczają 12%. Strefy te posiadają zmienną

szerokość. Ich przebieg urozmaicają nieliczne formy denudacyjne, a znacznie częściej spotykane formy erozji liniowej zbocza, które rozwinęły się w wyniku erozyjnej działalności wód opadowych. W okresie deglacjacji lądolodu następowało intensywne pogłębianie dolin. Jednocześnie na skutek obniżającej się bazy erozyjnej, dochodziło do intensywnego rozcinania wyłaniającej się krawędzi przez wody odpływające z wyżej położonych terenów bezpośrednio do rzek. Wraz z coraz głębszym wcinaniem powstawały coraz szersze i lepiej rozwinięte doliny. Do tego procesu dołączyła również denudacja, która była efektem wytapiania wieloletniej zmarzliny. Na skutek procesów denudacji i w połączeniu z późniejszym odpływem powstały dolinki subsekwentne w stosunku do głównej doliny Wdy, które urozmaicają krajobraz krawędzi teras sandrowych.
Według Systemu Osłony Przeciwosuwiskowej Państwowego Instytutu Geologicznego, na terenie gminy Czersk nie wy stępują ani osuwiska, ani tereny zagrożone ruchami masowymi. W granicach gminy znajdują się jednak tereny o wyraźnie zarysowanej rzeźbie, związane doliną Brdy i Wdy. Występują tam tereny o znacznym nachyleniu, które często bywają uwarunkowaniami predysponującymi do występowania ruchów masowych. Wobec tego, prewencyjnie należy unikać realizacji nowych inwestycji w tych rejonach.
Rzeźba terenu w czasach współczesnych nie uległa intensywnym przemianom antropogenicznym i jest dobrze zachowana. Wynika to z niewielkich wysokości względnych rzeźby i małego potencjału energetycznego procesów depozycji erodowanego materiału. Najsilniejsze procesy wysokoenergetyczne mają miejsce na zboczach dolin Brdy i Wdy. Najliczniejsze i najaktywniejsze przekształcenia rzeźby dokonują się jednak w obrębie koryt rzek. Są to strefy bardzo aktywne morfogenetycznie.

6.3. Wody podziemne

Regionalizacja warunków hydrogeologicznych na obszarze gminy Czersk nawiązuje do dwudzielności budowy geologicznej w obrębie terenów sandrowych i wysp wysoczyzny morenowej. Odmienne warunki panują w części wysoczyznowej gminy i w części sandrowej. Pomiędzy nimi rozciąga się niewielka strefa przejściowa.
Na całym obszarze gminy występują trzy piętra wodonośne. Najgłębiej położone jest piętro mezozoiczne, składające się z wód w utworach kredy. Jest to piętro o zasięgu regionalnym. Wody te eksploatowane są m.in. w Bydgoszczy i Grudziądzu. Piętro jest położone na znacznej głębokości. Wody te, badane w czynnych ujęciach w Bydgoszczy i Grudziądzu, wykazują podwyższoną mineralizację. Jest to poważne potencjalne źródło zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia. Podobnie jak wody podziemne w utworach kredy, na terenie całej gminy występują trzeciorzędowe osady wodonośne. W części gminy posiadają one nadkład izolacyjny w postaci glin plejstoceńskich i iłów mioceńskich. W północnej i wschodniej części gminy utwory te posiadają jedynie częściową izolację w postaci nieciągłych płatów i soczewek gliniastych i ilastych. Utwory tego piętra stanowią zasobne źródło zaopatrzenia ludności w wodę. Wody podziemne w osadach plejstoceńskich są najintensywniej wykorzystywane gospodarczo. Ich występowanie związane jest z seriami interglacjalnymi na obszarze wysoczyznowym i serią fluwioglacjalną – na obszarze sandrowym. Na wyspie Czerska występują zwykle dwa poziomy wodonośne: głębszy, izolowany nadkładem kilkunastometrowej miąższości glin zwałowych, poziom użytkowy o zwierciadle napiętym. Wody tego poziomu ujmowane są m.in. studniami komunalnymi. Drugi, płytszy poziom wodonośny, występuje pod kilkumetrowym nadkładem glin lub bez tego nadkładu. Jest to poziom eksploatowany w znacznym stopniu przez studnie gospodarskie. W plejstocenie na obszarze sandrowym pierwszy poziom wodonośny posiada z reguły swobodne zwierciadło wód. Poziom ten obejmuje cały profil utworów czwartorzędowych, łącznie z nielicznymi wkładkami glin zwałowych. Zwierciadło wód podziemnych pojawia się już na głębokości od 1 metra w obniżeniach terenowych. W zależności od intensywności zasilania infiltracyjnego oraz od stanów wód powierzchniowych, głębokość zalegania zwierciadła wód podziemnych może wahać się w granicach 2 m. Współczynniki filtracji utworów piaszczystych w terenach sandrowych są korzystne dla ewentualnej eksploatacji poziomu.
Wody podziemne można zaobserwować w postaci licznych wysięków i wycieków wód w zboczach doliny Brdy i Wdy oraz w zagłębieniach terenu w obszarze leśnym. Okresowo mogą pojawiać się

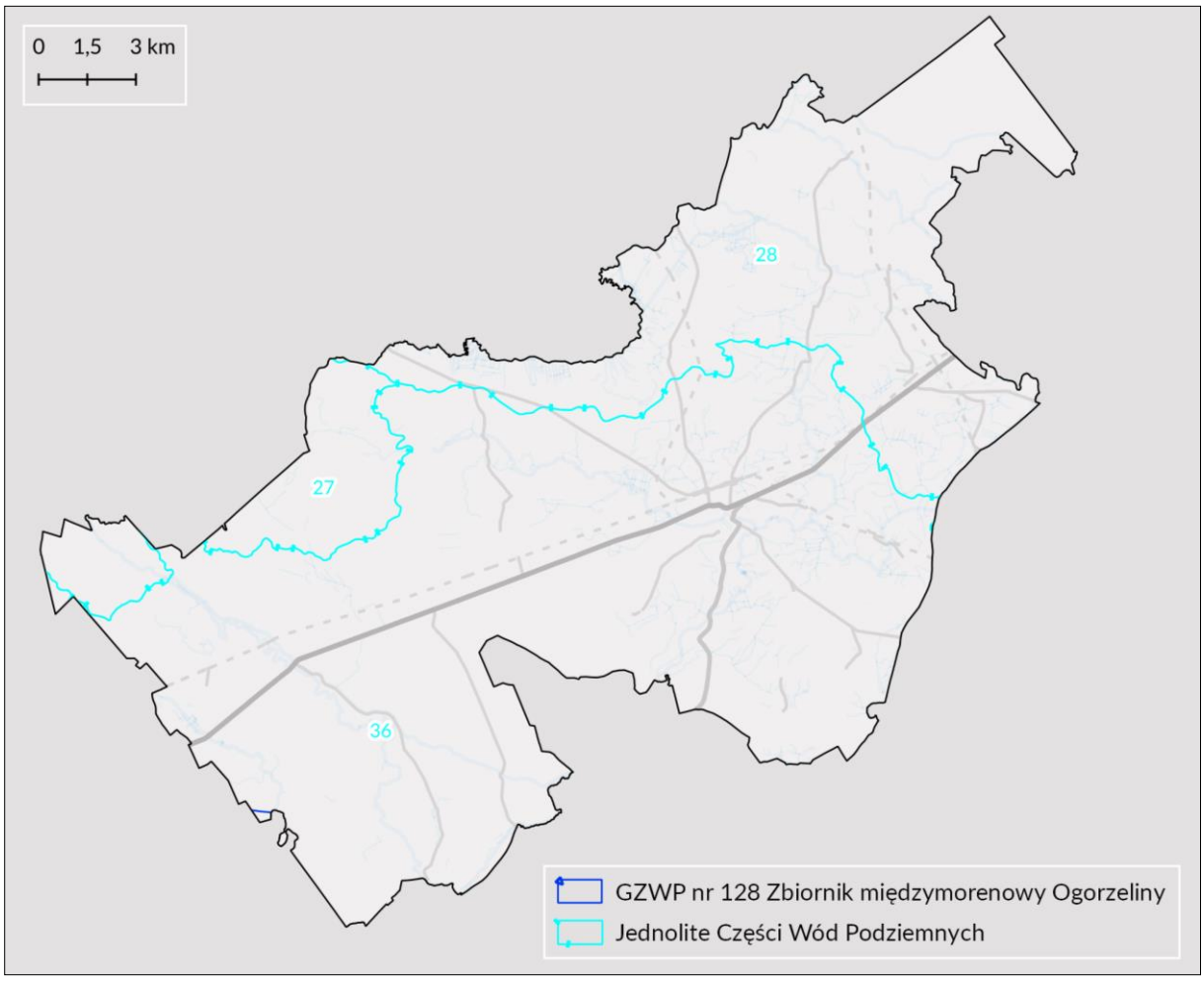
w kompleksach gliniastych jako wody zawieszone. Są to najczęściej wody roztopowe i wody opadowe, infiltrujące w powierzchniową warstwę zapiaszczonej gleby i rezydujące do czasu ich wyparowania lub infiltracji do głębszych poziomów. Najczęściej pojawiają się na wiosnę i mogą powodować lokalne napływanie do piwnic.

Cały obszar gminy można zaliczyć do obszarów alimentacji wód podziemnych. Oznacza to, że na terenie całej gminy dochodzi do zasilania wód podziemnych w wody, na drodze infiltracji lub na drodze lokalnego przesączania przez gliny. Około 10% opadów zasila wody podziemne. Infiltracja jest podstawowym źródłem wód podziemnych – w 99% wody podziemne są zasilane infiltracyjnie.

Wody podziemne piętra użytkowego są silnie drenowane przez rzeki. Wpływ ten widoczny jej poprzez wyrównanie odpływu w ciągu całego roku. Obiekty hydrograficzne związane z drenowaniem wód podziemnych, czyli obszary źródliskowe są jednymi z najcenniejszych elementów systemu hydrograficznego. Z uwagi na ich znaczenie w systemie hydrologicznym, obszary te wymagają szczególnej ochrony przez zmianami poziomu wód podziemnych.

Na obszarze gminy Czersk znajduje się fragment głównego zbiornika wód podziemnych GZWP nr 128 Zbiornik międzymorenowy Ogorzeliny. GZWP nr 128 to czwartorzędowy zbiornik o charakterze porowym o powierzchni 180 km^2. Warstwą wodonośną są osady piaszczysto-żwirowe o miąższości 10-30 m. Ustalona wielkość zasobów dyspozycyjnych poziomu zbiornikowego w granicach wyznaczonego GZWP wynosi 32 800 m^3/dobę, co stanowi około 35% zasobów odnawialnych. Zbiornik jest objęty ochroną wód podziemnych, obszary objęte ochroną to przede wszystkim tereny podmokłe i słabo zagospodarowane użytki zmeliorowane oraz tereny leśne.

W obrębie granic gminy Czersk występują trzy jednolite części wód podziemnych. Większość gminy należy do JCWPd nr 36 (PLGW200036), północno-wschodni fragment do JCWPd nr 28 (PLGW200028), natomiast jej północno-zachodnie obrzeża do JCWPd nr 27 (PLGW200027).

Ryc. 12. Rozmieszczenie GZWP oraz JCWPd w granicach gminy Czersk (opracowano na podstawie Centralnej Bazy Danych Geologicznych, PIG)

Budowa geologiczna determinuje, poza występowaniem poziomów wodonośnych, również odporność układu hydrogeologicznego na przedostawanie się zanieczyszczeń z powierzchni terenu do wód podziemnych. Układ odporności jest większy tam, gdzie istnieje miąższa warstwa osadów słabo przepuszczalnych ponad osadami wodonośnymi. W tym świetle za tereny najbardziej narażone na zanieczyszczenie wód podziemnych należy uznać tereny leśne w obrębie sandrów. Poza nielicznymi obszarami w rejonie wyspy morenowej Czerska, cała pozostała część gminy nie posiada dobrej izolacji wód podziemnych poziomu użytkowego. Decyduje o tym przede wszystkim brak osadów izolujących w nadkładzie warstw wodonośnych. Lokalnie wysokim stopniem podatności na zanieczyszczenie charakteryzuje się także pierwszy, najpłytszy poziom wodonośny na wysoczyźnie, gdyż izolacja jest niewystarczającej miąższości. Najlepszą izolację posiadają: poziom użytkowy w obszarze wysp morenowych oraz poziom trzeciorzędowy, pod warunkiem występowania w nadkładzie osadów ilastych lub glin. Piętro wód kredowych jest dobrze zabezpieczone przed zanieczyszczeniami z powierzchni terenu, a badania na funkcjonujących obecnie ujęciach wykazały istnienie jedynie podwyższonej mineralizacji pochodzenia geogenicznego.
Na terenie gminy Czersk znajdują się cztery ujęcia wód podziemnych objęte strefą ochrony bezpośredniej w miejscowościach: Czersk, Łąg, Odry oraz Rytel.

6.4. Wody powierzchniowe

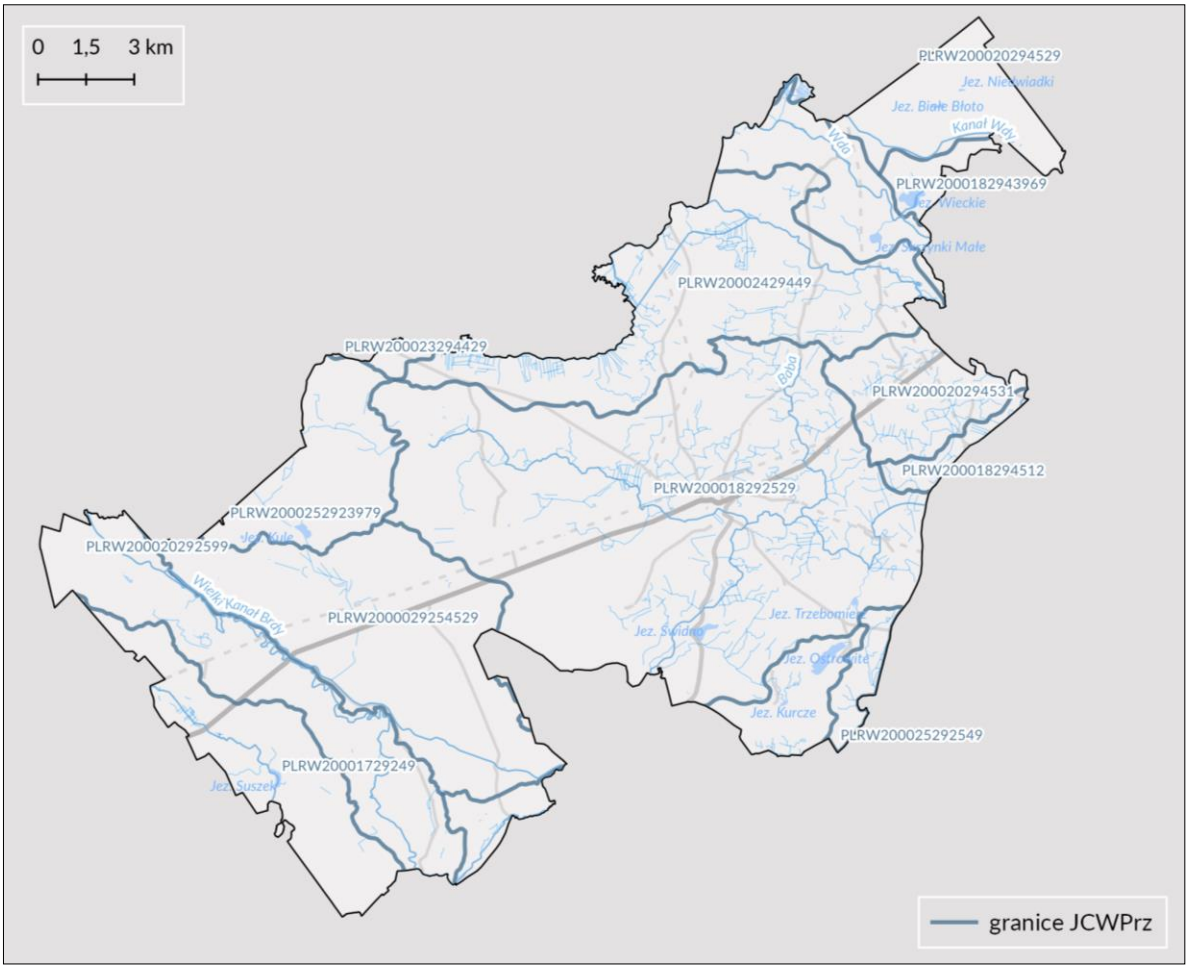
Obszar gminy Czersk położony jest w zlewni Wisły. Centralna oraz zachodnia część gminy jest odwadniana przez Brdę z kolei wschodnia i północ no wschodnia leży w dorzeczu Wdy. Uzupełnienie sieci hydrograficznej stanowią mniejsze cieki: Raciąska Struga, Czerska Struga oraz Niechwaszcz, a także kanały nawadniające (Wielki Kanał Brdy, kanał Wdy, Kanał Niechwaszcz) z siecią rowów nawadniających.
Główną rzeką sieci hydrograficznej gminy jest Brda, która wypływa z Jez. Smołowskiego poza granicami opracowania. Rzeka wpływa na teren gminy w okolicach miejscowości Parowa. Brda posiada na obszarze opracowania bieg przekształcony na skutek zabudowy hydrotechnicznej – zapory w Mylofie.
Drugim najważniejszym ciekiem pod względem hydrograficznej sieci na terenie gminy jest Wda. Rzeka wypływa z jeziora Wdzydze, a jej górny bieg kończy się w Tleniu wraz z początkiem zbiornika zaporowego hydroelektrowni Żur. Rzeka charakteryzuje się dużym spadkiem.
Cieki analizowanego obszaru charakteryzują się śnieżno-deszczowym reżimem zasilania. Zarówno wahania stanów, jak i zmienność przepływów większości rzek, są mało zmienne w skali roku, na tle innych rzek na Niżu Polskim. Na wszystkich obiektach obserwuje się wyższe stany w miesiącach półrocza zimowego, aniżeli w półroczu letnim. Stany maksymalne przypadają na okres od lutego do kwietnia, a sporadycznie mają miejsce również w styczniu. Minimum najczęściej osiągają w okresie letnim i jesiennym. Dotyczy to większości rzek rozpatrywanego obszaru. Niemniej znaczna część rowów funkcjonuje jako cieki stałe z uwagi na intensywne zasilanie podziemne. Zarówno Brda, jak i Wda zaliczone zostały do rzek typu: rzeka nizinna piaszczysto-gliniasta według IMGW.
We wszystkich wymienionych rejonach występują wody dobrej jakości. Doświadczenia z sąsiednich rejonów województwa pomorskiego i kujawsko-pomorskiego wskazują na wysoki poziom stężeń zanieczyszczeń typowo rolniczych – azotanów i fosforanów, które powstają na terenach rolniczych, do których zalicza się niewątpliwie centralna część gminy Czersk. Stosunkowo najczystsze pozostają wody w obrębie sandrów, gdyż ich odpływ w większości pochodzi z zasilania podziemnego, ale i tu mogą pojawiać się problemy.
Na obszarze gminy występują jeziora typu morenowego i wytopiskowego. Do największego z nich należy Jezioro Wieckie znajdujące się w północno-wschodnim fragmencie gminy, a następnie Jezioro Ostrowite oraz Jezioro Świdno w południowo-wschodniej części gminy. W obrębie gminy występują także mniejsze zbiorniki wodne, głównie w zagłębieniach terenu.
Zbiornikami o genezie antropogenicznej są stawy rybne, znajdujące się w północnym fragmencie gminy. Ponadto w miejscowości Zapora znajduje się zbiornik retencyjny o powierzchni 120 ha. Zbiornik został wybudowany w latach 1846 – 48, z zaporą o wysokości spiętrzenia 10 m. W granicach gminy występują również obszary zmeliorowane, w których poprowadzono rowy i kanały nawadniające dla zapewnienia odpowiedniego stanu wód podziemnych i powierzchniowych. Największa gęstość urządzeń tego typu

znajduje się w północno-wschodniej części gminy. Poprzez Wielki Kanał Brdy, a następnie system rowów nawadniających, woda wpływa na tzw. „Łąki Czerskie".
Obszar gminy Czersk został podzielony między zlewnie dwunastu jednolitych części wód powierzchniowych rzecznych, przy czym zdecydowana większość znajduje się w JCWP Czerska Struga, JCWP Wielki Kanał Brdy, a także JCWP Niechwaszcz od Parzenicy do ujścia. Jednolite części wód są podstawą identyfikacji zagrożeń środowiskowych, prowadzenia monitoringu środowiskowego oraz działań zaradczych dotyczących poprawy niewystarczającego stanu ekologicznego.

Tabela 4. Wykaz JCWP występujących na obszarze gminy Czersk

Lp.	Kod JCWP	Nazwa	Status JCWP	Ryzyko nieosiągnięcia celów środowiskowych
1	PLRW20001729249	Raciąska Struga z jeziorami Śpierewnik, Grochowskie, Stobno	silnie zmieniona część wód	zagrożona
2	PLRW200020292599	Brda od wypływu z jez. Kosobudno do wpływu do zb. Koronowo	silnie zmieniona część wód	zagrożona
3	PLRW2000029254529	Wielki Kanał Brdy	sztuczna część wód	niezagrożona
4	PLRW2000252923979	Brda od wpływu do jez. Charzykowskiego do wypływu z jez. Kosobudno	naturalna część wód	zagrożona
5	PLRW200018292529	Czerska Struga	silnie zmieniona część wód	zagrożona
6	PLRW200025292549	Bielska Struga	naturalna część wód	niezagrożona
7	PLRW200023294429	Niechwaszcz z Parzenicą od wypływu z jez. Skąpego	silnie zmieniona część wód	zagrożona
8	PLRW20002429449	Niechwaszcz od Parzenicy do ujścia	silnie zmieniona część wód	zagrożona
9	PLRW200018294512	Dopł. spod Szlachty	naturalna część wód	zagrożona
10	PLRW200020294531	Wda od wypływu z jez. Wdzydze do dopł. Z jez. Trzechowskiego	naturalna część wód	zagrożona
11	PLRW200020294529	Kanał Wdy	sztuczna część wód	zagrożona
12	PLRW2000182943969	Studzienicka Struga	naturalna	zagrożona

źródło: na podstawie danych Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku

Ryc. 13. Wody powierzchniowe (opracowano na podst. Mapy Podziału Hydrograficznego Polski, PGW Wody Polskie)

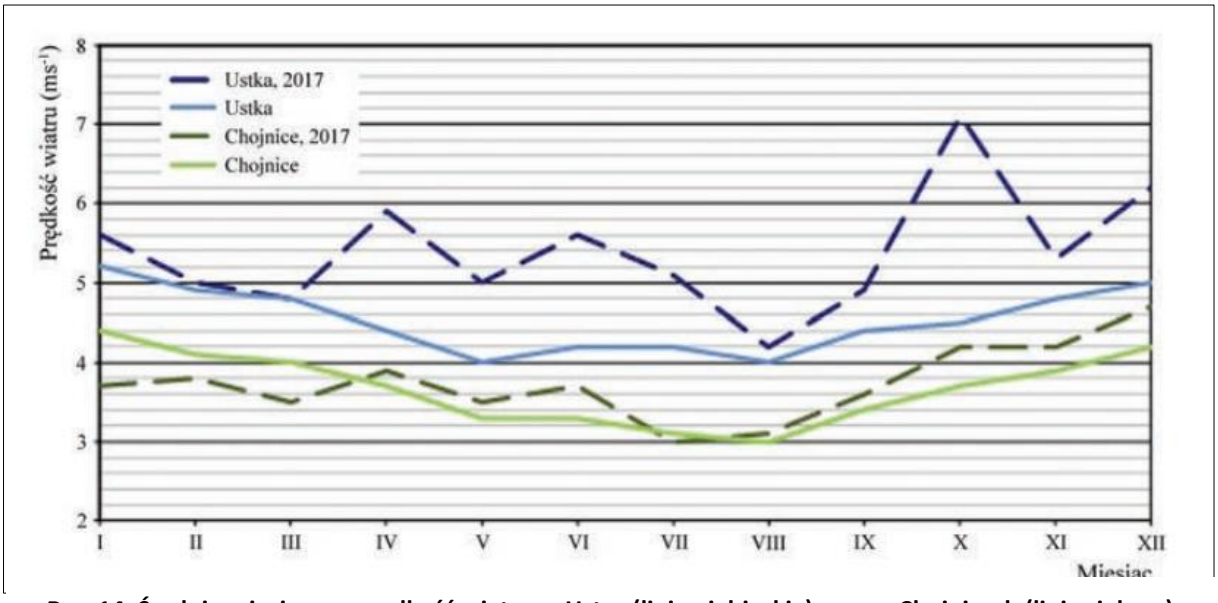
Dane udostępniane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie wskazują, iż na terenie gminy Czersk występują obszary o ryzyku wystąpienia powodzi. Są to obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat) oraz obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat), nazywane obszarami szczególnego zagrożenia powodzią. W granicach gminy występują również tereny, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2% (raz na 500 lat). Ochronę przed powodzią realizuje się w szczególności przez kształtowanie zagospodarowania przestrzennego dolin rzecznych lub terenów zalewowych, zwłaszcza obszarów szczególnego zagrożenia powodzią. Obszary te znajdują się przede wszystkim w dolinie Brdy oraz Wdy, w zachodniej oraz wschodniej części gminy. Tereny szczególnego zagrożenia powodziowego znajdują się głównie w obrębie terenów leśnych, z dala od miejsc zamieszkałych. W przypadku wystąpienia zjawiska tzw. „wody stuletniej" może jednak dojść do okresowego podtopienia obszarów, na których od lat funkcjonuje różnego rodzaju infrastruktura i zabudowa, w tym mieszkaniowa i usługowa. Wskazać można tutaj takie miejscowości jak np. Rytel, Lutom czy Złe Mięso.

6.5. Powietrze atmosferyczne

Klimat gminy Czersk charakteryzuje się zmiennością i przejściowością typową dla całego obszaru Polski niżowej. Przede wszystkim pozostaje pod wpływem napływających z różnych kierunków mas powietrza, obdarzonych charakterystycznymi cechami. Obszar leży w regionie klimatycznym wielkich dolin w dzielnicy pomorskiej.

Charakterystyka poszczególnych komponentów pogodowych oparta została o wyniki pomiarów na stacji w Chojnicach w latach 1951 – 2018 na podstawie danych udostępnionych przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej – Państwowy Instytut Badawczy.

Warunki klimatyczne na terenie gminy są zróżnicowane w różnych jej fragmentach, co wynika z urozmaiconej rzeźby terenu, ekspozycji zboczy, a także zagospodarowania terenu. Zwarte tereny leśne wpływają łagodząco na klimat poprzez m.in. zmniejszenie prędkości wiatru czy łagodzenie amplitud temperatury. Lokalnie na terenach rolnych, bezleśnych, a także w zagłębieniach i terenach podmokłych, występują mniej korzystne warunki klimatyczne.
Wiatry wieją w ciągu roku głównie z kierunków W i NW. Udział wiatrów z kierunków SW, W i S waha się od 43 do 57%. Wiatry z tego sektora były częściej obserwowane w okresie jesienno-zimowym. Najrzadziej notowane były wiatry z sektora E, SE oraz NE, których częstotliwość wzrastała w okresie kwiecień-czerwiec. Średnie prędkości wiatru z wielolecia wynoszą około 3,6 m/s. Największe średnie prędkości wiatru można zaobserwować w miesiącach zimowych, gdzie osiągają do około 4 m/s, z kolei najniższe w okresie letnim (poniżej 3 m/s). Obniżenie prędkości wiatru chociażby w stosunku do terenów nadmorskich jest skutkiem ukształtowania terenu, a także obecnością terenów leśnych, które modyfikują prędkość wiatru na danym terenie.

Ryc. 14. Średnia miesięczna prędkość wiatru w Ustce (linie niebieskie) oraz w Chojnicach (linie zielone) w wieloleciu 1981-2015 (linie ciągłe) oraz w roku 2017 (linie przerywane) (źródło: IMGW, 2019)

Zachmurzenie w skali roku wynosi ponad 60%. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi dla obszaru gminy 7,4°C. Maksymalna zanotowana temperatura powietrza osiągnęła 36,3°C, natomiast minimalna – 30°C. Średnie roczne temperatury powietrza mogą się wahać w zależności od charakterystyki danego roku. Najniższą średnią roczną temperaturą było 5,5°C, zaś najwyższa wyniosła 9,5°C. Dni z temperaturą minimalną niższą od 0°C (tzw. dni chłodnych) jest tu średnio110, dni mroźnych (temp. maksymalna poniżej 0°C) jest 41, dni bardzo mroźnych (temperatura maksymalna niższa lub równa - 10°C) jest około 2 w roku. Dni gorących (temperatura maksymalna równa lub większa od 25°C) jest tu średnio 27 w roku, z kolei dni upalnych zaledwie 4.
Rejon gminy pozostaje pod niewielkim wpływem cienia opadowego Garbu Pomorskiego, za którym obserwowane są niższe sumy opadów. Zanotowane sumy opadów wynoszą 573 mm w Tucholi (dane z lat 1955-1995) i 545 mm w Śliwicach. Są to wartości w okolicach średniej krajowej. Maksimum opadów występuje w miesiącach letnich, z kolei minimum wiosną i jesienią. Liczba dni z opadem w ciągu roku to 150-160 dni. Tak niskie opady sprawiają, że pojawia się niedobór wody, określany jako różnica między opadem a parowaniem. Na obszarze gminy jest on na poziomie 200 mm. Opady atmosferyczne skorelowane z okresem wegetacyjnym wskazują na wielkość potencjalnego spływu powierzchniowego nutrientów ze zlewni rolniczych. W miesiącach pierwszej części okresu wegetacyjnego ilość dni z opadem powyżej 20 mm wynosi około 60 – 70. Oznacza to, że zlewnie rolnicze są wrażliwe i mogą generować spływy powierzchniowe w okresie wiosenno-letnim.
Biorąc pod uwagę skłonność do zmian ogólnych warunków klimatycznych, istotne znaczenie dla warunków zagospodarowania terenu ma rodzaj lokalnego topoklimatu, który jest pochodną

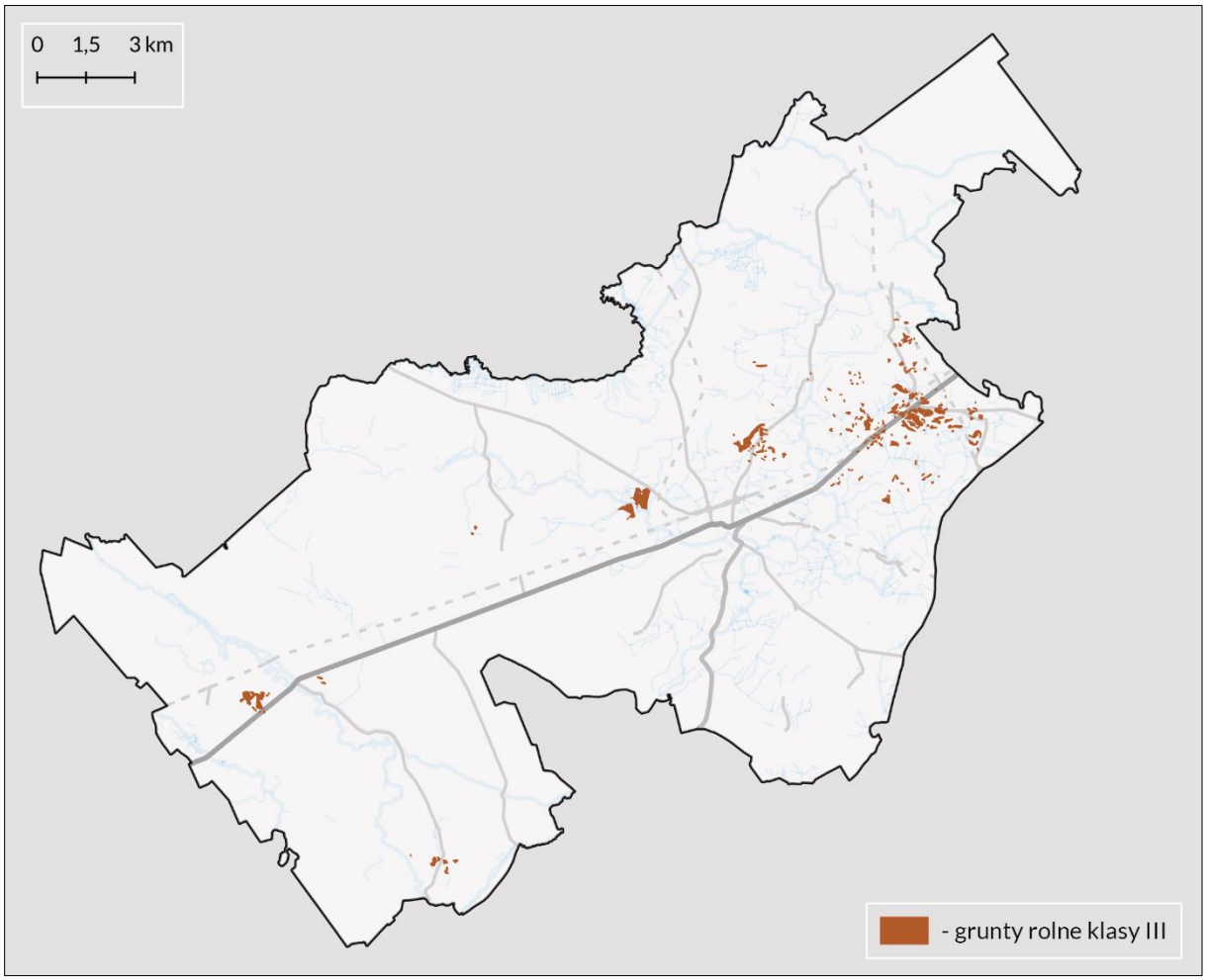
najważniejszych części składowych środowiska, takich jak: morfologia terenu, która decyduje o jego ekspozycji, rodzaj pokrycia terenu, obecność wód powierzchniowych, rodzaj gruntów budujących podłoże budowlane oraz głębokość zalegania wód gruntowych, które wspólnie wpływają na poziom wilgotności. Dla gminy Czersk wskazać można następujące obszary o odmiennych uwarunkowaniach topoklimatycznych:

- **rejon wysoczyzn** – topoklimat terenów płaskich i falistych, otwartych - występują czynniki korzystne dla budownictwa mieszkaniowego ze względu na dobre warunki termiczne i wilgotnościowe oraz możliwość przewietrzania, nie zaleca się wysokiej roślinności, aby nie hamować mas powierza, zalecana roślinność niska pozwoli na ochronę przed dużymi prędkościami wiatru w strefie,
- **topoklimat obszarów o zwartej zabudowie, w tym mieszkaniowej** – ten typ topoklimatu charakteryzuje się warunkami, które wykazują znaczne amplitudy temperatury powietrza oraz wilgotności, zmniejszoną wentylację oraz zwiększone zanieczyszczenie powietrza (tlenek węgla, tlenki azotu, dwutlenek siarki oraz pyły). Ważne jest dla tych obszarów utrzymanie układu zieleni sprzyjającego przewietrzaniu,
- **topoklimat terenów leśnych, zadrzewionych** – topoklimat tych regionów charakteryzuje się złagodzonymi stanami pogody, zwiększoną wilgotnością, obniżoną amplitudą powietrza i zwiększonym parowaniem. Zmniejszeniu ulegają również prędkości wiatrów. Pojawia się natomiast większa niż na terenach otwartych ilość alergenów w powietrzu,
- **doliny rzeczne** – stanowią obniżenia terenowe, które wydatnie modyfikują warunki przepływu powietrza. Napływające nad doliny powietrze napotyka mniejszy opór podłoża w stosunku do terenów wysoczyznowych (mniejszy współczynnik szorstkości podłoża). Doliny rzeczne stanowią dogodną drogę do napływania i stagnowania najchłodniejszych mas powietrza oraz przemieszczania się mas z prędkościami większymi niż na terenach zainwestowanych. Kontakt powietrza z wodą powoduje częstsze tworzenie się mgieł i inwersji termicznych,
- **topoklimat terenów podmokłych** – typ ten zaliczany jest do niekorzystnych z punktu widzenia osadnictwa. Niekorzystnie prezentuje się tu bilans energetyczny, warunki wilgotnościowe i termiczne. Częste na tych obszarach są inwersje termiczne oraz mgły. W okresach ciepłych odczuwalne stają się parności a w porze chłodnej tzw. „mokre zimno”, w dolinach występują inwersje temperatury.

6.6. Szata glebowa

Budowa geologiczna, rzeźba terenu i pozostałe uwarunkowania środowiska wpływają na zróżnicowanie pokrywy glebowej. Tereny gminy Czersk należą do grupy terenów o niskiej przydatności dla rolnictwa według Wskaźnika Waloryzacji Rolniczej Przestrzeni Produkcyjnej. W obrębie den dolinnych występują gleby organiczne, głównie gleby glejowe, torfowe, a także murszowe. Na wysoczyźnie morenowej i na obszarach sandrów wytworzyły się odrębne genetycznie typy gleb, z uwagi na różnice we właściwościach skały macierzystej. Na wysoczyźnie dominują gleby płowe, wytworzone na piaskach gliniastych i glinach, a także w rejonach stoków gleby deluwialne. Są to gleby kompleksu od 3 do 5. Jedynie kompleks 3 ma dobre parametry dla produkcji rolniczej. W zalesionej części gminy na utworach piaszczystych wykształciły się gleby niekorzystne dla rolnictwa, tj. głównie gleby bielicowe, glejobielice, a lokalnie bielicoziemne i rdzawe na utworach eolicznych. Są to odmiany leśne tych gleb. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej gminy wynosi pomiędzy 40 a 50 pkt i należy do najniższych w województwie.

Na terenie gminy w zależności od lokalnych warunków glebowych, występują głównie uprawy zbóż. Na terenach rolnych przeważa kompleks glebowo-rolniczy 6 żytni słaby. Na terenach zabudowanych występują gleby urbiziemne należące do rzędu gleb antropogenicznych. Zajmują tereny miejskie o zwartej zabudowie, a ich profile odznaczają się znacznymi przekształceniami mechanicznymi i chemicznymi, związanymi z przeprowadzonymi pracami budowlanymi. Ponadto zawierają duże ilości artefaktów.

Ryc. 15. Grunty rolne o najwyższej przydatności dla rolnictwa w gminie Czersk (opracowano na podstawie Ewidencji Gruntów i Budynków)

6.7. Szata roślinna, świat zwierzęcy

Do najcenniejszych przyrodniczo obszarów na terenie gminy, a tym samym do najbogatszych siedlisk zwierzęcych, należą Dolina Brdy oraz Wdy, a także kompleksy leśne. Charakter zbiorowisk roślinnych i ich rozmieszczenie na terenie gminy nawiązuje do cech środowiska naturalnego i typów krajobrazu. Obszary wysoczyzny morenowej występujące na terenie gminy wyspowo zajmują głównie grunty orne, natomiast tereny dna doliny Brdy, Wdy oraz ich dopływów zdominowały łąki i pastwiska, a także nieużytki w postaci zarośli i zakrzewień. Krajobraz równin sandrowych zbudowanych z piasków, zajmują kompleksy leśne.

Badania i obserwacje fitosocjologiczne wykazały, że w lasach analizowanego terenu stopień naturalności zespołów jest silnie zróżnicowany. Naturalne i względnie naturalne zbiorowiska leśne występują głównie na siedliskach boru świeżego oraz na siedliskach higrofilnych (łęgi - zw. *Alno-Padion* i olsy – kl. *Alnetea glutinosae*). Najczęściej silnej degeneracji uległy zespoły leśne na siedliskach słabo uwilgotnionych (las świeży i mieszany). Poniżej przedstawiono krótką charakterystykę zespołów leśnych:

Bór suchy – porasta szczyty wydm lub wyjałowione gleby porolne. Cechuje go specyficzny charakter dna lasu porośniętego przez liczne gatunki porostów z rodzaju *Cladonia* (chrobotek) i płucnicę islandzką *Cetraria islandica*. Drzewostan tego zespołu charakteryzuje się bardzo niską bonitacją.

Subkontynentalny bór świeży – zajmuje najczęściej zbocza i szczyty wydm. Gatunkiem panującym w drzewostanie jest sosna pospolita *Pinus silvestris*, a w podszycie – jałowiec pospolity *Juniperus communis*. W runie występują gatunki typowe dla borów, takie jak np. borówka brusznica *Vaccinium vitis-idaea*, borówka czernica *V. myrtillus* i pszeniec zwyczajny *Melampyrum pratense* oraz gatunki

charakterystyczne dla zespołu: kokoryczka wonna *Polygonatum odoratum*, konwalia majowa *Convallaria majalis*, nawłoć pospolita *Solidago virga-aurea* i gorysz pagórkowy *Peucedanum oreoselinum*. Dno boru pokryte jest zwartym kobiercem mchów, tworzonym głównie przez rokiet pospolity *Entodon schreberi* i widłoząb falisty *Dicranum undulatum*.

Suboceaniczny bór świeży – porasta płaszczyzny międzywydmowe oraz dolne, zwłaszcza północne, partie zboczy wydmowych. Wyróżnia go warstwa zielna, w której łanowo rośnie śmiałek pogięty *Deschampsia flexuosa*.

Subkontynentalny bór mieszany – w naturalnych płatach boru mieszanego drzewostan współtworzą sosna zwyczajna *Pinus sylvestris* i dąb szypułkowy *Quercus* robur, z domieszką brzozy brodawkowatej *Betula pendula*. Najczęściej jednak dąb występuje w niższych warstwach drzewostanu. W podszycie najczęściej rosną: kruszyna *Rhamnus frangula*, jarząb pospolity *Sorbus aucuparia* i jałowiec pospolity *Juniperus communis*. W runie obok gatunków borowych występują rośliny o szerszej amplitudzie ekologicznej np. konwalia majowa *Convallaria majalis*, trzcinnik leśny *Calamagrostis arundinacea*, orlica pospolita *Pteridium aquilinum* i inne.

Zespoły łęgowe (głównie łęgu olszowo-jesionowego) – rozwijają się nad rzekami, w pobliżu jezior i wokół zabagnień. Drzewostan tworzy dominująca olsza czarna *Alnus glutinosa* z domieszką jesionu *Fraxinus* i czasem brzozy omszonej *Betula pubescens*. W podszycie najczęściej rośną: bez czarny *Sambucus nigra*, czeremcha zwyczajna *Prunus padus* i chmiel zwyczajny *Humulus lupulus*. W wielopoziomowym runie zwykle występują: bodziszek cuchnący *Geranium robertianum,* czartawa pospolita *Circaea lutetiana*, kuklik zwyczajny *Geum urbanum*, niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, pokrzywa zwyczajna *Urtica dioica*, przytulia czepna *Galium aparine*, śledzienica skrętolistna *Chrysosplenium alternifolium* i wiechlina zwyczajna *Poa trivialis*.

Ols porzeczkowy (podtopione lasy z panującą olszą czarną) – rozwijają się w postaci zespołu olsu porzeczkowego *Ribo nigri-Alnetum*. Nieduże powierzchniowo płaty występują wokół lokalnych zabagnień lub/i torfowisk. Warstwę drzew w tym zbiorowisku tworzy olsza czarna *Alnus glutinosa*. Niekiedy w domieszce rosną wierzby drzewiaste *Salix fragilis* i *Salix alba*. Warstwę podszytu tworzą: wierzba szara *Salix cinerea*, wierzba uszata *Salix aurita*, kruszyna *Frangula alnus* i podrost olszy czarnej. W runie dominują rośliny olsowe z klasy *Alnetea glutinosae* i szuwarowe z klasy *Phragmitetea*. Runo leśne ma zwykle mozaikowy charakter – pomiędzy kępami drzew skupiają się rośliny miejsc silnie zabagnionych (szuwarowe, olsowe, łąkowe ze zw. *Calthion*), a wokół drzew, słabiej znoszące podtopienie – gatunki łęgowe i grądowe.

Grąd subkontynentalny – potencjalne siedliska gradu subkontynentalnego występują na niewielkich powierzchniach. Część z nich porastają obecnie monokultury sosny *Pinus*. Takie powierzchnie leśne wyróżnia obecność klonu polnego *Acer campestre*, kostrzewy różnolistnej *Festuca heterophylla*, świerząbka gajowego *Chaerophyllum temulum*, jaskra różnolistnego *Ranunculus auricomus* i fiołka przedziwnego *Viola mirabilit*. Na fragmentach dobrze zachowanych grądów gatunkami głównymi w drzewostanie są grab *Carpinus*, dąb szypułkowy *Quercus robur* i lipa drobnolistna *Tilia cordata*. W warstwie podrostu występują leszczyna pospolita *Corylus avellana*, trzmielina pospolita *Euonymus europaea*, czeremcha zwyczajna *Prunus padus* i jarząb pospolity *Sorbus aucuparia*.

Postępująca w ostatnim czasie degradacja drzewostanów w lasach wymusza wprowadzanie powszechnej ochrony lasów i dalszego powiększania ich zasobów oraz wprowadzenia zróżnicowanej gospodarki leśnej. W ramach tej polityki utworzony został Leśny Kompleks Promocyjny „Bory Tucholskie", który objął m.in. lasy gminy Czersk. Kompleks ten odgrywa wiodącą rolę m.in. w zakresie promocji proekologicznej gospodarki leśnej, aktywnej ochrony przyrody, badań naukowych i doświadczeń prowadzonych na potrzeby gospodarki leśnej i edukacji przyrodniczo – leśnej. Stanowi on zwarty obszar leśny.

Odmiennym typem zbiorowisk gminy są przydrożne zadrzewienia i miedze śródpolne, a także śródpolne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska oraz tereny podmokłe a także łąki. Z racji pełnionej funkcji, tworzą wyspy biocenotyczne na terenach przekształconych, a w szczególności intensywnie użytkowanych rolniczo. Są to obiekty, które nie tylko pozwalają organizmom zwierzęcym znajdować miejsca do bytowania (rozmnażania, żerowania), ale dostarczają im kryjówek na otwartej przestrzeni pól. Zadrzewienia o przebiegu liniowym, stanowią również lokalne ciągi migracyjne dla wszystkich grup zwierząt. Z punktu widzenia społeczno-gospodarczego również pełnią istotną rolę,

tworząc swoiste ekrany wytłumiające silne wiatry i śniegi, a także przyczyniając się do tworzenia mozaiki siedliskowej i wartości krajobrazowych terenów rolniczych.
Na terenach położonych w pobliżu cieków i zbiorników wodnych, z wysokim poziomem wód gruntowych, występują zbiorowiska łęgowe i olszowe, zadrzewienia wierzbowe oraz zbiorowiska roślinności torfowiskowej i szuwarowej. Powierzchnie te, mimo iż są niewielkie, mają duże znaczenie dla gospodarki leśnej oraz są ważne ze względów krajobrazowych. Bardzo małe powierzchnie pokrywa roślinność lasów świeżych (grądów).
Stosunkowo duże powierzchnie na terenie gminy zajmują łąki i pastwiska. Na skutek gospodarki człowieka (zwłaszcza odwodnień) zbiorowiska roślinności łąkowej uległy degradacji polegającej na uproszczeniu ich składu gatunkowego, co powoduje zmniejszenie ich wartości krajobrazowych. Obecnie są to zbiorowiska łąk świeżych z dużym udziałem pospolitych gatunków roślin (głównie traw) takich jak: kupkówka pospolita *Dactylis glomerata*, kłosówka wełnista *Holcus lanatus*, wiechlina łąkowa *Poa pratensis*, wiechlina zwyczajna *Poa trivialis*, wyczyniec łąkowy *Alopecurus pratensis*, tomka wonna *Anthoxanthum odoratum*, jaskier ostry *Ranunculus acris*, mozga trzcinowata *Phalaris arundinacea*, szczaw zwyczajny *Rumex acetosa*. Nieprawidłowa agrotechnika na terenach łąk i pastwisk doprowadza w niektórych rejonach do rozwoju płatów pokrzywy zwyczajnej *Urtica dioica* i ostrożnia polnego *Cirsium arvense*.
Na siedliskach podmokłych, w obniżeniach terenu oraz w pobliżu zbiorników wodnych płynących i cieków występują zbiorowiska turzyc wysokich (turzyca prosowata *Carex panicea*, turzyca zaostrzona *Carex acuta*, turzyca błotna *Carex acutiformis*) wraz z trzęślicą modrą *Molinia caerulea*, siedmiopalecznikiem błotnym *Comarum palustre* i jaskrem wielkim *Ranunculus lingua*. Zbiorowiska szuwarowe z wartościowymi i atrakcyjnymi gatunkami roślin, zajmują niewielkie powierzchnie zachowane w rejonach o mało zmienionych stosunkach wodnych.
Na części porzuconych gruntach ornych następuje naturalny proces sukcesji wtórnej. W jego początkowej fazie dominują gatunki typowo segetalnych chwastów, następnie zaznacza się dominacja światłożądnych traw po czym teren zaczynają porastać krzewy i drzewa. W warunkach siedliskowych gminy grunty porolne pokrywa najczęściej kilku-kilkunastoletni nalot sosny zwyczajnej *Pinus sylvestris* i brzozy brodawkowatej *Betula pendula*.
Na terenach przesuszonych rozwijają się zbiorowiska muraw napiaskowych z takimi gatunkami jak: kostrzewa czerwona *Festuca rubra*, szczotlicha siwa *Corynephorus canescens*, kocanki piaskowe *Helichrysum arenarium (L.) Moench*, szczaw polny *Rumex acetose*lla, zawciąg pospolity *Armeria maritima.* Zbiorowiska takie rozwijają się też na porzucanych gruntach ornych najsłabszych klas bonitacji. Krajobraz gminy wzbogacany jest przez śródpolne miedze porośnięte przez roślinność segetalną i krzewy. Zachowane wzdłuż niektórych rowów melioracyjnych wierzby występują często z krzewami czeremchy zwyczajnej *Prunus padus* i dzikiego bzu czarnego *Sambucus nigra* oraz drzewami olszy czarnej *Alnus glutinosa*.
Szata roślinna gminy, mimo dominacji borów i nasadzeń sosnowych, cechuje się dość dużą bioróżnorodnością, co uwidacznia się na poziomie flory i zbiorowisk roślinnych. Naturalna flora wzbogacona została przez gatunki rosnące w układach ekologicznych półnaturalnych i antropogenicznych, takich jak np. lasy ze zmienionymi drzewostanami, użytki zielone, śródleśne agrocenozy, szlaki komunikacyjne, potorfia itp.
Na analizowanym terenie stwierdzono występowanie ponad 50 chronionych lub rzadkich albo zagrożonych gatunków roślin naczyniowych. Ochroną objęte są również niektóre gatunki porostów i grzybów. Stosunkowo wysoka liczba taksonów podlegających ochronie wskazuje na dużą różnorodność ekosystemów.
Fauna gminy jest przede wszystkim związana z występującymi na jej terenie lasami, które stanowią część większych kompleksów leśnych, porastających piaszczyste sandry. W związku z tym znajdują się w zasięgu migracji m.in. większej zwierzyny płowej, jak jeleń *Cervus elaphus*, sarna *Capreolus capreolu*s czy dzik *Sus scrofa*, a także mniejszej, jak np. lis *Vulpes vulpes*, kuna leśna *Martes martes*, piżmak *Ondatra zibethicus*, borsuk *Meles meles*. Na otwartych powierzchniach, terenach rolnych, występować mogą zające *Lepus europaeus* czy króliki *Oryctolagus cuniculus*, a także ssaki czy gryzonie, takie jak mysz polna *Apodemus agrarius* czy mysz badylarka *Micromys minutus*. Teren gminy jest bogaty w gatunki zwierzyny łownej, co wynika z informacji zebranych od kół łowieckich.

Na terenach zurbanizowanych, polach uprawnych odnotowano obecność następujących gatunków ptaków: kuropatwa *Perdix perdix*, kaczka krzyżówka *Anas platyrhyn*, cyranka *Anas quer-quedula*, łyska *Fulica atra*, myszołów zwyczajny *Butec butec*, jastrząb gołębiarz *Accipitter genti*, bażant *Phasianus colchicus*, bogatka *Parus major*, gawron *Corvus frugilegus*, kawka *Corvus monedula*, mazurek *Passer montanus*, modraszka *Cyanistes caeruleus*, sierpówka *Streptopelia decaocto*, sikora uboga *Poecile palustris*, sójka *Garrulus glandarius*, sroka *Pica pica*, wrona siwa *Corvus cornix*, wróbel *Passer domesticus*.
Podczas wizji lokalnych na terenie gminy stwierdzono występowanie herpetofauna, której wszystkie wymienione gatunki objęte są ochroną: jaszczurka zwinka *Lacerta agilis*, padalec *Anguis fragi*, ropucha szara *Bufo bufo*, ropucha zielona *Bufo viridis*, rzekotka drzewna *Hyla arborea*, żaba trawna *Rana temporaria*, żaba moczarowa *Rana arvalis*, żaba wodna *Rana esculenta*, żaba jeziorkowa *Rana lessonae*.
Fragmentacja środowiska naturalnego, która jest wynikiem postępującego rozwoju gospodarczego, przyczynia się do powstawania zjawiska izolacji obszarów przyrodniczych, co w konsekwencji powoduje ograniczenie możliwości dyspersji i migracji zwierząt, zahamowania przepływów genów i obniżenia zmienności genetycznej populacji wielu gatunków. Procesy te stanowią ogromne zagrożenie dla różnorodności biologicznej ponieważ charakteryzują się ogromną dyspersją obejmując zarówno ekosystemy lądowe, wodne jak i przestrzeń powietrzną, powodując izolację wszystkich grup zwierząt. Narzędziem zapobiegającym powstawaniu powyższych zagrożeń jest wyznaczenie korytarzy ekologicznych. Ochrona bioróżnorodności obejmuje zarówno poziom ekosystemów, gatunkowy i genetyczny. Dla ochrony bioróżnorodności na wszystkich poziomach niezbędne jest zachowanie łączności ekologicznej, co wynika z faktu, że największym zagrożeniem dla trwałości populacji jest fragmentacja ich środowiska bytowania.
Najcenniejsze tereny przyrodnicze na terenie gminy pod względem przyrodniczym oraz ekologicznym zostały objęte ochroną, m.in. kompleksy leśne oraz ekosystemy nadrzeczne, które tworzą korytarz ekologiczny o znaczeniu lokalnym i ponadregionalnym. Praktycznie cały teren gminy Czersk niemal w całości położony jest w granicach korytarza ekologicznego wyznaczonego przez Zakład Badań Ssaków w Białowieży pn. Kaszubski Południowy. Z uwagi na swoje położenie, teren gminy Czersk jest ważnym odcinkiem wymienionego korytarza ekologicznego, ponieważ leżąc w jego najwęższej części bezpośrednio tworzy połączenie z innymi korytarzami pn.: Lasy Iławskie – Dolina Dolnej Wisły, Kaszuby – Dolina Wisły, Pojezierze Kaszubskie – Dolina Wisły i Noteci, Dolina Drwęcy – Dolina Wisły. To szczególne położenie gminy Czersk względem korytarzy migracyjnych sprawia, że analizowany obszar tworzy istotny węzeł połączeń między korytarzami i nabiera szczególnego znaczenia dla zachowania ich ciągłości. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż większość korytarzy biegnie w układzie północ-południe. Szczególnym typem korytarzy ekologicznych są cieki, które przez swoje naturalne właściwości wraz z towarzyszącymi dolinami, tworzą dogodne warunki dla przemieszczania się zwierząt i roślin, przyczyniając się w istotny sposób do kreowania bioróżnorodności na terenach przyległych.
Na terenach zabudowy wsi równowaga środowiskowa jest zniekształcona. Są to tereny zabudowane, zainwestowane. Dodatkowo selektywny dobór gatunków głównie roślin przemysłowych, uprawnych i ozdobnych, sprawia, że obszary wsi są pozbawione silnych więzi syntropijnych. Funkcjonowanie środowiska opisywanych terenów jako całości można ocenić jako silnie uzależnione od sposobów zainwestowania poszczególnych działek.

6.8. Prawne formy ochrony przyrody

Gmina Czersk charakteryzuje się wysokimi walorami środowiska przyrodniczego (głównie ze względu na dolinę Brdy i Wdy, ale przede wszystkim lasy Borów Tucholskich), w związku z tym znaczna część terenów w jej granicach objęta została ochroną na mocy ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (t. j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 916 ze zm.). W gminie znajdują się następujące formy ochrony przyrody:

- Obszar Natura 2000 Bory Tucholskie (PLB220009),
- Obszar Natura 2000 Mętne (PLH220061),
- Tucholski Park Krajobrazowy,

- Chojnicko-Tucholski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- Północny Obszar Chronionego Krajobrazu – Część Wschodnia,
- Rezerwaty przyrody: „Cisy nad Czerską Strugą", „Kręgi Kamienne", „Mętne", „Ustronie",
- pomniki przyrody,
- użytki ekologiczne.

Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009 został utworzony w 2008 r. Obszar Borów Tucholskich obejmuje wschodnią część makroregionu Pojezierza Południowopomorskiego. Obszar jest dość jednolitą równiną sandrową, rozciętą dolinami Brdy i Wdy oraz urozmaiconą licznymi jeziorami, oczkami wodnymi i wzniesieniami o charakterze moreny dennej. Dominują siedliska leśne, przede wszystkim bory sosnowe. Typowy obszar młodoglacjalny, obejmujący w większości jałowe piaski. Rzeźba terenu ostoi jest urozmaicona, występują tu wysoczyzny i rozległe wzgórza, liczne pagórki oraz doliny i rynny. Sieć wodna jest silnie rozwinięta (wody zajmują około 14% powierzchni). Ostoję odwadnia rzeka Brda wraz ze swymi licznymi dopływami, z których najważniejszym jest Zbrzyca. Wiele rzek charakteryzuje duży spadek i silny prąd. Wśród jezior liczne są jeziora przepływowe połączone z systemem wodnym Brdy. W sumie jest około 60 jezior, w tym największe Charzykowskie – 1 363 ha, zaś najgłębsze Ostrowite – 43 m. Lasy stanowią około 70% obszaru, są to przede wszystkim bory świeże, ale także bagienne i suche; występują też grądy, lasy bukowo-dębowe, łęgi i olsy, a także liczne torfowiska. Grunty orne, łąki i pastwiska pokrywają około 15% terenu. W ostoi występuje co najmniej 28 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Gniazduje tu 107 gatunków ptaków. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bielik *Haliaeetus albicilla*, kania czarna *Milvus migrans*, kania ruda *Milvus milvus*, podgorzałka *Aythya nyroca*, puchacz *Bubo bubo*, rybitwa czarna *Chlidonias niger*, rybitwa rzeczna *Sterna hirundo*, zimorodek *Alcedo atthis*, żuraw *Grus grus*, gągoł *Bucephala clangula*, nurogęś *Mergus merganser*, tracz długodzioby *Mergus serrator*; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występuje błotniak stawowy *Circus aeruginosus*. W okresie wędrówek występuje na tym obszarze co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego łabędzia krzykliwego *Cygnus cygnus* (do 400 osobników) i żurawia *Grus grus* (do 1800 osobników na noclegowisku). Ponadto w ostoi występuje największe w skali regionu skupienie jezior lobeliowych. Ochronie podlegają dobrze zachowane torfowiska i zbiorowiska leśne, stanowiska licznych gatunków rzadkich i zagrożonych, w tym gatunków reliktowych, a także bogata chiropterofauna.

Potencjalnym zagrożeniem jest eksploatacja torfu, kredy, piasku; zmiany stosunków wodnych, zagrożenie eutrofizacją siedlisk oligotroficznych; presja turystyczna; kłusownictwo; drapieżnictwo ze strony norki amerykańskiej *Neovison vison*; nieprawidłowa gospodarka wodno-ściekowa, a także odpadami, a co za tym idzie zanieczyszczenie wód oraz zakładanie upraw plantacyjnych (borówka amerykańska *Vaccinium corymbosum*).

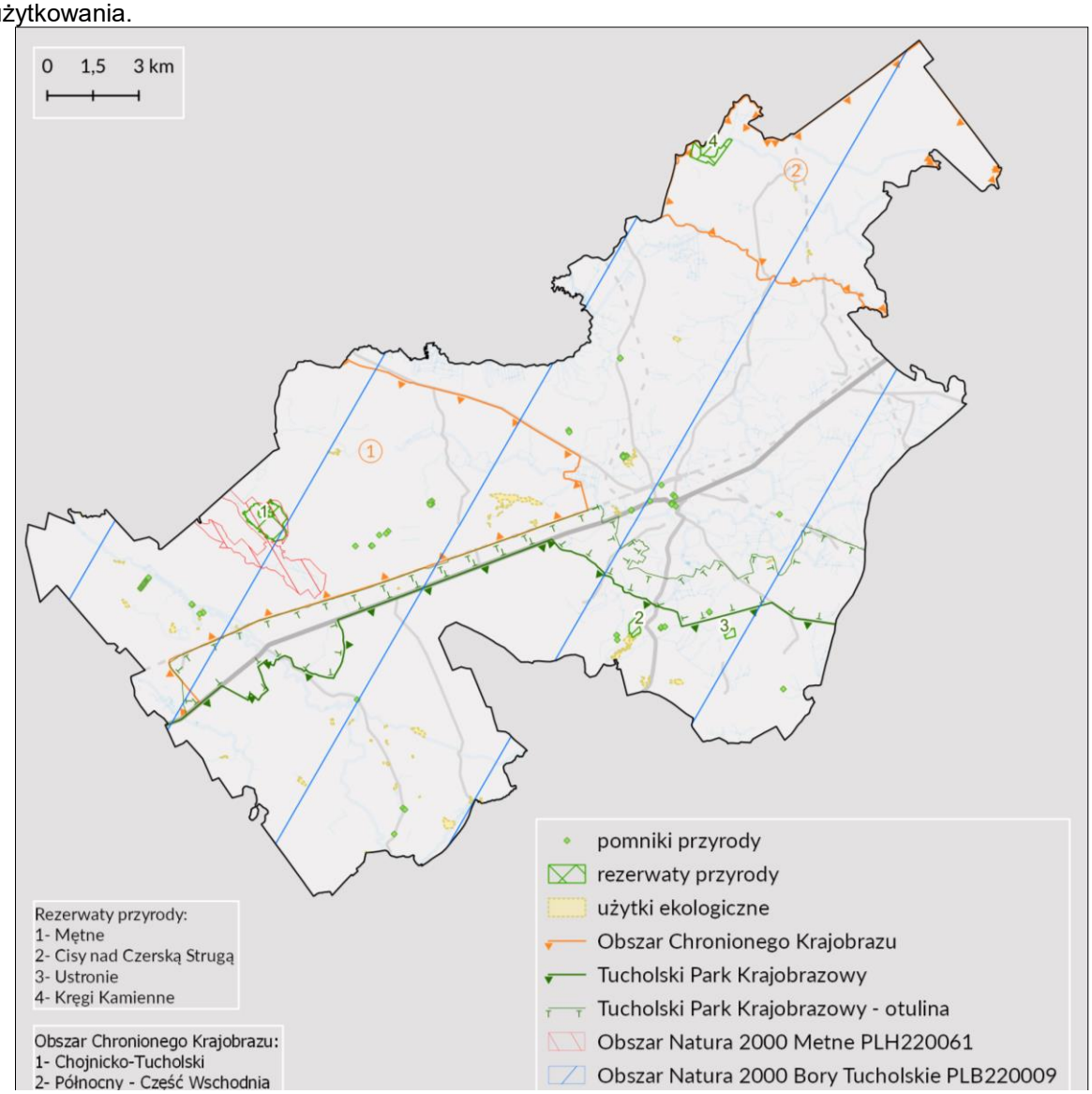
Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy i Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 31 marca 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009 (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2015 r. poz. 1183) zawiera wskazania do zmian w dokumentach planistycznych gminy Czersk (załącznik nr 6 poz. nr 20). Dla gminy Czersk wskazano potrzebę zmian istniejących zapisów w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Ustalono, żeby nie przeznaczać terenów otwartych poza zwartą zabudową wsi, w odległości 100 m od rzeki Brdy i Wielkiego Kanału Brdy, pod nowe zespoły zabudowy letniskowej oraz ośrodki obsługi ruchu turystycznego. Wskazano na potrzebę wprowadzenia zapisu ograniczającego lokalizację nowej zabudowy w oderwaniu od ukształtowanych układów osadniczych. Ponadto należy wprowadzić do studium zapisy zapewniające nielokalizowanie ferm norki amerykańskiej w obszarze Natura 2000 Bory Tucholskie, w granicach opracowania studium.

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 Mętne PLH220061 został utworzony w 2011 r. Ostoja obejmuje skupienie cennych torfowisk w rynnach polodowcowych wśród sandru Borów Tucholskich. Centralną część ostoi stanowi rezerwat przyrody „Mętne", który zajmuje dużą zatorfioną, płytką nieckę terenową prawdopodobnie pochodzenia wytopiskowego. Płytkie obrzeża uległy stopniowemu zlądowaceniu w wyniku procesów torfotwórczych, a środek zajmuje lustro wody zarastającego Jeziora Mętne. Obszar rezerwatu jest początkowym fragmentem długiej rynny

polodowcowej, ciągnącej się do Jeziora Trzemeszno. Występuje tu cały szereg bagien o zbliżonym charakterze, które także włączono do ostoi. Nieco dalej na południe ciągnie się druga rynna, również wypełniona torfowiskami przejściowymi i jeziorkami dystroficznymi. Otoczeniem ostoi jest olbrzymi sandr Borów Tucholskich, zwany też sandrem Brdy, ukształtowany w fazie pomorskiej zlodowacenia północnopolskiego. Podłoże budują piaski sandrowe, piaski i gliny z okresu zlodowacenia oraz holoceńskie torfy wysokie i przejściowe.

Ostoja chroni wybitne i cenne skupienie torfowisk przejściowych, borów bagiennych na torfowiskach oraz jeziorek dystroficznych, w krajobrazie Borów Tucholskich. Torfowiska są tu bardzo dobrze wykształcone i zachowane, skupiają cenne elementy różnorodności biologicznej (m. in brzoza niska *Betula humilis*, ważka iglica mała *Nehalennia speciosa*).W obszarze występuje traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*, jednak nie ma danych jak jest liczna - znaczenie obszaru dla tego gatunku wymaga sprawdzenia. Jak na tak mały obszar, liczne są bobry *Castor fiber*. Pod nazwą „Mętne" obszar ten został zaproponowany (Kucharski i in. 2008) na Czerwoną Listę Obszarów Wodno-Błotnych w Polsce i potencjalnie do ujęcia w Spisie Obszarów Wodno-Błotnych Ramsar. Dla obszaru nie sporządzono do tej pory planu zadań ochronnych bądź planu ochrony.

Potencjalnym zagrożeniem są zmiany stosunków wodnych, hodowla ryb w jez. Mętno oraz próby takiej hodowli w jeziorkach dystroficznych, urbanizacja w otoczeniu ostoi. Potencjalnym zagrożeniem byłyby próby gospodarki leśnej w borach bagiennych, jednak obecnie są one praktycznie wyłączone z użytkowania.

Ryc. 16. Prawne formy ochrony przyrody na terenie gminy Czersk (opracowano na podstawie danych Geoserwis GDOŚ)

Tucholski Park Krajobrazowy został utworzony w 1985 r. w ramach tendencji ustanawiania parków narodowych i rezerwatów przyrody, w celu ochrony południowo-wschodniego regionu Borów Tucholskich. Jego obecne funkcjonowanie reguluje szereg aktów prawnych, z ostatnim rozporządzeniem nr 59/06 Wojewody Pomorskiego z dnia 15 maja 2006 r. w sprawie Tucholskiego Parku Krajobrazowego (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2006 r. Nr 58, poz. 1196). Ochronie podlegają występujące tam rzadkie i chronione gatunki grzybów, roślin i zwierząt oraz siedliska przyrodnicze, a także historyczne ślady kultury materialnej regionu dla ich zachowania i popularyzacji w warunkach zrównoważonego rozwoju. Dla parku ustanowiono plan ochrony rozporządzeniem nr 2/2009 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 10 kwietnia 2009 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2009 r. Nr 34, poz. 716).

Chojnicko-Tucholski Obszar Chronionego Krajobrazu powstał w 1991 r. Obecnie na terenie obowiązują ustalenia uchwały nr 259/XXIV/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 25 lipca 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2016 r. poz. 2942). Chojnicko-Tucholski OChK położony jest na terenie Równiny Charzykowskiej, zajmuje powierzchnię 15 000 ha. Charakteryzuje się rzeźbą młodoglacjalną, wysokimi walorami turystycznymi (rzeka Brda, Zbiornik Mylof, jez. Trzemeszno), wysokim stopniem lesistości. Od strony północno-zachodniej graniczy z Tucholskim Parkiem Narodowym i Zaborskim Parkiem Krajobrazowym, od strony południowo wschodniej z Tucholskim Parkiem Krajobrazowym i stanowi naturalny pomost ekologiczny łączący ich ekosystemy.

Obszar Chronionego Krajobrazu Północny – Część Wschodnia powstał w 1991 r. Obecnie na terenie obowiązują ustalenia uchwały nr 259/XXIV/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 25 lipca 2016 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2016 r. poz. 2942). Obszar Chronionego Krajobrazu znajduje się na terenie mezoregionu Bory Tucholskie, który wraz z Równiną Charzykowską, pod względem morfogenetycznym, stanowi jednorodną krainę - równinę sandrową, porozcinaną obniżeniami wytopiskowymi i dolinami rzek. Typowym elementem krajobrazu są wąskie i długie o stromych zboczach jeziora rynnowe. Zwarte kompleksy leśne porastające piaski sandrowe, składają się głównie z monokultury sosnowej typu czernicowego z domieszką brzozy brodawkowatej *Betula pendula*, dębu szypułkowego *Quercus robur* i osiki *Populus tremula*.

Rezerwat „Cisy nad Czerską Strugą” to rezerwat leśny, o powierzchni 17,19 ha. Rezerwat powstał w 1982 r. na mocy zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 marca 1982 r. w sprawie uznania za rezerwaty przyrody. Rezerwat znajduje się około 4 km od Czerska, w kompleksie leśnym Borów Tucholskich i został powołany w celu ochrony stanowiska cisa pospolitego *Taxus baccata*. Ze względu na ekspansję gatunków drzew liściastych i iglastych, a także krzewów które przyczyniają się m.in. do silnego zacienienia, a także są konkurencją pokarmową w stosunku do młodych okazów cisów; gatunek słabo się odnawia. Dla rezerwatu ustanowiono zadania ochronne zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 2 czerwca 2020 r.

Rezerwat „Kręgi Kamienne” istnieje od 1985 r. Jest to rezerwat przyrody nieożywionej o typie ochrony kulturowym (miejsce kultu i pamięci narodowej)oraz leśnym. Rezerwat funkcjonuje obecnie na mocy zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z 22 lipca 2020 r. Zajmuje teren 18,17 ha, a celem ochrony jest zachowanie zabytków kultu religijnego tzw. kultury wielbarskiej – cmentarzyska kurhanowego z kręgami kamiennymi z okresu wpływów rzymskich, a także unikatowej bioty epilitycznych mchów i porostów oraz płatów półnaturalnego siedliska przyrodniczego 4030 – suche wrzosowiska (*Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylion*). Dla rezerwatu wyznaczono otulinę o powierzchni 49,48 ha. Dla rezerwatu ustalono zadania ochronne na mocy zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 28 kwietnia 2014 r.

Rezerwat „Mętne” to rezerwat torfowiskowy, biocenotyczny i fizjocenotyczny o powierzchni 103,35 ha. Rezerwat został utworzony w 1963 r., aktualnie funkcjonuje na mocy rozporządzenia nr 86/06 Wojewody Pomorskiego z dnia 19 września 2006 r. (Dz. Urz. z 2006 r., nr 108, poz. 2230). Celem ochrony jest zachowanie naturalnego zbiornika wodnego otoczonego żywym torfowiskiem przejściowym i wysokim wraz z charakterystycznymi fitocenozami wyróżniającymi się bogactwem gatunków chronionych, rzadkich i zagrożonych, a szczególnie udziałem brzozy niskiej *Betula humilis*, a także stanowiska ważki iglicy małej *Nehalennia speciosa*. Dla rezerwatu obowiązuje plan ochrony, przyjęty rozporządzeniem nr 18/2007 Wojewody Pomorskiego z dnia 14 maja 2007 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony

dla rezerwatu przyrody „Mętne” (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2007 r. Nr 103, poz. 1669), w którym wprowadzono ustalenia do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czersk, do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego, dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych: w otoczeniu przynajmniej 200 m od granic rezerwatu zachować dotychczasowy sposób użytkowania gruntów; nie wykonywać w otoczeniu rezerwatu żadnych prac, które mogłyby prowadzić do zmiany stosunków wodnych w rezerwacie; wyłączyć jezioro Mętne z gospodarki rybackiej; nie prowadzić liniowych elementów infrastruktury przez obszar rezerwatu, takich jak drogi, rurociągi, linie telefoniczne i energetyczne.

Rezerwat „Ustronie” jest rezerwatem leśnym o powierzchni 10,94 h, położonym w obrębie Nadleśnictwa Woziwoda. Rezerwat powstał w 1958 r., obecnie funkcjonuje na mocy zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 27 grudnia 2017 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2018 r. poz. 90). Rezerwat utworzony został w celu zachowania ekosystemu lasu mieszanego z okazami jarzębu brekinii *Sorbus torminalis*. Dla rezerwatu opracowano plan ochrony, przyjęty zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gdańsku z dnia 18 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Ustronie" (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2020 r. poz. 5647), w którym wprowadzono ustalenia do Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czersk, do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego dotyczące eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych: nielokalizowanie w odległości do 500 m od granic rezerwatu inwestycji mogących spowodować w nim pogorszenie warunków wodnych; zachowanie dotychczasowego sposobu użytkowania gruntów, tj. gruntów rolnych, leśnych i pastwisk w odległości do 500 m od granic rezerwatu; nielokalizowanie obiektów budowlanych w odległości do 500 m od rezerwatu (nie dotyczy terenów, dla których zostały wydane prawomocne decyzje administracyjne dopuszczające zabudowę według stanu obowiązującego w dniu wejścia w życie zarządzenia oraz nie dotyczy obiektów służących ochronie przyrody, w tym obiektów piętrzących wodę); nierozbudowywanie istniejącej zabudowy znajdującej się na działce ewidencyjnej nr 56 obr. Ostrowite (poza istniejącym Br); w strefie do 500 m od granicy rezerwatu nielokalizowanie zabudowy, która mogłaby spowodować wzrost antropopresji, w tym zabudowy o funkcjach mieszkalnych i turystycznych, takiej jak: kempingi, pola namiotowe, obiekty małej architektury itp.; lokalizowanie nowej zabudowy we wsi Dąbki w obrębie miejsc aktualnie aktywnych osadniczo (skoncentrowanych głównie wzdłuż drogi gminnej), w celu uniknięcia rozproszenia zabudowy i wzrostu natężenia antropopresji; na długości 1,5 km wzdłuż rezerwatu remont i konserwację drogi powiatowej nr 2607G dokonywać wyłącznie przy użyciu kruszyw naturalnych, bez zmiany parametrów technicznych drogi, nie dokonywać zmiany szerokości szlaku rowerowego znajdującego się w śladzie drogi oraz nie zmieniać rodzaju jego nawierzchni; utrzymanie od strony południowo-zachodniej rezerwatu istniejących zadrzewień na granicy lasu, pól uprawnych i pastwisk jako zieleni ekologiczno-krajobrazowej.

Na obszarze gminy występują także 44 **użytki ekologiczne** (bagna i torfowiska) oraz 38 **pomników przyrody**. Wśród pomników przyrody występują głównie twory przyrody ożywionej (drzewa lub grupy drzew). Ochroną w ramach użytków ekologicznych objęto głównie bagna oraz torfowiska. Obie formy w większości występują na terenach leśnych (użytki ekologiczne) oraz w zabytkowych parkach (np. pomniki przyrody na cmentarzu parafialnym w Czersku).

Tabela 5. Wykaz pomników przyrody z obszaru gminy Czersk

Lp.	Lokalizacja	Typ tworu	Podtyp tworu	Opis pomnika	Data utworzenia
1	Mylof, od zapory do granicy lasu w kierunku stacji PKP Rytel	Wieloobiektowy	Grupa drzew	rabat brzozowy zporostami nadrzewnymi złożony z 26 brzóz - w terenie pomierzono 28 drzew oznakowanych	1991-08-14

2	Czersk, ul. Chojnicka, L. Czersk, obr. Czersk, o. 188o, park miejski	Jednoobiektowy		2 pnie, ułamany konar, suche gałęzie	1991-08-14
3	park wiejski przy drodze Czersk-Karsin	Wieloobiektowy	Grupa drzew	grupa 2 modrzewi	1991-08-14
4	Zapędowo, dz.10, gospodarstwo rolne	Jednoobiektowy		uszkodzona kora pnia, suche gałęzie	1991-08-14
5	Zapędowo, L. Lutom, obr. Rytel, o. 389a; na obszarze rezerwatu Czapli Siwej	Jednoobiektowy		stanowisko lęgowe Czapli Siwej i Kruka	1991-08-14
6	Konigortek, L. Konigortek, obr. Rytel, o. 61b	Jednoobiektowy		ucięte konary	1991-08-14
7	Cis, L. Czersk, obr. Czersk, o. 149m, park wiejski	Wieloobiektowy	Inny	wg aktu 1 jarząb brekinia, ale w terenie pomierzono 3 drzewa: 1 daglezję, 1 jarząb, 1 jesion oraz zidentyfikowano pień oznakowanego buka	1991-08-14
8	Konigortek, L. Konigortek, obr. Rytel, o. 61c	Jednoobiektowy		suche gałęzie, ubytki kory, urwany konar	1991-08-14
9	Kłodnia, L. Kłodnia, obr. Giełdoń, o. 296a, park dworski	Wieloobiektowy	Grupa drzew	grupa 4 drzew: 1 jodła i 3 lipy - w terenie pomierzono 3 drzewa: 1 świerk, 1 jodłę i 1 buk, oraz odnaleziono pozostałość po 1 buku, nie odnaleziono lip	1991-08-14
10	Dąbki, L. Dąbki, obr. Twarożnica, o. 26g	Wieloobiektowy	Grupa drzew	grupa 2 dębów	1991-08-14
11	Cis, L. Czersk, obr. Czersk, o. 149m, park wiejski	Wieloobiektowy	Grupa drzew	grupa 8 drzew: 2 dęby, 4 cisy, 1 cis dwuwierzchołkowy oraz 1 jarząb - w terenie pomierzono 7 drzew, nie odnaleziono 1 z dębów	1991-08-14
12	Twarożnica,L.Lipce,obr. Twarożnica,o.33b	Wieloobiektowy	Grupa drzew	wg akty grupa 4 drzew: 2 dęby i 2 wiązy - w terenie pomierzono 2 drzewa: dąb i wiąz, pozostałych dwóch nie odnaleziono	1992-08-06
13	Twarożnica, L. Lipce, obr. Twarożnica, o.33i	Jednoobiektowy		suche gałęzie	1992-08-06
14	Cis, L. Czersk, obr. Czersk, o. 149m, park wiejski	Wieloobiektowy	Grupa drzew	grupa 4 drzew (świerk, żywotnik) - w terenie pomierzono 2 drzewa: 1 świerk i 1 żywotnik, 2 drzew nie odnaleziono	1993-10-26
15	Kłodnia, L. Kłodnia, obr. Giełdoń, o. 296a, park dworski	Wieloobiektowy	Grupa drzew	grupa 3 lip	1993-10-26
16	Uboga, L. Jeziorko, obr. Rytel, o. 203j, park wiejski	Jednoobiektowy		suche gałęzie	1993-10-26
17	Czersk, dz. 379/1, ul. Chojnicka	Wieloobiektowy	Grupa drzew	grupa 2 lip	1995-03-09
18	Czersk, dz. 194/3, ul. Kolejowa 12	Jednoobiektowy		suche gałęzie	1995-03-09
19	Czersk, dz. 1181, przy kościele	Wieloobiektowy	Grupa drzew	grupa 9 drzew: 3 dęby, 2 jesiony i 4 klony – w terenie pomierzono 4 drzewa: 1 dąb, 2 jesiony	1995-03-09

				i 1 klon, nie odnaleziono 5 pozostałych drzew	
20	Czersk, dz. 388, cmentarz, ul. Królowej Jadwigi	Jednoobiektowy		obcięte konary, suche gałęzie	1995-03-09
21	Czersk, dz.413, ul. Królowej Jadwigi, narożnik rynku	Wieloobiektowy	Grupa drzew	grupa 2 dębów	1995-03-09
22	dz. 1302, ul. Szkolna 6	Jednoobiektowy		suche gałęzie	1995-03-09
23	Konigort, dz.893/2, przy Wielkim Kanale Brdy	Wieloobiektowy	Grupa drzew	grupa 3 sosen	1995-03-09
24	Krąg, L. Ustronie, Obr. Twarożnica, o. 96a, 100c, 101a, c, 105c, przy j. Okrągłym	Jednoobiektowy		pomnik powierzchniowy - bagno zwyczajne	1995-03-09
25	Dąbki, L. Dąbki, obr. Twarożnica, o. 30a	Wieloobiektowy	Grupa drzew	grupa 2 dębów	1995-03-09
26	Dąbki, L. Dąbki, obr. Twarożnica, o. 30a	Jednoobiektowy		pomnik powierzchniowy - stanowisko wawrzynka wilczełyko	1995-03-09
27	Malachin obr. 149p	Jednoobiektowy			2007-02-22
28	Malachin obr. 149r	Jednoobiektowy		dziupla, ucięte konary, suche gałęzie	2007-02-22
29	Malachin obr. 141p	Jednoobiektowy			2007-02-22
30	Malachin obr. 141r	Jednoobiektowy		brak danych	2007-02-22
31	Płecno obr. 288a	Jednoobiektowy		gniazdo dużego ptaka, suche gałęzie	2007-02-22
32	Płecno obr. 289d	Jednoobiektowy		2 pnie, dziupla, grzyby, suche gałęzie, ułamane konary, ubytki kory	2007-02-22
33	Płecno obr. 289d	Jednoobiektowy		suche gałęzie, ułamane konary	2007-02-22
34	na gruncie prywatnym w pobliżu drogi z Czerska do Będźmierowic	Jednoobiektowy		brak danych	2014-10-30
35	w. m. Zapędowo przy drodze gminnej	Jednoobiektowy		drzewo złamane, częściowo spróchniały pień	1991-08-14
36	położenie wg nowej numeracji oddziałów, 275c, miejscowość Gutowiec,	Jednoobiektowy		Przewrócony, w stanie rozkładu	2007-02-22
37	Płecno obr. 288a	Jednoobiektowy			2007-02-22
38	Płecno obr. 288a	Jednoobiektowy			2007-02-22

źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody

Tabela 6. Wykaz użytków ekologicznych z obszaru gminy Czersk

Lp.	Powierzchnia [ha]	Rodzaj użytku	Wartość przyrodnicza	Data utworzenia
1	20,47	bagno	zespół bagien kresowo zalewanych wodą	1997-11-15
2	0,34	bagno	zarośnięte bagno	1997-11-15
3	1,28	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	zabagnione pastwisko śródleśne	1994-12-30
4	0,28	bagno		1994-12-30
5	1,02	bagno		1994-12-30
6	1,57	bagno		1994-12-30
7	0,57	bagno		1994-12-30
8	3,82	bagno		1994-12-30

9	2,37	bagno		1994-12-30
10	1,86	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	zabagnione pastwisko śródleśne	1994-12-30
11	1,83	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	zabagniona łąka śródleśna	1994-12-30
12	0,90	bagno		1994-12-30
13	5,84	bagno		1994-12-30
14	0,48	bagno		1994-12-30
15	0,46	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	pastwisko zakrzaczone	1994-12-30
16	0,42	bagno		1994-12-30
17	0,30	bagno		1994-12-30
18	0,28	bagno		1994-12-30
19	1,25	bagno		1994-12-30
20	1,43	bagno		1994-12-30
21	2,83	bagno		1994-12-30
22	0,42	bagno	bagno z zabagnioną i zakrzaczoną łąką śródleśną	1994-12-30
23	2,00	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	zabagniona i zakrzaczona łąka	1994-12-30
24	0,25	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	pastwisko zakrzaczone	1994-12-30
25	0,95	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	pastwisko zakrzaczone	1994-12-30
26	0,32	bagno		1994-12-30
27	0,35	bagno		1994-12-30
28	0,22	bagno		1994-12-30
29	1,09	bagno		1994-12-30
30	8,45	bagno	bagno otoczone zakrzaczonym pastwiskiem	1994-12-30
31	0,53	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków		1997-10-30
32	1,29	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	zabagniona łąka	1997-10-30
33	0,85	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków		1997-10-30
34	0,46	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków		1997-10-30
35	0,44	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	pastwisko śródleśne	1997-10-30

36	0,51	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków		1997-10-30
37	0,69	bagno		1997-10-30
38	12,49	bagno		1997-10-30
39	4,80	bagno		1997-10-30
40	3,81	bagno		1997-10-30
41	27,00	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków	łąki śródleśne	2003-01-25
42	0,45	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków		2003-01-25
43	4,81	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków		2003-01-25
44	2,05	siedlisko przyrodnicze i stanowisko rzadkich lub chronionych gatunków		2003-01-25

źródło: Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody

Poza prawnymi formami ochrony przyrody w obrębie gminy przebiega korytarz ekologiczny pn. Kaszubski Południowy wyznaczony w ramach sieci korytarzy ekologicznych według „Projektu korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce" (Jędrzejewski i in. 2005), zaktualizowanych w latach 2010 – 2012 przez Instytut Biologii Ssaków PAN w Białowieży. Ze względu na specyficzne położenie – pomiędzy innymi korytarzami ekologicznymi, obszar gminy tworzy węzeł powiązań między nimi, co jest szczególnie ważne w kontekście wymiany gatunkowej oraz bioróżnorodności w danym rejonie.

6.9. Źródła zagrożeń dla środowiska

Poniższa część opracowania przedstawia stan i potencjalne zagrożenia środowiska naturalnego gminy i jego poszczególnych komponentów. Analiza oparta została głównie na danych dostarczanych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska.

Degradacja powietrza atmosferycznego

W granicach gminy Czersk jako źródła zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego wskazać można emisję liniową – komunikacyjną oraz niską – związaną z ogrzewaniem głównie zabudowy mieszkaniowej. Można przyjąć, że emisja punktowa, wynikająca z działalności zakładów produkcyjnych w gminie ma mniejsze znaczenie, ponieważ nie występują tam na tyle duże przedsiębiorstwa, aby powodować emisję znaczących ilości zanieczyszczeń do powietrza. Lokalnie na warunki aerosanitarne mogą mieć wpływ kotłownie w zakładach produkcyjnych m.in. Czerska Fabryka Mebli, Zakład Przemysłu Drzewnego w Rytlu. W całej gminie znajduje się kilka kotłowni zbiorczych i przyzakładowych zasilające w ciepło i parę.

Poważnym problemem w zakresie zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego jest emisja niska, do której przyczyniają się zanieczyszczenia powstałe wskutek ogrzewania budynków mieszkalnych i obiektów inwentarskich w pojedynczych gospodarstwach domowych. Niska emisja przyczynia się do wzrostu w atmosferze stężeń pyłów i zanieczyszczeń gazowych oraz często innych substancji szkodliwych dla zdrowia ludzi. Jest to szczególnie niebezpieczne na zwartych terenach zabudowy zarówno miejskiej, jak i wiejskiej. Ze względu na duże odległości pomiędzy poszczególnymi miejscowościami, które występują na terenie gminy wyspowo, utrudnione jest zaopatrzenie mieszkańców gminy w zbiorczy system ciepła. Wobec tego należy zadbać, aby nowe zabudowania były wyposażone w niskoemisyjne kotły opalane paliwami takimi jak: olej opałowy, gaz, biomasa oraz dopuścić stosowanie odnawialnych źródeł energii: słonecznej i geotermalnej (pompy ciepła).

W zakresie emisji liniowej, największe znaczenie dla jakości powietrza mają drogi krajowe i wojewódzkie,

o największym natężeniu ruchu, w tym samochodów ciężarowych. W gminie Czersk zasadnicze znaczenie w zakresie zanieczyszczeń transportowych ma droga krajowa nr 22 oraz droga wojewódzka nr 237. Droga krajowa przebiega przez obszar całej gminy stanowiąc główną oś komunikacyjną. Drogi powiatowe i pozostałe, przy których rozmieszczona jest zabudowa, nie przyczyniają się do emisji pyłów zawieszonych, czy spalin i gazów wydechowych, w takiej ilości jak ma to miejsce w przypadku drogi krajowej. Emisja zanieczyszczeń ze środków transportu powoduje wzrost stężeń zanieczyszczeń gazowych i pyłowych w powietrzu poprzez spalanie paliw, ścieranie opon, hamulców i nawierzchni dróg. Do podstawowych zanieczyszczeń gazowych emitowanych przez środki transportu zaliczyć należy tlenki azotu, tlenek węgla, węglowodory i dwutlenek węgla oraz zanieczyszczenia pyłowe zawierające ołów, kadm, nikiel i miedź. Na terenie gminy Czersk ten rodzaj emisji stanowi mniejsze zagrożenie dla jakości powietrza atmosferycznego niż emisja niska.

Przy uwzględnieniu czynników cyrkulacyjnych należy przyznać, iż większość miejscowości w gminie, w tym miasto i większe wsie, położone są pomiędzy terenami zadrzewionymi, które wpływają pozytywnie na jakość powietrza, przyspieszając jego regeneracje. Na terenach rolnych, otwartych enklawach leśnych, przewietrzanie jest ułatwione i nie dochodzi tam do stagnacji powietrza. Na terenie gminy jest to zauważalne w okresie grzewczym, głównie na terenach położonych w obniżeniach terenu, gdzie wymiana powietrza jest utrudniona. W granicach miasta przewietrzanie jest również utrudnione ze względu na występowanie zwartych kompleksów zabudowy. Biorąc pod uwagę dominujący kierunek wiatru – zachodni/północno-zachodni, ważne jest utrzymanie doliny Czerskiej Strugi bez zabudowań – jako korytarza ułatwiającego przewietrzanie.

Niezależnie od charakteru użytkowania terenu w gminie obserwowane było w miesiącach zimowych, w sezonie grzewczym, wysokie stężenie zanieczyszczeń, powodujących smog – głównie pyłu zawieszonego PM10 i pyłu zawieszonego PM2,5 oraz benzo(a)pirenu. Zjawisko potęgują warunki meteorologiczne, w tym niskie temperatury i bezwietrzna pogoda, które uniemożliwiają wymianę powietrza, prowadząc do jego stagnacji, a tym samym występujących w nim zanieczyszczeń.

Badaniem jakości powietrza zajmuje się Inspektorat Ochrony Środowiska. W obrębie województwa pomorskiego wydzielono dwie strefy, w których dokonuje się klasyfikacji pod kątem ochrony zdrowia ludzi i odrębnie ze względu na ochronę roślin – Aglomerację Trójmiejską oraz strefę pomorską, do której wchodzi pozostała część województwa, w tym analizowany obszar.

Zgodnie z Roczną oceną jakości powietrza w województwie pomorskim za rok 2019, według klasyfikacji dokonanej ze względu na ochronę zdrowia ludzi, gmina Czersk znalazła się w klasie C ze względu na przekroczenie poziomu docelowego dla benzo(a)pirenu zawartego w pyle PM10. Pozostałe parametry poddawane ocenie rocznej pozwoliły na zakwalifikowanie strefy pomorskiej do klasy A. Zarówno Aglomeracja trójmiejska jak i strefa pomorska zaliczają się do klasy D2 ze względu na przekroczenie poziomu długoterminowego ozonu.

Badania jakości powietrza w strefie pomorskiej w poprzednich latach wykazały wzmożone zanieczyszczenie pyłem PM10. W związku z powyższym opracowano programy ochrony powietrza uwzględniający przekroczenie poziomu zanieczyszczeń pyłem PM10, a także plan działań krótkoterminowych w związku z zanieczyszczeniem benzo(a)pirenem. Program ochrony powietrza dla strefy pomorskiej został oparty na danych dla roku 2018, gdy zanotowano przekroczenia standardu jakości powietrza PM10 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu na terenie strefy.

Program ochrony powietrza obejmujący tereny strefy pomorskiej: uchwała nr 308/XXIV/20 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 28 września 2020 r. w sprawie programu ochrony powietrza dla strefy pomorskiej, w której został przekroczony poziom dopuszczalny pyłu zawieszonego PM10 oraz poziom docelowy benzo(a)pirenu.

Zaproponowane w programie ochrony powietrza dla strefy pomorskiej działania wyznaczają podstawowy cel, jakim jest „osiągnięcie poziomu dopuszczalnego pyłu zawieszonego PM10 oraz poziomu docelowego benzo(a)pirenu w powietrzu”. Wykonanie zadań planu zaplanowane jest do roku 2026. Realizacja tego celu możliwa jest poprzez następujące działania naprawcze: stosowanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiednich zapisów umożliwiających ograniczenie emisji pyłu PM10, dotyczących np. układu zabudowy zapewniającego przewietrzanie miast, wprowadzania zieleni ochronnej i urządzonej, zagospodarowania przestrzeni publicznej oraz ustalania sposobu zaopatrzenia w ciepło tam, gdzie to możliwe oraz w zabudowie nowo planowanej.

Degradacja gleb i degradacja powierzchni ziemi

Na obszarze, którego dotyczy opracowanie, dominują gleby pochodzenia polodowcowego. W obrębie dna doliny Brdy, Wdy oraz jej dopływów wykształciły się gleby organiczne oraz uwilgocone gleby glejowe. Gleby te użytkowane są obecnie jako łąki, a także funkcjonują jako nieużytki. Na terenie wysp wysoczyznowych wykształciły się głównie gleby płowe, deluwialne o korzystnych właściwościach dla produkcji rolniczej. We wschodnim fragmencie gminy, w obrębie terenów wysoczyznowych zlokalizowane są najlepsze gleby pod względem produkcji rolniczej – dominują tam grunty klasy RIII. Na pozostałych terenach, ze względu na utwory piaszczyste w warstwie przypowierzchniowej występują grunty klas IV i niższych.

Pojęcie degradacji gleby obejmuje wszystkie negatywne zmiany w środowisku glebowym skutkujące zmniejszeniem jego aktywności chemicznej, biologicznej i fizycznej, a co za tym idzie żyzności i produktywności. Degradacja może być skutkiem zarówno działalności antropogenicznej, jak i zjawisk naturalnych.

W obszarach rolniczych przypowierzchniowa warstwa gleby poddawana jest intensywnym zabiegom agrotechnicznym, w wyniku których może dojść do degradacji gleb. Niewłaściwie prowadzone zabiegi rolnicze mogą doprowadzić do zjawiska erozji gleb, która jest efektem procesu spłukiwania. Do uruchomienia tego procesu dochodzi każdorazowo po przekroczeniu określonego dla danego obszaru progu krytycznego, który zależy od wielu czynników, np. morfometrii stoku, rodzaju podłoża, szaty roślinnej, intensywności opadów i ich ilości, sposobu zagospodarowania terenu itd. Działania antropogeniczne powodują przechodzenie związków biogennych i innych zanieczyszczeń bezpośrednio do gleby, wód podziemnych i powierzchniowych. Oznacza to istnienie możliwości zanieczyszczenia wód podziemnych i powierzchniowych przez działania rolnicze. W celu przeciwdziałania erozji gleb należy tak prowadzić prace agrotechniczne, aby minimalizowały one proces spłukiwania.

Zlewnie jednolitych części wód powierzchniowych: JCWP Brda od wypływu z jez. Kosobudno do wpływu do zb. Koronowo (PLRW200020292599), Brda od wpływu do jez. Charzykowskiego do wypływu z jez. Kosobudno (PLRW2000252923979), Niechwaszcz z Parzenicą od wypływu z jez. Skąpego (PLRW200023294429), Niechwaszcz od Parzenicy do ujścia (PLRW20002429449) są wrażliwe na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych. Występują one głównie w zachodniej oraz północnej części gminy. Obejmują tereny w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Brda oraz Niechwaszcz, a także obszary leśne oraz występujące wyspowo tereny osadnicze i pola uprawne z łąkami.

Biorąc pod uwagę potencjalną erozję gleb, obszar gminy charakteryzuje na ogół umiarkowaną możliwą erozją. Na erozję narażone są tereny głównie w strefach doliny Brdy i Wdy, gdzie występują spadki terenu. Szczególnie narażone na degradację chemiczną i mechaniczną są gleby leśne, które posiadają gorsze zdolności regeneracyjne w stosunku do gleb rolniczych. W granicach gminy nie zachodzą procesy prowadzące do degradacji powierzchni ziemi. Zmiany dotyczące tego komponentu obecnie mogą być związane z efemerycznymi zmianami w przypowierzchniowej warstwie gleby, związanymi z procesami budowlanymi czy też zabiegami agrotechnicznymi, a także wydobyciem kruszyw naturalnych. Nie są to jednak procesy prowadzące do trwałej, nieodwracalnej degradacji gleby i powierzchni ziemi.

Degradacja wód powierzchniowych

WIOŚ prowadzi regularne badania elementów hydrologicznych województwa. Za główne zagrożenia dla wód powierzchniowych uznaje się zanieczyszczenia i produkcję ścieków, powodujących nadmierną eutrofizację. Zjawisko to szczególnie zauważalne jest na terenach rolnych, a w mniejszym stopniu dotyczy obszarów leśnych. Na poprawę sytuacji znacząco wpływa rozbudowa sieci kanalizacji komunalnej, ograniczanie stosowania szamb i innych zbiorników bezodpływowych. W gminie działają dwie komunalne oczyszczalnie ścieków – w Czersku oraz Rytlu, funkcję odbiornika pełni odpowiednio Czerska Struga oraz Wielki Kanał Brdy.

Tabela 7. Charakterystyka oczyszczalni ścieków działających w gminie Czersk

Oczyszcza-lnia	Typ	Q rzecz. [tys. m^3/r]	Zlewnia lub odbiornik ścieków	Ładunki w ściekach oczyszczonych [kg/rok]				
				BZT5	ChZT	zawiesina ogólna	azot ogólny	fosfor ogólny
Czersk	m-b	1254870	Czerska Struga	3 155	27294	4330	8 668	569
Rytel	b-ch	209875	Wielki Kanał Brdy	615	7723	529	-	-

źródło: BDL GUS, dane za rok 2019

Monitoring jakości wód powierzchniowych prowadzony przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Gdańsku dostarczył danych o parametrach fizyczno-chemicznych wód Wdy i Brdy. Podano, że zarówno Wda, jak i Brda osiągnęły w punktach pomiarowych dobry stan ekologiczny. Co prawda klasyfikacja pod względem bytowania ryb karpiowatych spełniona jest jedynie w Męcikale. Pozostałe wody nie spełniają warunków bytowania ryb łososiowatych i karpiowatych. Brda w Rytlu osiąga ponadnaturalny stopień eutrofizacji komunalnej, a Czarna Woda w Ostrowie.

Zgodnie z danymi Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej stan JCWPrz, których zlewnie zawierają się w granicach gminy Czersk określono w jednym przypadku jako dobry (Bielska Struga), ponadto nie stwierdzono zagrożenia osiągniecia celów Ramowej Dyrektywy Wodnej w przypadku dwóch JCWPrz: Wielki Kanał Brdy oraz Bielska Struga. W przypadku pozostałych JCWPrz stan określono jako zły, stwierdzając jednocześnie zagrożenie osiągnięcia celów Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Degradacja wód podziemnych

Stan wód podziemnych, szczególnie wód gruntowych, zależny jest od budowy geologicznej i obecności warstw izolacyjnych. W związku z tym w obrębie gminy wody podziemne narażone są na zanieczyszczenia antropogeniczne, lecz w różnym stopniu. Na terenach wysoczyznowych obecność glin w nadkładzie stanowi zabezpieczenie dla pierwszego poziomu wód podziemnych, jednak na pozostałym obszarze wody podziemne są podatne na zanieczyszczenie. Tereny sandru Brdy i Wdy leżą w strefie wysokiej podatności wód podziemnych na degradację. Oznacza to, że w łatwy sposób może dojść do zanieczyszczenia zwierciadła wód podziemnych. Budowa geologiczna nie zapewnia ochrony zasobów wodnych przed infiltracją zanieczyszczeń. Z tego względu należy dążyć do szczególnej ochrony wód przed zanieczyszczeniem, zwłaszcza, że pierwszy poziom wodonośny, ten najbardziej narażony na degradację, stanowi źródło zaopatrzenia okolicznej ludności w wodę. Również z tego względu obiekty takie jak: drogi, instalacje do magazynowania i dystrybucji paliw płynnych należy traktować jako potencjalne ogniska zanieczyszczeń. Użytkowanie tych urządzeń powinno podlegać szczególnym rygorom. Poza uwarunkowaniami naturalnymi, na jakość wód wpływa też użytkowanie terenu. Widoczna jest większa podatność na zanieczyszczenia na terenach rolniczych, w pobliżu siedzib ludzkich. Na stan środowiska wodno-gruntowego oddziałują silnie środki ochrony roślin, prowadząc do jego zanieczyszczenia.

WIOŚ prowadził badania jakości wód podziemnych na terenie gminy w 2015 r. na punkcie w Czersku. Wody wykazywały II klasę jakości, stan chemiczny oceniono jako dobry.

Zgodnie z danymi Państwowej Służby Hydrogeologicznej stan ogólny, a także chemiczny i ilościowy JCWPd nr 27, JCWPd nr 28 oraz JCWPd nr 36 oceniono na dobry. Nie stwierdzono zagrożenia nieosiągnięcia celów Ramowej Dyrektywy Wodnej.

Na obszarze gminy Czersk znajduje się fragmenty głównego zbiornia wód podziemnych: GZWP nr 128 Zbiornik międzymorenowy Ogorzeliny. Stan jakościowy wód podziemnych na obszarze GZWP nr 128 zaklasyfikowano jako dobry, dominują wody zaliczone do klasy Ia i Ib, a lokalnie II. Woda nie wymaga uzdatniania lub jedynie prostego, lokalnie w zakresie żelaza tudzież manganu. Skład chemiczny jest stabilny, brak zanieczyszczeń antropogenicznych. Wynika to z dużej głębokości do poziomu zbiornikowego i jego stosunkowo dobrej izolacji.

Do obiektów powodujących uciążliwości dla środowiska zalicza się również składowiska odpadów, których funkcjonowanie, mimo odpowiednich zabezpieczeń i izolacji, niesie zagrożenie dla środowiska wodno-gruntowego. W gminie Czersk nie funkcjonuje obecnie komunalne składowisko odpadów, a w ramach rejonizacji gospodarki odpadami komunalnymi gmina Czersk jest obsługiwana przez Zakład

Zagospodarowania Odpadów Nowy Dwór. Na terenie gminy funkcjonowało składowisko w Nieżurawie oraz w Rytlu, które zostały zamknięte i przeznaczone do rekultywacji. Na terenie Zakładu Usług Komunalnych w Czersku znajduje się punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

Hałas

Z przeprowadzonych analiz rozkładu i wielkości hałasu wynika, że główne problemy akustyczne (emisja powyżej 63 dB uznawana za „dużą uciążliwość" przez Państwowy Zakład Higieny Pracy) występują przy arteriach komunikacyjnych obciążonych ruchem pojazdów ciężkich (drogi, kolej) oraz w bezpośrednich okolicach dużych zakładów przemysłowych. Na obszarze gminy Czersk nie wykonywano kompleksowych pomiarów poziomu dźwięku, w związku z czym nie ma bezpośrednich dowodów na zachodzenie przekroczeń dopuszczalnych poziomów dźwięku.

Ze względu na analogię można stwierdzić, że problemy ochrony akustycznej koncentrują się na gęsto zabudowanych terenach wzdłuż głównych arterii komunikacyjnych (centra miejscowości). Za najbardziej uciążliwe drogi należy uznać drogę krajową nr 22, ale także drogi wojewódzkie, powiatowe czy gminne w mieście, na których szczególnie w dni targowe występuje wzmożony ruch pojazdów. Na pozostałych drogach natężenie ruchu komunikacyjnego jest relatywnie niższe i choć wpływa na jakość klimatu akustycznego, nie powinna przekładać się na przekroczenia wartości progowych poziomu hałasu.

Hałas kolejowy związany z liniami kolejowymi można uznać za marginalny z uwagi na niskie obłożenie linii ruchem oraz prowadzenie nim stosunkowo lekkich pojazdów. Najbardziej odczuwalny jest w Czersku, gdzie tory przebiegają przez miasto. W innych miejscowościach wiejskich linia jest oddalona od zwartych terenów zabudowanych.

W gminie funkcjonują obiekty produkcyjne, których działalność również może wpływać na poziom hałasu w ich otoczeniu, głównie z obiektów zajmujących się przemysłem drzewnym. Jak wskazano wcześniej, nie są to zakłady, przedsiębiorstwa, mogące w sposób bardzo uciążliwy oddziaływać na klimat akustyczny. W gminie największy wpływ na warunki akustyczne ma obecnie ruch drogowy.

Promieniowanie elektromagnetyczne

W środowisku przyrodniczym istnieją pola elektromagnetyczne naturalne, których występowanie nie jest związane z działalnością człowieka oraz pola będące efektem tej działalności (sztuczne, antropogeniczne). Obiektami promieniowania niejonizującego na terenie gminy Czersk są: linie elektroenergetyczne napowietrzne wysokiego napięcia, stacje bazowe telefonii komórkowej i radiolinia. Stacje bazowe są podstawowym elementem struktury sieci komórkowej. Stanowią one w istocie urządzenie nadawczo-odbiorcze. Pola elektromagnetyczne emitowane przez stacje występują na wysokości zainstalowanych urządzeń i nie wywołują wpływu na środowisko i zdrowie mieszkańców w obrębie oddziaływania stacji bazowej. Ponadto tereny masztów są ogrodzone i zabezpieczone przed dostępem osób trzecich. Zgodnie z przepisami stan taki powinien zostać zachowany.

Na terenie gminy Czersk w 2019 r. prowadzone były badania pól elektromagnetycznych w środowisku. Badania realizowane były w punkcie pomiarowym w mieście Czersk przy ul. Rynkowej. W wyniku przeprowadzonych pomiarów nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych – 0,51 V/m, przy poziomie dopuszczalnym wynoszącym 7 V/m. Można zatem z dużym prawdopodobieństwem założyć, że nie notuje się przekroczeń norm w zakresie promieniowania elektromagnetycznego również na terenach wiejskich. Należy jednak ograniczać możliwości rozwoju zagospodarowania w terenach potencjalnych źródeł pól elektromagnetycznych, takich jak: elektroenergetyka, oświetlenie, ogrzewanie, silniki, urządzenia zasilane z sieci i przemysł, urządzenia przemysłowe, linie i stacje elektroenergetyczne, radiofonia (fale długie, średnie, krótkie i ultrakrótkie), radiotelefony, urządzenia medyczne, radiolokacja, radionawigacja, telefonia komórkowa, urządzenia medyczne, domowe oraz przemysłowe.

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Nadzwyczajne zagrożenia środowiska, mogą być powodowane przez poważne awarie przemysłowe i transportowe z udziałem niebezpiecznych substancji chemicznych. Szczegółowe zasady kwalifikowania zakładów ze względu na wymienione zagrożenia zawarte są w rozporządzeniu Ministra Rozwoju z dnia 29 stycznia 2016 r. w sprawie rodzajów i ilości znajdujących się w zakładzie substancji niebezpiecznych, decydujących o zaliczeniu zakładu do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej (Dz. U. z 2016 r., poz. 138). Na terenie gminy Czersk

Wojewódzki Komendant Straży Pożarnej nie notuje zakładów o zwiększonym ryzyku i dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej. Z uwagi na aktualne zagospodarowanie terenu gminy główne ryzyko wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub zdarzenia o znamionach poważnej awarii wiąże się z transportem tranzytowym substancji mogących zanieczyścić środowisko. Strefą narażoną na skutki wypadków są pobocza głównych dróg i tereny przy linii kolejowej znaczenia państwowego.

7. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

7.1. Archeologia i historia osadnictwa na terenie gminy

Na terenie gminy zlokalizowane są liczne stanowiska archeologiczne, m.in. ze śladami z okresu wpływów rzymskich, na który przypada rozwój kultury wielbarskiej, której ludność praktykowała kremacje oraz pochówek szkieletowy. W związku z czym na terenie gminy znajduje się cmentarzysko kurhanowe z kamiennymi kręgami w miejscowości Odry – rezerwat „Kręgi Kamienne". Ponadto na terenie gminy zachowały się liczne stanowisk archeologiczne (ponad 300 stanowisk – Tabela 7) reprezentujące różne okresy, m.in. ślady z epoki kamienia i kultury łużyckiej, zabytki z okresu średniowiecza, kultury pomorskiej.

W VII-XI w. na obszarze gminy rozwijało się osadnictwo wczesnośredniowieczne, jednak ze względu na położenie geograficzne niezbyt intensywnie. Za początki gminy Czersk można uznać XII-XII w., czyli czas, gdy Czersk był wsią książęcą leżącą na obszarze tzw. Zaborów, a Pomorze Wschodnie było pod panowaniem książąt pomorskich. W tym czasie Czersk wchodził w skład kasztelanii raciąskiej.

Za panowania Krzyżaków Czersk wchodził w skład komturstwa tucholskiego. W 1382 r. miejscowość uzyskała prawa miejskie. Decyzje przypieczętowane Traktatem Toruńskim przywróciły ostatecznie w 1466 r. Czersk do Polski. Miejscowość należała wtedy do starostwa tucholskiego i stała się siedzibą sądu bartnego.

W 1956 r. na terenie Czerska ludność trudniła się bartnictwem, staroście bartnemu podlegało 24 bartników z „Puszczy Czerskiej". W Czersku znajdowała się karczma i młyn wodny. W XVII w. powstała tzw. ekonomia czerska, która była dzierżawiona m.in. przez Raczyńskich, Kilińskich i Łukowiczów.

W wyniku zniszczeń wojennych potopu szwedzkiego Czersk powoli podupadał, następnie został spalony. Miejscowa ludność wraz z księdzem Gradzikowskim musiała kryć się przed Szwedami w pobliskich lasach. Po pokoju oliwskim (1660 r.) nastąpiła powolna odbudowa miasta do czego miało przyczynić się m.in. uzyskanie od króla Stanisława Augusta Poniatowskiego prawa do odbywania jarmarków. W XVII w. na terenie Czerska pojawili się pierwsi osadnicy żydowscy.

W wyniku I rozbioru Polski Czersk stracił prawa miejskie i został włączony do zaboru pruskiego. Od 1807 r. miasto znajdowało się w Księstwie Warszawskim. W latach 1828-1830 wskutek przebudowy tzw. traktu napoleońskiego zbudowano przechodzącą przez Czersk szosę Berlin-Królewiec, w wyniku czego miejscowość znalazła się na szlaku poczty królewskiej. W 1832 r. przez Czersku przechodził oddział powstania styczniowego pod dowództwem Wincentego Pola.

II poł XIX w. oraz początek XX w. to okres silnego rozwoju gminy. W latach 60-tych powstała pierwsza apteka, a w 1870 r. uruchomiono pocztę z telegrafem. W latach 70-tych Pruskie Koleje wschodnie wybudowały linię kolejową z Berlina do Królewca i Gdańska. Na początku XX w. zdecydowano o linii kolejowej łączącej Laskowice z Czerskiem, którą oddano do użytku w 1906 r. Czersk stal się ośrodkiem przemysłu drzewnego oraz maszynowego – w tym okresie na terenie miasta powstał tartak, fabryka Maszyn Rolniczych „Victoria", browar a także cegielnia. Swoją siedzibę miał tam Bank Ludowy oraz Spółka Rolnicza.

W latach międzywojennych doszło do walk powstańców wielkopolskich z wojskami niemieckimi. 1 lipca 1926 r. Czersk uzyskał prawa miejskie. W latach 1928-29 wybudowano szosę z Czerska do Tucholi, powstała sieć kanalizacyjna, w dalszym ciągu rozwijał się przemysł drzewny. Po wycofaniu się z rejonu Chojnic – Jeziora Charzykowskiego Batalionu Obrony Narodowej „Czersk" 3 września 1939 r. wojska niemieckie wkroczyły na teren miasta. Od początku okupacji likwidowano polską inteligencję, działaczy politycznych i społecznych. 4 listopada 1939 r. w lesie pod Łukowem Niemcy rozstrzelali 28 osób, w tym członków Polskiego Związku Zachodniego. W czasie okupacji hitlerowskiej wywłaszczono i wysiedlono wiele osób, rozstrzeliwano Polaków oskarżonych o pomoc partyzantom, m.in. rodzinę Jana Kiedrowskiego ze Strugi, Józefa Ciemińskiego z Bielaw, Rolbieckich ze wsi Kurcze. W 1942 r. władze niemieckie zmieniły nazwę Czerska na Heiderode. W Czersku i okolicach zaczęły powstawać struktury organizacyjne ruchu oporu. 21 lutego 1945 r. armia sowiecka wyzwoliła Czersk spod okupacji hitlerowskiej.

Po II wojnie światowej na terenie gminy nadal rozwijał się przemysł drzewny i meblarski, ale również rzemiosło i handel. W latach 90-tych XX w. ukończono wiele inwestycji związanych z infrastrukturą techniczną, m.in.: zbudowano nowoczesne wysypisko śmieci, oczyszczalnię ścieków, sieć wodno-kanalizacyjnej i gazową, pełnowymiarową halę sportową.

Tabela 8. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Czersk

Lp.	Nr stan.	Rodzaj stanowiska	Chronologia	Nr ob. azp; nr st.
Będźmierowice				
1	1	ślad osadnictwa;	pradzieje; okres nowożytny	23-38;3;
2	2	punkt osadniczy	pradzieje	23-38;4;
3	3	ślad osadnictwa	pradzieje; okres nowożytny	23-38;18;
4	4	ślad osadnictwa	okres wpływów rzymskich	23-38;19;
5	5	osada	IV-V okres epoki brązu	23-38;22;
6	6	ślad osadnictwa; cmentarzysko; ślad osadnictwa	epoka kamienia; okres wpływów rzymskich; okres nowożytny	23-35;23;
7	7	ślad osadnictwa	okres nowożytny	23-38;24;
8	8	osada	pradzieje	23-38;28;
9	9	punkt osadniczy	pradzieje	23-38;29;
10	10	punkt osadniczy	późne średniowiecze / okres nowożytny	23-38;30;
11	11	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-38;31;
12	12	osada	IV/V okres epoki brązu/hallstatt	23-38;32;
13	13	ślad osadnictwa	hallstatt d.	23-38;33;
14	14	ślad osadnictwa	późne średniowiecze	23-38;34;
15	15	osada; ślady osadnictwa	okres lateński; okres nowożytny	23-38;35;
16	16	punkt osadniczy	IV-V okres epoki brązu	23-38;36;
17	17	ślad osadnictwa	późne średniowiecze	23-38;37;
18	18	ślad osadnictwa; osada	IV-V okres epoki brązu; okres nowożytny	23-38;18;
19	19	ślad osadnictwa	późne średniowiecze	23-38;39;
20	20	ślad osadnictwa	-	23-38;40;
21	21	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	23-38;42;
22	22	ślad osadnictwa	pradzieje	23-38;44;
23	23	ślad osadnictwa	pradzieje	23-38;45;
24	24	ślad osadnictwa	pradzieje	23-38;46;
25	25	osada	hallstatt d/okres lateński	23-38;55;
26	26	ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	pradzieje; epoka kamienia	23-38;56;
27	27	punkt osadniczy	późne średniowiecze	23-38;71;
28	28	punkt osadniczy; punkt osadniczy	pradzieje; okres nowożytny	23-38;72;
29	29	punkt osadniczy	hallsttat/okres lateński	23-38;73;
30	30	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-38;74;

31	31	punkt osadniczy; ślad osadnictwa	IV-V okres epoki brązu, okres nowożytny	23-38;75;
32	32	ślad osadnictwa	późne średniowiecze; pradzieje	23-38;76;
33	33	ślad osadnictwa	okres nowożytny	23-38;80;
34	34	znalezisko luźne	neolit	
Czersk				
35	1	skarb	IV okres epoki brązu	23-37;1;
36	2	cmentarzysko grobów skrzynkowych	hallstatt d	23-37;2;
37	3	osada; osada	okres nowożytny	23-38;7;
38	4	ślad osadnictwa	okres nowożytny	23-38;11;
39	5	ślady osadnictwa	okres nowożytny	23-38;12;
40	6	punkt osadniczy	późne średniowiecze	23-38;48;
41	7	ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	epoka kamienia; pradzieje	23-38;49;
42	8	ślad osadnictwa	-	23-37;19;
43	9	osada; osada; punkt osadniczy	okres lateński; wczesne średniowiecze/ późne średniowiecze; okres nowożytny	23-37;22;
44	10	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	epoka kamienia; okres nowożytny	23-37;58;
45	11	osada	okres nowożytny	23-37;59;
46	12	punkt osadniczy; punkt osadniczy; osada	V okres epoki brązu; okres nowożytny; epoka nieokreślona	23-37;60;
47	13	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;61;
48	14	osada; punkt osadniczy	wczesne średniowiecze/ późne średniowiecze; okres nowożytny	23-37;62;
49	15	ślad osadnictwa; osada	epoka kamienia; okres epoki brązu; średniowiecze; okres nowożytny	23-37;63;
50	16	obozowisko; osada	mezolit; neolit; neolit	23-37;64;
51	17	skarb	wczesne średniowiecze	23-37;65;
52	16	miasto historyczna	-	23-37;66;
Łąg-Kolonia				
53	1	ślad osadnictwa	pradzieje	23-38;17;
54	2	punkt osadniczy	-	23-38;26;
55	3	ślad osadnictwa	pradzieje	23-38;63;
56	4	punkt osadniczy	późne średniowiecze / okres nowożytny	23-38;65;
57	5	punkt osadniczy	pradzieje	23-38;69;
58	6	punkt osadniczy	IV okres epoki brązu	23-38;70;
59	7	ślad osadnictwa	IV-V okres epoki brązu	22-38;43;
60	8	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	22-38;44;
61	9	punkt osadniczy; ślady osadnictwa	okres nowożytny	22-38;45;
62	10	ślady osadnictwa	pradzieje; okres nowożytny	22-38;46;

63	11	ślady osadnictwa	hallstatt c; okres nowożytny	22-38;47;
64	12	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	okres nowożytny	22-38;48;
65	13	punkt osadniczy	okres nowożytny	22-38;49;
66	14	punkt osadniczy	okres nowożytny	22-38;50;
67	15	ślady osadnictwa	-	22-38;51;
68	16	punkt osadniczy	-	22-38;52;
69	17	ślad osadnictwa	okres nowożytny	22-38;53;
70	18	punkt osadniczy	okres nowożytny	22-38;54;
71	19	cmentarzysko; punkt osadniczy	hallstatt d	22-38;55;
72	20	cmentarzysko; osada; punkt osadniczy	hallstatt c; okres wpływów rzymskich; okres nowożytny	22-38;56;
73	21	ślad osadnictwa; osada	pradzieje; okres nowożytny	22-38;57;
74	22	punkt osadniczy; ślad osadnictwa	V okres epoki brązu; okres nowożytny	22-38;58;
75	23	osada	-	22-38;59;
76	24	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	okres nowożytny	22-38;60;
77	25	punkt osadniczy; punkt osadniczy	okres nowożytny	22-38;25;
78	26	punkt osadniczy; punkt osadniczy	V okres epoki brązu/ hallstatt c; okres nowożytny	22-38;62;
79	27	osada	okres nowożytny	22-38;63;
80	28	osada; ślad osadnictwa	późne średniowiecze / okres nowożytny; okres nowożytny	22-38;64;
81	29	ślad osadnictwa; punkt osadniczy; osada	okres nowożytny; hallstatt c	22-38;65;
82	30	osada	okres nowożytny	22-38;66;
83	31	osada	okres nowożytny	22-38;67;
84	32	osada	okres nowożytny	22-38;68;
85	33	osada	okres nowożytny	22-38;69;
86	34	osada	okres nowożytny	22-38;70;
87	35	osada	okres nowożytny	22-38;71;
88	36	punkt osadniczy	okres nowożytny	22-38;72;
89	37	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	okres nowożytny	22-38;73;
90	38	osada	V okres epoki brązu/ hallstatt c	22-38;9;
91	39	punkt osadniczy	późne średniowiecze	22-38;75;
92	40	punkt osadniczy	-	22-38;70;
Odry				
93	1	cmentarzysko	okres wpływów rzymskich	21-38;1; dawny nr rej. zab. woj. bydg. 76/C

94	2	osada; osada; osada	wczesna epoka żelaza; neolit; okres nowożytny	21-38;2;
95	3	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	
96	4	cmentarzysko	IV okres epoki brązu	21-38;3;
97	5	ślad osadnictwa; osada	późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;14;
98	6	ślad osadnictwa; osada	pradzieje; późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;15;
99	7	ślad osadnictwa	późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;16;
100	8	osada	późne średniowiecze	21-38;17;
101	9	osada	okres nowożytny	21-38;18;
102	10	ślady osadnictwa	późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;19;
103	11	osada	okres nowożytny	21-38;20;
104	12	osada	okres nowożytny	21-38;21;
105	13	ślad osadnictwa	pradzieje; epoka kamienia; okres nowożytny	21-38;22;
106	14	osada	okres nowożytny	21-38;23;
107	15	ślad osadnictwa; osada	późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;24;
108	16	osada	późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;25;
109	17	punkt osadniczy	późne średniowiecze	21-38;26;
110	18	osada	późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;27;
111	19	ślad osadnictwa; punkt osadniczy; punkt osadniczy	epoka kamienia; późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;28;
112	20	punkt osadniczy	okres nowożytny	21-38;29;
113	21	osada	późne średniowiecze	21-38;30;
114	22	ślad osadnictwa	pradzieje; okres nowożytny	21-38;31;
115	23	osada	okres nowożytny	21-38;32;
116	24	osada	późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;33;
117	25	osada	okres nowożytny	21-38;34;
118	26	ślad osadnictwa	późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;35;
119	27	osada	IV okres epoki brązu	21-38;36;
120	28	ślad osadnictwa	IV okres epoki brązu; okres nowożytny	21-38;38;
121	29	osada	-	21-38;39;
122	30	osada; ślad osadnictwa	okres wpływów rzymskich; późne średniowiecze	21-38;40;
123	31	ślad osadnictwa	epoka kamienia; późne średniowiecze	21-38;41;

124	32	ślad osadnictwa	IV okres epoki brązu; okres nowożytny;	21-38;42;
125	33	ślad osadnictwa	-	21-38;33;
126	34	ślad osadnictwa	późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;44;
127	35	punkt osadniczy	późne średniowiecze	21-38;45;
128	36	punkt osadniczy	IV okres epoki brązu; okres nowożytny	21-38;46;
129	37	osada	okres nowożytny	21-38;47;
130	38	ślad osadnictwa	późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;48;
131	39	ślady osadnictwa; osada	epoka kamienia; okres nowożytny	21-38;49;
132	40	ślad osadnictwa; osada	epoka kamienia; okres nowożytny	21-38;50;
133	41	znalezisko luźne	wczesna epoka żelaza	
134	42	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	
Łąg				
135	1	ślad osadnictwa	II okres epoki brązu	23-38;2;
136	2	osada	późne średniowiecze / okres nowożytny	23-38;20;
137	3	osada	późne średniowiecze	23-38;21;
138	4	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	pradzieje; późne średniowiecze / okres nowożytny	23-38;25;
139	5	punkt osadniczy	późne średniowiecze / okres nowożytny	23-38;64;
140	6	punkt osadniczy	hallsttat/okres lateński	23-38;77;
141	7	punkt osadniczy	hallstatt d/okres lateński	23-38;78;
142	8	ślad osadnictwa	późne średniowiecze	23-38;79;
143	9	cmentarzysko grobów skrzynkowych	wczesna epoka żelaza	
Mokre				
144	1	ślad osadnictwa	epoka nieokreślona	22-37;1;
145	2	osada	późne średniowiecze	22-37;2;
146	3	punkt osadniczy	późne średniowiecze	22-37;3;
147	4	osada	okres nowożytny	22-37;4;
148	5	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	późne średniowiecze; okres nowożytny	22-37;5;
149	6	punkt osadniczy	okres nowożytny	22-37;6;
150	7	osada	późne średniowiecze	22-37;7;
151	8	osada	okres nowożytny	22-37;8;
152	9	punkt osadniczy	późne średniowiecze / okres nowożytny	22-37;9;
153	10	osada	okres nowożytny	22-37;10;
154	11	ślad osadnictwa	epoka kamienia; późne średniowiecze	22-37;11;
155	12	punkt osadniczy	hallstatt	22-37;12;

156	13	ślad osadnictwa	-	22-37;13;
157	14	punkt osadniczy	-	22-37;14;
158	15	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	pradzieje; okres nowożytny	22-37;15;
159	16	osada	-	22-37;16;
160	17	punkt osadniczy; ślad osadnictwa	IV-V okres epoki brązu; późne średniowiecze	22-37;17;
161	18	osada	okres nowożytny	22-37;18;
162	19	osada	okres nowożytny	22-37;19;
163	20	punkt osadniczy	okres nowożytny	22-37;20;
164	21	ślady osadnictwa; punkt osadniczy	pradzieje; okres nowożytny	22-37;21;
165	22	osada	okres nowożytny	22-37;22;
166	23	punkt osadniczy	okres nowożytny	22-37;23;
167	24	osada	okres nowożytny	22-37;24;
168	25	ślad osadnictwa; osada	pradzieje; okres nowożytny	22-37;25;
169	26	punkt osadniczy	okres nowożytny	22-37;26;
170	27	punkt osadniczy	okres nowożytny	22-37;27;
171	28	ślad osadnictwa	pradzieje; późne średniowiecze	22-37;28;
172	32	punkt osadniczy; punkt osadniczy; ślad osadnictwa	późne średniowiecze; okres nowożytny	21-38;37;

Gotelp				
173	1	ślad osadnictwa	okres nowożytny	22-37;31;
174	2	osada	IV-V okres epoki brązu	22-37;29;
175	3	ślad osadnictwa	hallstatt; okres nowożytny	22-37;30;
176	4	ślad osadnictwa; ślad osadnictwa; punkt osadniczy	epoka kamienia; okres wpływów rzymskich; późne średniowiecze	22-38;12;
177	5	osada	okres nowożytny	22-38;13;
178	6	ślad osadnictwa	pradzieje; okres nowożytny	21-38;14;
179	7	punkt osadniczy	okres nowożytny	22-38;15;
180	8	punkt osadniczy;	V okres epoki brązu;	22-38;16;
181	9	ślad osadnictwa	okres nowożytny	22-38;17;
182	10	ślad osadnictwa	pradzieje	22-38;18;
183	11	ślad osadnictwa; ślad osadnictwa; punkt osadniczy	pradzieje; późne średniowiecze/ okres nowożytny; okres nowożytny	22-38;19;
184	12	punkt osadniczy	-	22-38;20;
185	13	osada	okres wpływów rzymskich	22-38;21;
186	14	osada; punkt osadniczy; ślad osadnictwa; ślad osadnictwa; ślad osadnictwa; ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	V okres epoki brązu; okres nowożytny; neolit/epoka brązu; hallsttat/okres lateński; okres wpływów rzymskich; okres nowożytny; neolit/epoka brązu	22-38;22;
187	15	punkt osadniczy	okres nowożytny	22-38;23;
188	16	ślad osadnictwa; ślad osadnictwa; osada	epoka kamienia; pradzieje; okres nowożytny	22-38;24;
189	17	ślad osadnictwa; osada;	późne średniowiecze; okres nowożytny;-	22-38;25;
190	18	punkt osadniczy	okres nowożytny	22-38;26;
191	19	osada	V okres epoki brązu	22-38;27;
192	20	osada; ślad osadnictwa	V okres epoki brązu; okres nowożytny	22-38;28;
193	21	osada	V okres epoki brązu	22-38;29;
194	22	osada; ślady osadnictwa	okres wędrówek ludów; okres nowożytny	22-38;30;
195	23	punkt osadniczy; ślad osadnictwa	-; okres nowożytny	22-38;31;
Kolonia				
196	1	punkt osadniczy; ślad osadnictwa	mezolit	23-35;12;
Malachin				
197	1	osada	hallstatt d	23-37;
198	2	osada	okres lateński	23-37;10;
199	3	ślad osadnictwa	okres nowożytny	23-37;11;
200	4	ślad osadnictwa	-	23-37;12;
201	5	osada	późne średniowiecze / okres nowożytny	23-37;13;
202	6	dwór	okres nowożytny	23-37;14;

203	7	punkt osadniczy; ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	okres wpływów rzymskich; okres lateński; średniowiecze	23-37;15;
204	8	ślad osadnictwa; osada; ślad osadnictwa; ślad osadnictwa	epoka kamienia; v okres epoki brązu/ hallstatt c; okres lateński; średniowiecze	23-37;16;
205	9	ślad osadnictwa	neolit	23-37;17;
206	10	osada	-	23-37;18;
207	11	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	epoka kamienia; okres nowożytny	23-37;20;
208	12	osada; ślady osadnictwa	V okres epoki brązu; późne średniowiecze	23-37;21;
209	13	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;35;
210	14	ślady osadnictwa	-	23-37;36;
211	15	osada; punkt osadniczy	IV-V okres epoki brązu; okres nowożytny	23-37;37;
212	16	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	epoka kamienia; okres wpływów rzymskich	23-37;38;
213	17	punkt osadniczy	-	23-37;39;
214	18	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;40;
215	19	punkt osadniczy	V okres epoki brązu/ hallstatt c	23-37;41;
216	20	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;42;
217	21	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;43;
218	22	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;44;
219	23	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;45;
220	24	osada	okres nowożytny	23-37;46;
221	25	osada	późne średniowiecze / okres nowożytny	23-37;47;
222	26	ślad osadnictwa; osada	pradzieje; okres nowożytny	23-37;48;
223	27	ślady osadnictwa; osada	epoka kamienia; okres nowożytny	23-37;49;
224	28	punkt osadniczy	V okres epoki brązu	23-37;50;
225	29	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;51;
226	30	punkt osadniczy	-	23-30;52;
227	31	ślad osadnictwa; osada	epoka kamienia; v okres epoki brązu	23-34;53;
228	32	ślad osadnictwa	V okres epoki brązu; okres nowożytny	54;23-37;
229	33	osada	-	23-37;55;
230	34	osada	V okres epoki brązu	23-37;56;
231	35	osada; punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;57;
Łubna				
232	1	cmentarzysko	wczesny i środkowy okres lateński	23-38;1;
233	2	punkt osadniczy; ślad osadnictwa	późne średniowiecze	23-38;8;
234	3	ślady osadnictwa	hallstatt c	23-38;9;
235	4	ślad osadnictwa	okres nowożytny	23-38;10;

236	5	osada; ślad osadnictwa	hallstatt d/okres lateński; okres nowożytny	23-38;13;
237	6	osada	hallstatt d/okres lateński	23-38;14;
238	7	osada	IV-V okres epoki brązu	23-38;15;
239	8	osada	IV/V okres epoki brązu/hallstatt	23-38;16;
240	9	ślad osadnictwa	okres wpływów rzymskich; epoka nieokreslona	23-38;61;
241	10	punkt osadniczy; ślad osadnictwa	IV-V okres epoki brązu; późne średniowiecze	23-38;62;
242	11	osada	IV/V okres epoki brązu/hallstatt	23-38;66;
243	12	osada	okres lateński	23-38;67;
244	13	ślad osadnictwa	pradzieje; późne średniowiecze	28-38;68;
Złotowo				
245	1	osada	hallstatt c	23-38;5;
246	2	osada	-	23-38;6;
247	3	punkt osadniczy	późne średniowiecze / okres nowożytny	23-38;27;
248	4	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	23-38;41;
249	5	ślad osadnictwa	pradzieje; okres nowożytny	23-38;43;
250	6	ślad osadnictwa	okres wpływów rzymskich	23-38;47;
251	7	punkt osadniczy	okres lateński	23-38;50;
252	8	ślad osadnictwa	pradzieje	23-38;51;
253	9	ślad osadnictwa	pradzieje; późne średniowiecze	23-38;52;
254	10	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	pradzieje; okres nowożytny	23-38;53;
255	11	punkt osadniczy	IV-V okres epoki brązu	23-38;58;
256	12	punkt osadniczy	hallsttat/okres lateński	23-38;59;
257	13	osada	III-IV okres epoki brązu	23-38;60;
Wieck				
258	1	osada	wczesne średniowiecze/późne średniowiecze	21-38;7;
259	2	ślad osadnictwa	epoka kamienia; późne średniowiecze	21-38;8;
260	3	ślad osadnictwa; osada	epoka kamienia; pradzieje; późne średniowiecze	21-38;9;
261	4	ślad osadnictwa	epoka kamienia; neolit	21-38;10;
262	5	ślad osadnictwa; osada	epoka kamienia; okres nowożytny	21-38;2;
263	6	ślad osadnictwa; osada	epoka kamienia; okres nowożytny	21-38;12;
264	7	punkt osadniczy	okres wpływów rzymskich	21-38;13;
265	8	obozowisko	mezolit	22-38;1;
266	9	ślad osadnictwa	epoka kamienia	22-38;74;
267	10	ślad osadnictwa	epoka kamienia; pradzieje; okres nowożytny	22-38;2;
268	11	ślad osadnictwa; osada; osada; osada; ślady osadnictwa	epoka kamienia; neolit/starsza epoka brązu; neolit/starsza epoka	22-38;3;

			brązu; IV okres epoki brązu; okres nowożytny	
269	12	ślad osadnictwa; osada; osada; osada; ślady osadnictwa	epoka kamienia; neolit/starsza epoka brązu; neolit/starsza epoka brązu; neolit/starsza epoka brązu; okres nowożytny	22-28;12;
270	13	punkt osadniczy	mezolit	22-38;5;
271	14	punkt osadniczy	epoka kamienia	22-38;6;
272	15	młyn	okres nowożytny	22-38;7;
273	16	osada	późne średniowiecze / okres nowożytny	22-38;11;
274	17	ślad osadnictwa	epoka kamienia	22-38;10;
Krzyż				
275	1	ślad osadnictwa	okres nowożytny	23-37;3;
276	2	ślad osadnictwa	późne średniowiecze / okres nowożytny	23-37;4;
277	3	osada	-	23-37;5;
278	4	ślad osadnictwa; osada; ślad osadnictwa	epoka kamienia; IV-V okres epoki brązu; okres wpływów rzymskich	23-37;6;
279	5	ślad osadnictwa	V okres epoki brązu	23-37;7;
280	6	osada	okres nowożytny	23-37;8;
281	7	ślad osadnictwa	epoka kamienia; pradzieje; okres nowożytny	23-37;23;
282	8	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;24;
283	9	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;25;
284	10	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;26;
285	11	cmentarzysko	pradzieje	23-37;27;
286	12	punkt osadniczy	okres nowożytny	23-37;28;
287	13	ślad osadnictwa	epoka kamienia	23-37;29;
288	14	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	epoka kamienia; okres nowożytny	23-37;30;
289	15	osada	późne średniowiecze / okres nowożytny	23-37;31;
290	16	ślad osadnictwa; punkt osadniczy; ślad osadnictwa; punkt osadniczy	epoka kamienia; późne średniowiecze; okres nowożytny	23-37;32;
291	17	osada	okres nowożytny	23-37;33;
292	18	ślad osadnictwa	okres nowożytny	23-37;34;
Klaskawa				
293	1	punkt osadniczy	pradzieje	23-38;54;
294	2	punkt osadniczy	pradzieje	23-38;57;
Kamienna Góra				
295	1	cmentarzysko	-	22-38;8;
296	2	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	epoka kamienia; V okres epoki brązu	22-38;32;
297	3	ślad osadnictwa	V okres epoki brązu	22-38;33;

298	4	punkt osadniczy; ślady osadnictwa	okres nowożytny	22-38;34;
299	5	punkt osadniczy; ślad osadnictwa	okres nowożytny	22-38;35;
300	6	ślad osadnictwa	-	22-38;36;
301	7	osada	V okres epoki brązu	22-38;37;
302	8	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	okres nowożytny	22-38;38;
303	9	punkt osadniczy; punkt osadniczy	V okres epoki brązu; okres nowożytny	22-38;39;
304	10	ślad osadnictwa; punkt osadniczy; ślady osadnictwa	epoka kamienia; V okres epoki brązu; okres nowożytny	22-38;40;
305	11	ślad osadnictwa; punkt osadniczy	pradzieje; okres	22-38;41;
306	12	punkt osadniczy	V okres epoki brązu	22-38;42;
Rytel				
307	1	skarb	V okres epoki brązu	
308	2	skarb	V okres epoki brązu	
309	3	cmentarzysko grobów	wczesna epoka żelaza	
Wojtal				
310	1	znalezisko luźne	neolit	
Kamionka				
311	1	cmentarzysko grobów skrzynkowych	hallstatt	
312	2	cmentarzysko	wczesna epoka żelaza	

źródło: Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Czersk

7.2. Dziedzictwo kulturowe gminy i zasady jego ochrony

Zależnie od stopnia zachowania istniejącej historycznej substancji oraz stopnia zachowania historycznej kompozycji urbanistycznej wyznacza się następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

A – strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej – obejmująca obszary szczególnie wartościowe, które powinny być bezwzględnie zachowane. Strefą A pełnej ochrony konserwatorskiej na terenie gminy objęto 1 kapliczkę (w Mokrem), 2 kościoły rzymsko-katolickie (w Odrach i Rytlu wraz z cmentarzami), zespół dworsko-parkowy w Brdzie oraz układ urbanistyczny zabudowy śródmiejskiej w Czersku.

B – strefa ochrony konserwatorskiej struktur przestrzennych o wartościach kulturowych – obejmuje obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru w skali nowej zabudowy. Strefą B zostały objęte dawne cmentarze ewangelickie (w 5 miejscowościach), cmentarze rzymsko-katolickie (w 4 miejscowościach) oraz zamknięty cmentarz żydowski, a także miejsca pamięci narodowej, tj. miejsca straceń, walk a także cmentarze honorowe oraz jeńców wojennych. Strefą B objęto również zespoły wiejskie większości miejscowości wiejskich. Strefą B objęto urządzenia hydrotechniczne we wsi Odry, 13 budynków szkolnych (w 12 miejscowościach), murowane zespoły dworców PKP (15 obiektów), a także liczne budynki użyteczności publicznej (w 4 miejscowościach).

E – strefa ochrony ekspozycji obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów zabytkowych. Strefa E została wskazana w zasięgu widoczności kościoła p.w. św. Marii Magdaleny w Czersku od strony wschodniej oraz tereny okalające zespół dworsko-parkowy we wsi Brda.

W granicach gminy nie wyznaczono dotychczas stref ochrony archeologicznej. W efekcie badań archeologicznych wykonanych na terenie miasta oraz gminy zostało zewidencjonowanych 311

stanowisk archeologicznych (wymienione wcześniej w tabeli), wykazanych w wojewódzkiej ewidencji stanowisk archeologicznych. Stanowiska archeologiczne na obszarze gminy pochodzą z różnych okresów: z epoki kamienia, epoki brązu, epoki żelaza, zabytki z okresu lateńskiego, zabytki z okresu wpływów rzymskich, wędrówek ludów, kultury łużyckiej, kultury pomorskiej i ze średniowiecza.
W 2018 r. uchwałą nr XLVI/432/18 Rada Miejska w Czersku przyjęła Program Opieki nad Zabytkami dla gminy Czersk na lata 2018-2021, którego celem była poprawa stanu zachowania środowiska kulturowego poprzez określenie kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. Dokument ten pozwolił zinwentaryzować zasoby w bazie obiektów historycznych oraz wskazać priorytety by poprawić sytuację w tym względzie, ukazuje to szczególną wagę zasobów dziedzictwa kulturowego w życiu wspólnoty samorządowej, jaką jest gmina Czersk.

7.3. Zabytki nieruchome wpisane do Wojewódzkiego rejestru zabytków

Zgodnie z art. 8 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 840) wojewódzki konserwator zabytków prowadzi rejestr zabytków znajdujących się na terenie województwa. W WRZ województwa pomorskiego znalazło się 7 obiektów z terenów miasta i gminy Czersk:

Tabela 9. Wykaz obiektów wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Ulica	Numer	Numer rejestru zabytków	Data wpisu do rejestru zabytków
1	Brda	Zespół dworsko-parkowy (dwór, park)			1475	16.08.1994
2	Czersk	cmentarz parafialny, brama i mur cmentarny	Królowej Jadwigi		1335	15.11.1990
3	Czersk	kościół paraf. p. w św. Marii Magdaleny wraz z terenem przykościelnym	Kościuszki	36	1733	22.02.2002
4	Łąg	chata	Kościelna	27 (d. 18)	83	29.11.1957
5	Łąg	kościół rzymskokatolicki parafialny pw. Narodzenia NMP wraz z ogrodzeniem i działką nr 440, na której wymienione obiekty są usytuowane	Długa	35	1953	22.09.2017
6	Odry	kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP wraz z terenem przykościelnym	Strażacka	4	1839	10.12.2008
7	Rytel	kościół parafialny p. w. NMP Królowej Różańca Św. wraz plebania i terenem przykościelnym	Księdza A. Kowalkowskiego	1 i 3	1711	04.07.2000

źródło: Wykaz obiektów włączonych do WRZ Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Gdańsku – stan z 12.03.2021 r.

7.4. Zabytki nieruchome ujęte w Wojewódzkiej ewidencji zabytków

Na obszarze miasta, a także gminy dominuje zabudowa z przełomu XIX i XX w. Wśród zabytkowych obiektów wyróżnia się dobrze zachowana zabudowa sakralna związana z tradycją rzymskokatolicką. Na uwagę zasługują cmentarze mniejszości wyznaniowych, które są świadectwem wielokulturowej

tradycji gminy Czersk. Zabudowa mieszkaniowa na terenie gminy, stanowiąca większość obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków, jest zróżnicowana, co wynika przede wszystkim z różnego uszczegółowienia brył obiektów, budulca oraz ilości kondygnacji. Do najciekawszych obiektów należą murowane kamienice o 2-4 kondygnacjach, zlokalizowane głównie w Czersku, ale także na terenie Rytla oraz Łęgu. Są to obiekty w dobrym stanie, o ciekawych detalach architektonicznych, które stanowią o indywidualnym charakterze danych miejscowości. Charakterystyczne dla regionu było stosowanie w budownictwie cegły licowej, nie przeznaczonej do tynkowania. W wielu obiektach o charakterze miejskim oraz podmiejskim była stosowana głównie cegła czerwona, ale także żółta i biała pełniąca funkcje estetyczne. Najskromniejszą bryłę posiadają budynki wiejskie, najczęściej o drewnianej konstrukcji. Ze względu na położenie gminy w otoczeniu lasów drewno stanowiło podstawowy budulec. Wobec czego na terenie gminy budownictwo drewniane to nie tylko obiekty mieszkalne, ale także zabudowa użyteczności publicznej, taka jak np. szkoła we wsi Łukowo.

Wśród obiektów ujętych w ewidencji zabytków do cenniejszych należą: liczne obiekty wyznaniowe na terenie gminy oraz miasta, m.in.: zespół kościoła parafialnego p.w. św. Marii Magdaleny z 1909-1912 r. w Czersku zbudowany w stylu neogotyckim, barokowa kaplica p.w. św. Józefa w Mokrem z 1761 r., neobarokowy kościół p.w. NMP Królowej Różańca Świętego w Rytlu czy też zespół kościoła parafialnego p.w. narodzenia N.P. Marii z XIX w. w Łęgu. Na uwagę zasługują również: zespół zabudowy węzła kolejowego w Czersku, zespół dworsko-parkowy w Brdzie wraz z budynkami gospodarczymi, obiekty techniki, jak np. młyn w Łęgu, Odrach i Rytlu, chałupy o konstrukcji zrębowej z XIX w. we wsi Łukowo, budynki użyteczności publicznej, m.in. budynek szkolny we wsi Zapędowo z 1898 r. czy poczta w Czersku.

Na podstawie art. 22 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 840) wojewódzki konserwator zabytków prowadzi wojewódzką ewidencję zabytków znajdujących się na terenie województwa natomiast gminną ewidencję ustanawia Burmistrz Czerska. W gminie i mieście Czersk poprzez wpis do gminnej ewidencji zabytków woj. pomorskiego wyróżniono 275 obiektów.

Tabela 10. Wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków (przyjętej Zarządzeniem nr 878/22 Burmistrza Czerska z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków)

Lp.	Gmina	Miejscowość	Ulica	Nr	Obiekt	Nr rej. woj. pomorskiego
1	Czersk	Brda		5	dwór w zespole dworsko-parkowym	1475
2	Czersk	Brda		5	park w zespole dworsko-parkowym	1475
3	Czersk	Czersk	21 Lutego	2	budynek mieszkalny	
4	Czersk	Czersk	21 Lutego	10	budynek mieszkalny	
5	Czersk	Czersk	21 Lutego	16	budynek mieszkalny	
6	Czersk	Czersk	21 Lutego	37	budynek mieszkalny	
7	Czersk	Czersk	21 Lutego	40	budynek mieszkalny	
8	Czersk	Czersk	21 Lutego	49	budynek mieszkalny	
9	Czersk	Czersk	21 Lutego	50	budynek mieszkalny	
10	Czersk	Czersk	21 Lutego	56	budynek mieszkalny	
11	Czersk	Czersk	21 Lutego	65	budynek mieszkalny	
12	Czersk	Czersk	Batorego	4	budynek mieszkalny	
13	Czersk	Czersk	Batorego	6	budynek mieszkalny	
14	Czersk	Czersk	Batorego	7	budynek mieszkalny	
15	Czersk	Czersk	Batorego	9	budynek mieszkalny	

16	Czersk	Czersk	Batorego	10	budynek mieszkalny	
17	Czersk	Czersk	Batorego	11	budynek mieszkalny	
18	Czersk	Czersk	Batorego	12	budynek mieszkalny	
19	Czersk	Czersk	Batorego	14	budynek mieszkalny	
20	Czersk	Czersk	Blacharska	8	budynek mieszkalny	
21	Czersk	Czersk	Chojnicka	1	budynek mieszkalny	
22	Czersk	Czersk	Chojnicka	2	budynek mieszkalny	
23	Czersk	Czersk	Chojnicka	13	budynek mieszkalny	
24	Czersk	Czersk	Chojnicka	16	budynek mieszkalny	
25	Czersk	Czersk	Chojnicka	20	budynek mieszkalny	
26	Czersk	Czersk	Chojnicka	41	budynek mieszkalny	
27	Czersk	Czersk	Chojnicka	47	budynek mieszkalny	
28	Czersk	Czersk	Chojnicka	55	budynek mieszkalny	
29	Czersk	Czersk	Chojnicka		cmentarz żołnierzy radzieckich, pow. 0,10 ha, przy szosie Czersk-Chojnice	
30	Czersk	Czersk	Chojnicka, Kwiatowa		cmentarz dawny ewangelicki, pow. 0,90 ha (obok nr 28)	
31	Czersk	Czersk	Cisowa	3	budynek mieszkalny	
32	Czersk	Czersk	Cisowa	8	budynek mieszkalny wraz z budynkiem gospodarczym i stodołą	
33	Czersk	Czersk	Dąbrowskiego	3	budynek mieszkalny	
34	Czersk	Czersk	Dąbrowskiego	4	przedszkole	
35	Czersk	Czersk	Dąbrowskiego	7-9	budynek mieszkalny	
36	Czersk	Czersk	Dąbrowskiego	8	budynek mieszkalny	
37	Czersk	Czersk	Dworcowa	1	budynek handlowy	
38	Czersk	Czersk	Dworcowa	3	budynek mieszkalny	
39	Czersk	Czersk	Dworcowa	5	poczta	
40	Czersk	Czersk	Dworcowa	13	budynek mieszkalny	
41	Czersk	Czersk	Dworcowa	15	budynek mieszkalny	
42	Czersk	Czersk	Dworcowa	17	budynek mieszkalny	
43	Czersk	Czersk	Dworcowa	19/21	budynek mieszkalny	
44	Czersk	Czersk	Dworcowa	25	budynek mieszkalny	
45	Czersk	Czersk	Dworcowa	29	Zakład Karny	
46	Czersk	Czersk	Dworcowa		cmentarz poległych Polaków w l.1939-1945, pow. 0,16 ha	
47	Czersk	Czersk	Kolejowa	7	budynek dworca PKP	
48	Czersk	Czersk	Kolejowa	7	wieża kolejowa I	
49	Czersk	Czersk	Kolejowa	7	wieża kolejowa II	
50	Czersk	Czersk	Kolejowa	7	budynek gospodarczy przy dworcu PKP	

51	Czersk	Czersk	Kolejowa	7	budynek ekspedycji towarowej	
52	Czersk	Czersk	Kolejowa	12	budynek mieszkalny	
53	Czersk	Czersk	Kolejowa	14	budynek mieszkalny	
54	Czersk	Czersk	Kolejowa	16	budynek mieszkalny	
55	Czersk	Czersk	Kolejowa	18	budynek mieszkalny	
56	Czersk	Czersk	Kościuszki	1	budynek mieszkalny	
57	Czersk	Czersk	Kościuszki	6	szkoła	
58	Czersk	Czersk	Kościuszki	8	budynek mieszkalny	
59	Czersk	Czersk	Kościuszki	12	budynek mieszkalny	
60	Czersk	Czersk	Kościuszki	15	budynek mieszkalny	
61	Czersk	Czersk	Kościuszki	17	budynek mieszkalny	
62	Czersk	Czersk	Kościuszki	18	budynek mieszkalny	
63	Czersk	Czersk	Kościuszki	19	budynek mieszkalny	
64	Czersk	Czersk	Kościuszki	21	budynek mieszkalny	
65	Czersk	Czersk	Kościuszki	21A	budynek mieszkalny	
66	Czersk	Czersk	Kościuszki	23	budynek mieszkalny	
67	Czersk	Czersk	Kościuszki	25	budynek mieszkalny	
68	Czersk	Czersk	Kościuszki	27	ratusz	
69	Czersk	Czersk	Kościuszki	28	budynek mieszkalny	
70	Czersk	Czersk	Kościuszki	30	budynek mieszkalny	
71	Czersk	Czersk	Kościuszki	31	budynek mieszkalny	
72	Czersk	Czersk	Kościuszki	32	budynek mieszkalny	
73	Czersk	Czersk	Kościuszki	34	plebania	
74	Czersk	Czersk	Kościuszki	36	kościół paraf. p.w. św. Marii Magdaleny wraz z terenem przykościelnym	1733
75	Czersk	Czersk	Kościuszki	41	budynek mieszkalny	
76	Czersk	Czersk	Kościuszki	45	budynek mieszkalny	
77	Czersk	Czersk	Królowej Jadwigi	4	przychodnia lekarska	
78	Czersk	Czersk	Królowej Jadwigi	11	budynek mieszkalny	
79	Czersk	Czersk	Królowej Jadwigi	24	budynek mieszkalny	
80	Czersk	Czersk	Królowej Jadwigi	32	budynek mieszkalny	
81	Czersk	Czersk	Królowej Jadwigi	34	budynek mieszkalny	
82	Czersk	Czersk	Królowej Jadwigi		cmentarz parafialny	1335
83	Czersk	Czersk	Królowej Jadwigi		brama cmentarna i mur cmentarny	1335
84	Czersk	Czersk	Lipowa	9	budynek mieszkalny	
85	Czersk	Czersk	Piaskowa	2	budynek mieszkalny	
86	Czersk	Czersk	Piaskowa	7	budynek mieszkalny	

87	Czersk	Czersk	Piaskowa	8	budynek mieszkalny	
88	Czersk	Czersk	Piaskowa		cmentarz żydowski	
89	Czersk	Czersk	Pomorska	19	budynek mieszkalny	
90	Czersk	Czersk	Starego Urzędu	2	budynek mieszkalny	
91	Czersk	Czersk	Starogardzka	2	budynek mieszkalny	
92	Czersk	Czersk	Starogardzka	12	budynek mieszkalny	
93	Czersk	Czersk	Starogardzka	14	budynek mieszkalny	
94	Czersk	Czersk	Starogardzka	19	budynek mieszkalny	
95	Czersk	Czersk	Starogardzka	22	budynek mieszkalny	
96	Czersk	Czersk	Starogardzka	24	budynek mieszkalny	
97	Czersk	Czersk	Starogardzka	26	budynek mieszkalny	
98	Czersk	Czersk	Starogardzka	29	budynek mieszkalny	
99	Czersk	Czersk	Starogardzka	50	budynek mieszkalny	
100	Czersk	Czersk	Szkolna	2	budynek mieszkalny	
101	Czersk	Czersk	Szkolna	3	szkoła	
102	Czersk	Czersk	Szkolna	6	budynek mieszkalny	
103	Czersk	Czersk	Szkolna	18	budynek mieszkalny	
104	Czersk	Czersk	Szkolna	18	budynek mieszkalny	
105	Czersk	Czersk	Targowa	2	budynek mieszkalny	
106	Czersk	Czersk	Targowa	4	budynek mieszkalny	
107	Czersk	Czersk	Targowa	13	budynek mieszkalny	
108	Czersk	Czersk	Tucholska	3	budynek mieszkalny	
109	Czersk	Czersk	Tucholska	6	budynek mieszkalny	
110	Czersk	Czersk	Tucholska	10	budynek mieszkalny	
111	Czersk	Czersk	Tucholska	21	budynek mieszkalny	
112	Czersk	Czersk	Tucholska	23	budynek mieszkalny	
113	Czersk	Czersk	Tucholska	25	budynek mieszkalny	
114	Czersk	Czersk	Tucholska	27	budynek mieszkalny	
115	Czersk	Czersk	Tucholska	38	budynek mieszkalny	
116	Czersk	Czersk	Tucholska	77	budynek mieszkalny	
117	Czersk	Czersk	Tucholska	79	budynek mieszkalny	
118	Czersk	Gotelp		5	budynek mieszkalny	
119	Czersk	Gotelp		8	budynek mieszkalny i gospodarczy	
120	Czersk	Gotelp		10	budynek mieszkalny	
121	Czersk	Gotelp		12	szkoła	
122	Czersk	Gutowiec	Czerska	25	szkoła	
123	Czersk	Gutowiec	Czerska	22	budynek	
124	Czersk	Kamionka		5	budynek mieszkalny	
125	Czersk	Kłodnia		16	dwór	
126	Czersk	Kłodnia		16	park, pow. 2,87 ha, aleja grabowa, szpaler świerkowy, jodła pospolita - pomnik przyrody nr 194	
127	Czersk	Krzyż		13	szkoła	

128	Czersk	Krzyż		21	budynek mieszkalny	
129	Czersk	Krzyż		50	budynek mieszkalny	
130	Czersk	Kwieki		1	budynek mieszkalny	
131	Czersk	Kwieki		9	budynek mieszkalny	
132	Czersk	Kwieki		11	budynek mieszkalny	
133	Czersk	Kwieki		13	budynek mieszkalny	
134	Czersk	Kwieki		14	budynek mieszkalny	
135	Czersk	Kwieki		16	budynek mieszkalny	
136	Czersk	Kwieki		18	budynek mieszkalny	
137	Czersk	Kwieki		19	budynek mieszkalny	
138	Czersk	Kwieki			kapliczka (obok nr 19)	
139	Czersk	Kwieki		23	budynek mieszkalny	
140	Czersk	Lipki Dolne		10	budynek mieszkalny	
141	Czersk	Lipki Dolne		17	budynek mieszkalny	
142	Czersk	Lipki Dolne		17a	budynek mieszkalny	
143	Czersk	Lipki Górne			kapliczka (obok nr 3)	
144	Czersk	Lipki Górne		26	szkoła	
145	Czersk	Lutom			kapliczka (obok nr 27)	
146	Czersk	Lutom		7	budynek mieszkalny	
147	Czersk	Lutom		8	budynek mieszkalny	
148	Czersk	Lutom		11	budynek mieszkalny	
149	Czersk	Lutom		26	budynek mieszkalny	
150	Czersk	Łąg	Chojnicka	24	budynek mieszkalny	
151	Czersk	Łąg	Chojnicka	25	budynek mieszkalny	
152	Czersk	Łąg	Chojnicka	41	budynek mieszkalny	
153	Czersk	Łąg	Chojnicka	47	restauracja	
154	Czersk	Łąg	Chojnicka		kapliczka (obok nr 25)	
155	Czersk	Łąg	Długa	2	budynek mieszkalny	
156	Czersk	Łąg	Długa	13	budynek mieszkalny	
157	Czersk	Łąg	Długa	21	budynek mieszkalny	
158	Czersk	Łąg	Długa	29	budynek mieszkalny	
159	Czersk	Łąg	Długa	35	plebania	
160	Czersk	Łąg	Długa		kapliczka (obok nr 35)	
161	Czersk	Łąg	Długa	35	budynek gospodarczy przy plebanii	
162	Czersk	Łąg	Długa	35	kościół rzymskokatolicki parafialny p.w. św. Narodzenia NMP wraz z ogrodzeniem i działką nr 440	1953
163	Czersk	Łąg	Długa	37	budynek mieszkalny	
164	Czersk	Łąg	Długa	42	budynek mieszkalny	
165	Czersk	Łąg	Długa	44	budynek mieszkalny	
166	Czersk	Łąg	Długa	45	budynek mieszkalny	

167	Czersk	Łąg	Długa	46	budynek mieszkalny	
168	Czersk	Łąg	Długa	47	budynek mieszkalny	
169	Czersk	Łąg	Długa	48	budynek mieszkalny	
170	Czersk	Łąg	Długa	52	budynek mieszkalny	
171	Czersk	Łąg	Długa	53	budynek mieszkalny	
172	Czersk	Łąg	Długa	56	budynek mieszkalny	
173	Czersk	Łąg	Długa	58	budynek mieszkalny	
174	Czersk	Łąg	Długa	74	budynek mieszkalny	
175	Czersk	Łąg	Długa	103	budynek mieszkalny	
176	Czersk	Łąg	Długa	118	budynek mieszkalny	
177	Czersk	Łąg	Dworcowa	3	budynek mieszkalny	
178	Czersk	Łąg	Dworcowa	7	budynek mieszkalny	
179	Czersk	Łąg	Dworcowa	15	budynek mieszkalny	
180	Czersk	Łąg	Dworcowa	19	budynek dworzec PKP	
181	Czersk	Łąg	Dworcowa	20	budynek mieszkalny	
182	Czersk	Łąg	Dworcowa	22	budynek mieszkalny	
183	Czersk	Łąg	Kościelna	2	budynek mieszkalny	
184	Czersk	Łąg	Kościelna	3	budynek mieszkalny	
185	Czersk	Łąg	Kościelna	10	budynek mieszkalny	
186	Czersk	Łąg	Kościelna	(d.18)	budynek mieszkalny (chata, obiekt przeniesiony - Leśny Park Kultury w Mielęcinku pod Bydgoszczą)	83
187	Czersk	Łąg	Kościelna	35	budynek mieszkalny	
188	Czersk	Łąg	Kościelna	41	budynek mieszkalny	
189	Czersk	Łąg	Kościelna		cmentarz rzymskokatolicki	
190	Czersk	Łąg	Chojnicka	3	budynek mieszkalny	
191	Czersk	Łubna		34	budynek mieszkalny	
192	Czersk	Łubna		28	budynek mieszkalny	
193	Czersk	Łukowo		14	budynek mieszkalny	
194	Czersk	Łukowo		14	budynek gospodarczy	
195	Czersk	Łukowo			kapliczka (obok nr 16)	
196	Czersk	Łukowo		18	budynek mieszkalny	
197	Czersk	Łukowo		24	budynek mieszkalny	
198	Czersk	Malachin	Cisowa	12	park (pow. 0,77 ha) z pomnikiem przyrody nr 192, dz. 149/7 LP	
199	Czersk	Malachin	Główna	10	budynek mieszkalny	
200	Czersk	Malachin	Główna	11	budynek	
201	Czersk	Malachin	Główna	33	budynek mieszkalny	
202	Czersk	Malachin	Ogrodowa	3	budynek mieszkalny	
203	Czersk	Malachin	Ogrodowa	12	budynek mieszkalny	

204	Czersk	Mokre	Płd. część założenia folwarcznego		park (pow. 0,33 ha) - relikt (obok nr 31)	
205	Czersk	Mokre		3	budynek d. szkoła, ob. budynek mieszkalny	
206	Czersk	Mokre		4	budynek (sklep)	
207	Czersk	Mokre		16	budynek mieszkalny	
208	Czersk	Mokre			kaplica w zespole folwarcznym (obok nr 32)	
209	Czersk	Mokre		27	budynek mieszkalny w zespole folwarcznym	
210	Czersk	Mokre		28	budynek mieszkalno-gosp. w zespole folwarcznym	
211	Czersk	Mokre		30	budynek gospodarczy w zespole folwarcznym	
212	Czersk	Mokre		32	budynek mieszkalny - d. dom właściciela folwarku w zespole folwarcznym	
213	Czersk	Mokre		33	budynek mieszkalny	
214	Czersk	Mokre		3A	cmentarz d. ewangelicki, ob. rzymskokatolicki (pow. 0,94 ha)	
215	Czersk	Mosna			kapliczka (obok nr 6)	
216	Czersk	Mosna		2	budynek mieszkalny	
217	Czersk	Mosna		3	budynek mieszkalny	
218	Czersk	Mosna		4	budynek mieszkalny	
219	Czersk	Mosna		5	budynek mieszkalny	
220	Czersk	Mosna		7	budynek mieszkalny	
221	Czersk	Mosna		9	budynek mieszkalny	
222	Czersk	Mosna		10	budynek mieszkalny	
223	Czersk	Mosna		23	budynek mieszkalny	
224	Czersk	Odry	Długa	1	szkoła	
225	Czersk	Odry	Długa	8	budynek mieszkalny	
226	Czersk	Odry	Długa	9	budynek mieszkalny	
227	Czersk	Odry	Księdza J. Zawadzińskiego	1	budynek mieszkalny	
228	Czersk	Odry	Księdza J. Zawadzińskiego	3B	młyn wodny	
229	Czersk	Odry	Księdza J. Zawadzińskiego	15	budynek mieszkalny	
230	Czersk	Odry	Księdza J. Zawadzińskiego	17	budynek mieszkalny	
231	Czersk	Odry	Księdza J. Zawadzińskiego	18	budynek mieszkalny	

232	Czersk	Odry	Księdza J. Zawadzińskiego	30	budynek mieszkalny	
233	Czersk	Odry	Księdza J. Zawadzińskiego	31	budynek mieszkalny	
234	Czersk	Odry	Polna	1	budynek mieszkalny w zagrodzie (na działce nr 122/2)	
235	Czersk	Odry	Polna	1	stodoła w zagrodzie (na działce nr 122/2)	
236	Czersk	Odry	Strażacka	4B	kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP wraz z terenem przykościelnym położonym na części działki o nr ewidencyjnym 112/1	1839
237	Czersk	Odry	Strażacka	5	budynek mieszkalny	
238	Czersk	Odry	Strażacka	8	budynek mieszkalny	
239	Czersk	Ostrowite	Widokowa	2	budynek mieszkalny	
240	Czersk	Przyjaźnia		1	budynek mieszkalny	
241	Czersk	Przyjaźnia		4	budynek mieszkalny	
242	Czersk	Rytel	Księdza A. Kowalkowskiego	1	kościół parafialny p.w. NMP Królowej Różańca Św. wraz z terenem przykościelnym, dz. 472/2, 472/1)	1711
243	Czersk	Rytel	Księdza A. Kowalkowskiego	3	plebania	1711
244	Czersk	Rytel	Księdza A. Kowalkowskiego	6	szkoła	
245	Czersk	Rytel	Księdza A. Kowalkowskiego	14	budynek mieszkalny	
246	Czersk	Rytel	Księdza A. Kowalkowskiego		kapliczka (obok nr 16)	
247	Czersk	Rytel	Księdza A. Kowalkowskiego	18	budynek mieszkalny	
248	Czersk	Rytel	Księdza A. Kowalkowskiego	16	budynek mieszkalny	
249	Czersk	Rytel	Gdańska		cmentarz rzymskokatolicki z kaplicą grobową	
250	Czersk	Rytel	Chojnicka	10	budynek mieszkalny	
251	Czersk	Rytel	Chojnicka	33	budynek mieszkalny	
252	Czersk	Rytel	Dworcowa	1	budynek mieszkalny	
253	Czersk	Rytel	Dworcowa	6	budynek mieszkalny	
254	Czersk	Rytel	Dworcowa		budynek mieszkalny	
255	Czersk	Rytel	Gdańska		kapliczka (obok 18)	
256	Czersk	Rytel	Gdańska	1	magazyn	
257	Czersk	Rytel	Zapora	4	budynek mieszkalny	

258	Czersk	Rytel	Zapora	5	budynek mieszkalny	
259	Czersk	Rytel	Zapora	14	budynek mieszkalny	
260	Czersk	Stodółki		7	budynek mieszkalny	
261	Czersk	Stodółki		18	budynek mieszkalny	
262	Czersk	Uboga	osada leśna		relikt parku, pow. 28 ha	
263	Czersk	Wojtal	Dworcowa		kapliczka (obok nr 4)	
264	Czersk	Wojtal		3a	budynek mieszkalny	
265	Czersk	Zapędowo		10	budynek mieszkalny	
266	Czersk	Zapędowo		12	budynek mieszkalny	
267	Czersk	Zapędowo		12	budynek gospodarczy	
268	Czersk	Zapędowo		14	budynek mieszkalny	
269	Czersk	Zapędowo		17	budynek mieszkalny	
270	Czersk	Zapędowo		24	budynek mieszkalny	
271	Czersk	Zapędowo		31	budynek mieszkalny	
272	Czersk	Złe Mięso		31	budynek mieszkalny	
273	Czersk	Złotowo	Pod Łukowo		cmentarz rosyjskich jeńców wojennych	
274	Czersk	Złotowo	Pod Łubnę	5	budynek mieszkalny	
275	Czersk	Złotowo	Pod Łubnę	6	budynek mieszkalny	

źródło: Wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków – stan z dnia 21.03.2022 r.

Krajobraz kulturowy gminy stanowi typowy zasób ewidencyjny do ochrony w planach miejscowych oraz szereg zachowanych historycznych układów przestrzennych, których ochrona obszarowa także winna być ustanowiona w miejscowych planach. Gmina posiada dosyć znaczną liczbę zabudowy pochodzącej z przełomu XIX i XX w., o charakterystycznych cechach regionalnych, tj. kształt i proporcje bryły budynku, zdobnicze detale architektoniczne np. stolarka okienna, gzymsy czy też cegła licowa na elewacjach. Przedstawiona powyżej Gminna ewidencja zabytków nie stanowi zbioru skończonego, niektóre obiekty mogą być na etapie sporządzania planów dodane lub usunięte. Na przestrzeni lat, ze względu na działania dążące do oszczędności energii, a także utrzymania stanu obiektów, wiele zabytków użytkowanych jako domy mieszkalne niszczeje. Widoczne jest to przede wszystkim w przypadku obiektów drewnianych oraz wykończonych cegła licową, gdzie problemem jest nie tylko konserwacja materiałów, ale także funkcjonalność. Ze względu na problemy związane z ociepleniem część tych budynków jest użytkowana jedynie w okresie letnim.
Do wartościowych elementów należy także dziedzictwo kulturowe gminy. Charakterystyczne dla regionu są liczne ręczne wyroby stolarskie, które są widoczne w przestrzeniach publicznych, a także domach. Biorąc pod uwagę położenie gminy na pograniczu trzech różnych regionów, tj. Kociewiu, Kaszubach oraz Borach Tucholskich, także słownictwo posiada naleciałości z tych różnych kultur.

7.5. Miejsca pamięci narodowej, cmentarze ewangelickie i żydowskie

Na terenie gminy zamknięte cmentarze ewangelickie zachowane są w Czersku (w rejonie ul. Kwiatowej i Chojnickiej), a także we wsiach Łąg, Mokre, Odry i Rytel. W Odrach i w Mokrem przylegają one do czynnych cmentarzy rzymskokatolickich i są pod opieką parafii rzymskokatolickich. Na terenie Czerska znajdował się cmentarz żydowski w okolicach ul. Piaskowej/Targowej, ale do czasów obecnych zachowało się jedynie kilka nagrobków. W Czersku w rejonie ul. Chojnickiej zlokalizowany jest cmentarz żołnierzy radzieckich. Na terenie gminy znajdują się obeliski w miejscach straceń pod Gutowcem, w Kurczem, w Ostrowitem oraz w Ustroniu. Ponadto w Łukowie zlokalizowany jest cmentarz wojskowy jeńców rosyjskich z I wojny światowej.

8. REKOMENDACJE I WNIOSKI ZAWARTE W AUDYCIE KRAJOBRAZOWYM ORAZ OKREŚLONE PRZEZ AUDYT KRAJOBRAZOWY GRANICE KRAJOBRAZÓW PRIORYTETOWYCH

Dla województwa pomorskiego nie sporządzono do tej pory audytu krajobrazowego. W związku z tym nie ma obecnie rekomendacji i wniosków, które należałoby odnieść do miasta i gminy Czersk. Nie wyznaczono również granic krajobrazów priorytetowych.

9. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA

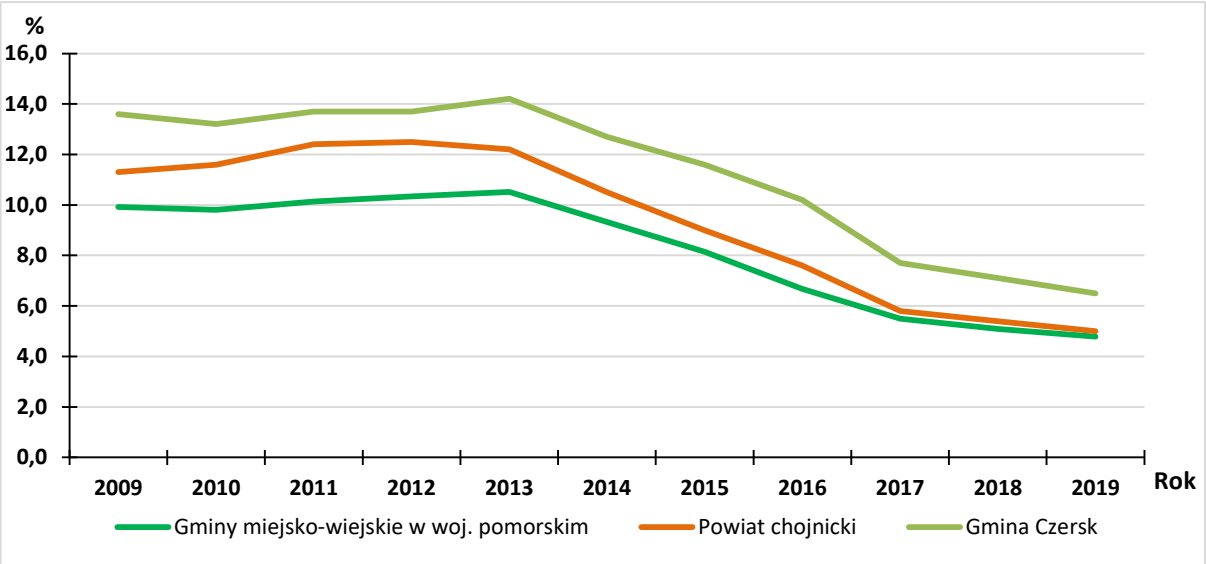
9.1. Bezrobocie

Stosunek liczby bezrobotnych do osób w wieku produkcyjnym na terenie gminy Czersk wyniósł w 2019 r. około 6,5%. Jest to wartość wyższa niż średnia powiatowa, która wyniosła 5%, a także wyższa niż średnia dla gmin miejsko-wiejskich województwa pomorskiego – 4,8%. Liczba bezrobotnych w gminie systematycznie maleje, średnio o ok. 7% w stosunku rok do roku w ciągu ostatnich 10 lat. W najgorszym pod tym kątem okresie w ostatnim dziesięcioleciu, tj. w roku 2013, zarejestrowano 1 917 osób bez zatrudnienia (14,2% ludności w wieku produkcyjnym), natomiast w roku 2019 bezrobotnych było 858, czyli ponad dwukrotnie mniej. Największa część, bo ok. 57,6%, to osoby długotrwale bezrobotne. Znacznie spadł w ostatnich latach odsetek ludzi młodych do 25 roku życia wśród osób bezrobotnych. W 2011 r. stanowili oni 27%, w 2019 r. już zaledwie 17%. Większym odsetkiem osób bezrobotnych charakteryzuje się obszar wiejski gminy – 7,7%. W obrębie miasta Czersk ok. 5,1% osób w wieku produkcyjnym pozostaje bez pracy. Pośród wszystkich bezrobotnych prawie 65% stanowią kobiety, które często rezygnują z pracy, aby wychowywać potomstwo. Dodatkowo, liczba bezrobotnych wśród mężczyzn spada zdecydowanie szybciej niż wśród kobiet (jeszcze w 2009 r. proporcje rozkładały się prawie po równo). Tutaj również widoczny jest aspekt przestrzenny, w obszarze wiejskim odsetek bezrobotnych kobiet wynosi aż 11,1%, w mieście natomiast 7,7%.

Tabela 11. Bezrobocie w gminie Czersk w roku 2019

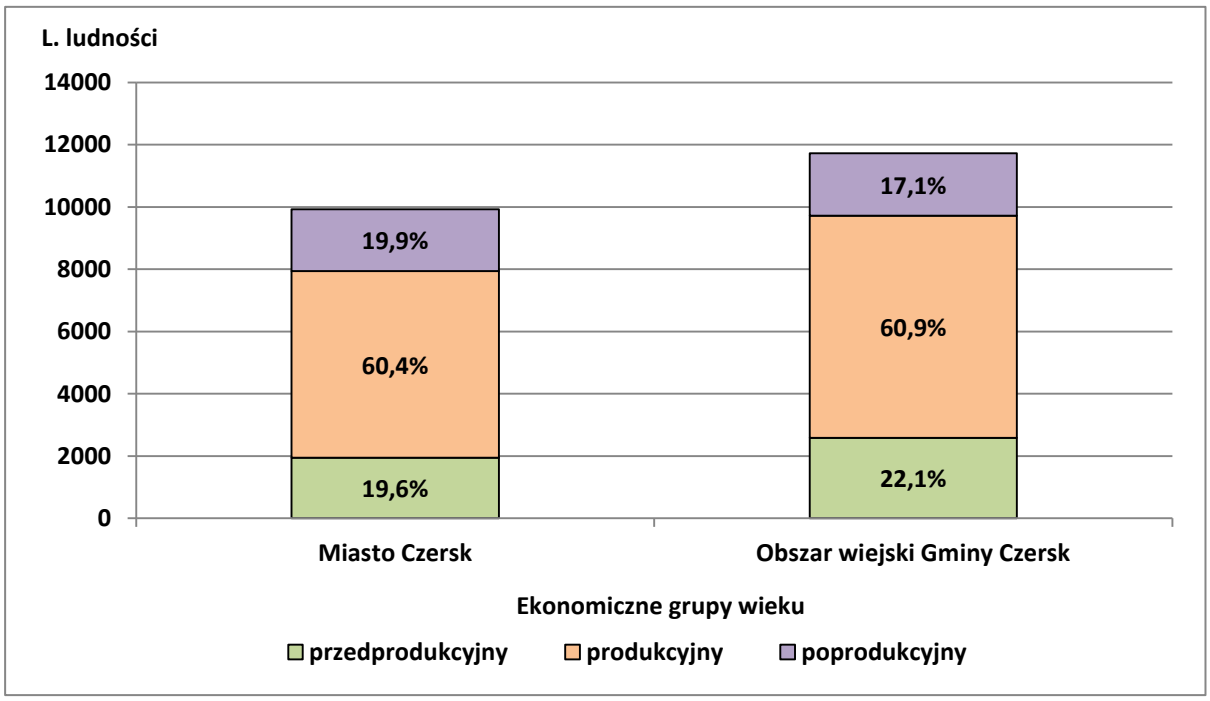
Bezrobocie w gminie Czersk		Liczba osób
Liczba bezrobotnych	miasto	308
	wieś	550
Liczba bezrobotnych kobiet	miasto	195
	wieś	360
Stosunek liczby osób bezrobotnych do osób w wieku produkcyjnym	miasto	5,1%
	wieś	7,7%
Stosunek kobiet bezrobotnych do kobiet w wieku produkcyjnym	miasto	7,0%
	wieś	11,1%

źródło: BDL GUS

Ryc. 17. Stosunek liczby bezrobotnych do osób w wieku produkcyjnym w gminie Czersk, gminach miejsko-wiejskich woj. pomorskiego oraz w powiecie chojnickim (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

W gminie Czersk w 2019 r. było 13 130 osób w wieku produkcyjnym (60,7% ogółu mieszkańców). Ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 21%, natomiast w wieku poprodukcyjnym 18,4%. Zarówno w przypadku miasta, jak i wsi, podobny jest udział ludności w wieku produkcyjnym i wynosi odpowiednio 60,4% dla miasta i 60,9% dla wsi. Pozostała część mieszkańców miasta rozkłada się w porównywalnym stopniu na osoby w wieku przedprodukcyjnym (19,6%) oraz w wieku poprodukcyjnym (19,9%). W obszarze wiejskim zdecydowanie większy jest udział osób młodszych. 22,1% mieszkańców wsi jest jeszcze w wieku przedprodukcyjnym, a 17,1% w wieku poprodukcyjnym. Szybsze starzenie się społeczeństwa w miastach jest zjawiskiem typowym, mającym związek m.in. ze specyfiką pracy w danych obszarach.

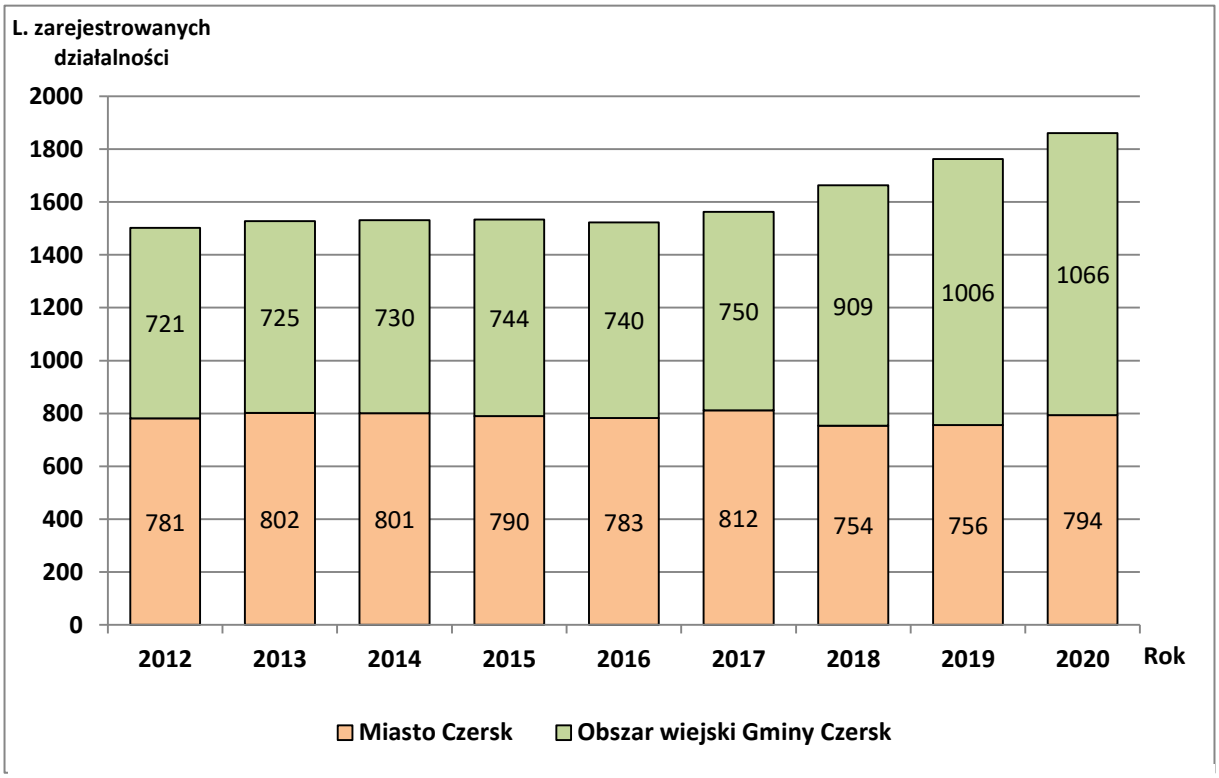
Ryc. 18. Udział ludności gminy Czersk wg grup ekonomicznych (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

9.2. Źródła utrzymania

Według danych Narodowego Spisu Powszechnego z 2002 r. (w NSP 2011 r. nie opublikowano danych

na temat źródeł utrzymania mieszkańców gmin), głównym źródłem utrzymania dla mieszkańców miasta Czersk była praca najemna poza rolnictwem (57,9%). W obszarze wiejskim, również było to dominujące źródło utrzymania – 48,6%, jednak co naturalne, na wsi większy był udział osób utrzymujących się z pracy w rolnictwie – 13,2%, do 1,1% w mieście. Praca na tzw. rachunek własny lub najem (poza rolnictwem) była głównym źródłem utrzymania dla 9,2% mieszkańców miasta i 6,9% mieszkańców obszarów wiejskich gminy. Zarówno w przypadku miasta, jak i wsi, prawie jedna trzecia mieszkańców utrzymywała się ze źródeł niezarobkowych takich jak emerytura, renta oraz inne zasiłki. Na wysoką liczbę osób utrzymujących się ze źródeł niezarobkowych duży wpływ miał znacznie wyższy niż obecnie poziom bezrobocia. W 2002 r. udział liczby osób bezrobotnych w stosunku do osób w wieku produkcyjnym w gminie wynosił ok. 19,7%, przy 6,5% w roku 2019. Dlatego też, mimo zjawiska starzenia się społeczeństwa, a co za tym idzie zwiększającej się liczby osób utrzymujących się z emerytur, znaczny spadek poziomu bezrobocia mógł mieć silny wpływ na zmianę struktury źródeł utrzymania.

Dodatkowo w ostatnich latach nastąpił wzrost ilości osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na terenie gminy Czersk. W okresie od 2012-2020 r. liczba ta wzrosła z 1 502 do 1 860, co oznaczało wzrost o prawie 24%. Jest to wzrost zdecydowanie wyższy niż średnia w powiecie chojnickim, która w tym okresie wyniosła ok. 16%. Główny wpływ miał tutaj dynamiczny wzrost w obszarze wiejskim gminy, gdzie wzrost ilości rejestrowanych działalności gospodarczych wśród osób fizycznych w omawianym okresie wyniósł aż 48%, w mieście natomiast zaledwie 1,7%. Sprawiło to, że od 2018 r. większość tego typu działalności w gminie zarejestrowanych jest przez mieszkańców wsi, a w 2020 r. było to już ponad 57%.

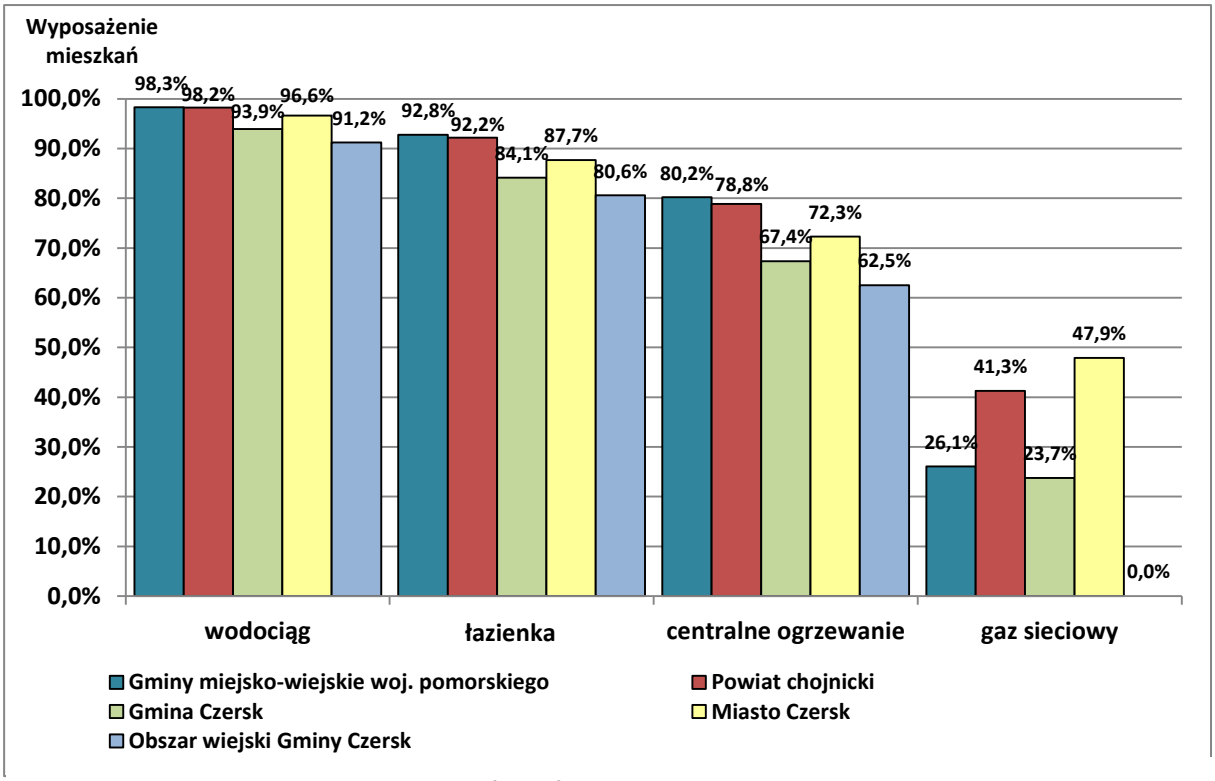

Ryc. 19. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Czersk w latach 2012-2020 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

9.3. Warunki mieszkaniowe

W 2019 r. na terenie gminy Czersk było 6 601 mieszkań, z czego 3 328 (50,4%) na obszarach wiejskich i 3 273 (49,6%) w mieście. Stanowiły one prawie 22% wszystkich mieszkań w powiecie chojnickim. W okresie 10-letnim między 2009 a 2019 r. nastąpił wzrost ilości mieszkań w gminie o ok. 11%,

minimalnie większy przyrost nowych mieszkań następował w obszarach wiejskich niż w mieście. Był to wzrost niższy niż średnia w tym okresie dla powiatu chojnickiego (wzrost o 13,1%) jednak zbliżony do średniego wzrostu ilości mieszkań w gminach miejsko-wiejskich województwa pomorskiego (wzrost o 10%). Należy jednak zwrócić uwagę, że w przypadku drugiej z wymienionych średnich wpływ miały bardzo duże wzrosty ilości mieszkańców w tym okresie w gminach takich jak np. Żukowo – wzrost o 81%, a zdecydowana większość gmin odnotowała w tym czasie wzrost niższy niż Czersk.
Mieszkańcy miasta Czersk zajmowali w 2019 r. 14 250 izb (48,6%), mieszkańcy wsi natomiast 15 052 (51,4%). Średnia powierzchnia użytkowa mieszkań w mieście wyniosła 81,2 m² i 89,6 m² na obszarach wiejskich. W skali całej gminy wynosiła ona 85,4 m² i była to wartość o 7,2% większa niż w jeszcze w 2019 r. Średnia powierzchnia mieszkań w gminie była też większa niż średnia powiatowa (83,8 m² oraz średnia dla gmin miejsko-wiejskich woj. pomorskiego – 81 m²). Liczba izb przypadająca średnio na 1 mieszkanie jest minimalnie wyższa na obszarach wiejskich i wynosi 4,5 zaś w mieście 4,4. Są to wartości wyższe niż średnie powiatowe (4,3) i średnia dla gmin miejsko-wiejskich w woj. pomorskim (4,1).
Prawie wszystkie mieszkania w Czersku (96,6%) wyposażone są w wodociąg, łazienkę posiada 87,7% mieszkań, a ogrzewanie centralne 72,3%. Mniej korzystnie wygląda wyposażenie mieszkań na obszarach wiejskich. Do wodociągu podłączone jest 91,2% mieszkań. Prawie 650 mieszkań nie jest wyposażonych w łazienkę, a ogrzewanie centralne posiada 62,5% mieszkań. Gaz sieciowy dostępny jest jedynie na terenie miejskim, korzysta z niego 48% mieszkańców miasta Czersk. We wskazanych wszystkich wskaźnikach dotyczących wyposażenia mieszkań w gminie w infrastrukturę energetyczną i sanitarną, gmina Czersk odbiega niestety od średnich powiatowych oraz średnich dla gmin miejsko-wiejskich województwa pomorskiego.

Ryc. 20. Wyposażenie mieszkań w infrastrukturę techniczno-sanitarną w roku 2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

9.4. Infrastruktura społeczna

Do obiektów infrastruktury społecznej zaliczyć możemy przede wszystkim obiekty oświaty i wychowania (żłobki, przedszkola prywatne, licea, technika, szkoły zawodowe, itp.), służby zdrowia, kultury, sportu, a także placówki wyznaniowe.
Edukacja na terenie gminy Czersk świadczona jest na trzech poziomach: przedszkolnym,

podstawowym i ponadpodstawowym. Na jej terenie funkcjonuje pięć placówek przedszkolnych, w tym dwa przedszkola samorządowe i jedno przedszkole niepubliczne w Czersku, przedszkola samorządowe w Łęgu i Rytlu, punkt przedszkolny w Gutowcu i oddział przedszkolny przy SP w Gotelpiu. Ponad 70% miejsc przedszkolnych zlokalizowanych jest placówkach na terenie Czerska.
W gminie Czersk funkcjonuje dziewięć szkół podstawowych, w tym 5 samorządowych – dwie w Czersku, jedna w Rytlu wraz z filią w Krzyżu oraz po jednej w Łęgu i Gotelpiu.
Na poziomie ponadpodstawowym edukacja prowadzona jest przez siedem placówek, w tym 3 szkoły ogólnokształcące, szkołę branżową 1 stopnia, dwie szkoły policealne oraz jedną średnią szkołę zawodową.
W 2019 r. z połączenia Ośrodków Kultury w Czersku, Rytlu i Łęgu powstało Gminne Centrum Kultury. Jest to najważniejsza instytucja kulturalna w gminie, której zadaniem jest prowadzanie działalności w zakresie rozwoju i zaspokajania potrzeb mieszkańców w zakresie kultury, wychowania, edukacji, turystyki i czytelnictwa. W kompetencji tej instytucji jest również organizacja wydarzeń kulturalno-rozrywkowych na terenie gminy, takich jak np. Dożynki, Urodziny Miasta, Orszak Trzech Króli, Święto Pstrąga, „Łęskie kapuśniaki", itp., a także różnego rodzaju warsztatów, zajęć sportowych czy wykładów w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku.
W ramach Gminnego Centrum Kultury funkcjonuje Biblioteka Publiczna w Czersku oraz jej dwie filie w Rytlu oraz Łęgu. Na infrastrukturę sportową w gminie składa się ok. 10 boisk, hala sportowa w Czersku, sale sportowe przy szkołach, a także 2 stadiony i skatepark.
Usługi związane z ochroną zdrowia na terenie gminy oferuje m.in. SP ZOZ w Czersku w tym Wiejskie Ośrodki Zdrowia w Łęgu i Rytlu, NZOZ „Medicus" i NZOZ „Therapeutica". Zgodnie jednak z organizacją służby zdrowia na poziomie krajowym oraz regionalnym, głównym centrum ochrony zdrowia dla mieszkańców gminy jest szpital w Chojnicach.
Urzędy Pocztowe na terenie gminy funkcjonują w Czersku, Rytlu, Gotelpiu i Łegu. Od niedawna mieszkańcy gminy mogą także korzystać z 7 paczkomatów (5 w Czersku oraz po jednym w Rytlu i Łęgu).
Obiekty kultu religijnego zlokalizowane na terenie gminy to kościoły parafii rzymsko-katolickich w Czersku, Rytlu, Łęgu, Mokrem i Odrach oraz zbór Świadków Jehowy w Czersku.

9.5. Zapewnienie dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami

Gmina podejmuje działania mające sprostać wymogom dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym z zakresie dostępności architektonicznej dla osób niepełnosprawnych. Przy Urzędzie działa Koordynator do spraw dostępności, a w trakcie sporządzania jest Plan działania na rzecz poprawy zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Aktualnie w miarę potrzeb obiekty użyteczności publicznej doposażane są w urządzenia umożliwiające poruszanie się po budynkach osobom niepełnosprawnym, m.in. dzięki schodołazom. Urząd Miejski w Czersku zapewnia miejsce parkingowe dla osób niepełnosprawnych na parkingu przy Centrum Informacji Turystycznej, posiada również wejście boczne dostosowane dla osób niepełnoprawnych (brak schodów, wysokich progów itp.). Urząd dopuszcza też możliwość wstępu osobom niepełnosprawnym korzystającym z psa asystującego. Rozwiązania w zakresie uniwersalnego projektowania wskazywane są w formie wytycznych dla nowych budynków, przy wydawaniu decyzji o warunkach lokalizacji czy w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.
Gmina Czersk boryka się z problemem wykluczenia informacyjno-komunikacyjnego. Wynika to z ograniczonych możliwości dostępu do Internetu szerokopasmowego oraz sieci telefonii komórkowych. Związane jest to z oddaleniem od stacji bazowych oraz położeniem w Borach Tucholskich – otoczeniem terenów leśnych, które są czynnikiem zwiększającym trudności dostępowe do ww. mediów. Problemów takich nie obserwuje się w mieście Czersku czy większych miejscowościach, w tym Rytlu.
Urząd Miejski wychodzi naprzeciw wymaganiom ustawowym w zakresie dostępności cyfrowej, czego dowodem jest przystosowanie strony internetowej urzędu – czersk.pl, do łatwego przeglądania treści przez osoby niedowidzące, m.in. dzięki zastosowanym kolorom, kontrastom.

9.6. Podsumowanie

Sieć osadniczą gminy Czersk tworzy miasto i 18 sołectw. Gminę według danych GUS w 2019 r. zamieszkiwały 21 644 osoby, z czego 50,4% to mieszkańcy obszarów wiejskich. Na terenie całej gminy w ostatnich latach zaznacza się wzrost liczby zgonów oraz w ostatnim roku odnotowany został spadek liczby urodzeń, który poprzedzony był jednak kilkuletnim wzrostem. Wpłynęło to na znaczny spadek wartości wskaźnika przyrostu naturalnego, które jednak pozostał na poziomie dodatnim. Powodem coraz mniejszej liczby urodzeń może być zmiana modelu rodziny, słaba oferta lokalnego rynku pracy oraz skromny zasób mieszkalnictwa publicznego, który oparty jest głównie o mieszkalnictwo jednorodzinne mniej dostępne dla osób młodych. Średnie wartości przyrostu naturalnego na 1 000 mieszkańców dla gminy są minimalnie wyższe niż dla innych gmin miejsko-wiejskich województwa pomorskiego, jednak wykazują silniejszą tendencję spadkową w ostatnich latach.
Niekorzystna dla rozwoju gminy może w przyszłości okazać się obecna niska wartość współczynnika feminizacji w młodszych grupach wiekowych, zwłaszcza na wsi. Pod kątem wieku, najliczniejszą grupę mieszkańców stanowią osoby w wieku 30-39 lat, zaś najmniej liczne są grupy dzieci i oraz osób starszych. Wskazuje to na narastający problem wielu polskich gmin, czyli starzenie się społeczeństwa.

10. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

Na terenie gminy Czersk bezpieczeństwo ludności i jej mienia zabezpieczają:

- Komisariat Policji w Czersku ul. Dr. Zielińskiego 6, 89-650 Czersk (podlegający Komendzie Powiatowej Policji w Chojnicach),
- Komenda Powiatowa Państwowej Straży Pożarnej w Chojnicach,
- jednostki służby zdrowia m.in.:
  - Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Czersku, ul. Królowej Jadwigi 4, 89-650 Czersk,
  - Wiejski Ośrodek Zdrowia w Łęgu, ul. Dworcowa 15, 89-652 Łąg,
  - Wiejski Ośrodek Zdrowia w Rytlu, ul. Ostrowska 18a, 89-642 Rytel,
  - NZOZ „Therapeutica” ul. Leśna 11, 89-650 Czersk,
  - NZOZ „Medicus” ul. Batorego 4B, 89-650 Czersk,
- jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej:
  - OSP Będźmierowice,
  - OSP Czersk,
  - OSP Gotelp,
  - OSP Krzyż,
  - OSP Łąg,
  - OSP Malachin,
  - OSP Mokre,
  - OSP Odry,
  - OSP Rytel,
  - OSP Stare Prusy,
  - OSP Wieck,
  - OSP Zapędowo,
  - OSP Złe Mięso.

Jednostki w Rytlu i Czersku zostały włączone do Krajowego Systemu Ratowniczo-Gaśniczego.
Komisariat Policji w Czersku obejmuje swoją działalnością miasto i gminę Czersk oraz podległe Rewiry Dzielnicowe w Łęgu i Rytlu.
Główne zagrożenie pożarowe na terenie gminy związane jest z jej dużym zalesieniem, nie stwierdzono jednak zakładów przemysłowych i obiektów o szczególnym zagrożeniu pożarowym.
Zagrożenie powodziowe w obrębie gminy występuje głównie na terenie zagłębień w powierzchni wysoczyzny morenowej. Mogą występować lokalne podtopienia w przypadku wysokich stanów wód w czasie roztopów lub intensywnych opadów.
Na terenie gminy nie występują czynne osuwiska, na których należy prowadzić działania związane

z ich zabezpieczaniem i stabilizacją. Do najważniejszych rodzajów zagrożeń życia i mienia na terenie gminy zaliczyć należy więc:

- zagrożenie bezpieczeństwa ruchu drogowego – związane z przebiegiem DK 22 przez największe miejscowości gminy oraz ze słabą jakością nawierzchni niektórych dróg i towarzyszącej infrastruktury,
- zagrożenie wynikające z transportem substancji i materiałów niebezpiecznych drogami przebiegającymi przez teren gminy,
- zagrożenie związane z istnieniem niestrzeżonych przejazdów kolejowych,
- potencjalne zagrożenia związane z funkcjonowaniem na terenie gminy podmiotów gospodarczych i wykorzystywaniem przez nie w procesach technologicznych substancji chemicznych, pomimo, że zakładów produkcyjnych jest stosunkowo niewiele,
- zagrożeniem o wysokim stopniu ryzyka są pożary lasów i łąk, podczas których istnieje zagrożenie dla zabudowań i ludzi znajdujących się w bezpośredniej strefie oddziaływania pożaru.

Poza zagrożeniem pożarowym najważniejszym zagrożeniem dla ludzi, mienia i środowiska jest ryzyko katastrofy w ruchu drogowym z udziałem pojazdów przewożących niebezpieczne substancje chemiczne, zwłaszcza w obrębie DK 22.

Wśród potencjalnych zagrożeń warto wspomnieć również klęski żywiołowe wywołane przez zmienne warunki atmosferyczne, przykładem może być nawałnica, która przeszła nad gminą w roku 2017 dokonując znacznych zniszczeń obszarów leśnych m.in. w okolicach wsi Rytel.

11. POTRZEBY I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

11.1. Potrzeby rozwojowe gminy

Cele rozwoju miasta i gminy Czersk określa szczegółowo dokument, jakim jest Strategia rozwoju gminy Czersk. Są one odzwierciedleniem potrzeb rozwojowych gminy, wśród których jako najważniejsze można wskazać:

- modernizację i rozbudowę usług społecznych,
- rozbudowę infrastrukturalnego zaplecza dla usług społecznych (gminnych i komercyjnych),
- rozwój ośrodków ochrony zdrowia,
- wyposażenie gminy w nowoczesną infrastrukturę kulturalną,
- promocję szkolnictwa zawodowego,
- modernizację infrastruktury oświaty,
- zapewnienie możliwości rozwoju miejsc pracy w lokalnych przedsiębiorstwach,
- wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców w rozwoju konkurencyjności na rynku,
- wsparcie dla przedsiębiorstw rzemieślniczych,
- rozwój zrównoważonej turystyki korzystającej z walorów przyrodniczych,
- rozwój terenów inwestycyjnych uwzględniając ochronę środowiska,
- pomoc dla mieszkańców we wdrażaniu OZE,
- poprawę dostępności przestrzeni publicznych,
- poprawę infrastruktury technicznej, w szczególności OZE i innych, niskoemisyjnych źródeł energii i ciepła,
- rozwój zrównoważonej mobilności,
- modernizację infrastruktury drogowej.

Tak sformułowane kierunki działań, w sektorach: społecznym, gospodarczym i przestrzennym, wyrażają troskę o jakość życia mieszkańców, miejsca pracy, rozwój zawodowy oraz stan infrastruktury, każdorazowo uwzględniając potrzebę respektowania środowiska gminy, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

11.2. Analizy ekonomiczne, środowiskowe i społeczne

Gmina Czersk leży w południowo-zachodniej części województwa pomorskiego na granicy z województwem kujawsko-pomorskim. Pod względem powierzchni (380 km^2) zajmuje trzecie miejsce w powiecie po Chojnicach i Brusach i stanowi ok. 28% powierzchni powiatu chojnickiego. W skali województwa zaliczana jest do pod tym kątem do największych gmin zajmując 4 miejsce po Miastku, Chojnicach i Brusach. Znajduje to również odzwierciedlenie w liczbie ludności, która jest stosunkowo wysoka – 18 miejsce w województwie wśród 119 gmin (nie uwzględniając miast na prawach powiatu). Sieć osadniczą gminy tworzy 18 sołectw oraz miasto Czersk. Zauważalny jest podział przestrzenny gminy na dwie części posiadającej odmienną charakterystykę przestrzenną. Część wschodnia, której dominującym ośrodkiem jest Czersk charakteryzuje się silniejszym wpływem antropogenicznym, posiada bardziej rozwiniętą sieć osadniczą i w której dominuje funkcja rolnicza. Tereny położone na zachodzie oraz północnym wschodzie gminy to obszary o dużym zalesieniu i słabiej rozwiniętej sieci osadniczej, a jej głównym ośrodkiem jest wieś Rytel. Obszar ten został 2017 r. dotknięty klęską żywiołową spowodowaną nawałnicą, która doprowadziła do zniszczenia znacznych obszarów lasów i wyraźnie zmieniła okoliczny krajobraz.

W ciągu ostatnich kilkunastu lat na terenie całego kraju w większości miejscowości notowany był spadek liczby ludności. W gminie Czersk, biorąc pod uwagę bilans wieloletni, liczba mieszkańców systematycznie rosła, chociaż w ostatnich 10 latach tempo tego wzrostu znacznie zmalało, a liczba ludności utrzymywała się na stabilnym poziomie, notując minimalny wzrost poniżej 0,5%. Małe zmiany w liczbie ludności nie oznaczają jednak braku zmian w jej strukturze. Pod kątem przestrzennym widoczny jest liczby mieszkańców wsi, przy jednoczesnym spadku liczebności ludności miejskiej. Zmienia się również struktura wiekowa. Wpływ na to ma spadek liczby urodzeń przy jednoczesnym spadku liczby zgonów oraz niska wartość współczynnika feminizacji w przedziale wiekowym 20-29 lat równa 91 dla obszarów wiejskich, a 95 dla miasta. Wpływ na taką sytuację ma m.in. niedostateczna oferta lokalnego rynku pracy dla kobiet. Znajduje to również odzwierciedlenie we wskaźnikach dotyczących bezrobocia, które mimo, że w ujęciu wieloletnim są rekordowo niskie, to wśród kobiet osiągają wartości zdecydowanie wyższe niż u mężczyzn.

Od lat w gminie utrzymuje się ujemne saldo migracji, jednak wartości te nie są wysokie w stosunku do innych podobnych gmin w województwie.

Wskaźnik obciążenia ekonomicznego, czyli stosunek liczby osób w wieku nieprodukcyjnym (do ludności w wieku produkcyjnym, wynosi 65%. Jest to wynik minimalnie wyższy niż średnia dla gmin miejsko-wiejskich województwa pomorskiego (ok. 64%), jednocześnie jednak niższy od średniej powiatowej (ok. 66%). Niestety niski udział grupy osób w wieku przedprodukcyjnym (ok. 21%) i postępujące zjawisko starzenia się społeczeństwa mogą wpływać w przyszłości na zwiększenie obciążenia ekonomicznego. Wskaźniki dotyczące zatrudnienia w gminie wykazują pozytywne tendencje, zauważalny jest stabilizujący się niski poziom bezrobocia. Mimo dużego spadku, jest ono jednak nadal wyższe niż w średnia w gminach miejsko-wiejskich województwa pomorskiego oraz średnia powiatowa. Głównym powodem takiej sytuacji jest zdecydowanie wyższy poziom bezrobocia w wiejskiej części gminy. Wśród bezrobotnych rośnie udział osób z wykształceniem wyższym i średnim, przy jednoczesnym spadku osób z wykształceniem podstawowym i zawodowym, co odzwierciedla aktualną sytuację na lokalnym rynku pracy, gdzie pożądani przez pracodawców są pracownicy wyuczeni w konkretnych zawodach oraz pracownicy o niskich kwalifikacjach np. pracownicy fizyczni. Może to wpłynąć na migracje osób z wyższym wykształceniem do większych ośrodków miejskich. Ze względu na niską żyzność gruntów, duży poziom zalesienia i walory przyrodnicze (Natura 2000), rynek pracy w gminie wykazuje predyspozycje rozwoju w kierunku sektora usług np. turystyki, mniej natomiast w kierunku rolnictwa czy przemysłu.

Poziom mieszkalnictwa na terenie gminy można określić jako dobry. Należy jednak zwrócić uwagę, że o ile w porównaniu do innych, podobnych gmin i średniej powiatowej, mieszkania na terenie gminy charakteryzują się większym metrażem i większą ilością pomieszczeń, to ich wyposażenie w infrastrukturę stoi na niższym poziome. Dotyczy to szczególnie obszarów wiejskich gminy, gdzie aż prawie 20% mieszkań nie posiada łazienki, a niespełna 9% w ogóle nie jest podłączonych do wodociągu.

Edukacja na terenie gminy Czersk świadczona jest na trzech poziomach: przedszkolnym,

podstawowym i ponadpodstawowym. Istniejące przedszkola, punkty przedszkolne, szkoły podstawowe i średnie rozmieszczone są w najważniejszych miejscowościach gminy, co zapewnia dobrą dostępność dla okolicznych mieszkańców. Podobnie jest w przypadku w przypadku kościołów i instytucji oferujących opiekę zdrowotną.

Powstanie Gminnego Centrum Kultury pozwoliło na usprawnienie i zcentralizowanie działań kulturalnych, jednocześnie dzięki pozostawieniu oddziałów w najważniejszych miejscowościach gminy, nie ograniczyło dostępności dla mieszkańców. Instytucja ta pozwala na rozwój i zaspakajanie potrzeb społeczności w zakresie kultury, rekreacji, wychowania, edukacji, turystyki oraz czytelnictwa.

Organizowane przez Gminne Centrum Kultury wydarzenia, warsztaty oraz zajęcia, a także funkcjonująca na terenie gminy infrastruktura sportowa i turystyczna wpływają nie tylko na aktywizację lokalnego społeczeństwa, ale także na jej atrakcyjność pod kątem turystycznym.

Obszar opracowania charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem oraz silnymi powiązaniami z szerszym otoczeniem, wykraczającym poza tereny gminy. Z tego względu funkcje tych terenów powinny być zbliżone do obecnie obowiązujących. Przedstawiony we wcześniejszych rozdziałach opis poszczególnych komponentów środowiska pozwolił na wydzielenie na terenie gminy trzech geokompleksów krajobrazowych – podstawowych jednostek, z których składa się środowisko gminy. Geokompleksy te posłużą w późniejszej analizie presji i degradacji środowiska, a także pozwolą na ocenę rozwiązań studium pod kątem przyszłych kierunków przekształceń:

GEOKOMPLEKS: zalesiona równina sandrowa Borów Tucholskich

Geokompleks stanowią powierzchnie leśne z dolinami rzecznymi i zagłębieniami wypełnionymi osadami biogenicznymi. Obszar zdominowany jest przez funkcję leśną i podporządkowany gospodarce leśnej i ochronie przyrody. W granicach geokompleksu znajdują się formy ochrony przyrody: obszary Natura 2000, parki krajobrazowe, obszar chronionego krajobrazu, zespół przyrodniczo-krajobrazowy, użytki ekologiczne i kilka pomników przyrody. Obszar geokompleksu pod względem powiązań wewnętrznych i zewnętrznych funkcjonuje prawidłowo. Pod tym względem stanowi zintegrowany przestrzennie system powiązań pomiędzy komponentami środowiska.

GEOKOMPLEKS: enklawy śródleśne na równinie sandrowej

Geokompleks zbudowany jest z powierzchni wylesionych w wyniku dawnych procesów osadniczych. Na jego terenie znajdują się liczne obszary gleb o niskiej przydatności rolniczej. Pod względem funkcjonowania środowiska są to obszary podlegające silnym związkom z okolicznymi terenami leśnymi. Obecne zagospodarowanie i funkcja rolnicza nie odpowiada uwarunkowaniom naturalnym środowiska. Tereny te mają silne związki somatyczne z terenami leśnymi i są pod silną presją sukcesji wtórnej w przypadku zaniechania funkcji rolniczych. Ponadto przez terenu enklaw przebiegają szlaki migracji zwierząt.

GEOKOMPLEKS: otwartej wysoczyzny morenowej

Tereny wysoczyzny morenowej stanowią falistą, zbudowaną z glin zwałowych i piasków gliniastych powierzchnię, na której wykształciły się gleby o wysokiej przydatności rolniczej. Geokompleks ma ubogą sieć wodną oraz niewielką ilość terenów ważnych dla ekologii gminy. Jedynym ważnym ogniwem są lokalne ciągi ekologiczne, będące dogodnymi trasami migracji i ostojami nielicznej awifauny. Przekształcenia środowiska geokompleksu podporządkowane były przystosowaniu go do prowadzenia intensywnej gospodarki rolnej i osadnictwa. W obrębie geokompleksu znajdują się zatem największe jednostki osadnicze gminy.

W bardziej szczegółowym ujęciu, nawiązującym do podziału na geokompleksy krajobrazowe, obszar gminy Czersk można podzielić na jednostki środowiskotwórcze, cechujące się podobnymi uwarunkowaniami i cechami środowiska:

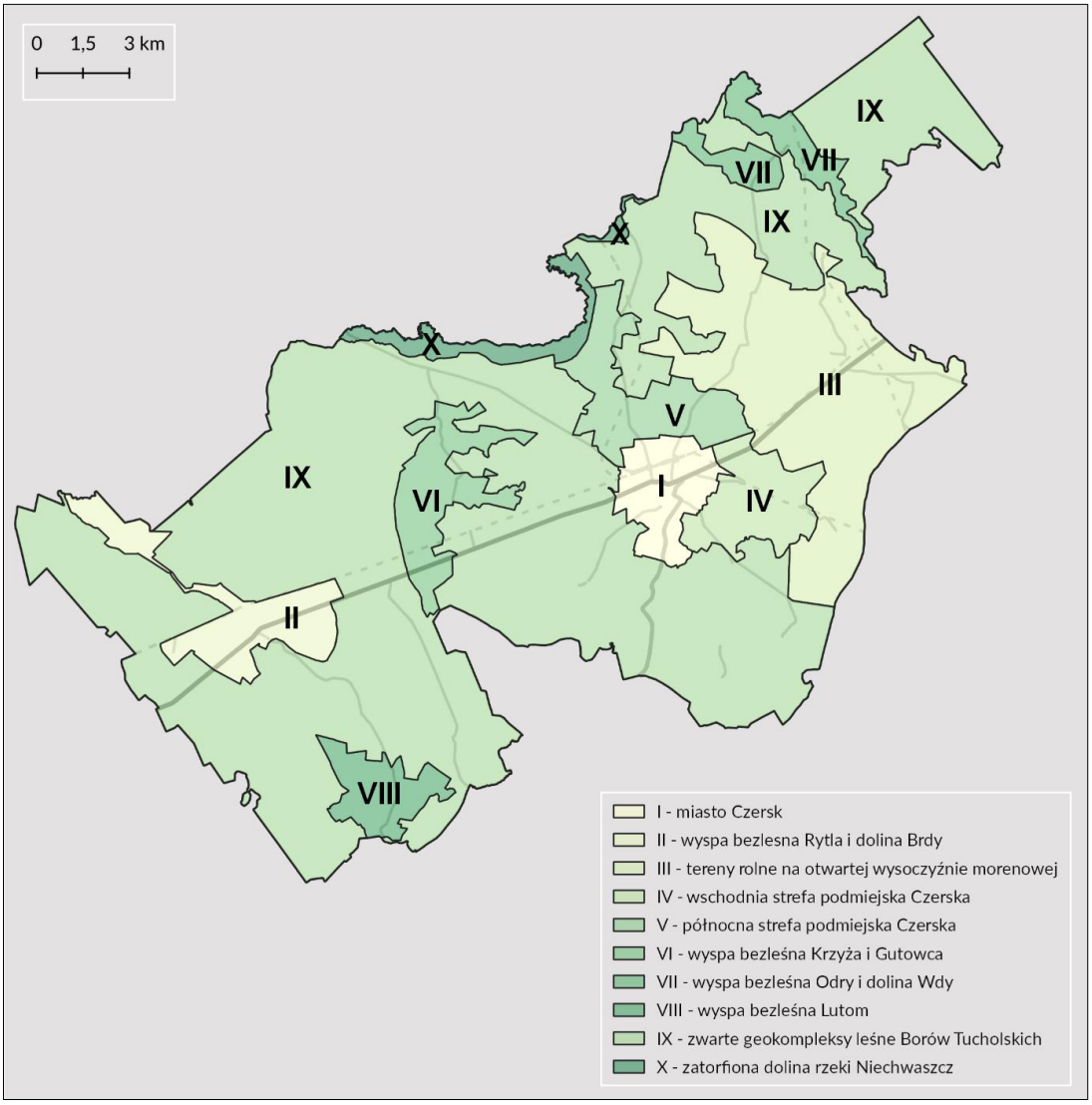
I – miasto Czersk,
II – wyspa bezleśna Rytla i dolina Brdy,
III – tereny rolne na otwartej wysoczyźnie morenowej,
IV – wschodnia strefa podmiejska Czerska,
V – północna strefa podmiejska Czerska,
VI – wyspa bezleśna Krzyża i Gutowca,
VII – wyspa bezleśna Odry i dolina Wdy,
VIII – wyspa bezleśna Lutom,

IX – zwarte geokompleksy leśne Borów Tucholskich,
X – zatorfiona dolina rzeki Niechwaszcz.

W celu wyznaczenia obszarów, na których występują konflikty na styku działalności inwestycyjnej i ochrony środowiska sporządzona została analiza, wykorzystująca geokompleksy krajobrazowe, w której wykorzystano dane przestrzenne zgromadzone w systemie informatycznym. Stworzona do celu prognozy baza danych zawiera informacje o istniejącym zagospodarowaniu gminy oraz o lokalizacji głównych terenów inwestycji. Synteza ta obejmuje treści takie jak: charakterystyki warunków geologicznych, wodnych, glebowych, występowania szary roślinnej i głównych dróg migracji zwierząt. Analiza stanu środowiska i zidentyfikowanie jego głównych zagrożeń w gminie Czersk pozwala na określenie wytycznych uwzględniających potrzeby ochrony środowiska wobec prowadzonej i projektowanej polityki przestrzennej gminy:

- na terenach, na których występują grunty nienośne lub słabonośne: torfy, namuły, mady, preferowane użytkowanie w formie trwałych użytków zielonych lub, w przypadku mad rzecznych, terenów o funkcjach rolniczych,
- wprowadzić zakaz eksploatacji piasków z obszarów leśnych oraz torfów,
- zakazać zabudowy w obrębie terenów o wysokich wartościach spadków, ze względu na możliwość pojawiania się ruchów masowych gruntu oraz wysokie wartości krajobrazowo-ekspozycyjne,
- powstrzymywać rozwój zabudowy w obrębie enklaw leśnych poza istniejącymi zgrupowaniami zabudowy,
- zakazywać inwestycji mogących trwale zmienić rzeźbę terenu,
- zakazać inwestycji mogących naruszyć integralność dolin rzecznych z wyjątkiem inwestycji związanych z infrastrukturą techniczną i drogową,
- wody podziemne na obszarze wysoczyznowym w użytkowym piętrze wodonośnym eksploatować zgodnie z udokumentowanymi zasobami dyspozycyjnymi z przeznaczeniem na zaopatrzenie ludności w wodę,
- wody podziemne pierwszego poziomu wodonośnego na obszarze sandrowym przeznaczyć wyłącznie do celów nawodnień; zaopatrzenie ludności w wodę prowadzić z sieci wodociągowej,
- nieeksploatowane studnie gospodarskie likwidować zgodnie z przepisami odrębnymi,
- pozostawić do zachowania istniejące sieci drenarskie i melioracyjne oraz poprawić ich jakość,
- na terenie wysokiej podatności wód podziemnych pierwszego poziomu na degradację wprowadzić zakaz lokalizowania działalności mogącej spowodować przenikanie zanieczyszczeń z powierzchni ziemi do gruntu lub stosować powierzchnie uszczelnione z odpowiednim systemem odprowadzenia do oczyszczenia ścieków deszczowych i roztopowych na miejsca parkingów, garaży itp.,
- wody powierzchniowe na terenie gminy powinny podlegać ochronie przed eksploatacją (zczerpywaniem) do celów innych niż nawodnienia rolnicze, przeciwpożarowe lub upraw szkółkarskich leśnych,
- na terenie zlewni bezpośrednich jezior należy stosować kodeks dobrej praktyki rolniczej w odniesieniu do poprawnych, z punktu widzenia ochrony wód, zasad korzystania z nawozów w rolnictwie,
- na terenach leśnych wprowadzać obiekty hydrotechniczne służące retencji w zlewniach leśnych;
- ograniczać uciążliwości związane z zanieczyszczeniem powietrza z emisji niskiej poprzez organizowanie sieci zbiorowego zaopatrzenia w ciepło w zabudowie wielorodzinnej,
- stosować paliwa ekologiczne i technologie niskoemisyjne na terenach o rozproszonej zabudowie;
- stosować na terenach otwartych zieleń wysoką w formie pasów zadrzewień i zakrzewień śródpolnych; ograniczać zabudowę na terenach zagłębień ewapotranspiracyjnych o niekorzystnych warunkach topoklimatycznych dla stałego pobytu ludności,
- chronić gleby kompleksów rolniczej przydatności gleb klasy III przed zmianą użytkowania na cele nierolnicze,
- przeprowadzić działania przeciwerozyjne na terenach gruntów ornych szczególnie zagrożonych erozją wodną i wietrzną na wzniesieniach terenowych, poprzez nasadzenia roślinności o cechach ochronnych na miedzach,
- wyznaczyć strefę w okolicach Czerska, w której możliwe będzie lokalizowanie przedsięwzięć

mogących znacząco oddziaływać na środowisko, przy uwzględnieniu przepisów odnośnie parków krajobrazowych oraz obszarów chronionego krajobrazu.

Ryc. 21. Podział gminy Czersk na strefy warunkujące jej dalszy rozwój

11.3. Prognozy demograficzne, w tym uwzględniające, tam gdzie to uzasadnione, migracje na obszarach funkcjonalnych

Według danych Urzędu Miejskiego w Czersku, w roku 2020 gminę zamieszkiwało 21 317 osób, z czego miasto Czersk 9 666, natomiast obszary wiejskie 11 651 osób. Gęstość zaludnienia dla gminy wyniosła więc około 56 osób/km². Gęstość zaludnienia wyższa jest oczywiście na terenie miasta Czersk około 993 osoby/km², w obszarach wiejskich gminy wynosi ok. 31 osób/km².

Teren gminy podzielony jest na miasto Czersk oraz 18 sołectw, w skład których wchodzi ponad 80 zamieszkałych miejscowości. Liczba mieszkańców zamieszkujących sołectwa waha się od 96 osób (Mosna) do 2 736 osób (Rytel). Średnia liczba mieszkańców sołectw w gminie wynosi około 647 osoby.

Tabela 12. Liczba mieszkańców gminy Czersk według sołectw w 2020 r.

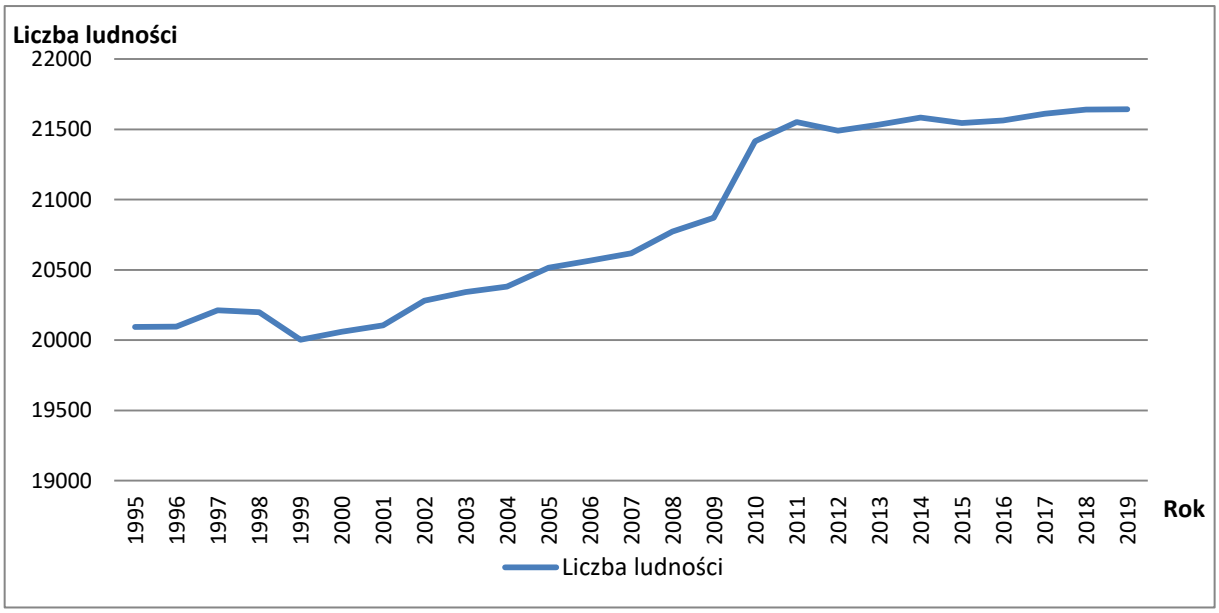
Sołectwo	Miejscowość	L. ludności	Sołectwo	Miejscowość	L. ludności
Będźmierowice	Będźmierowice	531	Malachin	Malachin	634
	Suma:	531		Suma:	634
Gotelp	Gotelp	178	Mokre	Leśnictwo Listewka	3

	Kamionka	117		Mokre	242
	Leśnictwo Juńcza	5		Równki	37
	Nowa Juńcza	44		Suma:	282
	Nowe Prusy	144	Mosna	Mosna	96
	Polana	1		Suma:	96
	Przyjaźnia	91	Odry	Leśnictwo Wojtal	5
	Pustki	136		Odry	407
	Stara Juńcza	69		Uroża	1
	Suma:	785		Wojtal	176
Gutowiec	Gutowiec	378		Suma:	589
	Kurkowo	82	Rytel	Błota	51
	Suma:	460		Duża Klonia	46
Klaskawa	Klaskawa	143		Duże Wędoły	6
	Struga	68		Karolewo	15
	Suma:	211		Konigort	21
Krzyż	Bielawy	47		Konigórtek	5
	Kłodnia	83		Olszyny	33
	Krzyż	258		Płecno	4
	Kwieki	72		Rytel	2136
	Nieżurawa	45		Rytel-Dworzec	111
	Sienica	72		Rytel-Nadleśnictwo	74
	Stodółki	67		Uboga	5
	Suma:	644		Zapora	113
Kurcze	Bagna	27		Leśnictwo Jeziórko	1
	Dąbki	96		Leśnictwo Olszyny	3
	Konewki	4		Leśnictwo Ostrowy	4
	Kurcze	87		Mała Klonia	20
	Ostrowite	59		Małe Wędoły	25
	Twarożnica	6		Młynki	53
	Ustronie	80		Modrzejewo	10
	Suma:	359		Suma:	2736
Lipki	Kęsza	122	Wieck	Klonowice	13
	Lipki Dolne	84		Wieck	80
	Lipki Górne	109		Zawada	58
	Wądoły	183		Suma:	151
	Złe Mięso	214	Zapędowo	Czerska Struga	1
	Suma:	712		Gartki	7
Łąg	Bukowa Góra	46		Lutom	99
	Łąg	1132		Nowy Młyn	14
	Szyszkowiec	69		Zapędowo	197
	Suma:	1247		Żukowo	47
Łąg-Kolonia	Budziska	6		Brda	42
	Łąg-Kolonia	400		Suma:	407
	Stare Prusy	78	Złotowo	Leśnictwo Czersk	8

	Szałamaje	57		Łukowo	102
	Suma:	541		Złotowo	807
Łubna	Koszary	73		Suma:	917
	Łubna	276			
	Suma:	349			

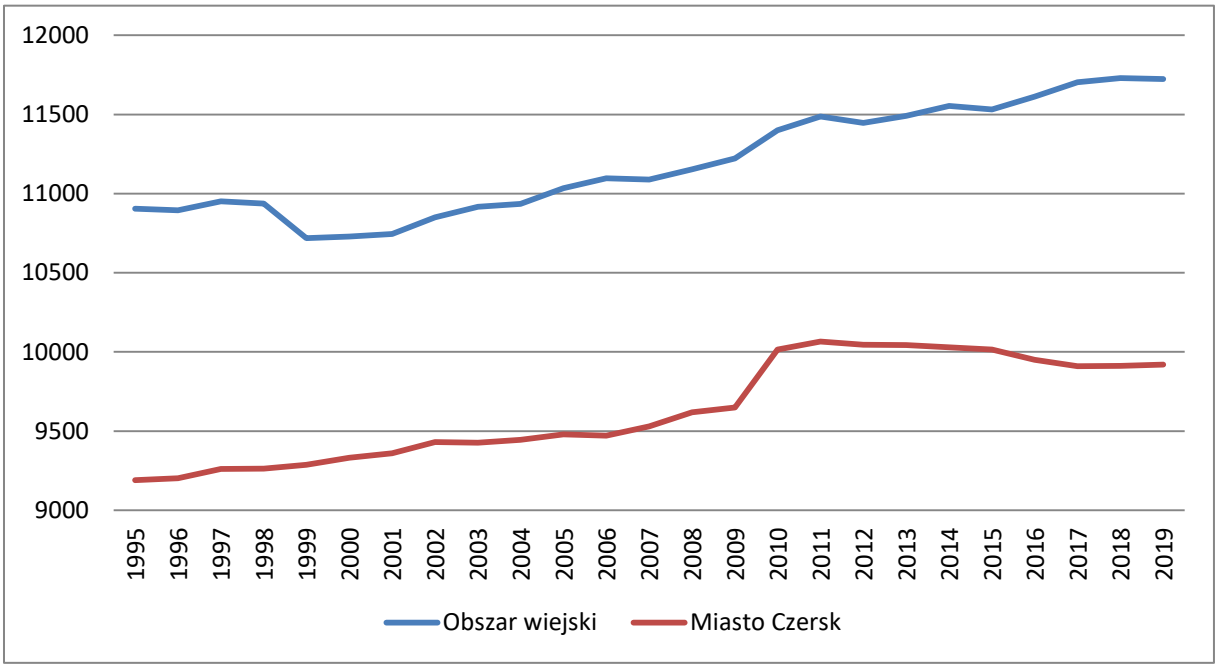
źródło: BDL GUS

Największe sołectwo – Rytel – zamieszkuje aż 23,5% ludności wiejskiej gminy. Zaś 2 najmniejsze sołectwa, w których liczba mieszkańców nie przekracza 200 osób (Wieck i Mosna) stanowią łącznie 2,1% ludności wiejskiej. Tylko 5 największych sołectw ma liczbę mieszkańców powyżej średniej, co wskazuje na duże zróżnicowanie. Dodatkowo największe miejscowości skoncentrowane są wzdłuż głównej trasy przebiegającej przez gminę – DK22, co umożliwia zdecydowanej większości mieszkańców dostęp do obiektów infrastruktury społecznej, może jednak utrudniać wyposażenie, zwłaszcza tych najmniejszych wsi, w infrastrukturę techniczną. Usługi koncentrują się głównie w mieście, a wielkość miasta wpływa na możliwość obsługi mieszkańców z obszarów wiejskich.

Ryc. 22. Zmiany liczby ludności w gminie Czersk w latach 1995-2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

W latach 1999 – 2010 liczba mieszkańców gminy Czersk dynamicznie rosła. W tym okresie zanotowano wzrost o 1 547 mieszkańców, czyli o ponad 7%. Od tego czasu, czyli w ciągu ostatnich 10 lat, liczba ludności utrzymywała się na stabilnym poziomie, notując minimalny wzrost poniżej 0,5%. Większość mieszkańców gminy stanowią mieszkańcy wsi, w 2019 r. stanowili oni ok. 54% wszystkich mieszkańców. Analizując zmiany liczby ludności w mieście i w obszarze wiejskim, można zauważyć, że w ostatnich 10 latach, na stabilną sytuację demograficzną w gminie jako całości wpływa stopniowy wzrost mieszkańców wsi, przy jednoczesnym spadku liczebności ludności miejskiej. W okresie 2010 – 2019 liczba mieszkańców miasta spadła o niecały 1%, natomiast liczebność wsi wzrosła o prawie 3%. To właśnie zmiany dotyczące miasta miały wpływ na wyhamowanie szybkiego wzrostu liczby ludności gminy po 2010 r.

Ryc. 23. Zmiany liczby ludności w obszarze wiejskim i miejskim gminy Czersk w latach 1995-2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

Tabela 13. Zmiany liczby ludności w mieście i gminie Czersk w latach 1995-2019

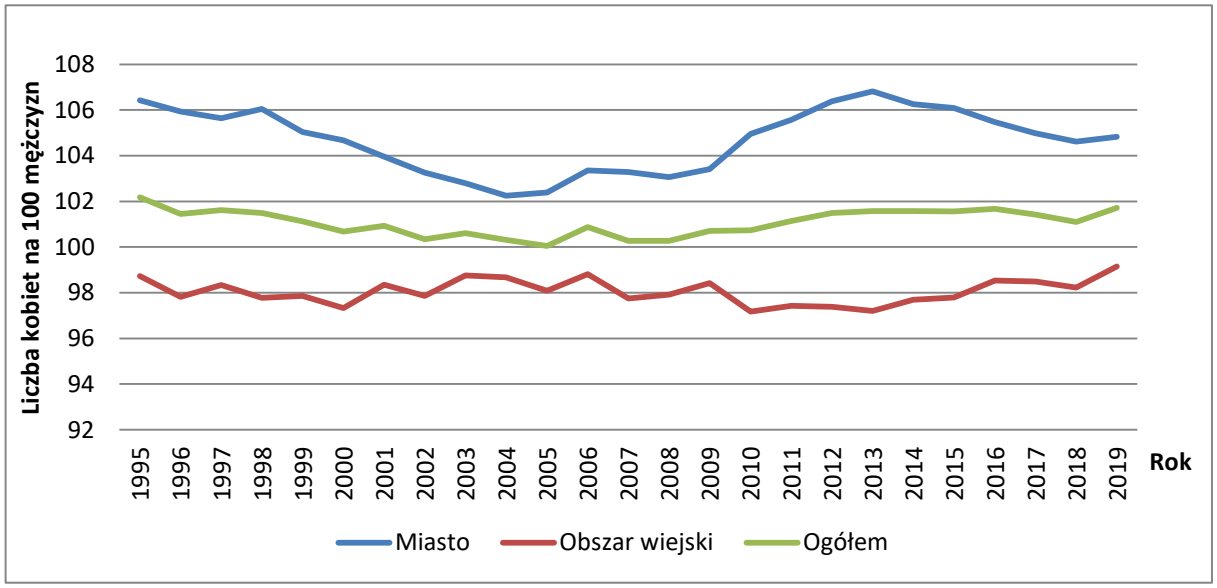
Rok	Liczba mieszkańców ogółem	Liczba mieszkańców Czerska	Liczba mieszkańców obszarów wiejskich
1995	20094	9190	10904
1996	20097	9203	10894
1997	20212	9260	10952
1998	20199	9262	10937
1999	20004	9286	10718
2000	20060	9331	10729
2001	20105	9360	10745
2002	20280	9431	10849
2003	20342	9426	10916
2004	20380	9445	10935
2005	20515	9480	11035
2006	20566	9470	11096
2007	20618	9530	11088
2008	20772	9619	11153
2009	20871	9648	11223
2010	21415	10014	11401
2011	21551	10065	11486
2012	21491	10045	11446
2013	21534	10043	11491
2014	21583	10030	11553

2015	21545	10014	11531
2016	21563	9951	11612
2017	21612	9909	11703
2018	21641	9912	11729
2019	21644	9920	11724

źródło: BDL GUS

11.4. Struktura ludności

W gminie Czersk występuje nieznaczna przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami. W roku 2019 (wg GUS) zanotowano 10 914 kobiet (50,4%) i 10 730 mężczyzn na terenie całej gminy. Współczynnik feminizacji, czyli liczby kobiet przypadającej na 100 mężczyzn, dla gminy wyniósł zatem 102. Na dodatnią wartość tego współczynnika, tzn. charakteryzującą się przewagą kobiet, ma wpływ głównie sytuacja w mieście Czersk, gdzie przewaga liczebności kobiet jest bardziej widoczna, a współczynnik feminizacji wyniósł 105. Jest to typowe zjawisko dla omawianego współczynnika. W ostatnich latach jednak również w obszarach wiejskich gminy występuję wzrost wartości tego wskaźnika, a kobiety stanowią tam już około połowy mieszkańców (współczynnik feminizacji dla obszarów wiejskich wynosi 99). Dodatkowo wspomniany wcześniej wzrost liczby ludności wiejskiej w stosunku do ludności miejskiej, będzie zwiększał wpływ mniejszych miejscowości na ogólną strukturę ludności gminy. Zmiany te mogą też świadczyć o zachodzącym procesie stopniowej urbanizacji tych miejscowości. W stosunku do innych obszarów powiatu, Czersk charakteryzuje się wartością współczynnika feminizacji bliskiej średniej (103).

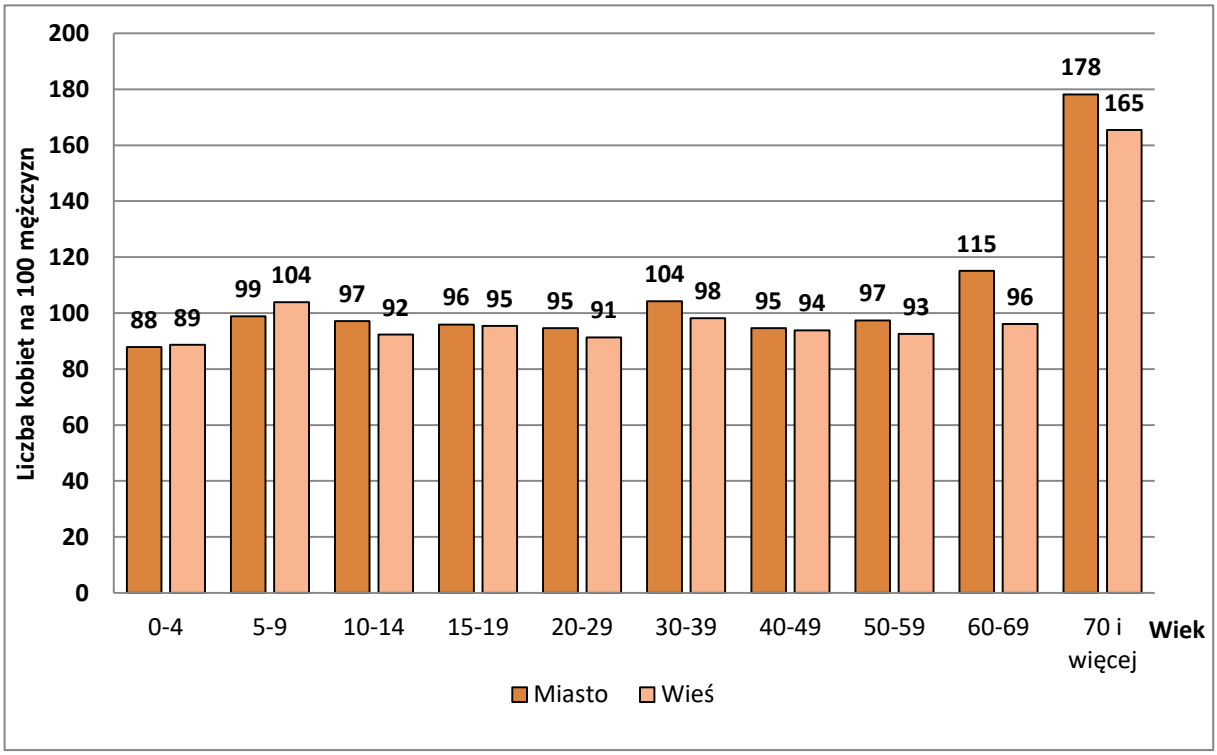
Ryc. 24. Zmiany wartości współczynnika feminizacji na obszarze gminy Czersk w latach 1995-2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

Wartości współczynnika feminizacji są jednak zróżnicowane dla poszczególnych grup wiekowych. Niemal we wszystkich grupach wiekowych współczynnik jest niższy od 100, co oznacza przewagę mężczyzn. Charakterystyczny jest duży wzrost współczynnika w najstarszych grupach wiekowych, co spowodowane jest większa umieralnością wśród mężczyzn i dłuższym życiem kobiet. Poza grupami wieku kwalifikowanymi jako wiek poprodukcyjny, na terenie gminy przewaga kobiet, czyli wartość wskaźnika feminizacji powyżej 100, wystąpiła jeszcze w dwóch grupach wiekowych: 5-9 lat – 102 oraz 35-39 lat – 104. Jednak należy również zwrócić uwagę, na rozbicie tych wartości pod względem obszaru miejskiego i wiejskiego gminy. Co charakterystyczne dla obszarów wiejskich, mimo że właśnie w najmłodszych grupach wiekowych 0-4 lata (89) i 5-9 lat (104) udział kobiet jest większy niż w miastach,

to w grupach starszych i w wieku produkcyjnym wyraźna jest pod tym kątem przewaga miasta. Wpływ ma na to charakter pracy na wsi, której fizyczny wymiar sprawia, że częściej to mężczyźni decydują się na pozostanie na wsi, przejmując gospodarstwo po rodzicach, a kobiety częściej poszukują pracy w większych miejscowościach.

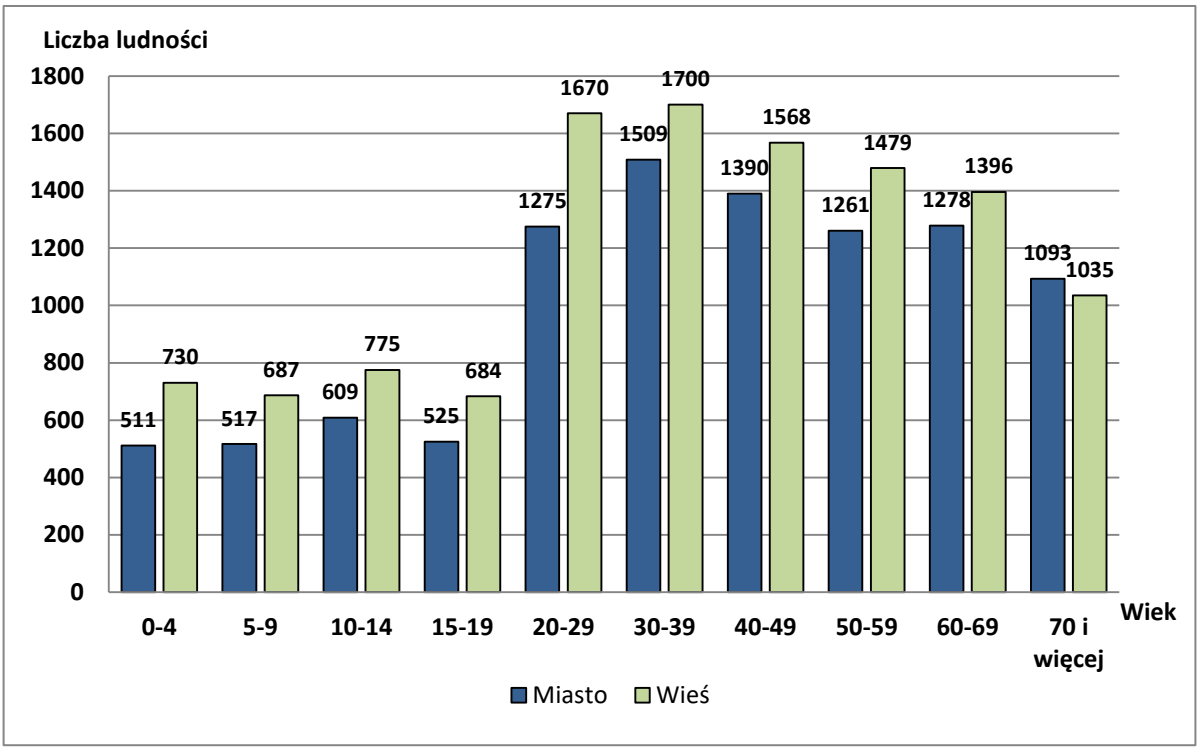
W mieście współczynnik feminizacji w większości przedziałów wiekowych ma wartość również niższą od 100. Dopiero w przedziale wiekowym 30-39 lat osiąga wartości wyższe niż 100. W przedziale wiekowym 0-4 lat współczynnik feminizacji jest najniższy i wynosi zaledwie 88, co może martwić, ponieważ wskazuje na to, że rodzi się mniej dziewczynek niż chłopców. Powyżej 65 roku życia znacznie wzrasta udział kobiet w ogólnej liczbie mieszkańców gminy. W ostatniej grupie wiekowej, która obejmuje osoby w wieku 70 lat i starsze, na 100 mężczyzn przypadają 172 kobiety. Wartość ta jest wyższa w mieście (178) niż w obszarach wiejskich (165).

Największe znaczenie dla rozwoju demograficznego gminy ma wartość współczynnika w przedziale wiekowym 20-29 lat. Ta grupa wiekowa koncentruje największą ilość zawieranych małżeństw oraz urodzeń. Dla obszarów wiejskich współczynnik feminizacji w tym przedziale wiekowym wynosi 91, natomiast dla miasta 95. Wartości poniżej 100 mogą wpływać na przyspieszenie starzenia się ludności oraz powodować migracje.

Ryc. 25. Współczynnik feminizacji wg grup wiekowych w gminie Czersk w 2019 r. (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

Dzieląc mieszkańców gminy pod kątem wieku i miejsca zamieszkania, prawie we wszystkich przedziałach wiekowych, liczniejsi są mieszkańcy obszarów wiejskich. Wyjątek stanowi tu tylko najstarsza grupa w wieku 70 lat i więcej, ponieważ nieznacznie więcej, bo 51% seniorów zamieszkuje miasto Czersk. Najliczniejszą grupę wiekową (14,8%) zarówno na obszarach wiejskich (14,5%), jak i w mieście (15,1%) stanowi ludność w wieku 30-39 lat. Najmniej liczne są grupy dzieci oraz osób starszych. Grupa wiekowa 0-9 lat stanowi 11,3% ogólnej liczby ludności, a osoby w wieku 70 lat i starsze 9,8%. Na terenie gminy Czersk zauważalny staje się, występujący już w większości gmin w Polsce, proces starzenia się społeczeństwa. Przejawia się on spadającą liczbą urodzeń oraz coraz większym udziałem osób w starszym wieku w strukturze ludności.

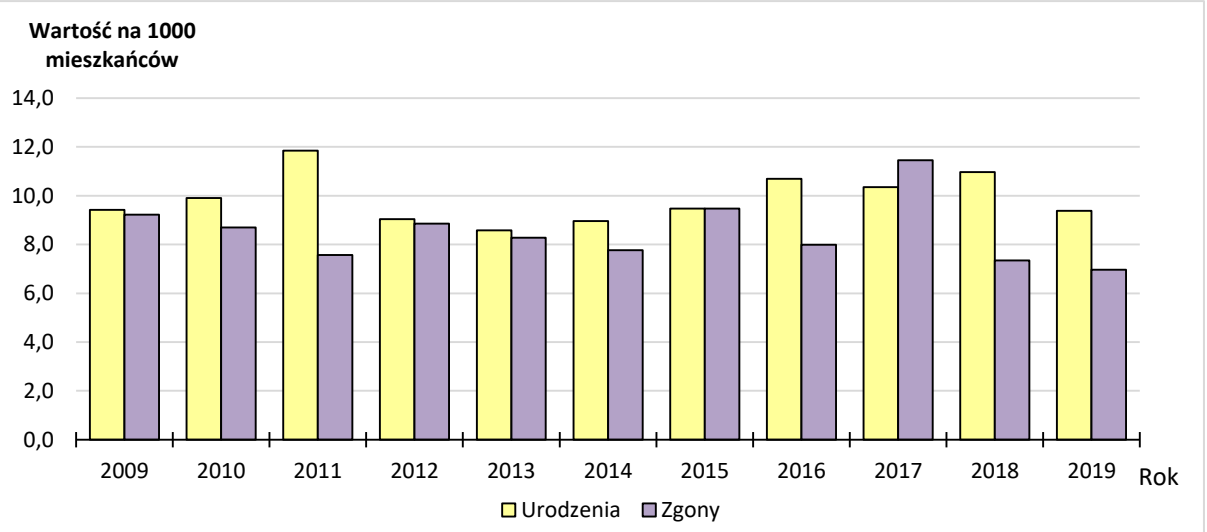

Ryc. 26. Liczba mieszkańców wg grup wiekowych w gminie Czersk w 2019 r. (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

Ruch naturalny ludności

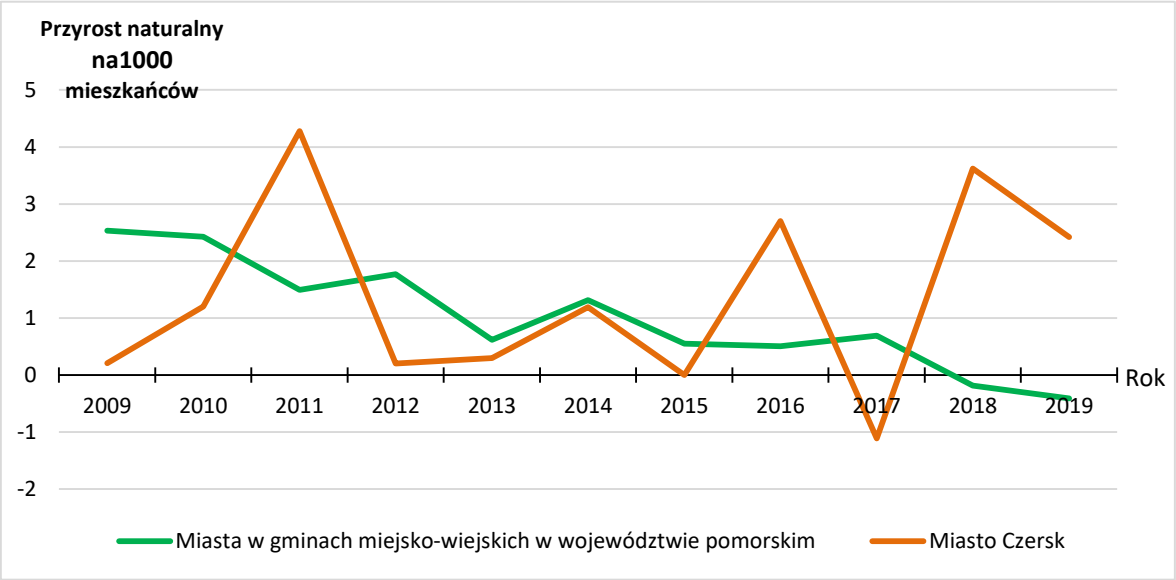
Największą liczbę urodzeń w latach 1999-2019 na terenie gminy Czersk odnotowano w latach 2008- i 2009. Wówczas urodziło się odpowiednio 286 i 285 dzieci (13,8/1000 mieszkańców). Najmniej urodzeń, 207 osób (9,6/1000 mieszkańców), zanotowano w roku 2014. W 2019 r. nastąpił duży 18% spadek liczby urodzeń w stosunku rok do roku, w tym roku urodziło się 224 dzieci. W całym omawianym 20-letnim okresie wskaźnik urodzeń był wyższy od wskaźnika zgonów, w związku z czym przyrost naturalny zawsze miał wartość dodatnią. Największy był on w 2011 r. i wynosił 119 osób, najmniejszy natomiast w roku 2012 (4 osoby). Wpływ na to miał na to nie tylko niski poziom urodzeń ale najwyższa w tym okresie liczba zgonów (2012 r. – 216).

Na terenie miasta Czersk, mimo że trend w ostatnich 10 latach był wzrostowy, to w ostatnim roku (2019) nastąpił 15% spadek liczby urodzeń, został on jednak częściowo zniwelowany przez utrzymujący się od kilku lat spadek liczby zgonów, dzięki czemu wartość przyrostu naturalnego została utrzymana na dodatnim poziomie, była jednak o 33% mniejsza niż w 2018 r., jednak wyraźnie wyższa (o 76%) niż średnia z dziesięciolecia, gdzie zdarzało się, że liczba urodzeń zrównywała się z liczbą zgonów (np. w 2015 r.).

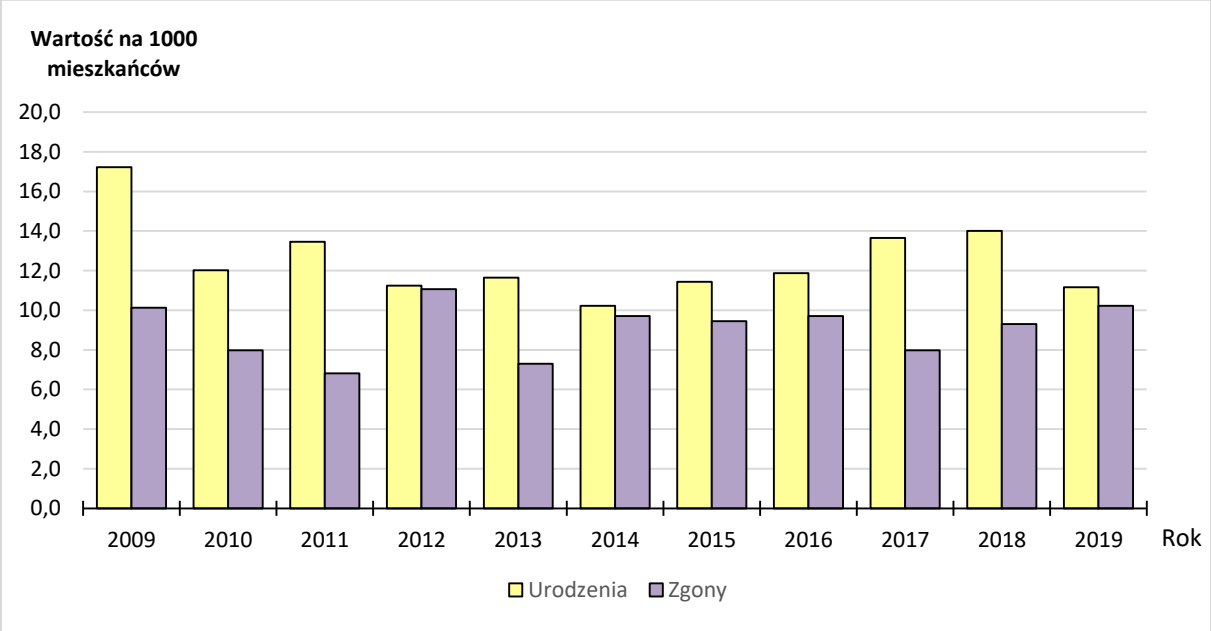
Ryc. 27. Urodzenia i zgony w mieście Czersk w latach 2009-2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

Przeliczając wartości przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców, można zestawić je z danymi z innych, podobnych jednostek. Biorąc pod uwagę wartość średnią przyrostu naturalnego na 1000 mieszkańców miast we wszystkich w gminach miejsko-wiejskich w województwie pomorskim można zauważyć, że mimo spadku w ostatnim roku, Czersk wypada pozytywnie. Wartości w mieście Czersk, co oczywiste, charakteryzują się większymi wahaniami, jednak dominują wartości dodatnie, podczas gdy w pozostałych miastach województwa wskaźnik zaczyna przyjmować wartości ujemne.

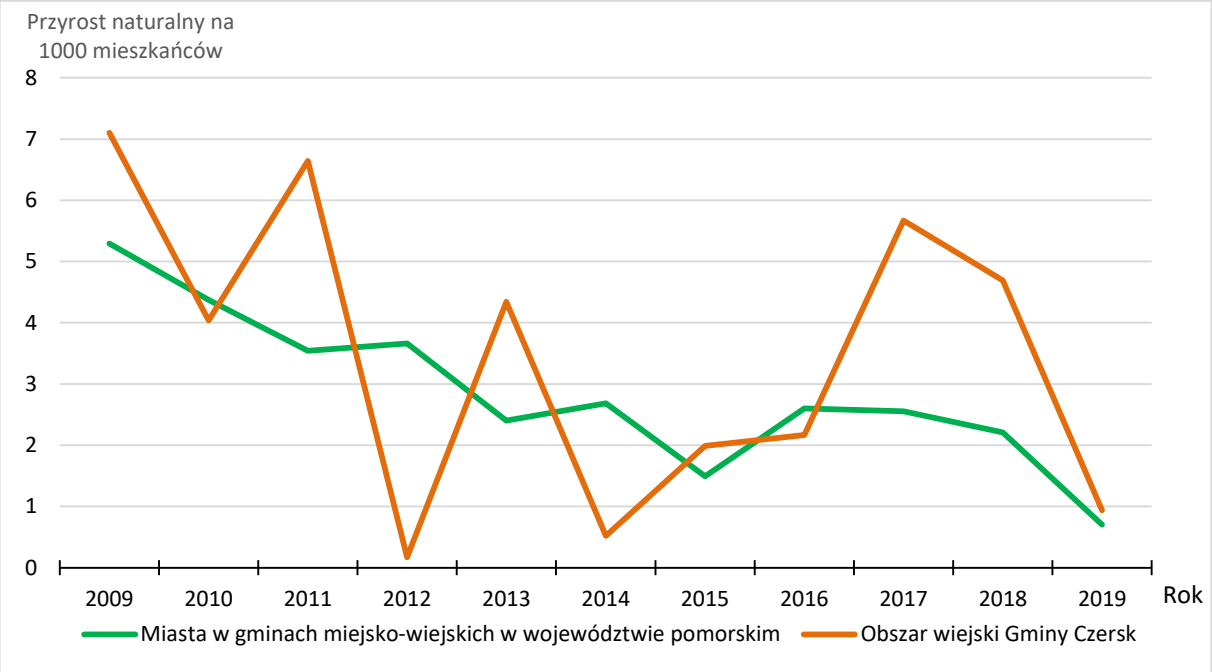
Ryc. 28. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w miastach w gminach miejsko-wiejskich województwa pomorskiego i w mieście Czersk (opracowanie własne według danych GUS)

Nieco inaczej przedstawia się sytuacja na obszarach wiejskich. Mimo, że nadal w tej części gminy rodzi się zdecydowanie więcej dzieci niż w mieście, to spadek ilości narodzin w 2019 r. był tam jeszcze większy (o 20%). Dodatkowo w przeciwieństwie do miasta, zwiększyła się tam też liczba zgonów (o 10%). O ile spadek liczby urodzeń, mimo że wyraźny, był poprzedzony kilkuletnim, regularnym wzrostem, to wzrost liczby zgonów utrzymał się kolejny rok z rzędu. Wpłynęło to na 5-krotnie mniejszą wartość przyrostu naturalnego niż w roku 2018.

Ryc. 29. Urodzenia i zgony na obszarach wiejskich gminy Czersk w latach 2009-2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

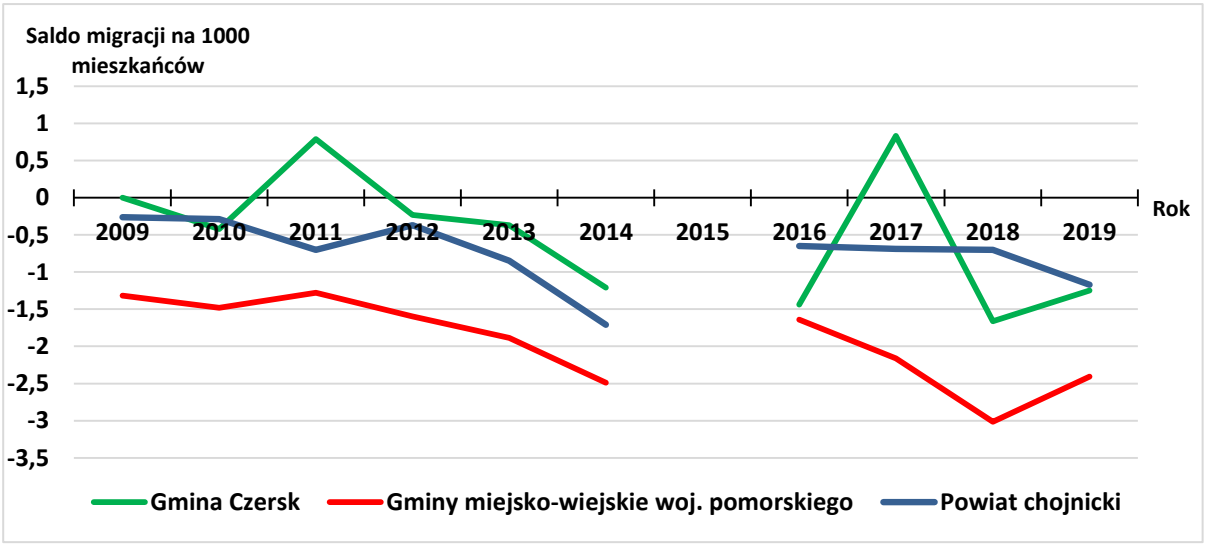
Porównując sytuację w obszarze wiejskim gminy Czersk do innych obszarów wiejskich gmin miejsko-wiejskich województwa pomorskiego, można zauważyć, że mimo iż sytuacja w gminie Czersk jest nadal minimalnie lepsza to po wzroście w latach 2017 i 2018, w ujęciu długofalowym utrzymuje się tendencja spadkowa.

Ryc. 30. Przyrost naturalny na obszarach wiejskich województwa pomorskiego i gminy Czersk latach 2009 – 2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

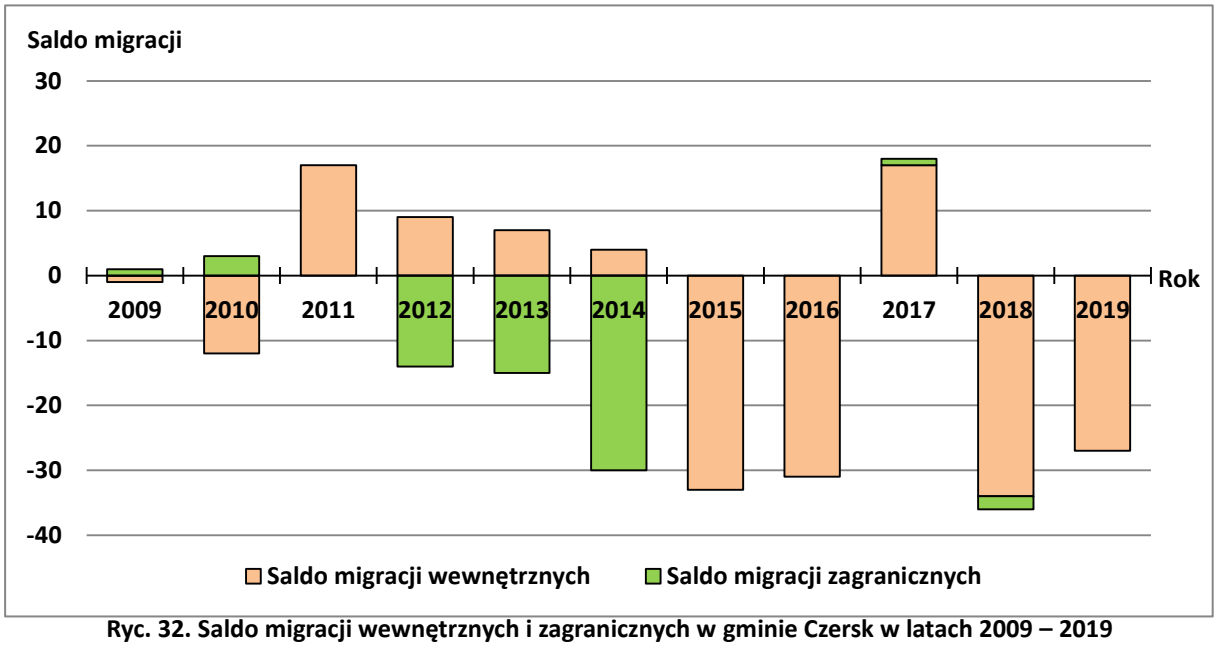
Ruch wędrówkowy

Gmina Czersk charakteryzuje się w ostatnich latach niekorzystnym przebiegiem procesów migracyjnych. Liczba ludności napływającej do gminy jest mniejsza od liczby osób opuszczających gminę. Między 2009 a 2019 r. tylko dwa razy w 2011 i 2017 r. saldo migracji przyjęło wartości dodatnie (dane za rok 2015 nie zostały opublikowane przez GUS). Mimo, że długoterminowa średnia salda migracji jest ujemna, to biorąc pod uwagę wartości salda migracji na 1000 mieszkańców, gmina Czersk wypada dobrze na tle innych gmin miejsko-wiejskich województwa pomorskiego i średniej powiatowej.

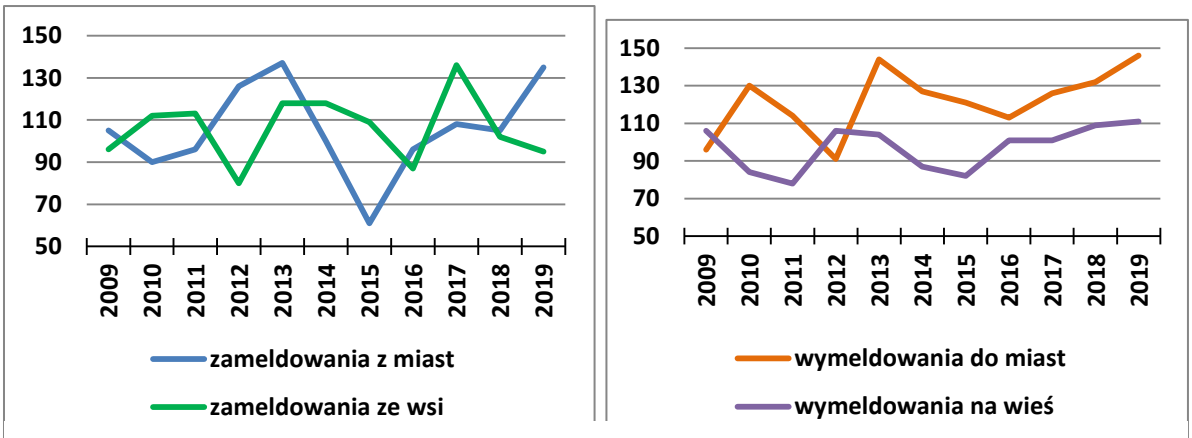
Ryc. 31. Saldo migracji na 1000 osób w gminie Czersk, powiecie chojnickim oraz gminach miejsko-wiejskich województwa pomorskiego w latach 2009 – 2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

W ruchu migracyjnym w gminie główną rolę odgrywają migrację wewnętrzne. Od kilku lat ilość wymeldowań rośnie zdecydowanie szybciej niż ilość zameldowań. Marginalne znaczenie mają obecnie migracje zagraniczne, jednak ich wpływ był bardzo zauważalny w latach 2012 – 2014.

Ryc. 32. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w gminie Czersk w latach 2009 – 2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

nowych mieszkańców przeprowadziło się z miast, jednak uśredniając okres ostatnich 10 lat, można powiedzieć, że ludność napływała na teren gminy zarówno z miast, jak i z wsi w podobnym stopniu. Inaczej prezentuje się sprawa w przypadku odpływu ludności. Zdecydowanie od lat, dominuje tutaj kierunek miejski. Prawdopodobnie jest to powiązane z odpływem osób młodych do większych miast w celach edukacyjnych i zawodowych.

Ryc. 33. Kierunki migracji wewnętrznych w gminie Czersk w latach 2009 – 2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

Wykształcenie

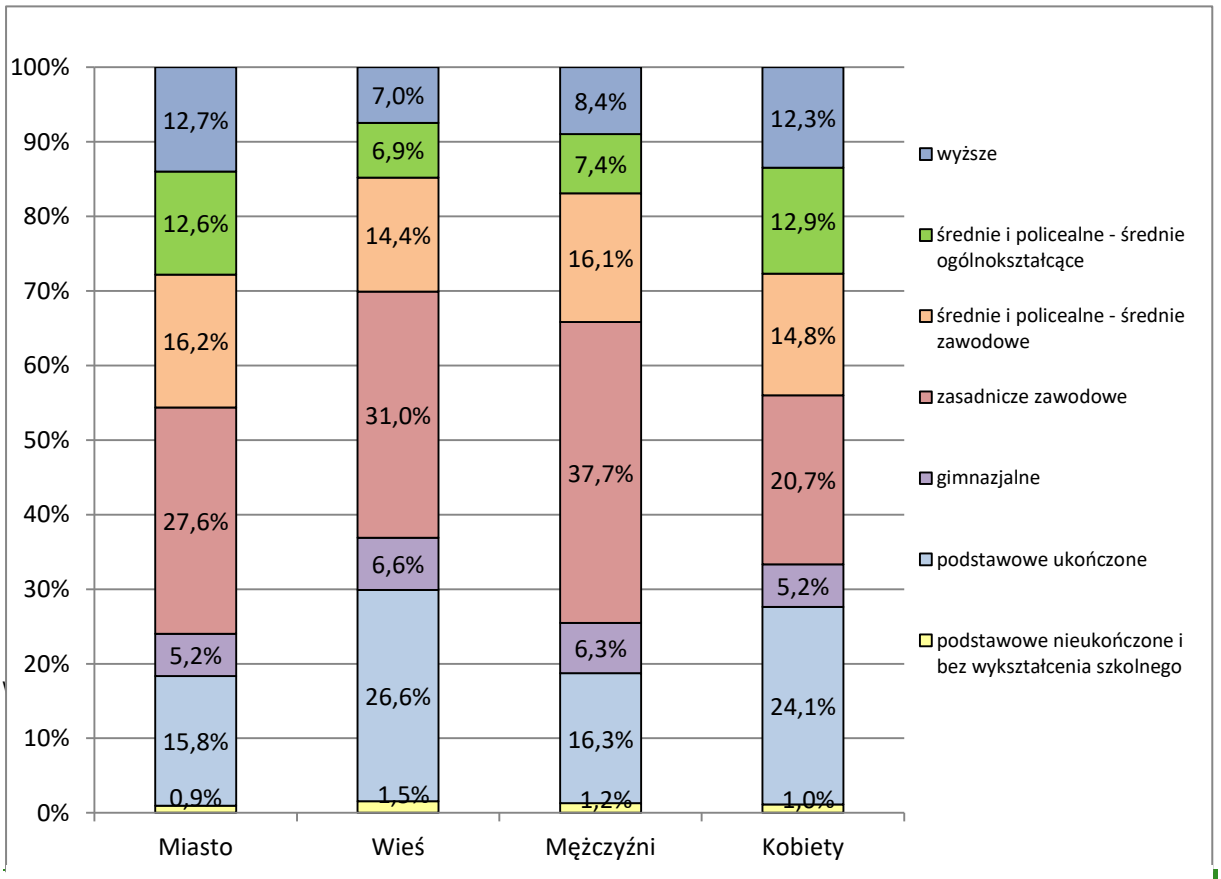
Liczba uczniów przypadających na jeden oddział w szkołach podstawowych w ostatnich latach utrzymywała się na poziomie ok. 18-19 uczniów na jeden oddział, jednak w 2019 r. spadła do 16 uczniów, co jest liczbą niższą niż średnia dla gmin miejsko-wiejskich w województwie pomorskim (16,6) oraz w średnia dla powiatu chojnickiego (17). W ubiegłych latach wartość ta utrzymywała się na podobnym poziomie co średnia powiatowa i zdecydowanie wyższym niż średnia dla podobnych gmin w województwie. Ponieważ we wszystkich omawianych jednostkach liczba oddziałów w szkołach podstawowych rosła w podobnym tempie, wskazuje to, że na obniżenie poziomu tego wskaźnika miał

wpływ w większym stopniu spadek liczby uczniów.

Dane na temat poziomu wykształcenia ludności publikowane są na podstawie informacji uzyskanych w ramach Narodowych Spisów Powszechnych, a najniższą jednostką terytorialną dla jakiej są prowadzone są powiaty. Według danych Narodowego Spisu Powszechnego 2011, na terenie powiatu chojnickiego najwięcej, bo aż ok. 29% osób powyżej 13 roku życia posiadało wykształcenie zasadnicze zawodowe. Niewiele mniej bo ok. 25,7% mieszkańców powiatu chojnickiego miało wykształcenie średnie ogólnokształcące (15,5%) lub średnie zawodowe (10,2%). Około 10,4% mieszkańców powiatu uzyskała wykształcenie wyższe. Sporo było jednak które zakończyły edukacje jedynie na wykształceniu podstawowym – 20,3%. Najmniej zanotowano obywateli bez jakiegokolwiek wykształcenia – ok. 1,1%. Porównując pod tym względem powiat chojnicki z powiatami sąsiednimi, był on trzecim po powiatach starogardzkim (11,1%) i kościerskim (10,6%) powiatem z najwyższą liczbą osób o wykształceniu wyższym. Powiaty te dominowały także pod kątem osób z wykształceniem średnim. Powiat chojnicki był natomiast powiatem o najniższym udziale osób z wykształceniem podstawowym oraz bez wykształcenia.

Wyraźnie zauważalne są różnice w strukturze wykształcenia powiatu pod kątem miejsca zamieszkania oraz płci. Widoczna była przewaga kobiet wśród osób z wykształceniem wyższym (12,3%) i średnim (27,8%) – zwłaszcza ogólnokształcącym (12,9%). Mężczyźni zdecydowanie dominowali natomiast wśród osób o wykształceniu zawodowym zarówno zasadniczym (37,3%), jak i średnim (16,1%). Prawie co czwarta kobieta posiadała jedynie wykształcenie podstawowe (24,1%). Pod względem miejsca zamieszkania, w powiecie chojnickim widoczne było zróżnicowanie wykształcenia mieszkańców miast i obszarów wiejskich. W miastach zdecydowanie większy był odsetek osób z wykształceniem wyższym (12,7%) niż na wsi (7%). Więcej osób posiadało też wykształcenie średnie (31,2% – miasta, 22,7% – wsie). Prawie jedna trzecia mieszkańców obszarów wiejskich posiadała wykształcenie zasadnicze zawodowe (31%), ale jednocześnie aż jedna czwarta zakończyła edukację jedynie na szkole podstawowej (26,6%)

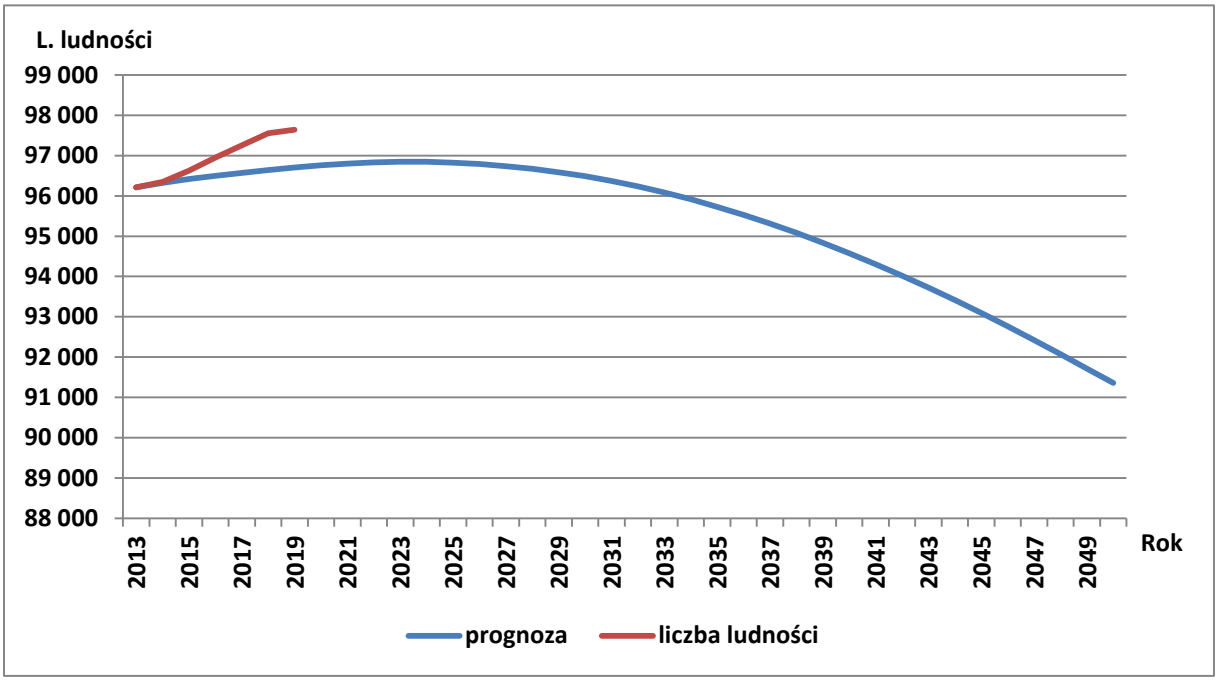
W związku z czasem, który upłynął od NSP 2011 oraz m.in. reformą systemu oświaty z 2017 r., która zlikwidowała instytucję gimnazjum, w strukturze wykształcenia powiatu mogły zajść znaczące zmiany, a ich efekty będą możliwe do zaobserwowania po opracowaniu wyników kolejnego NSP przeprowadzanego w 2021 r.

Ryc. 34. Struktura wykształcenia ludności w powiecie chojnickim (opracowano na podstawie danych NSP 2011)

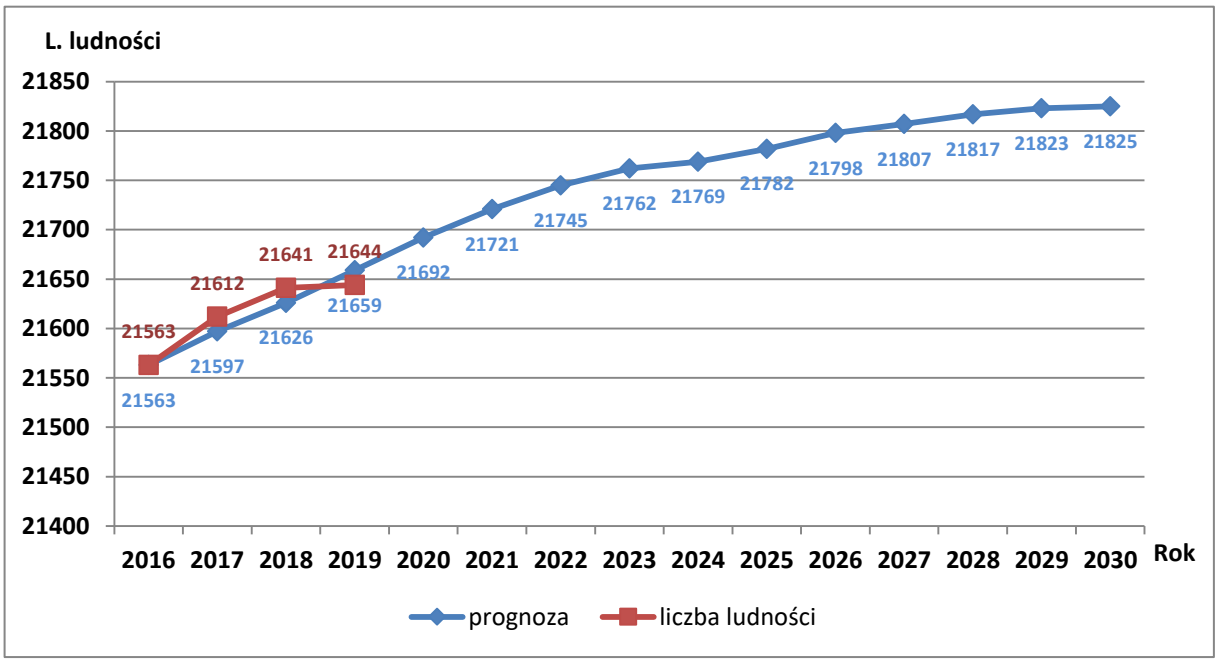
Prognoza demograficzna dla gminy

Opracowana przez GUS w 2014 r. „Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014 – 2050" przewidywała dla powiatu chojnickiego spadek liczby ludności o 0,2% do roku 2030 i 5,5% do roku 2050 (w stosunku do roku 2019). Spadek ten miał być poprzedzony początkowym wzrostem, a po roku 2024 zacząć nabierać na sile. Jednak analizując aktualne dane, w ostatnich latach wzrost był większy niż zakładano. Prognoza przewidziała, że liczba ludności w powiecie chojnickim zwiększy się między 2013 a 2019 rokiem o 0,5%, wiemy jednak, że wzrost ten wyniósł 1,5%, był więc znacznie wyższy niż zakładano. Może to sprawić, że rzeczywista liczba ludności w powiecie w kolejnych 30 latach będzie również wyższa niż prognozowano.

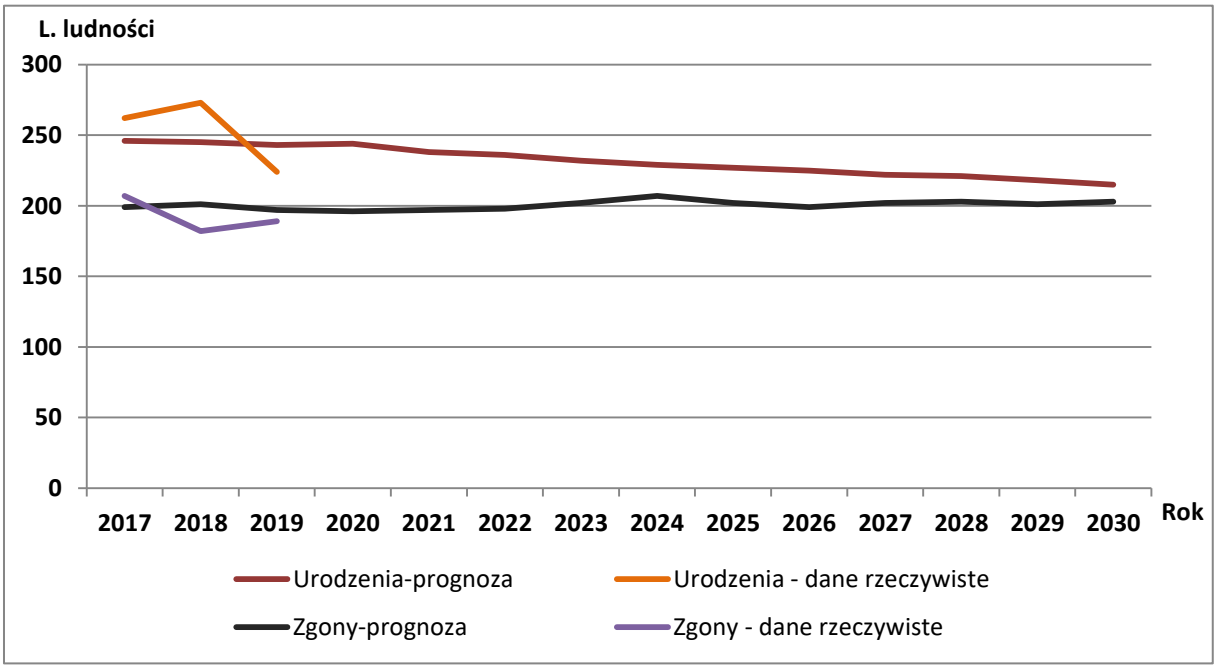
Ryc. 35. Prognoza ludności dla powiatu chojnickiego do roku 2050 (opracowano na podstawie danych GUS)

W 2016 r. GUS zaprezentował Prognozę ludności dla gmin na lata 2017 – 2030, która została opracowana w oparciu o długoterminowe założenia Prognozy ludności Polski na lata 2014 – 2050 oraz wspomnianej wcześniej Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu na lata 2014 – 2050. Prognoza ta zakłada wzrost liczby ludności gminy o 0,77% do 2030 r. w stosunku do liczby ludności prognozowanej na rok 2019. Porównując prognozę na lata 2016 – 2019 z danymi rzeczywistymi, można zauważyć, że prognoza nie odbiega w dużym stopniu od rzeczywistości, a różnice mieszczą się w granicy 0,1%.

Ryc. 36. Prognoza ludności dla gminy Czersk do roku 2030 (opracowano na podstawie danych GUS)

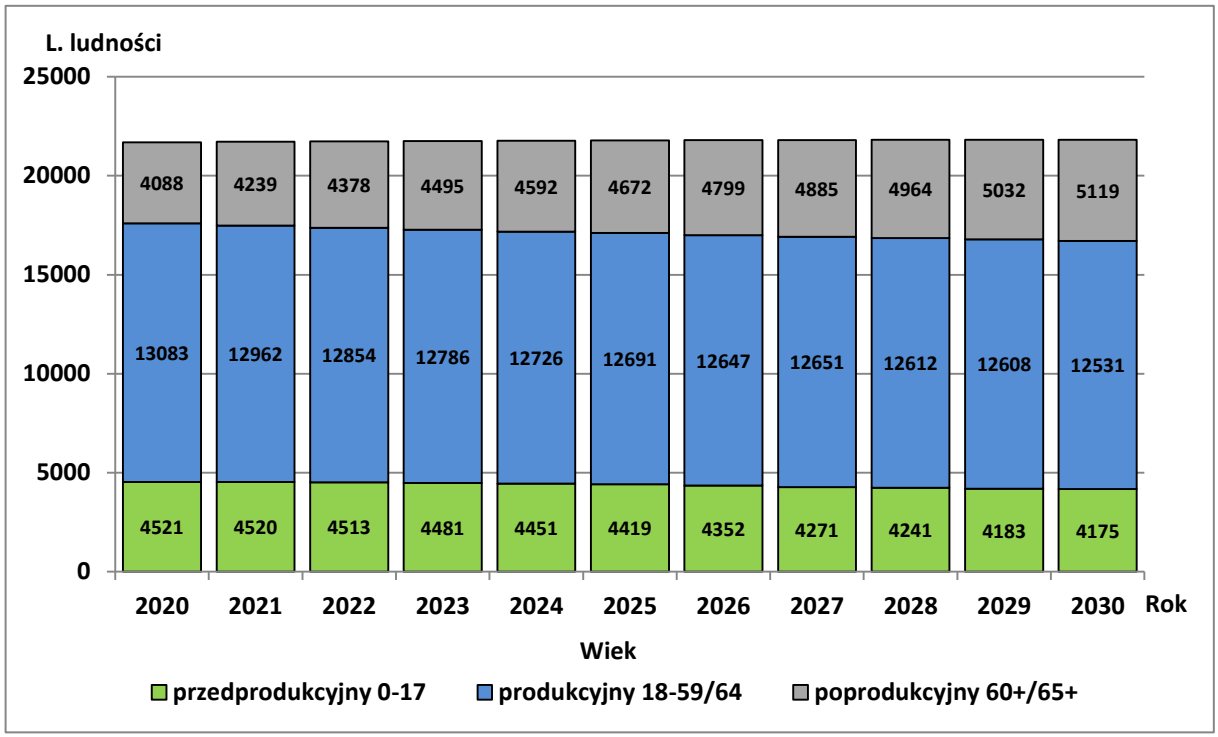
Wpływ na wyhamowanie tempa wzrostu liczby ludności ma mieć regularny spadek liczby urodzeń i zwiększająca się liczba zgonów, wynikająca ze zwiększającego się udziału osób starszych w ogóle ludności, a także utrzymujący się ujemny poziom salda migracji wewnętrznych, jak i zagranicznych. Biorąc pod uwagę najnowsze dane można zauważyć jednak, że mimo iż sumaryczna prognoza zmiany liczby ludności w gminie nie odbiega w dużym stopniu od rzeczywistości, to jednak czynniki ruchu naturalnego, które mają na nią wpływ, kształtują się inaczej niż zakładano. W 2019 r. liczba urodzeń była o 8% niższa niż zakładano, ale jednocześnie mniejsza o 4% była także liczba zgonów.

Ryc. 37. Prognoza ruchu naturalnego dla gminy Czersk do roku 2030 (opracowano na podstawie danych GUS)

Zmieniać będzie się również struktura ludności. Prognozowane jest dalsze pogłębianie się procesu starzenia społeczeństwa w gminie. W stosunku do roku 2019, w roku 2030 prognozowany jest spadek liczby mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym o ok. 8%, liczby osób w wieku produkcyjnym o 5%, natomiast liczba najstarszych mieszkańców w wieku poprodukcyjnym wzrosnąć ma o ok. 29%. Najstarsza z ekonomicznych grup wieku stanowić będzie wtedy 23,5% ogółu mieszkańców gminy, dla porównania w 2019 r. było to 18,4%.

W ostatnich kilku latach wystąpił jednak szereg czynników, które w znaczący sposób mogą odbić się na liczbie mieszkańców gminy. Bardzo duży i trudny do przewidzenia wpływ może mieć pandemia COVID-19. Od jej początku w marcu 2020 r. widoczne jest oddziaływanie na praktycznie wszystkie aspekty życia społecznego i ekonomicznego, a w szczególności na służbę zdrowia, dużą część rynku pracy czy edukację. Niepewna sytuacja może wpływać także na decyzje podejmowane przez mieszkańców, np. związane z zakładaniem rodziny. Tak silny, niespodziewany czynnik może sprawić, że prognozy oparte na danych historycznych, mogą nie mieć odzwierciedlenia w rzeczywistości.

Ryc. 38. Prognoza struktury ekonomicznych grup wieku w gminie Czersk do roku 2030 (opracowano na podstawie danych GUS)

11.5. Możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej, a także infrastruktury społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy

W celu określenia możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnych i infrastruktury technicznej oraz społecznej, służących realizacji zadań własnych gminy, dokonano analizy wydatków budżetowych gminy na ww. cele w okresie 2015 – 2020. W tym okresie wydatki łączne na budowę nowych dróg, sieci wodno-kanalizacyjnych i urządzenie przestrzeni publicznych wydano gminie średnio 2-3 mln zł. Kwoty te wahają się znacznie w zależności od przyznawanych dotacji na poszczególne inwestycje.

Na podstawie danych literaturowych i statystycznych można założyć, że uzbrojenie w sieci wodociągowe i kanalizacyjne oraz budowa odcinka dróg na terenie gminy wiejskiej, w zależności od jakości nawierzchni i klasy drogi, wiąże się z kosztem od około 100 tys. zł/ha powierzchni typowego miejscowego planu (zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, drogi w klasie dojazdowej). Sumaryczna powierzchnia terenów rozwojowych wyznaczonych w studium wynosi ok. 456 ha, z czego znaczna większość nie posiada żadnego zainwestowania. W związku z tym potrzeby inwestycyjne gminy

wynikające z konieczności realizacji zadań własnych, związane z lokalizacją nowej zabudowy będą wynosić od około 45 mln złotych w okresie do 2050 r., co daje 1,5 mln złotych roczne.
Zakładając możliwości finansowania przez gminę wykonania sieci komunikacyjnej i infrastruktury technicznej oraz społeczne na poziomie obecnych wydatków budżetu gminy w granicach 2 mln złotych, uzbrojenie wszystkich terenów rozwojowych gminy, łącznie z obszarami niezainwestowanymi, objętymi obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, ma szansę być wykonane w ciągu następnych 15-20 lat. Zaprojektowany w studium rozwój terenów inwestycyjnych nie przekracza zatem możliwości finansowych gminy, ale proces ten rozłożony będzie co najmniej na kilkanaście lat i musi być sterowany realizacją rzeczywistych potrzeb inwestycyjnych.

11.6. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

Maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę w gminie, wyrażone w powierzchni użytkowej nowo projektowanej zabudowy, określa prognozowaną największą ilość powierzchni, jaka będzie potrzebna do zrealizowania potrzeb mieszkaniowych i gospodarczych mieszkańców gminy w perspektywie wieloletniej. Maksymalne zapotrzebowanie na zabudowę ma za zadanie określić i uzasadnić powierzchnię gruntów projektowanych do przeznaczenia na cele mieszkaniowe i inne, w grupie zawartej w studium jako potencjalne tereny rozwojowe (zabudowa mieszkaniowa, usługowa, produkcyjna). W celu określenia ilości niezbędnych terenów rozwojowych w gminie wykonuje się wieloletnią symulację, która sięga 2050 r.
Celem opisanych poniżej symulacji było określenie ram przestrzennych obszarów rozwojowych w poszczególnych jednostkach osadniczych w gminie. Ramy te mają doprowadzić w pierwszej kolejności do konsumpcji gruntów na terenach zwartej zabudowy oraz na terenach aktualnie objętych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. W efekcie ruch budowlany powinien zostać skierowany na tereny przewidziane do zainwestowania w wyniku dotychczasowych działań planistycznych. Polityka przestrzenna gminy, w myśl zapisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, powinna umożliwić wyznaczanie nowych terenów rozwojowych dopiero w przypadku, gdy wyczerpią się możliwości lokowania nowej zabudowy na terenach, na których dotychczas obowiązują miejscowe plany oraz na terenach, gdzie można lokalizować zabudowę na podstawie decyzji o warunkach zabudowy.
Zamieszczona poniżej analiza została wykonana w sposób etapowy dla trzydziestoletniego okresu programowania, tj. do 2050 r. W pierwszej kolejności określono prognozę demograficzną, która polegała na przybliżeniu, na bazie zmian liczby ludności w latach 1995 – 2020, prognozowanej liczby ludności w 2050 r. W okresie 1995 – 2020 występuje nieznaczny wzrost liczby ludności gminy, który dotyczy głównie części miejskiej. Oznacza to, że w przeciwieństwie do innych gmin regionu południowego Pomorza, gmina w zasadnie nie wyludniała się. Obserwując ruch budowlany w postaci wykresu liczby wydanych pozwoleń na budowę, widać wyraźnie, że wyhamowanie spadku liczby ludności wiąże się ze wzrostem liczby wydawanych decyzji o warunkach zabudowy lub pozwoleń na budowę. Innym słowem, procesy gospodarcze, związane z rozwojem społeczno-gospodarczym po wejściu do Unii Europejskiej, wpłynęły jako czynnik łagodzący na wielkość odpływu ludności z terenu miasta i gminy.
Estymacja logarytmiczna trendu z lat 1995 – 2020 pozwala wyprowadzić prognozę liczby ludności do 2030 r., która wyniesie 21 825 osoby. Estymacja taka jest pozbawiona wpływu czynników naturalnych, takich jak efekt starzenia się społeczeństwa, spadku liczby urodzeń czy wahań demograficznych wynikających z przechodzących wyżów i niżów demograficznych. Nie uwzględnia również presji migracyjnej wynikającej z bliskości innych ośrodków miejskich oraz zmian trendów urodzeń dzieci na skutek różnych programów społecznych. Pomimo ogólnopolskich tendencji zmniejszania się liczby ludności, wskaźniki zaludnienia gminy Czersk ostatnich lat pozwalają na umiarkowany optymizm w zakresie prognozowanej na 2050 r. liczby ludności. To pozwala ostrożnie przyjąć, że za 50 lat poziom ludności będzie utrzymywał się na podobnym poziomie co obecnie.
Drugim parametrem ukazującym dynamikę rozwoju powierzchni użytkowej zabudowy jest wzrost powierzchni użytkowej w budynkach na 1 osobę. W analizowanym okresie 2002 – 2020 r. przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania w gminie znacząco wzrosła. Dane pokazują, że za sprawą stopniowego zaspokajania własnych potrzeb mieszkaniowych ludności rocznie przybywa w gminie

nawet około 200 mieszkań. Aktualna powierzchnia użytkowa na 1 mieszkańca wynosi 23 m^2, ale trendy na rynku nieruchomości pokazują stopniowy wzrost powierzchni mieszkań. Założono, że istnieje progowa wartość powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca, która oscyluje wokół wartości 40 m^2 (wliczając w to powierzchnię mieszkaniową, usługową i produkcyjną w budynkach). Zastosowany do estymacji trend w przybliżeniu liniowym stopniuje gradient wzrostu powierzchni użytkowej na terenie gminy do poziomu 40 m^2 powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca w 2050 r. (z obecnych 23 m^2 powierzchni użytkowej na 1 mieszkańca). Zasoby mieszkaniowe w gminie i mieście są silnie obciążone dużym udziałem zabudowy jednorodzinnej, w której niewielka liczba ludności ma do dyspozycji stosunkowo dużą powierzchnię użytkową. Wiąże się to z dominującym w gminie budownictwem mieszkaniowym jednorodzinnym.

Na bazie wyżej wymienionych wskaźników dokonano symulacji, w wyniku której uzyskano zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową dla każdego z obrębów geodezyjnych do 2050 r.

Rozdzielenia prognozowanego maksymalnego zapotrzebowania na powierzchnię użytkową budynków na funkcje zabudowy dokonano na podstawie analizy powierzchni terenów w grupach poszczególnych funkcji: mieszkaniowych i usługowo-produkcyjnych, przewidzianych do zainwestowania we wszystkich obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego obowiązujących w gminie oraz na podstawie konturów klasyfikacyjnych Ewidencji gruntów i budynków. Wskaźniki pogrupowano w tereny funkcjonalne mieszkaniowe i usługowo-produkcyjne. Analiza wykazała, że stosunek powierzchni terenów mieszkaniowych do powierzchni terenów usługowych i produkcyjnych wynosi około 6/1. Ze względu na rolniczo-osadniczy charakter gminy i osadniczo-produkcyjny charakter miasta szacuje się, że stosunek ten utrzyma się w dłuższej perspektywie, ale ze znacznymi lokalnymi uwarunkowaniami.

Z analizy wyłączono miejscowości, które z uwagi na położenie, uwarunkowania środowiskowe, komunikacyjne, infrastrukturalne i demograficzne nie kwalifikują się jako miejscowości rozwojowe. Z tej korekty uzyskano 616 000 m^2 rezerwy prognozowanej powierzchni użytkowej, co w przeliczeniu rocznym odpowiada około 160 domom o powierzchni 120 m^2. Na tym etapie dokonano również korekty uzyskanego wyniku w górę o 30% z uwagi na niepewność. Ostatecznie można stwierdzić, że zapotrzebowanie na powierzchnię rozwojową w gminie wynosi 853 ha.

Symulacja nie uwzględnia potrzeby wymiany substancji mieszkaniowej na skutek zużycia technicznego. Wiele budynków na terenie miasta i gminy zbliża się do wieku około 100 lat i może niedługo wymagać przebudowy lub rozbiórki ze względu na stan techniczny, co również wpływa na zaspokajanie potrzeb mieszkaniowych.

Do dalszych analiz wyłączono miejscowości nierozwojowe – posiadające rozproszoną zabudowę i liczbę ludności niewystarczającą do zapewnienia autonomicznego rozwoju. Ostatecznie jako główne ośrodki osadnicze posiadające zwartą strukturę funkcjonalno-przestrzenną wyznaczono miasto Czersk oraz wsie Rytel i Łąg. Przez cały okres symulacji utrzymywany jest stały stosunek liczby ludności na 1 mieszkanie (3,46 osoby na 1 budynek mieszkalny) oraz kontrolowana jest powierzchnia zabudowy użytkowej w ramach 1 budynku (średnio do 101,5 m^2 na budynek do 2050 r.).

Wyniki prognozowanego maksymalnego zapotrzebowania na powierzchnię użytkową wskazują wysoką korelację z liczbą ludności w poszczególnych miejscowościach. Najsilniejsze zapotrzebowanie wystąpi w miejscowościach Czersk, Rytel i Łąg. Poza potencjałem ludnościowym miejscowości te charakteryzują się też tym, że w okolicy wyczerpują się możliwości lokalizowania zabudowy w oparciu o miejscowe plany. Uzyskiwanie decyzji o warunkach zabudowy utrudnia zalesienie – duży udział terenów leśnych i terenów podmokłych (biogenicznych). Mniejsze miejscowości mają niższy stopień maksymalnego zapotrzebowania na powierzchnię użytkową, ponieważ ich położenie, zagospodarowanie i funkcja przewodnia są typowo rolnicze, a siedziby ludności koncentrują się głównie w obrębie zabudowy zagrodowej. Nowo powstająca zabudowa ma charakter napływowy – demograficznie mniejsze miejscowości mają niewielki potencjał ludnościowy do samodzielnego rozwoju.

Oszacowania chłonności, położonych na terenie gminy obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w granicach jednostek osadniczych, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy, dokonano w sposób analizy przestrzennej, umożliwiającej obliczenie ilości działek możliwych do zabudowy na podstawie sąsiedztwa z istniejącą zabudową. Z analizy wyłączone zostały tereny leśne, tereny rolne wymagające przekształcenia

o glebach klasy III, tereny łąk podmokłych (grunty organiczne) i sadów (jako trwałych elementów gospodarki rolnej). Założono, że nowo wydzielane działki będą miału około 1000-1200 m^2 i będzie można lokalizować na nich 1 budynek. Uwzględniono również istniejące podziały geodezyjne dla działek budowlanych wydzielonych na podstawie decyzji o warunkach zabudowy. Wyniki przekształcono w powierzchnię użytkową zabudowy (na podstawie średniej wielkości budynku), w podziale na funkcje zabudowy (na podstawie stosunku określonego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego). Na koniec skorygowano uzyskany wynik o 30% w górę.

Oszacowanie chłonności położonych na terenie gminy, obszarów przeznaczonych w planach miejscowych pod zabudowę, rozumianą jako możliwość lokalizowania na tych obszarach nowej zabudowy dokonano w oparciu o ocenę stopnia zainwestowania terenów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w oparciu o zapisy miejscowych planów oraz istniejące, dotychczas zrealizowane budynki. Wyniki przekształcono w powierzchnię użytkową zabudowy (na podstawie średniej wielkości budynku), w podziale na funkcje zabudowy (na podstawie stosunku określonego w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego). Na koniec skorygowano uzyskany wynik o 30% w górę. Z analiz wyłączone zostały tereny miejscowych planów, co do których wiadomo, że miejscowe plany będą uchwalały całkowity zakaz zabudowy lub utrwalały obecną strukturę rozproszoną budynków zagrodowych.

Z przedstawionej poniżej tabeli wynika powierzchnia zabudowy możliwa do zaprojektowania w ramach obszarów rozwojowych w Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, która jest różnicą prognozowanego maksymalnego zapotrzebowania na powierzchnię użytkową budynków całkowitą do 2050 r. i sumy chłonności obszarów. Widać wyraźnie, że w przypadku wszystkich analizowanych obrębów istnieje dodatnia różnica, która oznacza, że możliwe jest projektowanie terenów rozwojowych w ilości maksymalnej wynikającej z bilansu.

Tabela 14. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę – analiza w podziale na miejscowości

Miejscowość	Liczba ludności w miejscowości	Powierzchnia terenów objętych mpzp [ha]	Szacowane maksymalne zapotrzebowanie na powierzchnię użytkową zabudowy do 2050 r. [m^2]	Chłonność terenów posiadających mpzp w przeliczeniu na pow. użytkową zabudowy [m^2]	Chłonność terenów o zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej w przeliczeniu na pow. użytkową zabudowy [m^2]	Bilans zapotrzebowania na zabudowę wyrażony w powierzchni zabudowy [m^2] do 2050 r.	Szacowana powierzchnia terenów rozwojowych zabudowy, możliwych do zaprojekt. w studium [ha]
Czersk	9 666	212,346	289 980	69 012	13 530	12 996	19,49
Będźmierowice	531	8,476	15 930	6 428	-	18 181	27,27
Gotelp	527	4,982	15 810	1 619	330	12 389	18,58
Kamienna Góra	325	3,489	9 750	-	220	8 760	13,14
Klaskawa	307	2,402	9 210	2 082	550	22 195	33,29
Krzyż	993	12,297	29 790	11 989	1 650	19 965	29,95
Łąg	1 178	35,565	35 340	19 265	3 850	- 8 448	-12,67
Łąg-Kolonia	610	27,065	18 300	26 388	440	12 044	18,07
Łąg Lipki	529	20,185	15 870	6 560	550	2 594	3,89
Łubna	276	8,192	8 280	6 212	550	- 9 597	-14,40
Łukowo	102	10,502	3 060	10 240	990	2 167	3,25
Malachin	634	32,947	19 020	17 846	880	897	1,35

Odry	589	20,262	17 670	17 561	770	- 13 043	-19,56
Ostrowite	359	30,605	10 770	16 578	5 500	17 959	26,94
Rytel	2 735	115,351	82 050	62 482	10 560	- 6 721	-10,08
Wieck	151	14,334	4 530	9 317	1 100	- 5 825	-8,74
Zapędowo	219	8,123	6 570	7 920	3 740	- 14 816	-22,22
Złotowo	807	42,224	24 210	32 020	6 050	276 570	414,86
RAZEM			**616 140**	**323 519**	**51 260**	**348 266**	**522**

Analizując uzyskane rezultaty należy zauważyć, że:

- miejscowość Czersk ma bardzo niskie wartości chłonności, jak na miasto, na terenach objętych miejscowymi planami oraz decyzjami o warunkach zabudowy, z uwagi na znaczy stopień wykonania planów oraz niewielką ich liczbę oraz praktycznie brak wolnych przestrzeni do zabudowy, poza nielicznymi, pojedynczymi działkami. W tej miejscowości rezerwy nowych terenów, z uwagi na uwarunkowania i istniejące zagospodarowanie, wydają się wyczerpywać. Stąd zachodzi potrzeba opracowywania nowych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Dotyczy to szczególnie terenie w południowej części miasta – jednostce C i jednostce B,
- w miejscowościach wiejskich stopień wykorzystania przestrzeni do zabudowy pokrywa większość potrzeb budowlanych, na zasadzie sąsiedztwa. Budowanie w oparciu o decyzje o warunkach zabudowy utrudniają lasy i lokalnie dobrej jakości gleby wymagające ochrony. W efekcie jest mała liczba miejsc przy drogach, które z uwagi na słabsze warunki glebowe mogą być wykorzystane na nową zabudowę,
- miejscowości Rytel i Łąg posiadają potencjał rozwojowy wynikający z ludności, migracji i położenia i poza Czerskiem są największymi terenami rozwojowymi w gminie. Z uwagi na stosunkowo znaczne wolne tereny do zabudowy i uwarunkowania środowiskowe i infrastrukturalne, staną się najprawdopodobniej w najbliższej przyszłości ważnymi w skali gminy ośrodkami osadniczymi.
- w pozostałych miejscowościach zamieszczony w powyższej tabeli bilans terenów przedstawia mniejszą możliwość kształtowania zabudowy,
- na podstawie rysunku kierunków rozwoju zawartych w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy dokonano porównania powierzchni użytkowej zabudowy możliwej do zlokalizowania na podstawie wyznaczonych w studium terenów rozwojowych z bilansem wynikającym z chłonności terenów i predykcji maksymalnych potrzeb gminy.

12. STAN PRAWNY GRUNTÓW

Stan prawny gruntów określa rozporządzenie Ministra Rozwoju, Pracy i Technologii z dnia 27 lipca 2021 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1390 ze zm.), w którym wyróżniono 15 grup rejestrowych właścicieli nieruchomości, a w ich ramach od 4 do 7 podgrup rejestrowych.

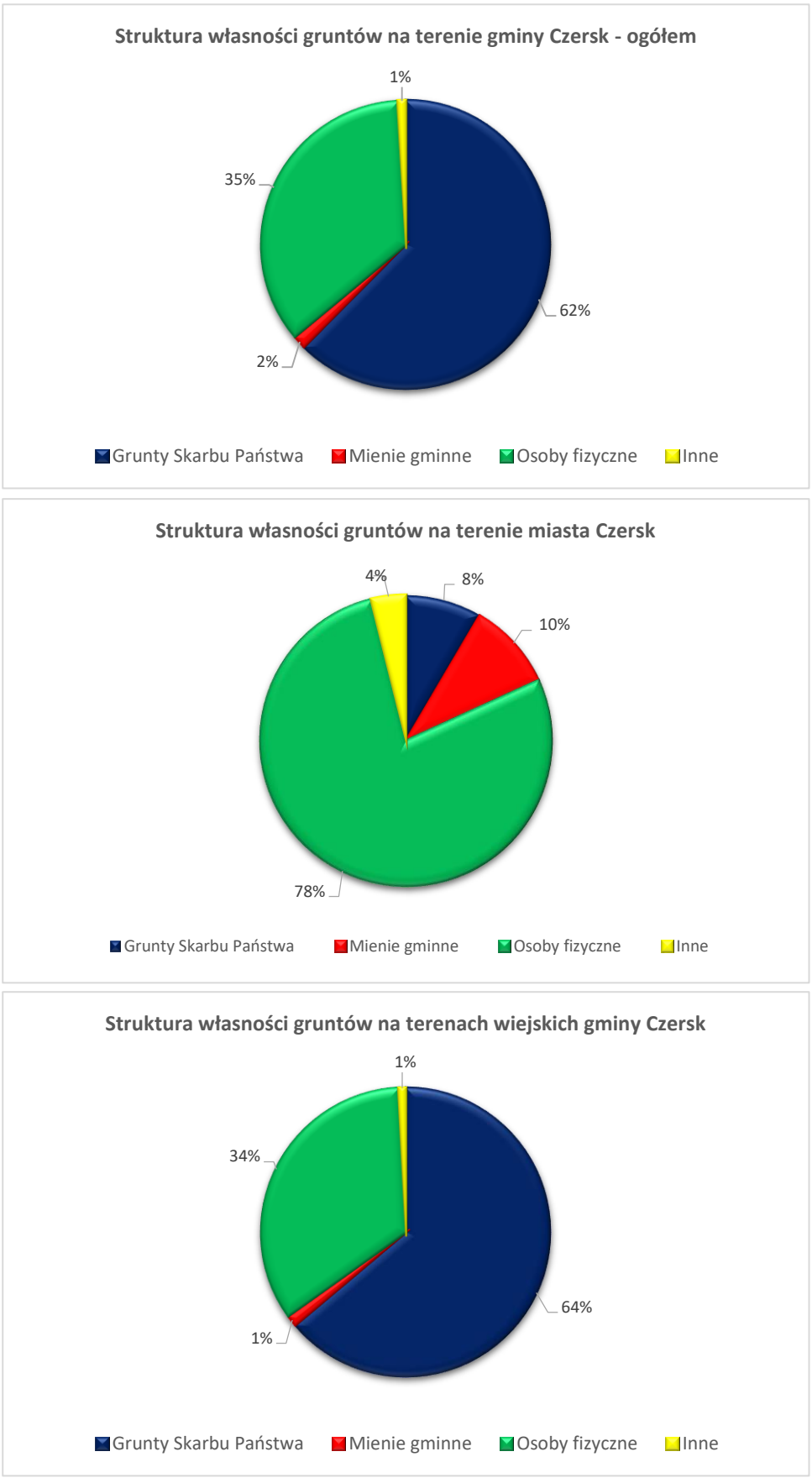
Tabela 15. Struktura własności gruntów gminy Czersk według grup i podgrup rejestrowych (stan na 01.01.2021 r.)

Wyszczególnienie gruntów wchodzących w skład grupy i podgrupy rejestrowej	Rodzaj jedn. teryt.	Powierzchnia ogólna gruntów [ha]	Grunty orne	Łąki trwałe	Użytki rolne (razem z gr. ornymi)	Grunty leśne oraz zadrzewienia, zakrzewienia	Tereny mieszkaniowe	Tereny przemysłowe	Drogi	Tereny kolejowe	Grunty pod wodami	Użytki ekologiczne	Nieużytki	Tereny rekreacyjne
	[ha]													
Grunty Skarbu Państwa	miasto	35		4	6	7			15	1	5	1	1	
	część	23 471	364	260	1 166	21 704	1	7	129	7	332	101	436	1

z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	wiejska													
Grunty Skarbu Państwa przekazane w użytkowanie wieczyste	miasto	47	1		2			11	2	28				
	część wiejska	177				1		3	2	171				
Grunty gmin i związków między gminami z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	miasto	86	15	1	20	3	6		38					11
	część wiejska	461	61	34	114	27	4	8	247	2	41		9	8
Grunty gmin i związków międzygminnych przekazane w użytkowanie wieczyste	miasto	9	4	2	6			3						
	część wiejska			0										
Grunty osób fizycznych	miasto	759	347	74	486	96	141	5	2	1			7	
	część wiejska	12 625	6 174	1 831	9 496	2 840	188	6	16	8	49		341	2
Grunty spółdzielni	miasto	5	2		2		1							
	część wiejska	1	1		1									
Grunty kościołów i związków wyznaniowych	miasto	13	6	1	9		1							
	część wiejska	158	97	42	149	3	1						1	2
Grunty powiatów z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie	miasto	1												
	część wiejska	81							79					
Grunty województwa z wyłączeniem gruntów przekazanych w użytkowanie wieczyste	miasto	4							4					
	część wiejska													
Grunty województwa przekazane w użytkowanie wieczyste	miasto	1					1							
	część wiejska													
Grunty spółek prawa handlowego i inne podmioty ewidencyjnych	miasto	13	2	2	4		1	1						
	część wiejska	52	17	1	35	7	1	5	1					

źródło: dane Starostwa Powiatowego w Chojnicach

Według udostępnionych danych głównym właścicielem gruntów na terenie gminy jest Skarb Państwa – ponad 60% wszystkich gruntów. Do Skarbu Państwa należy 23 730 ha powierzchni gminy, z czego większość to grunty leśne i zadrzewione o powierzchni 21 704 ha, z kolei grunty orne zajmują zaledwie 365 ha. W gruntach SP na uwagę zasługuje wysoki udział (ok. 79%) gruntów pod wodami, będących pod zarządem Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku oraz Pomorskiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych.

Ryc. 39. Procentowa struktura własności gruntów na terenie miasta i gminy Czersk

Drugą najliczniejszą grupę stanowią osoby fizyczne, do których należą 13 384 ha, co stanowi około 35% powierzchni gminy. Na terenie miasta Czerska grunty osób fizycznych przeważają znacząco nad gruntami pozostałych form własności (ok. 78% powierzchni miasta), z kolei na terenach wiejskich dominuje zupełnie odwrotna struktura własności gruntów, gdzie aż 64% powierzchni gruntów należy do Skarbu Państwa, a zaledwie 1/3 powierzchni do osób fizycznych. Osoby fizyczne posiadają we władaniu prawie wszystkie grunty mieszkaniowe, tj. 95% tych terenów, zarówno na obszarze miasta, jak i wsi. Zaznacza się także wyraźny udział gruntów pod łąkami, do osób fizycznych należy około 84% powierzchni łąk, z kolei do SP zaledwie 12%.
Najmniej gruntów należy do gminy – zaledwie 2% powierzchni gminy, z czego na teren miejski przypada 10% gruntów, z kolei na obszar wiejski zaledwie 1%.
Grunty należące do innych podmiotów (spółdzielnie, wspólnoty gruntowe, spółki prawa handlowego, spółdzielnie produkcyjne, a także grunty wojewódzkie i powiatowe) stanowią w odniesieniu do całej gminy i obszaru wiejskiego niecały procent, a w mieście tylko 4%. Grunty należące do powiatu chojnickiego są użytkowane jako drogi, zajmują 82 ha, co stanowi zaledwie 0,2% powierzchni całej gminy. Grunty kościołów i związków wyznaniowych zajmują tylko 171 ha, z czego aż 158 ha stanowią użytki rolne. W odniesieniu do gruntów gmin i związków międzygminnych można zauważyć, że w ich władaniu znajduje się prawie 80% terenów rekreacyjnych, a także ponad 50% dróg.

13. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Obiekty i obszary na terenie gminy Czersk mogą być chronione w ramach:

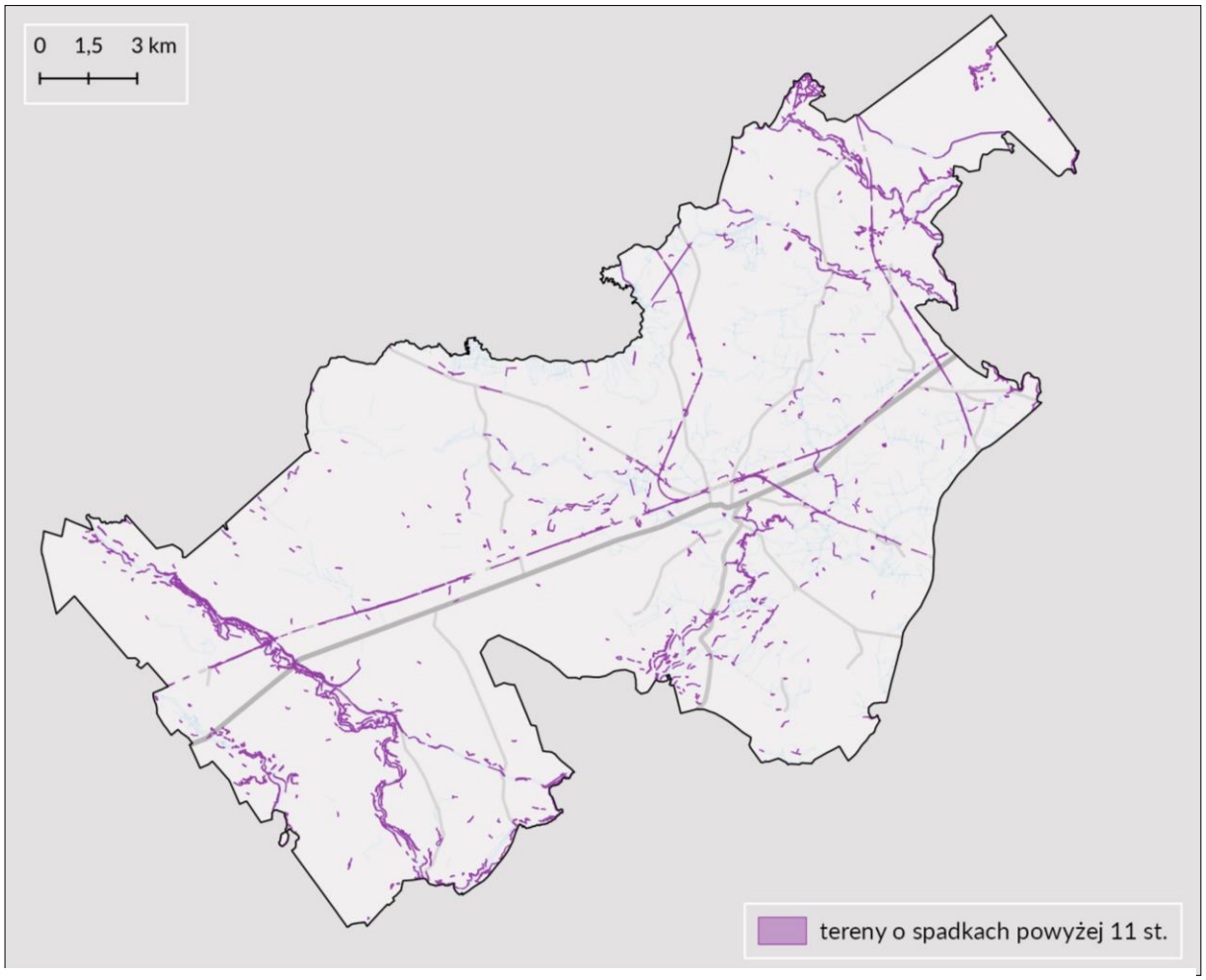
- ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t. j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 916 ze zm.),
- ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (t. j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 2409),
- ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. – Dz. U. z 2021 r., poz. 2233 ze zm.),
- ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (t. j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 1072 ze zm.),
- ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. – Dz. U. z 2022 r. poz. 840).

We wcześniejszych rozdziałach opisano formy ochrony przyrody: rezerwaty przyrody: „Cisy nad Czerską Strugą", „Kręgi Kamienne", „Mętne", „Ustronie"; Chojnicko-Tucholski Obszar Chronionego Krajobrazu, Północny Obszar Chronionego Krajobrazu – Część Wschodnia; Tucholski Park Krajobrazowy; Obszar Natura 2000 Bory Tucholskie (obszar ptasi), Obszar Natura 2000 Mętne (obszar siedliskowy), a także użytki ekologiczne i pomniki przyrody. Wyszczególniono obszary gruntów rolnych klasy III, terenów leśnych oraz wody powierzchniowe podlegające ochronie prawnej, jak również obszary szczególnego zagrożenia powodzią. Ponadto zamieszczono Gminną ewidencję zabytków oraz wykazano funkcjonowanie terenów i obszarów górniczych. Poza wymienionymi we wcześniejszych rozdziałach formami ochrony przestrzeni i terenów nie występują inne tereny chronione na podstawie przepisów odrębnych.

14. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

Według Systemu Osłony Przeciwosuwiskowej Państwowego Instytutu Geologicznego w Warszawie, na terenie gminy Czersk nie występują ani osuwiska, ani tereny zagrożone ruchami masowymi. W granicach gminy znajdują się jednak tereny o wyraźnie zarysowanej rzeźbie, związane doliną Brdy, Wdy, a także Czerskiej Strugi (koło Łukowa). Występują tam tereny o znacznym nachyleniu, które często bywają uwarunkowaniami predysponującymi do występowania ruchów masowych. Dodatkowo, ze względu na powszechne występowanie piasków i żwirów w warstwie przypowierzchniowej, są to rejony sprzyjające niekotrolowanemu, nielegalnemu wydobywnaiu kruszyw, co może doprowadzić do niestabilności skarp, a co za tym idzie uruchomienia się ruchów masowych. Ze względu na

urozmaiconą rzeźbę terenu w rejonie wysoczyznowym zachodzi możliwość wystąpienia procesów geodynamicznych takich jak denudacja, erozja liniowa czy uprawowa. Nie są to jednak procesy, które groziłyby nagłymi osuwiskami o charakterze katastrofalnym. Wobec powyższego prewencyjnie należy unikać realizacji nowych inwestycji, które mogą przyczynic się do zachwiania obecnych warunków stabilności zboczy.

Ryc. 40. Rozmieszczenie terenów o nachyleniu predysponującym do uruchomienia ruchów masowych na terenie gminy Czersk

15. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁÓŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA

Na terenie gminy Czersk mogą potencjalnie występować złoża kruszyw naturalnych (piaski oraz piaski ze żwirem), a także torfy. Torfy jakie w gminie występują, mają duże powierzchnie i miąższości, mogące zbilansować nakłady poniesione na udostępnienie złoża. Są to torfy słabo nadające się do wykorzystania gospodarczego, jedynie jako nawóz lub ściółka. Warunki geologiczne w gminie nie rokują by nastąpiła tu eksploatacja złóż torfów.

Baza danych geologicznych Midas zawiera informacje o 3 udokumentowanych złożach na terenie gminy. 1 z nich zostało wykreślone z bilansu kopalin w związku z zakończeniem wydobywania kopalin (złoże Wojtal II). Eksploatacja kruszywa naturalnego ze złoża „Wojtal II" została zakończona 31 grudnia 2005 r. Uproszczona dokumentacja geologiczna w kat.C1 złoża kruszywa naturalnego piaskowego „Wojtal II" w miejscowości Wojtal zatwierdzona została decyzją wojewody bydgoskiego ROŚ-II-7514-2/3/3/95 z dnia 1995-03-08. Dodatek nr 1 do dokumentacji geologicznej w kat.C1 /uproszczonej/ rozliczający

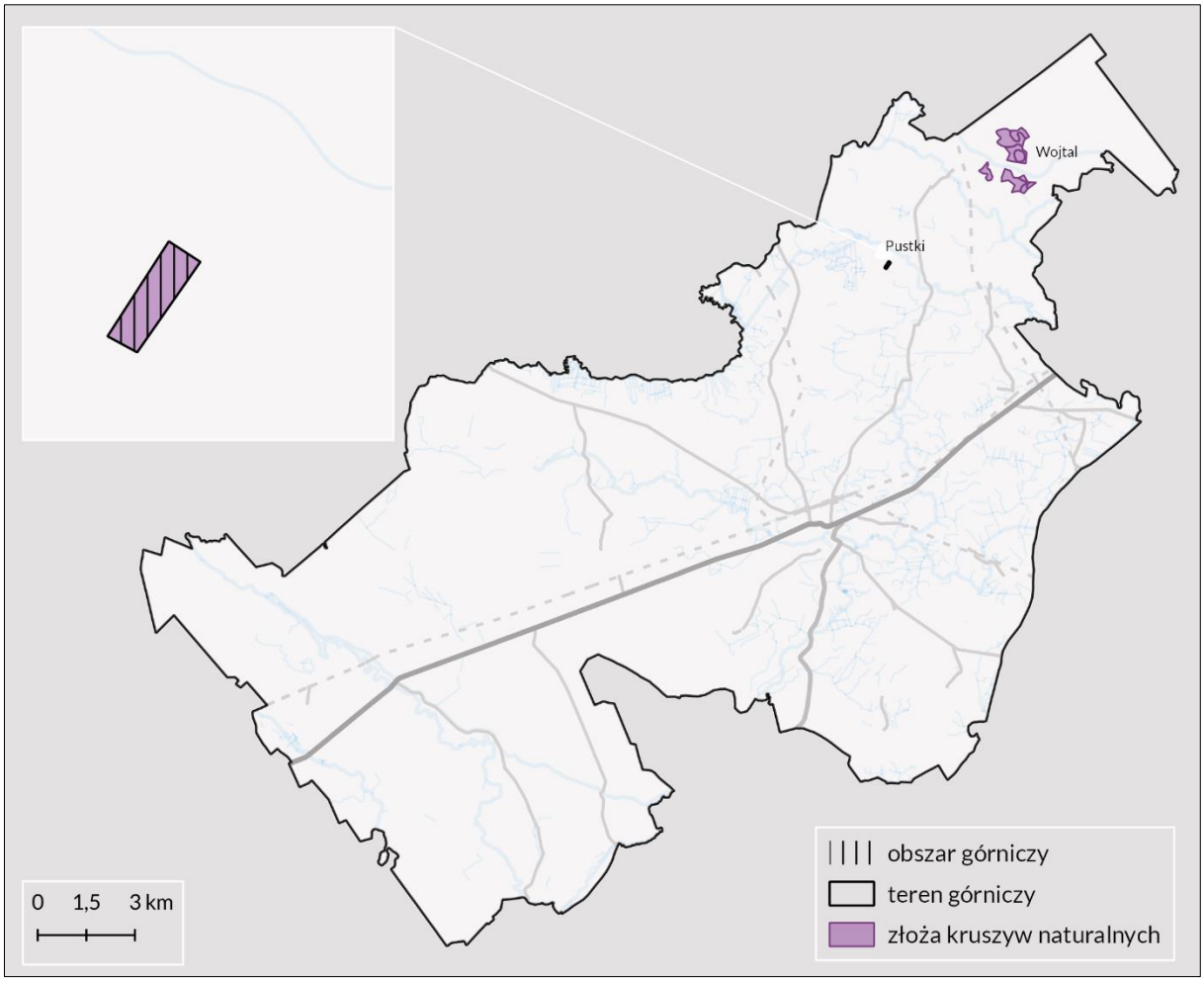
złoża kruszywa naturalnego piaskowego „Wojtal II" zatwierdzony został decyzją wojewody pomorskiego SR/Ś-IV-7414-1/04/05 z dnia 2005-02-01.

Pozostałe 2 to złoża, które można określić jako figurujące w bilansie, przy czym 1 zostało zagospodarowane (Pustki), a kolejne jest wstępnie rozpoznane (Wojtal). Ponadto na terenie gminy wyznaczono obszar i teren górniczy w granicach działki nr 582 zlokalizowanej we wsi Pustki, w obrębie Gotelp. Na terenie gminy nie występują udokumentowane kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla.

Tabela 16. Zestawienie złóż kopalin na obszarze gminy Czersk

Lp.	Nazwa złoża	Kopalina	Lokalizacja	Stan zagospodarowania	Powierzchnia [ha]
1	Pustki PG1	kruszywa naturalne piasek	obręb Gotelp, miejsc. Pustki, cz. dz. 582	eksploatacja złoża zaniechana	1,92
2	Wojtal	kruszywa naturalne piasek ze żwirem	obręb Odry, Wieck	złoże rozpoznane wstępnie	109,78
3	Wojtal II	kruszywa naturalne	obręb Odry	złoże skreślone z bilansu zasobów, eksploatacja zakończona	0,85

źródło: System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych „MIDAS"

Ryc. 41. Lokalizacja złóż oraz terenu i obszaru górniczego w gminie Czersk (opracowano na podstawie Centralnej Bazy Danych Geologicznych, PIG)

Gmina Czersk podzielona jest między trzy jednolite części wód podziemnych. Większość gminy należy do JCWPd nr 36, jej północno-wschodnie obrzeża do JCWPd nr 28 natomiast północno-zachodnie fragmenty do JCWPd nr27. Zgodnie z danymi Państwowej Służby Hydrogeologicznej stan ogólny, a także chemiczny i ilościowy JCWPd nr 27, JCWPd nr 28 oraz JCWPd nr 36 oceniono na dobry. Nie stwierdzono zagrożenia nieosiągnięcia celów Ramowej Dyrektywy Wodnej.
Na niewielkim obszarze gminy Czersk, w jej południowo-zachodniej części, znajduje się fragment Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 128 Zbiornik Międzymorenowy Ogorzeliny. Jest czwartorzędowy zbiornik o charakterze porowym o powierzchni 180 km^2, na przeważającym obszarze uznany za średnio i mało, a lokalnie bardzo mało podatny na antropopresję. Szacunkowe zasoby dyspozycyjne zbiornika określono na 32 800 m^3/dobę, co stanowi ok. 35% zasobów odnawialnych. Stan jakościowy wód podziemnych zaklasyfikowano jako dobry, dominują wody zaliczone do klasy Ia i Ib, a lokalnie II. Woda nie wymaga uzdatniania lub jedynie prostego, lokalnie w zakresie żelaza tudzież manganu. Skład chemiczny jest stabilny, brak zanieczyszczeń antropogenicznych. Wynika to z dużej głębokości do poziomu zbiornikowego i jego stosunkowo dobrej izolacji. Zbiornik jest objęty ochroną wód podziemnych, obszary objęte ochroną to przede wszystkim tereny podmokłe i słabo zagospodarowane użytki zmeliorowane oraz tereny leśne.

16. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Terenem górniczym jest przestrzeń objęta przewidywanymi szkodliwymi wpływami robót górniczych zakładu górniczego (art. 6 ust. 1 pkt 15 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze t. j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 1072 ze zm.). W granicach gminy Czersk obecnie funkcjonuje teren górniczy o statusie „aktualny". Obszar obejmuje fragment działki nr 582 położonej we wsi Pustki w obrębie ewidencyjnym Gotelp. Eksploatacji w obszarze górniczym podlegają kruszywa naturalne – piaski.
Dla wymienionego złoża, dla którego wyznaczono teren górniczy, ustalono również obszar górniczy, czyli przestrzeń, w granicach której przedsiębiorca jest uprawniony do wydobywania kopaliny, podziemnego bezzbiornikowego magazynowania substancji, podziemnego składowania odpadów, podziemnego składowania dwutlenku węgla oraz prowadzenia robót górniczych niezbędnych do wykonywania koncesji (art. 6 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze t. j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 1072 ze zm.). Ponadto na terenie gminy zlokalizowany był teren oraz obszar górniczy „Wojtal II", zniesiony 31 marca 2000 r.
Organem nadzoru górniczego dla obszaru gminy Czersk jest Okręgowy Urząd Górniczy w Gdańsku.

Tabela 17. Wykaz terenów górniczych na obszarze gminy Czersk

Lp.	Teren górniczy – oznaczenie zgodnie z rysunkiem studium	Złoże	Nr koncesji i data decyzji	Przewidywany termin ważności	Organ ustanawiający	Pow. terenu górniczego [m^2]	Pow. obszaru górniczego [m^2]	Nr w rejestrze obszarów górniczych
1	Pustki PG1	Pustki	Os.7510/10/08 05-09-2008	05-09-2023	Starosta Powiatowy-pow. Chojnice	19 521	19 251	10-11/3/214

źródło: System Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych „MIDAS"

17. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI, INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, STOPIEŃ UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

17.1. Komunikacja

Komunikacja drogowa

Podstawowy układ drogowy w gminie tworzą: droga krajowa nr 22, droga wojewódzka nr 237, drogi powiatowe, gminne i zakładowe. Szkielet komunikacji samochodowej gminy stanowią droga krajowa nr 22 oraz droga wojewódzka nr 237, a także gęsta sieć dróg powiatowych łącząca główne miejscowości gminy z gminami ościennymi. Sieć komunikacyjną uzupełniają liczne drogi gminne. Przez teren miasta i gminy przebiega odcinek drogi krajowej o łącznej długości około 27 km, z kolei odcinek drogi wojewódzkiej stanowi około 7 km.

Tabela 18. Wykaz dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych na terenie gminy Czersk

Droga	Przebieg
Droga krajowa	
DK22	Gorzów Wielkopolski – Chojnice – Czersk – Czarlin
Droga wojewódzka	
DW237	Czersk – Tuchola – Gostycyn – Mąkowarsko
Droga powiatowa	
2410G	Brusy – Lubnia – (Wiele – Karsin) – Mokre – Malachin – Czersk
2603G	Mosna – Ostrowite
2604G	Przyjaźnia – Łąg
2605G	Czersk – Ustronie – Mosna – (Śliwice – Tleń)
2606G	Laska – Asmus – DW 236 – Czernica – DW 235 – Giełdon – Gutowiec DK22 – Gartki – (Woziwoda)
2607G	Ustronie – Rzepiczna
2609G	Łąg – Lipki – Kęsza – (Szlachta)
2610G	Brusy – Kosobudy – Czersk
2611G	Wojtal – Odry – Gotelp – Przyjaźnia – Kamionka – Łubna – Czersk
2613G	Mokre – Stara Jańcza – Gotelp
2615G	Odry – Zawada – Stare Prusy – Łąg
2616G	Bielawy – Kwieki – Krzyż – Gutowiec
2621G	Łąg – Złe Mięso
2626G	Rytel – Zapędowo – (Piastoszyn)
2627G	Rytel, PKP – DK 22 – (Raciąż)
2635G	Uboga DP 2626 G – Lutom – Lutomski Most DP 2626 G
2636G	Zapędowo – Gartki
2674G	Ulice – Wrzosowa, Lipowa w Czersku
2676G	Ulice – Królowej Jadwigi, Łubianka w Czersku
2678G	Ulica – 21 Lutego w Czersku

Podstawową drogą tranzytową na obszarze gminy Czersk jest droga krajowa nr 22, przebiegająca przez tereny gminy z zachodu na wschód. Jest to połączenie szczególnie istotne dla dostępności zewnętrznej województwa, gdyż rozprowadza ruch na trasie Niemcy – kraje nadbałtyckie i Rosja, a jednocześnie łączy trzy największe miejscowości gminy oraz gminę Czersk ośrodkami powiatowymi, tj. z Chojnicami i Starogardem Gdańskim. Ze względu na standard techniczny droga zaliczona jest do klasy GP (droga główna ruchu przyspieszonego). Droga przechodzi przez centrum Czerska, co jest niekorzystne ze względu na znaczny udział pojazdów ciężarowych w ruchu tranzytowym.
Droga wojewódzka nr 237 stanowi połączenie gminy Czersk z gminą – Tucholą i dalej z miastem Bydgoszcz. Pod względem standardu technicznego zaliczona jest do klasy G (droga główna).

Tabela 19. Wykaz dróg gminnych

Nr drogi	Nazwa drogi	Obręb
224005G	Odry – Wojtal – Uroża (ul. Zawadzińskiego w Odrach, ul. Polna w Wojtalu	Odry
224140G	Pustki – Polana	Gotelp
224025G	Odry – Karsin (ul. Strażacka, ul. Zawadzińskiego w Odrach) ul. Zawadzińskiego w Odrach	Odry
224125G	ul. Długa w Odrach	Odry
224126G	ul. Polna w Odrach	Odry
224015G	Bąk – Miedzno – Mokre	Odry, Mokre
224026G	ul. Dworcowa w Wojtalu	Odry
224127G	ul. Leśna w Wojtalu (do dworca)	Odry
224128G	ul. Leśna droga Wojtal – Wieck	Odry
224029G	Wojtal – Wieck	Odry, Wieck
224109G	Zawada – Klonowice	Wieck
224124G	Odry Wybudowanie Pod Miedzno	Odry
224134G	Leśnictwo Odry – Zawada	Wieck, Mokre
224110G	Zawada – Wieck	Wieck
224111G	Zawada – Stacja PKP	Wieck
224112G	Zawada – Czarna Woda	Wieck
224131G	Zawada – Stare Prusy	Gotelp, Łąg-Kolonia
224001G	Zawada – Gotelp	Gotelp
224018G	Gotelp – Łąg	Gotelp, Łąg-Kolonia
224133G	Nowe Prusy – Gotelp	Gotelp
224021G	(Nowe Prusy) Gotelp – Stare Prusy	Gotelp
224132G	Nowe Prusy – Gotelp – Równki	Gotelp
224139G	Gotelp – Pustki	Gotelp
224137G	Gotelp – Juńcza – Mokre	Gotelp
224138G	Gotelp wyb. – Stara Juńcza	Gotelp
224136G	Gotelp – Juńcza	Gotelp
224135G	Gotelp – Koźlinka	Gotelp
224141G	Pustki – Mokre	Gotelp
224142G	Juńcza – Kamionka (Pustki)	Gotelp

224007G	Mokre – Zamość	Mokre
224014G	Mokre – Cegielnia – Mościska ul. Podleśna w Malachinie	Mokre, Malachin
224120G	Równki – Karsin	Mokre
224119G	Równki – Koszary	Mokre
224006G	Mokre – Nowa Juńcza	Mokre, Łubna
224035G	Bielawy – Mokre	Mokre
224130G	Przyjaźnia – Juńcza	Gotelp, Mokre
224008G	Malachin – Łąg ul. Akacjowa w Malachinie	Malachin, Łubna, Łąg-Kolonia
224009G	Malachin – Sienica – Krzyż – Kłodnia ul. Leśna w Malachinie	Malachin, Krzyż
224013G	ul. Kolejowa w Malachinie	Malachin
224113G	ul. Szkolna w Malachinie	Malachin
224114G	ul. Cegielniana w Malachinie	Malachin, Mokre
224115G	ul. Cisowa w Malachinie	Malachin
224116G	Malachin – Badzianki ul. Ogrodowa w Malachinie	Malachin
224117G	Badzianki – Nowa Juńcza ul. Słoneczna w Malachinie	Malachin
224121G	Łubna – Złotowo	Łubna
224122G	Łubna – Wyb. Pod Łubnę	Łubna
224123G	Łubna – Koszary	Łubna
224024G	Kamionka – Łąg-Kolonia	Łubna, Łąg-Kolonia
224129G	Kamionka – Koszary	Łubna, Gotelp
224022G	Budziska – Łubna	Łubna
224020G	Stare Prusy – Czarna Wada	Łąg-Kolonia
224051G	Łąg-Kolonia – Czarna Wada	Łąg-Kolonia
224052G	Łąg- Kolonia – Łąg	Łąg-Kolonia
224053G	Łąg-Kolonia – Łąg ul. Łąkowa	Łąg-Kolonia
224054G	Łąg-Kolonia – Budziska	Łąg-Kolonia
224055G	Budziska – Łąg	Łąg-Kolonia
224056G	Łąg-Kolonia - Szkoła	Łąg-Kolonia
224098G	ul. Kościelna w Łęgu	Łąg
224100G	Łąg przy Torach	Łąg
224101G	ul. Polna w Łęgu	Łąg
224102G	ul. Cicha w Łęgu	Łąg
224103G	ul. Polna od ul. Długiej	Łąg
224104G	Łąg – Lipki Dolne	Łąg
224105G	ul. Łąkowa w Łęgu	Łąg
224106G	Łąg – Łąg-Kolonia	Łąg
224107G	Łąg (od ul. Polnej) – Szałamaje	Łąg
224161G	Szary Kierz - Łąg	Łąg
224165G	Będźmierowice – Łąg	Łąg-Kolonia, Łąg, Będźmierowice

224050G	Lipki – Wądoły	Lipki
224062G	Lipki – Wądoły ul. Główna w Wądołach	Lipki
224063G	Lipki – Szyszkowiec ul. Okrężna w Wądołach	Lipki
224058G	Lipki – Praga	Lipki
224059G	Kęsza – Szałamaje	Lipki
224060G	Lipki – Złe Mięso	Lipki
224061G	Kęsza – Złe Mięso	Lipki
224002G	Będźmierowice – Klaskawa	Będźmierowice
224003G	Struga – Klaskawa	Będźmierowice, Klaskawa, Zapędowo
224017G	Będźmierowice – Koślinka	Będźmierowice
224019G	Łąg – Bukowa Góra – Będźmierowice	Będźmierowice
224153G	Struga	Będźmierowice
224154G	Struga – Złotowo wyb.	Będźmierowice
224158G	Będźmierowice – Dworzec	Będźmierowice
224159G	Koślinka – Szary Kierz	Będźmierowice
224160G	Szary Kierz – Pólki	Będźmierowice
224162G	Szary Kierz – Mosna	Będźmierowice
224163G	Szary Kierz – Bukowa Góra	Będźmierowice
224164G	Będźmierowice – Bukowa Góra	Będźmierowice
224166G	Bukowa Góra – Dworzec	Będźmierowice
224167G	Będźmierowice – Złotowo	Będźmierowice
224168G	Będźmierowice	Będźmierowice
224169G	Będźmierowice – Struga – Ostrowite	Będźmierowice
224170G	Złotowo – Będźmierowice – Łąg	Będźmierowice
224171G	Będźmierowice – wyb. pod Łąg	Będźmierowice
224172G	Będźmierowice – Szałamaje	Będźmierowice
224173G	Będźmierowice – Praga	Będźmierowice
224174G	Będźmierowice	Będźmierowice
224011G	Klaskawa – Szlachta	Klaskawa
224148G	Mosna – Klaskawa Jezioro	Klaskawa
224150G	Struga – Szosa Śliwicka	Klaskawa
224151G	Struga – Złotowo	Klaskawa
224152G	Struga – Mosna	Klaskawa
224156G	Klaskawa – Będźmierowice	Klaskawa
224156G	Klaskawa – Ustronie	Klaskawa
224157G	Klaskawa – Wybudowanie pod Strugę	Klaskawa
224149G	Ostrowite – Struga	Kurcze
224070G	ul. Sosnowa w m. Ostrowite	Kurcze
224237G	ul. Widokowa w m. Ostrowite	Kurcze
224069G	Klaskawa – Kamerun	Kurcze, Klaskawa
224074G	Konewki – Legbąd	Kurcze

224079G	Bagna – Leśnictwo Dąbki	Kurcze
224080G	Bagna –Ustronie	Kurcze
224077G	Bagna – Rzepiczna	Kurcze
224068G	Ostrowite Leśnictwo Dąbki	Kurcze
224073G	Kurcze – Konewki	Kurcze
224072G	Kurcze – Ustronie	Kurcze
224067G	ul. Modrzewiowa w Konewkach (Ostrowite – Rzepiczna)	Kurcze
224075G	Kurcze – Dąbki	Kurcze
224076G	Dąbki – Kamerun	Kurcze
224038G	Łukowo – Dąbki	Kurcze, Złotowo
224041G	Łukowo – Łukowo Wybudowanie	Zlotowo
224042G	Łukowo – Nieżurawa	Zlotowo
224038G	Łukowo – Dąbki	Zlotowo
224039G	Łukowo – Czersk	Zlotowo, Krzyż
224010G	Krzyż – Nieżurawa	Krzyż
224033G	Kwieki – Krzyż	Krzyż
224032G	Kwieki – Kłodnia	Krzyż
224034G	Kwieki – Malachin	Krzyż
224012G	Kwieki – Sienica – Mościska	Krzyż
224268G	ul. Łukowska w Czersku	Czersk
224269G	Czersk – Łukowo	Czersk Łukowo
224270G	Pustki – Gotelp	Pustki Gotelp
224271G	Czersk – Klaskawa – Mosna	Złotowo, Będźmierowice, Klaskawa
224272G	ul. Bema w Czersku	Czersk
224273G	ul. Szkolna w Czersku	Czersk
224274G	Złotowo: od drogi krajowej nr 22 do posesji Złotowo ul. Wybudowanie pod Łąg nr 15 (dz. nr 5 obręb Złotowo)	Złotowo
224275G	Klaskawa: od drogi gminnej nr 224011G do posesji Klaskawa nr 23 (dz. nr 298 obręb Klaskawa)	Klaskawa
-	ul. Sosnowa w Wojtalu	Odry
-	ulica w prawo od ul. Polnej w Wojtalu	Odry
-	ul. Brzozowa w Wojtalu	Odry
-	ul. Bukowa w Wojtalu	Odry
-	ul. Dębowa w Wojtalu	Odry
-	ulica łącząca ul. Polną z Al.Topoli w Odrach	Odry
-	ul. Kręta w Odrach	Odry
-	ul. Bukowa we Wiecku	Wieck
-	ul. Łąkowa we Wiecku	Wieck
-	ul. Nadjeziorna we Wiecku	Wieck
-	ul. Rybacka we Wiecku	Wieck
-	ul. Strażacka we Wiecku	Wieck

-	ul. Zaułek we Wiecku	Wieck
-	ul. Ogrodowa	Łąg
-	ul. Zbożowa	Łąg
-	W lewo od ul. Dworcowej	Łąg
-	W prawo od ul. Długiej	Łąg
-	ul. Słoneczna w Łęgu	Łąg
-	ul. Brzozowa w Wądołach	Lipki
-	ul. Boczna w Wądołach	Lipki
-	Granica z Czarną Wodą ul. Leśna w Wądołach	Lipki
-	ul. Sosnowa w Konewkach	Kurcze
-	ul. Brzozowa w Konewkach	Kurcze
-	ul. Klonowa w Konewkach	Kurcze
-	ul Szkolna w m. Ostrowite	Kurcze
-	ul. Brzozowa w m. Ostrowite	Kurcze
-	Osiedle Słoneczne w m. Ostrowite	Kurcze
-	ul. Wrzosowa w m. Ostrowite	Kurcze
-	dz. nr 126/1	Mokre
-	dz. nr 116	Mokre
-	dz. nr 102	Mokre
-	dz. nr 139	Mokre
-	dz. nr 120	Łubna
-	dz. nr 179	Łubna
-	dz. nr 373	Łąg-Kolonia
-	dz. nr 109	Łąg-Kolonia
-	dz. nr 416	Łąg-Kolonia
-	dz. nr 502	Łąg-Kolonia
-	dz. Nr 135	Lipki
-	dz. nr 294	Lipki
-	dz. nr 262	Lipki
-	dz. nr 188/15	Lipki
-	dz. nr 40	Będźmierowice
-	dz. nr 360	Będźmierowice
-	dz. nr 451/1	Będźmierowice
-	dz. nr 481	Będźmierowice
-	dz. nr 295	Będźmierowice
-	dz. nr 164	Będźmierowice
-	dz. nr 403/1	Klaskawa
-	dz. nr 424	Klaskawa
-	dz. nr 257	Klaskawa
-	dz. nr 416	Klaskawa
-	dz. nr 757	Kurcze

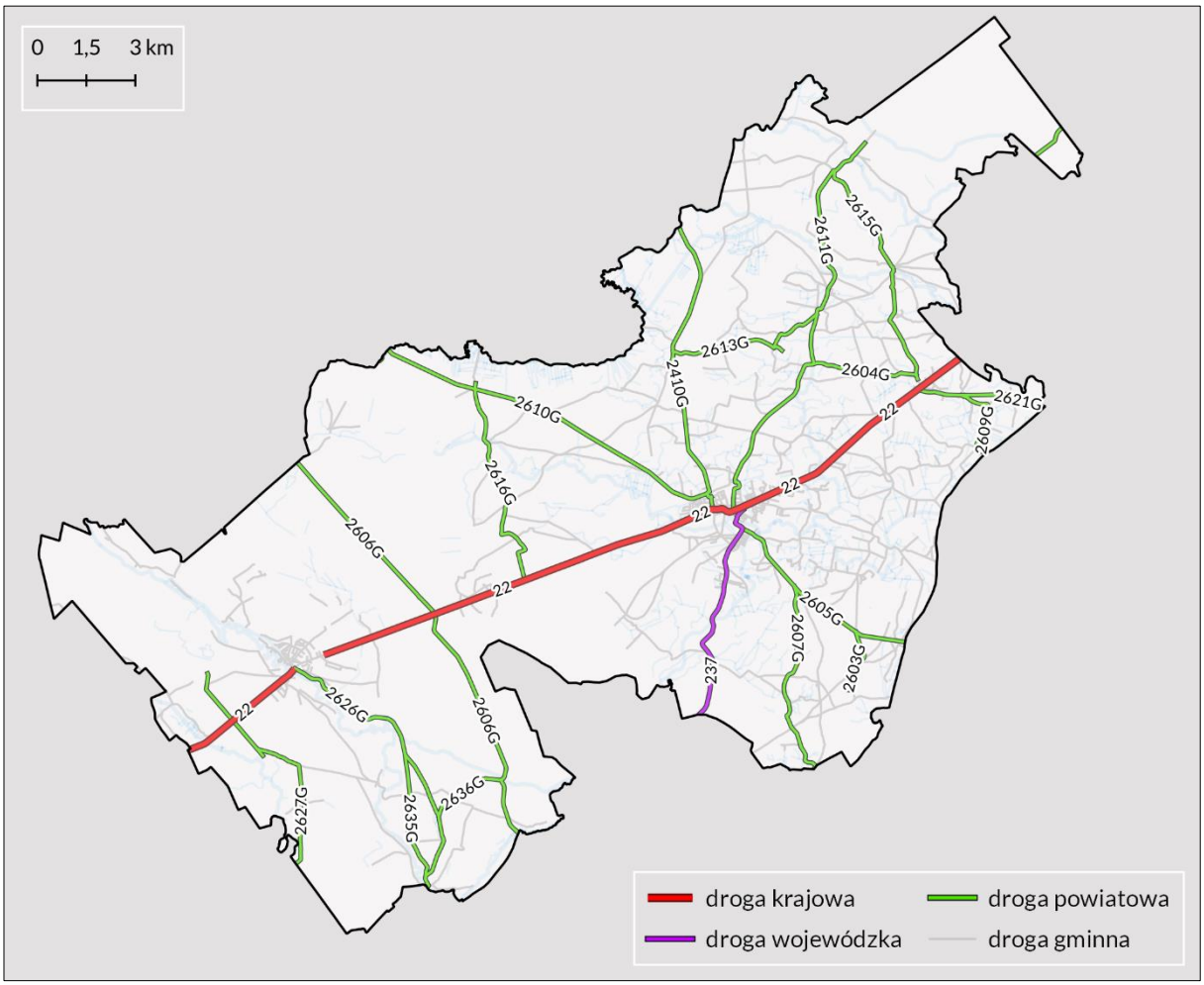
-	dz. nr 600	Kurcze
-	dz. nr 459	Kurcze
-	dz. nr 513	Kurcze
-	dz. nr 553	Kurcze
-	dz. nr 554/4	Kurcze
-	dz. nr 560	Kurcze
-	dz. nr 583	Kurcze
-	dz. nr 131	Kurcze
-	dz. nr 169	Krzyż
-	dz. nr 160	Krzyż
-	dz. nr 176	Krzyż
-	dz. nr 130/1, 130/2	Krzyż
-	dz. nr 111	Krzyż
-	dz. nr 134/1, 134/2	Krzyż
-	dz. nr 140/1, 140/2	Krzyż
-	dz. nr 60	Krzyż
-	dz. nr 69	Krzyż
-	dz. nr 13/1	Krzyż
-	dz. nr 6	Krzyż
-	dz. nr 149	Krzyż
-	dz. nr 232/3	Krzyż
-	dz. nr 112/3	Krzyż

Fundamentalne znaczenie dla funkcjonowania gminy ma sieć dróg powiatowych i gminnych. W najczęstszych, codziennych relacjach między miejscami pracy i zamieszkania droga krajowa i wojewódzka zapewniają obsługę tylko części gminy. Podstawowe znacznie mają drogi powiatowe, które są połączeniami miejscowości z Czerskiem i z wspomnianymi wcześniej podstawowymi drogami gminy. Ranga tych dróg zdaje się być nieadekwatna do ich znaczenia dla północnej części województwa. Ze względu na standard techniczny drogi powiatowe na terenie gminy są zaliczane do klasy Z (zbiorcze) oraz L (lokalne).

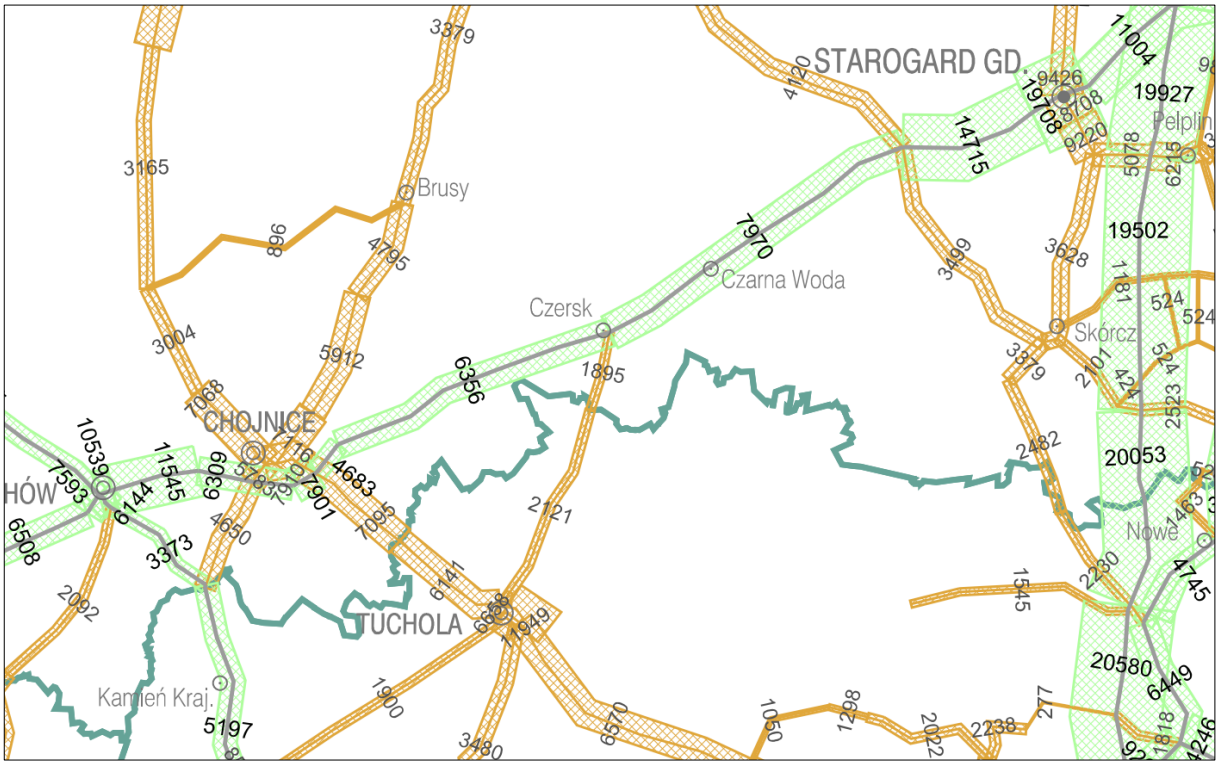
Najniższą kategorię połączeń stanowią drogi gminne, które zaliczone są do klasy L (drogi lokalne). Są to drogi o znaczeniu lokalnym służące miejscowym potrzebom. Drogi gminne na terenie Czerska nie mają wielkiego znaczenia dla funkcjonowania gminy jako całości, jednak są ważne m.in. ze względu na prawidłową obsługę rolnictwa, a także dostępność turystyczną Borów Tucholskich.

Ulice w mieście leżące w ciągu dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych należą do tej samej kategorii i klasy technicznej co te drogi.

Główne utrudnienia na terenie gminy Czersk w korzystaniu z dróg podstawowych dla funkcjonowania systemu to wytrasowanie przez miejscowości tranzytowe (Łąg, Czersk, Rytel), stan nawierzchni, liczne wyjazdy z dróg podporządkowanych i związane z tym ograniczenia prędkości. Należy zaznaczyć, że stan techniczny nawierzchni dróg ulega systematycznej poprawie w wyniku licznych inwestycji drogowych ich zarządców. Jedną z takich inwestycji jest chociażby remont nawierzchni dróg gminnych w Rytlu w związku z usuwaniem skutków nawałnicy, która przeszła nad gminą w 2017 r.

Ryc. 42. Rozmieszczenie infrastruktury drogowej na terenie gminy Czersk

Ryc. 43. Wartości Średniego Dobowego Ruchu Drogowego na drogach krajowych i wojewódzkich według Generalnego Pomiaru Ruchu 2015 (źródło: GDDKiA)

Ważnym parametrem charakteryzującym stan sieci drogowej jest pomiar natężenia ruchu. Przez gminę Czersk przebiega droga krajowa oraz wojewódzka, które zostały objęte w 2020/2021 r. Generalnym Pomiarem Ruchu przeprowadzonym przez Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad. Ruch na wszystkich drogach w gminie ma przede wszystkim charakter gospodarczy, co oznacza, że w dni robocze jest większy niż w dni świąteczne, a także tranzytowy (droga krajowa).
Według danych GDDKiA w 2020/21 r. na odcinku drogi krajowej nr 22 Chojnice – Czersk (ul. Łąkowa) zanotowano ruch na poziomie 8420 pojazdów silnikowych na dobę a na odcinku Czersk (ul. Cicha) – Zblewo (DW214) na poziomie 10 033 poj./dobę. W samym Czersku po drodze krajowej nr 22 poruszało się średnio do 12 758 poj./dobę. Dla dróg krajowych na terenie województwa wartość średnia wynosi 15 277 poj./dobę. Przy średnim dobowym ruchu pojazdów na drogach krajowych w Polsce na poziomie 13 574 poj./dobę, drogi w województwie pomorskim charakteryzują się dużym obciążeniem ruchu. Pod względem rodzaju pojazdów silnikowych na drodze krajowej nr 22 dominowały samochody osobowe W porównaniu z GPR przeprowadzonym w 2015 r. zauważalny jest spadek udziału pojazdów zapewniających komunikację zbiorową na rzecz samochodów osobowych. Ze względu na popularyzację modelu osiedlania się poza miastem i dojazdami do pracy coraz więcej osób posiada własny pojazd. Jednocześnie, zauważalny jest wzrost udziału samochodów ciężarowych z przyczepami. Wzrost natężenia ruchu pojazdów ciężarowych na DK 22 stanowi istotny problem ze względu na klimat akustyczny, a także jakość powietrza atmosferycznego na terenie gminy.
W kwestii komunikacji rowerowej zauważalny jest dynamiczny rozwój tej formy transportu, zarówno w zakresie przemieszczania się osób zamieszkałych miejscowo w celach codziennych aktywności, jak i w calach rekreacyjnych przez osoby spoza gminy. Wzrost tego typu ruchu stymulowany jest przez rozwój sieci tras rowerowych o znaczeniu regionalnym: takich jak Marszruta Kaszubska lub Naszyjnik Północy. Niemniej istnieje nadal silna potrzeba rozwoju tego rodzaju transportu w obrębie gminy zarówno w formie dróg rowerowych, ścieżek rowerowych jak i infrastruktury: wiat i stojaków.
Transport publiczny na terenie gminy Czersk realizowany jest głównie przez komunikację autobusową. Przy ul. Kolejowej zlokalizowany jest główny dworzec autobusowy. Zapewnia on głównie powiązania regionalne z Chojnicami i sąsiednimi gminami oraz powiązania lokalne z miejscowościami na terenie gminy. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Główny Urząd Statystyczny w 2019 r. na terenie gminy zlokalizowanych było 67 czynnych przystanków komunikacji miejskiej. Plasuje to gminę Czersk na 2 miejscu, zaraz po Chojnicach, pod względem liczebności czynnych przystanków.

Komunikacja kolejowa

Na obszarze gminy Czersk znajdują się trzy funkcjonujące linie kolejowe, które głównie służą do obsługi ruchu pasażerskiego, ale także okazjonalnie towarowego.

- linia kolejowa nr 201 – łączy stację Nowa Wieś Wielka ze stacją Gdynia Port. Jest to linia jednotorowa, niezelektryfikowana, używana sporadycznie do obsługi ruchu towarowego (m.in. utrzymanie jako objazd linii Tczew – Bydgoszcz oraz do przewozów ponadgabarytowych). Linia stanowi część Magistrali Węglowej będącej jedną z głównych inwestycji w infrastrukturę II RP. Na trasie linii w granicach gminy Czersk znajduje się przystanek Łąg Południowy, Szałamaje i Wojtal,
- linia kolejowa nr 203 – łączy Tczew z Kostrzyniem. Jest to linia dwutorowa od Tczewa do Gutowca, jednotorowa od Gutowca (do Piły) do granicy gminy, niezelektryfikowana. Linia 203 stanowi linię drugorzędnej kategorii, klasy C3 na całej długości, używana głównie do transportu pasażerskiego, a także towarowego. Na trasie linii w granicach gminy Czersk znajdują się stacje w Czersku, Gutowcu i Rytlu oraz przystanki w Łęgu i Rytlu Wsi. Maksymalna prędkość jaką można osiągnąć to 100 km/h,
- linia kolejowa nr 215 – łączy stację Laskowice Pomorskie ze stacją Bąk. Jest to linia jednotorowa, niezelektryfikowana użytkowana do transportu pasażerskiego i okazjonalnie towarowego. Na trasie linii w granicach gminy Czersk znajduje się przystanek w Będźmierowicach oraz stacja węzłowa Czersk. Maksymalna prędkość jaką można osiągnąć to 80 km/h, a średnia 70 km/h.

Stan techniczny linii kolejowych na terenie gminy jest dobry. Istniejące linie kolejowe dają mieszkańcom gminy możliwość przewozów pasażerskich w zakresie nie tylko regionalnym. Szczególnie istotne jest

tutaj połączenie z Bydgoszczą oraz Gdynią, które stanowią przystanek przesiadkowy o charakterze zarówno regionalnym, jak i ogólnopolskim. Dzięki sprawnemu połączeniu z Gdynią czy Tczewem możliwe jest także dotarcie do aglomeracji takich jak Trójmiasto czy Warszawa. Elementami infrastruktury kolejowej na terenie gminy są bocznice kolejowe na stacjach: Czersk i Gutowiec, ale mają one ograniczoną przydatność. Na terenie gminy znajdują się dwie stacje kolejowe: w Rytlu oraz Czersku. W związku z położeniem linii kolejowej nr 201, a także nr 203 w Transeuropejskiej Sieci Transportowej – TEN-T planowany jest szereg inwestycji modernizujących, dzięki którym poprawi się przepływ towarów oraz osób nie tylko na terenie gminy, ale również w regionie. Ponadto, Master Plan dla transportu kolejowego do roku 2030 (przyjęty przez Radę Ministrów uchwałą nr 277 z dnia 19 grudnia 2008 r.) uwzględnia w swoich zadaniach budowę nowych odcinków linii kolejowych na terenie gminy, tj. budowę łącznicy Łąg Południe – Łąg Wschód pomiędzy liniami nr 201 i nr 203. Koncepcja budowy trasy dotychczas nie wyszła poza ramy tego dokumentu. Modernizacja ww. linii przyczyni się do skrócenia czasu przejazdu między Czerskiem a Tczewem, a tym samym usprawni połączenia kolejowe tej części Pomorza z większymi ośrodkami, takimi jak np. Gdańsk czy Warszawa.

Obecnie, istotny problem stanowi wyczerpywanie się przepustowości na linii nr 201, która stanowi trasę alternatywną dla linii nr 9 i nr 131 (Gdynia – Gdańsk – Tczew – Maksymilianowo/Bydgoszcz), zarówno w ruchu towarowym, jak i pasażerskim. W ostatnich latach zostały przeprowadzone inwestycje mające na celu poprawę drożności linii.

Transport lotniczy, wodny, rowerowy i szlaki turystyczne

Gmina Czersk znajduje się w III strefie (obszar o promieniu do 100 km) zasięgu obsługi Portu Lotniczego im. Lecha Wałęsy w Gdańsku oraz Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Ignacego Jana Paderewskiego w Bydgoszczy. Oba porty lotnicze oddalone są od Czerska około 1,5 h jazdy samochodem (uwzględniając przejazd autostradą). Port lotniczy w Gdańsku jest położony w nieco mniejszej odległości i oferuje więcej możliwości połączeń lotniczych z miastami w Europie, natomiast Port w Bydgoszczy, położony w dalszej odległości, pełni rolę uzupełniającą względem Gdańska. Do roku 2019 liczba pasażerów obsługiwanych przez gdańskie oraz bydgoskie lotnisko ciągle rosła. Sytuacja związana z pandemią COVID-19 w 2020 r. bardzo silnie wpłynęła na ruch lotniczy na całym świecie. W 2019 r. Port Lotniczy w Gdańsku obsłużył ponad 5 mln pasażerów, a w przypadku Bydgoszczy było to około 413 tys. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez Urząd Lotnictwa Cywilnego liczba obsłużonych pasażerów w Polsce po trzech pierwszych kwartałach 2020 r. spadła o 66,1% względem roku poprzedniego. Zmieniająca się sytuacja może również doprowadzić do znacznych zmian w kierunkach i liczbie obsługiwanych połączeń. Do tej pory lotnisko w Bydgoszczy realizowało regularne przewozy na trasach z Wyspami Brytyjskimi oraz Niemcami. Ponadto ze względu na zwiększający się napływ ludności narodowości ukraińskiej uruchomiono nowe połączenia ze Lwowem i Kijowem. W przypadku portu lotniczego w Gdańsku były realizowane trasy na terenie całej Europy. Z lotnisk realizowane były także loty wewnętrzne, które w znaczny sposób usprawniły przepływ osób i towarów na terenie kraju. Przed spowodowanym pandemią wstrzymaniem branży turystycznej, pasażerowie korzystać mogli również z lotów czarterowych organizowanych przez biura podróży do krajów wakacyjnych, m. in. do Bułgarii, Chorwacji, Grecji, Turcji, na Cypr, Maltę czy Wyspy Kanaryjskie.

Na terenie gminy nie przebiega żaden żeglugowy szlak wodny. Przez teren gminy przebiegają szlaki kajakowe o znaczeniu ponadlokalnym, które znajdują się na Wdzie oraz Brdzie. Są to stosunkowo łatwe szlaki, położone malowniczo wśród leśnych kompleksów Borów Tucholskich, wobec czego z roku na rok wzrasta ich popularność. W związku z tym szlaki są dobrze oznakowane, a wzdłuż rzek rozwinęła się bogata infrastruktura turystyczna z dobrze wyposażoną baza noclegową, wypożyczalniami sprzętu wodnego, a także usługi transportowe. Na terenie gminy zlokalizowane są interesujące budowle hydrotechniczne, takie jak Wielki Kanał Brdy oraz Kanał Wdy, który sam w sobie też może stanowić szlak kajakowy. Główne węzły turystyki wodnej w gminie to Wojtal (rzeka Wda), Mylof, Lutomski Most (rzeka Brda) oraz Rytel (Wielki Kanał Brdy). Wobec powyższego można stwierdzić, że turystyka wodna jest bardzo perspektywiczną i szybko rozwijającą się gałęzią działalności gospodarczej na terenie gminy.

Obszar gminy Czersk oferuje rowerowemu turyście przede wszystkim piękne tereny Borów Tucholskich i malowniczo położone wśród nich cieki wodne oraz jeziora. Dodatkowo walory krajobrazowe są urozmaicone dzięki terenom podmokłym oraz łąkom. Teren gminy objęty jest licznymi formami ochrony przyrody wobec czego występują tam chronione gatunki roślin i zwierząt (przede wszystkim

ptactwa). Ponadto walory krajobrazowe gminy są wzbogacone dzięki różnego rodzaju obiektom zabytkowym o ciekawych detalach architektonicznych, budowlami sakralnymi oraz miejscami kultu, a także budowlami hydrotechnicznymi.

Przez teren gminy przebiegają szlaki rowerowe, których przebieg został określony w Planie zagospodarowania województwa pomorskiego. Na sieć tras rowerowych składają się połączenia Czerska z okolicznymi ośrodkami: Brusy, Chojnice, Karsin, Legbąd, Zarzecze.

Przez gminę przebiegają:

międzyregionalny szlak rowerowy:

- nr 14 (Przez Zielone Serce Pomorza) relacji: Ustka (m.) – Ustka – Słupsk – Słupsk (m.) – Kobylnica – Dębnica Kaszubska – Kołczygłowy – Borzytuchom – Bytów – Bytów (m.) - Studzienice – Dziemiany – Brusy – Czersk – Czersk (m.) –Mosna (gm. Czersk) – woj. kujawsko-pomorskie,
- nr 16 (Naszyjnik Północy) relacji: woj. zachodniopomorskie – Łękinia (gm. Koczała) – Przechlewo – Rzeczenica – Człuchów – Człuchów m. – Konarzyny – Chojnice – Lipnica – Brusy – Karsin – Czersk – Czersk (m.) – Legbąd (gm. Czersk) – woj. kujawsko-pomorskie oraz odcinek drugi: woj. kujawsko-pomorskie – Stare Gronowo (gm. Debrzno) – Debrzno – Rozwory (m. Debrzno) – woj. Wielkopolskie,

regionalny szlak rowerowy:

- nr 122 relacji: Trzcińsk (gm. Starogard Gdański) - Starogard Gdański (m.) – Zblewo – Kaliska – Czersk – Czersk (m.) – Zarzecze (gm. Czersk) – Chojnice – Chojnice (m.),
- nr 134 na odcinku: Czersk – Zarzecze przebieg tożsamy z trasą nr 14,
- nr 135 relacji: Wierzysko (gm. Kościerzyna) – Karsin – Czersk – Stara Kiszewa – Czarne (gm. Kaliska) – Osieczna – Osiek – Kopytkowo (gm. Smętowo Graniczne),
- nr 140 (Kaszubska Marszruta) relacji: Konarzynki (gm. Konarzyny) – Chojnice – Brusy (m.) oraz dwa odgałęzienia Brusy (m.) – Czersk – Czersk (m.) oraz Brusy (m.) – Chojnice – Chojnice (m.).

Na terenie gminy Czersk trwają prace nad rozbudowaniem i modernizacją infrastruktury rowerowej. W latach 2011 – 2019 długość ścieżek rowerowych na terenie gminy wzrosła z 4,5 km do 32,8 km. Ponadto, w związku z nawałnicą, która przeszła nad gminą w 2017 r., część szlaków przeszła modernizację nawierzchni, która uległa zniszczeniom. Przygotowywane są dokumentacje techniczne dla nowych dróg rowerowych, m.in. wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 237 od drogi do Dąbek do granicy gminy czy w kierunku Karsina. Ponadto warto zwrócić uwagę na dopiero rozwijający się projekt „Rowerem po Borach" dotyczący wytyczenia i oznakowania sieci turystycznych tras rowerowych. Zgodnie z rozwijającą się koncepcją, w gminie Czersk oraz sąsiadujących, zostanie oznakowanych i wyznaczonych ponad 70 tras. Dodatkowo planowane jest wykonanie dedykowanej aplikacji oraz map tras rowerowych. Realizacja projektu stanowi szanse na rozwój turystyki rowerowej na terenie gminy oraz w regionie.

Na terenie gminy Czersk turyści mogą korzystać z rozwiniętej sieci pieszych szlaków turystycznych. Ponadto nieoznakowane szlaki piesze oraz do uprawiania nordic-walking koncentrują się głównie w miejscowościach Wojtal, Rytel oraz w lasach na południu gminy w kierunku Fojutowa. Sieć szlaków jest modyfikowana w zależności od możliwości uzyskania zgody na przejście przez tereny Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe.

Na terenie gminy występują oznakowane szlaki:

- Szlak Partyzantów Armii Krajowej": Czersk Świecki – Lipinki – Błędno – Śliwice – Wielkie Gacno – Fojutowo – Szlachta). Wzdłuż trasy można zobaczyć m.in. pozostałości bunkrów partyzanckich, ponadto na szlaku zostały umieszczone tablice informacyjne Pomorskiego Archiwum Armii Krajowej. W granicach gminy szlak wiedzie terenami leśnymi w okolice Jeziora Ostrowite, następnie w kierunku zachodnim do rezerwatu „Cisy nad Czerską Strugą", po czym skręca na południowy zachód, gdzie mija jezioro Świdno i przechodzi przez wieś Dąbki. Szlak na terenie gminy ma około 11 km,
- Zielony Szlak Kręgów Kamiennych: trasa: Sierakowice – Czarna Woda. Na terenie gminy ma około 6 km. Jest to szlak kulturowy, na terenie Czerska główną trakcją jest stanowisko kręgów

kamiennych w Odrach, a także malowniczo położone tereny w dolinie Wdy,
- Zielony szlak Wielki Kanał Wdy: Legbąd – Rytel. Jest to krótki szlak wyznaczony wzdłuż środkowego odcinka kanału, który jest największą budowlą hydrotechniczną Borów Tucholskich. Szlak w granicach gminy ma około 9 km.

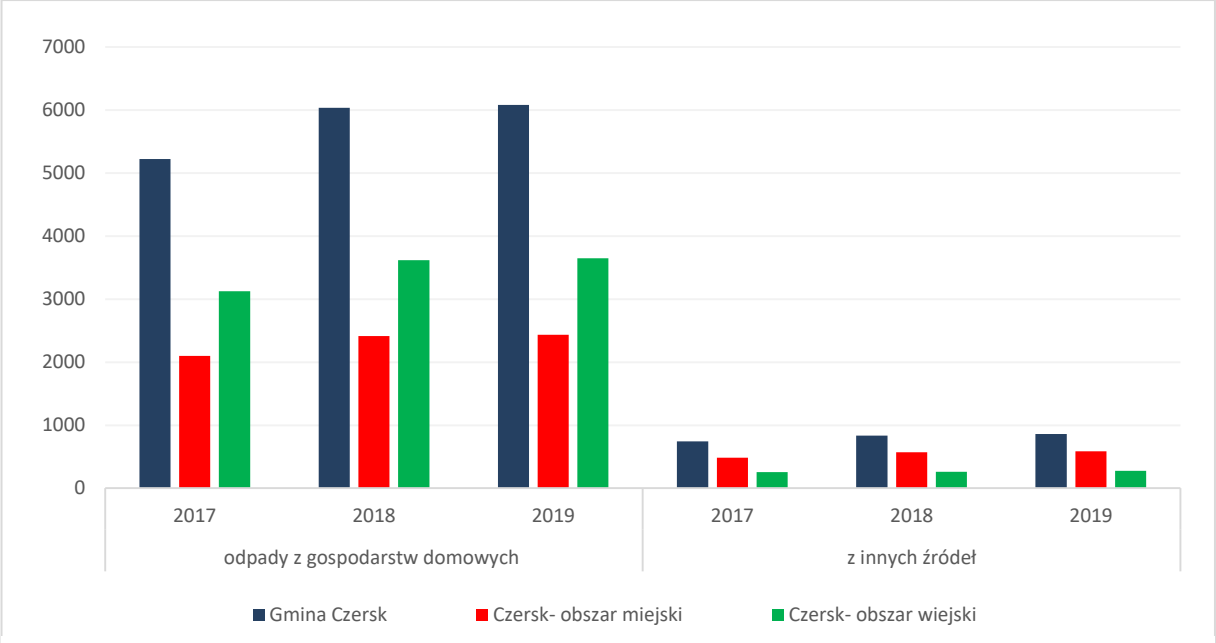
17.2. Gospodarka odpadami

Szczegółowe zasady utrzymania czystości i porządku na terenie gminy Czersk dotyczące prowadzenia selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych określa uchwała nr XI/133/19 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 30 lipca 2019 r. w sprawie regulaminu utrzymania czystości i porządku w gminie Czersk. Wspomniany regulamin obliguje właścicieli nieruchomości do utrzymania czystości i porządku na jej terenie poprzez selektywne zbieranie odpadów według następujących rodzajów:
- szkło,
- papier,
- metale i tworzywa sztuczne,
- bioodpady,
- popiół,
- zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- meble i inne odpady wielkogabarytowe,
- zużyte opony,
- powstające w gospodarstwach domowych odpady typu przeterminowane leki, chemikalia oraz zużyte baterie i akumulatory,
- odpady budowlane i rozbiórkowe,
- pozostałe po segregacji odpady lub niesegregowane odpady komunalne, zwane „zmieszane”.

Odpady komunalne z obszaru gminy Czersk odbierane są w systemie pojemnikowym oraz workowym. Na terenie gminy nie funkcjonuje obecnie komunalne składowisko odpadów, a w ramach rejonizacji gospodarki odpadami komunalnymi gmina Czersk jest obsługiwana przez Zakład Zagospodarowania Odpadów Nowy Dwór. Na terenie gminy działało składowisko odpadów w Nieżurawie, ale zostało zamknięte, a teren jest przeznaczony do rekultywacji.
W związku z potrzebą dostosowania standardów krajowych oraz unijnych w zakresie gospodarki odpadami konieczna jest modernizacja i rozbudowa ZZO Nowy Dwór Sp. z o.o. W ramach projektu pn. „Rozbudowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów Nowy Dwór Sp. z o.o.” współfinansowanego w ramach II osi Priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014 – 2020 zostaną przeprowadzone inwestycje, dzięki którym zostanie zwiększona efektywność i wydajność odzysku oraz recyklingu szerszego zakresu frakcji odpadów pochodzących ze strumienia odpadów komunalnych. W ramach Projektu na terenie zakładu powstanie:
- hala sortowni na odpady selektywnie zebrane wraz z infrastrukturą,
- 5 zadaszonych boksów magazynowych dla składowania posegregowanych odpadów: tworzyw sztucznych, metalu i innych surowców,
- zadaszony placu na odpady budowlane o powierzchni do 5500 m^2 z panelami fotowoltaicznymi na dachu,
- plac o powierzchni do 3600 m^2 na bioodpady i polepszacz glebowy,
- technologia RDFu,
- parking i budynek kontroli,
- stacje transformatorowe oraz przyłącza kablowe,
- ścieżka edukacyjna,
- rozbudowany zostanie PSZOK wraz z niezbędną infrastrukturą, w tym halą magazynową na odpady surowcowe,
- zakupione zostaną maszyny i urządzenia niezbędne do funkcjonowania Zakładu,
- zakupione zostaną pojemniki do selektywnej zbiórki.

W wyniku przeprowadzonych inwestycji zostanie zmniejszona masa odpadów komunalnych przekazywanych do składowania, a dzięki zmodernizowanej infrastrukturze technicznej zwiększy

się stopień odzysku surowców wtórnych z masy odpadowej. Proces rozbudowy ma być zakończony do końca 2022 r.
Dodatkowo w ramach gminnego systemu gospodarowania odpadami komunalnymi na terenie gminy Czersk działa Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) utworzony na mocy uchwały nr XXXI/254/13 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 14 października 2013 r. PSZOK jest zlokalizowany na terenie należącym do Zakładu Usług Komunalnych Sp. z o.o. przy ul. Kilińskiego 15 w Czersku i jest dostępny dla wszystkich mieszkańców gminy.
W 2019 r. masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca gminy wyniosła średnio 321 kg, przy średniej dla całego województwa 372 kg. Odpady wytwarzane na terenie gminy Czersk pochodzą przede wszystkim z gospodarstw domowych. Zdecydowanie mniejszy udział w wytwarzaniu odpadów mają m.in. biura i instytucje, usługi komunalne, handel czy małe biznesy (około 12%). W latach 2017 – 2019 ilość odpadów zmieszanych i zebranych selektywnie z gospodarstw domowych na terenie gminy Czersk wzrosła o ponad 800 ton. W przypadku odpadów zebranych z innych źródeł wzrost był zdecydowanie mniejszy, o około 120 ton. Na terenie gminy stale rośnie liczba odpadów zebranych od mieszkańców. Może to wynikać ze wzrostu zamożności społeczeństwa, a co za tym idzie pojawienia się nadmiernej konsumpcji. Wobec tego zjawiska przebudowa i modernizacja ZZO Nowy Dwór wydaje się być zasadna. Pozytywnym zjawiskiem jest wzrost udziału odpadów zbieranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów, w 2018 r. było to 27,4%, a w 2019 r. już 28,7%. Wpływ na utrzymywanie tej tendencji mogą mieć akcje edukacje o charakterze proekologicznym.
Na terenie gminy sukcesywnie usuwane są elementy azbestowe, takie jak pokrycia dachów, stare rury czy elementy kanalizacji. Służy temu opracowany „Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Czersk na lata 2007-2032” przyjęty uchwałą nr VIII/48/07 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 26 kwietnia 2007 r.

Ryc. 44. Odpady zebrane w ciągu roku (w tonach) na terenie gminy i miasta Czersk w latach 2017-2018 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

17.3. Gospodarka wodno-ściekowa

Źródłem wody pitnej dla gminy Czersk są ujęcia wodociągów grupowych. Woda dostarczana jest do odbiorców grupowych, wiejskich, zakładowych i ujęć indywidualnych zlokalizowanych na poszczególnych działkach. W układzie gminy woda dostarczana jest w oddzielnych systemach dystrybucyjnych z ujęć zlokalizowanych w: Malachinie, Łubnej, Odrach i Rytlu. Ujęcia wyposażone

są w studnie z wydzieloną i oznakowaną strefą ochrony bezpośredniej. W gminie Czersk wszystkie ujęcia wody mają aktualne dokumentacje hydrogeologiczne. Na podstawie tych dokumentacji odstąpiono od konieczności wyznaczania stref ochrony pośredniej ujęć. Zasięg poszczególnych ujęć przedstawia się następująco:

- Malachin – pobór wody z utworów o głębokości – 95,0 i 98,0 m, z ujęcia tego wodę otrzymuje miasto i poprowadzony jest wodociąg w kierunku północnym (do wsi Malachin, Mokre i Łubna) i południowym (Ostrowite, Kurcze, Dąbki); wydajność ujęcia –196 m^3/h;
- Łubna – pobór wody z utworów o głębokości 71,0 i 147,0 m, z ujęcia tego wodę otrzymują wsie: Łąg, Lipki Górne, Lipki Dolne, Kęsza, Złe Mięso, Wądoły, Szałamaje, Zawada, Stare Prusy, Łąg–Kolonia, Klonowice, Przyjaźnia, Kamionka, Gotelp i Pustki; wydajność ujęcia – 75 m^3/h;
- Odry – pobór wody z utworów o głębokości 41,0 m, z ujęcia tego wodę otrzymują wsie: Odry, Wojtal, Wieck; wydajność ujęcia – 40 m^3/h;
- Rytel – pobór wody z utworów o głębokości 76,0 m, z ujęcia tego wodę otrzymują wieś Rytel, trwa budowa sieci na terenie sołectwa Gutowiec; wydajność ujęcia – 41 m^3/h.

Ocena jakości wody przeznaczonej do spożycia przeprowadzona w 2019 r. przez Państwowy Powiatowy Inspektorat Sanitarny w Chojnicach wykazała, przydatność wody do spożycia przez ludzi.
Według Zakładu Usług Komunalnych w Czersku system wodociągowy jest zaopatrywany w wodę z 38 ujęć w następujących miejscowościach:

Czersk:		12	Klaskawa	11	Stara Jańcza
1	Malachin	Łąg:		12	Kamionka
2	Łubna	1	Łąg	13	Lipki Dolne
3	Mokre	2	Łąg-Kolonia	14	Lipki Górne
4	Kaszary	3	Kęsza	15	Pustki
5	Równki	4	Złe Mięso	Odry:	
6	Złotowo	5	Wądoły	1	Odry
7	Ostrowite	6	Stare Prusy	2	Wojtal
8	Dąbki	7	Nowe Prusy	3	Wieck
9	Kurcze	8	Zawada	4	Klonowice
10	Konewki	9	Gotelp	6	Sienica
11	Będźmierowice	10	Nowa Jańcza		

Do celów gospodarczych wykorzystuje się również wodę czerpaną z ujęć powierzchniowych. Przykładem takiego wykorzystania mogą być stawy hodowlane w Mylofie. Ujęcie Ośrodka Hodowli Pstrąga o wydajności 33,0 i 60,0 m^3/h służy do zasilania w wodę wylęgarni ryb.
Dostęp do sieci i urządzeń infrastruktury technicznej jest jednym z podstawowych czynników mających wpływ na zrównoważony i optymalny rozwój gminy, poprzez podniesienie standardu życia jej mieszkańców. Gmina Czersk cechuje się dobrze rozwiniętą siecią wodociągową. W latach 2000-2019 wzrosła o 52% liczba ludności korzystająca z sieci wodociągowej na terenie gminy.

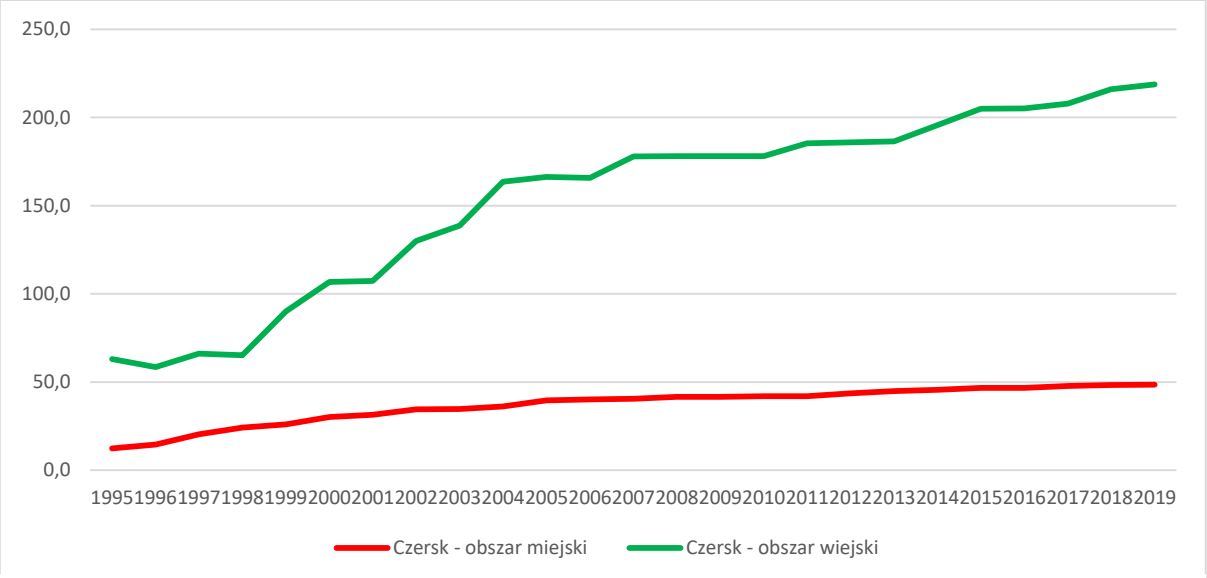
Tabela 20. Liczba ludności korzystająca z sieci wodociągowej

Rok	Czersk - obszar miejski	Czersk - obszar wiejski
2000	5514	–
2001	5 793	–
2002	7 837	5 316
2003	7 849	5 654
2004	7 880	6 012
2005	8 044	5 942
2006	8 036	6 423
2007	8 097	6 500

2008	8 173	6 538
2009	8 238	6 627
2010	8 553	6 737
2011	8 602	6 859
2012	8 627	6 874
2013	8 658	6 919
2014	9 524	10 320
2015	9 517	10 334
2016	9 466	10 436
2017	9 431	10 539
2018	9 429	10 517
2019	9 453	10 527

źródło: BDL GUS

Według danych Zakładu Usług Komunalnych w Czersku łączna długość sieci wodociągowej na terenie gminy wynosi 218,03 km, w tym 47,86 km w mieście, przy stopniu zwodociągowania na poziomie 92,3% (według GUS – 2019 r.). W latach 1995 – 2019 długość czynnej sieci rozdzielczej wzrosła o ponad 190 km, przy czym ze względu na przeprowadzane inwestycje związane z modernizacją i budową nowych przyłączy, na obszarach wiejskich ten wzrost zachodzi gwałtowniej. Ilość przyłączy prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w 2019 r. wyniosła 2 564 dla obszaru wiejskiego oraz 1 876 dla miasta Czersk. Oznacza to 14% wzrost w okresie 10letnim. W latach 2003 – 2019 wzrosło zużycie wody w gminie, ogólny wzrost na 1 mieszkańca wyniósł 6%. Dane wskazują, że nastąpiła zmiana pod kątem kierunków zużycia wody. Udział przemysłu w zużyciu wody w latach 2017 –2019 spadł o 1,5%, z kolei w tym okresie o 18% wzrosło zużycie wody przez gospodarstwa domowe. Powodem wzrostu zużycia wody w przeliczeniu na 1 mieszkańca był wzrost liczby mieszkańców gminy.

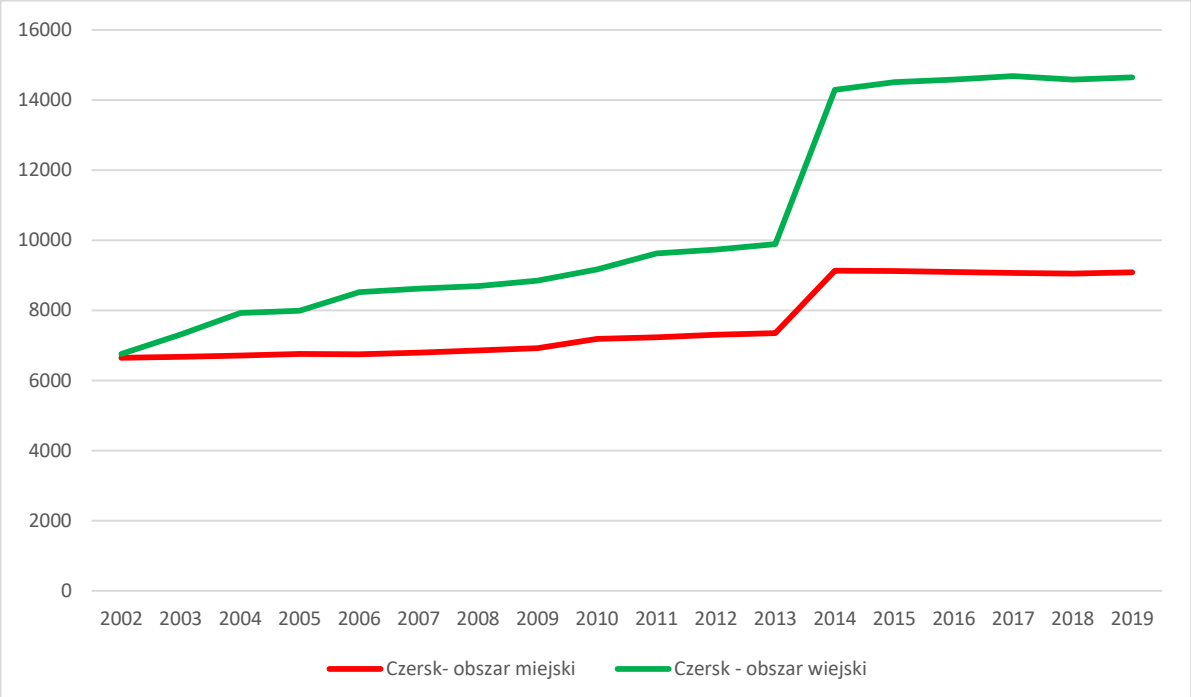

Ryc. 45. Długość czynnej sieci wodociągowej (w km; opracowano na podstawie danych BDL GUS)

W latach 2015-2019 na terenie gminy miało miejsce 89 awarii sieci wodociągowej, przy czym było ich więcej na terenie wiejskim. Zaledwie 13% wszystkich awarii na terenie powiatu chojnickiego stanowią te zlokalizowane na terenie gminy Czersk. Pomimo znacznego spadku awarii (o ponad połowę) sieć wodociągowa na terenie gminy wymaga modernizacji w celu utrzymania wysokiej jakości wody przydatnej do spożycia przez ludność.

Gmina Czersk charakteryzuje się dobrze rozwiniętą infrastrukturą kanalizacyjną, której obsługą zajmuje

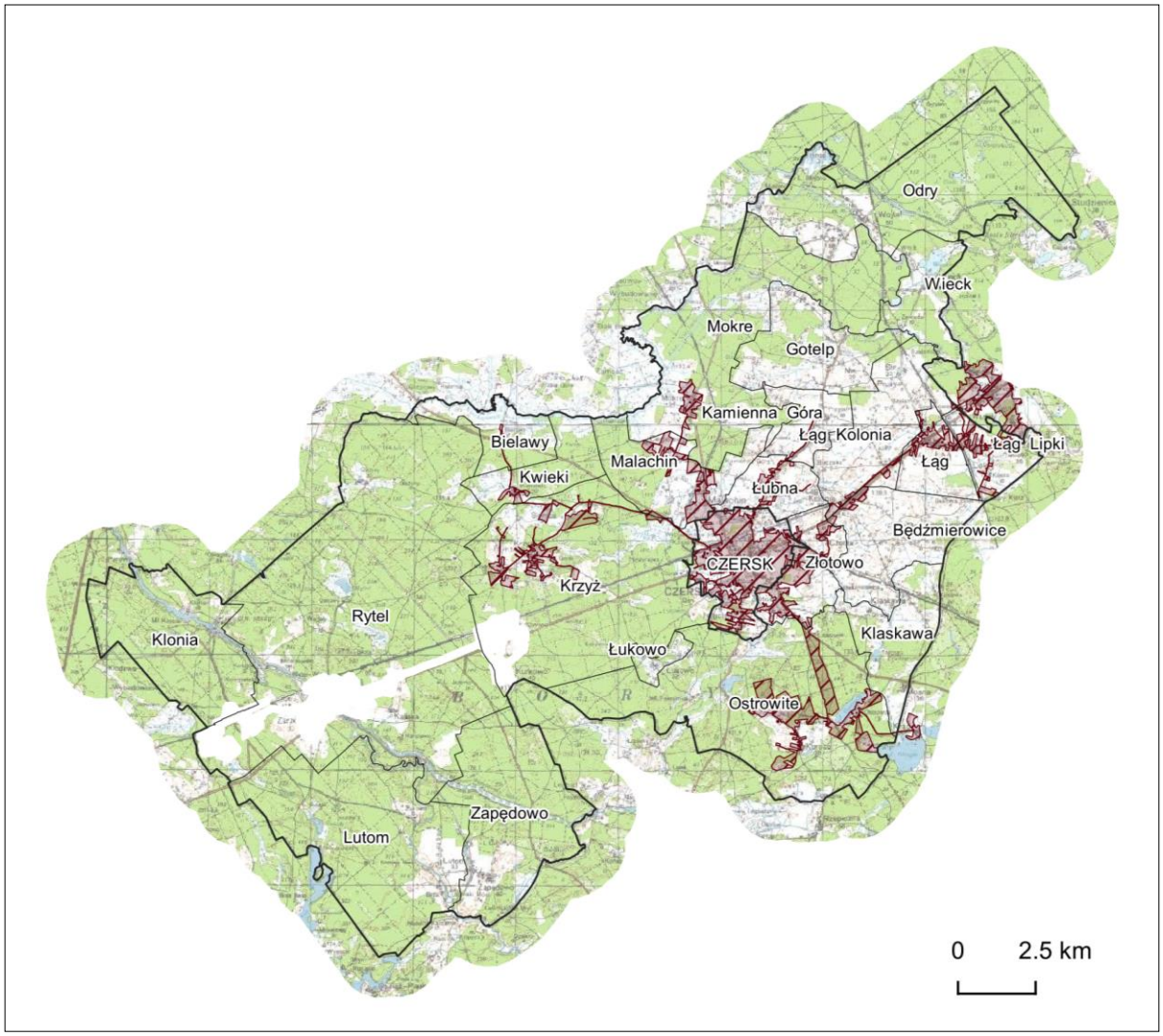
się Zakład Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Czersku. W latach 2002-2019 liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej wzrosła o około 54%. Wyraźny wzrost ludności, która miała możliwość podłączenia się do zbiorczego systemu kanalizacji sanitarnej nastąpił w 2013 r. na skutek wyznaczenia obszarów aglomeracji Czerska oraz Rytla.

Ryc. 46. Liczba ludności korzystająca z sieci kanalizacyjnej (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

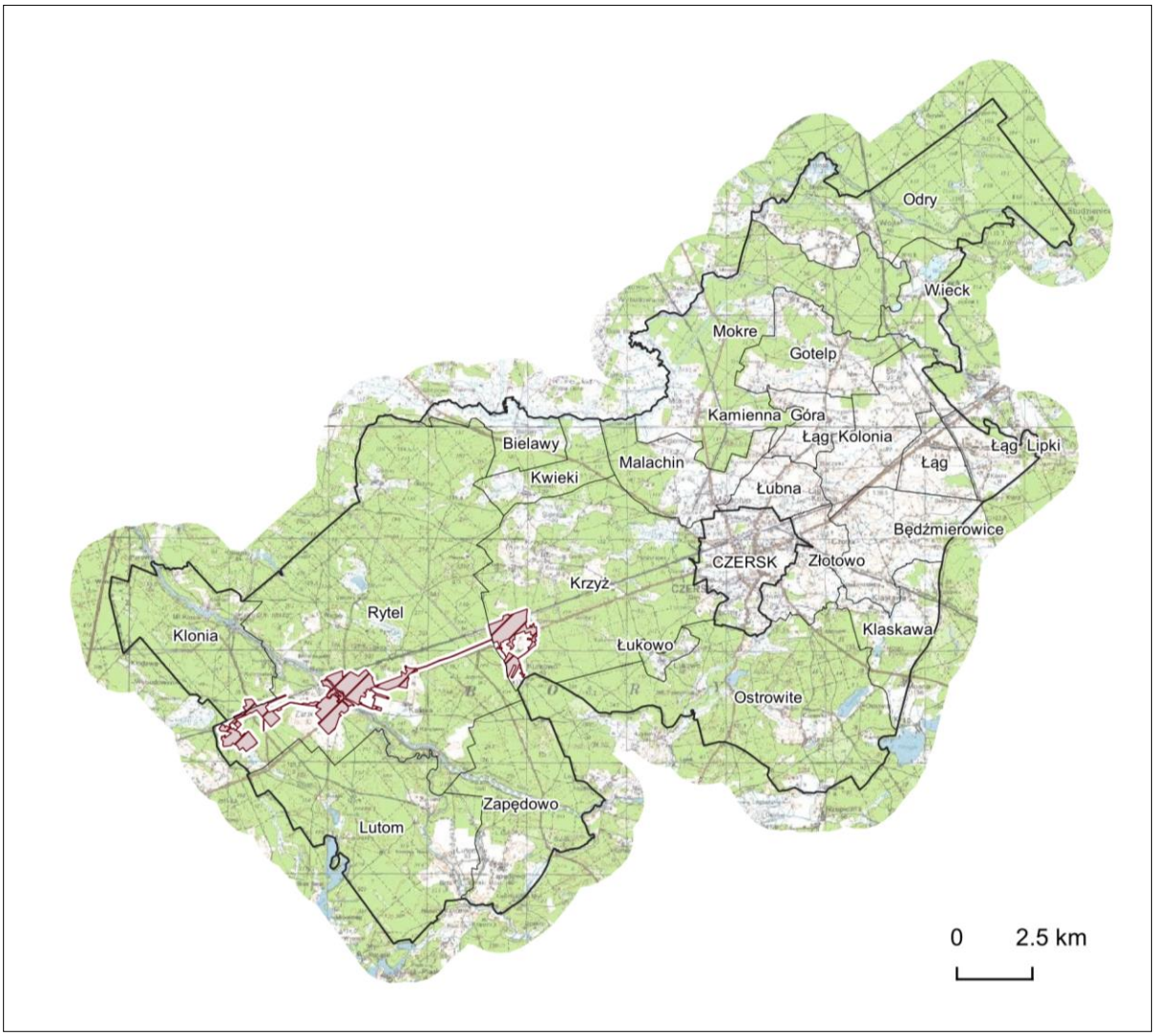
Na terenie gminy Czersk obowiązują rozwiązania w zakresie kanalizacji sanitarnej przyjęte w uchwale nr XXVI/316/20 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Czersk oraz uchwale nr XXVI/316/20 Rady Miejskiej w Czersku z dnia 24 listopada 2020 r. w sprawie wyznaczenia obszaru i granic aglomeracji Rytel. Nieczystości z terenu aglomeracji są odprowadzane kanalizacją do dwóch oczyszczalni ścieków komunalnych – w Złotowie oraz Rytlu, a funkcję odbiornika pełnią odpowiednio Czerska Struga w km 18+460 oraz Wielki Kanał Brdy w km 24+530.

W Złotowie w rejonie ul. Kilińskiego w Czersku działa biologiczna oczyszczalnia ścieków z podwyższonym usuwaniem związków azotu i fosforu spełniająca standardy odprowadzanych ścieków dla aglomeracji <100 000 RLM. Oczyszczalnia powstała w 1995 r., a w 2008 r. została zmodernizowana. Maksymalna wydajność istniejącej oczyszczalni ścieków to 29 667 RLM, a jej średnia przepustowość to 3500 m^3/d (maksymalna 396 m^3/h). Długość istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej na terenie aglomeracji Czersk aktualnie wynosi około 194,3 km, z której korzysta około 21 312 mieszkańców. Aglomeracja obejmuje następujące miejscowości: Bielawy, Kwieki, Kłodnia, Krzyż, Sienica, Stodółki, Czersk, Malachin, Mokre, Łubna, Kamionka, Złotowo, Będźmierowice, Łąg-Kolonia, Łąg, Kęsza, Lipki Dolne, Lipki Górne, Wądoły, Złe Mięso, Dąbki, Kurcze, Konewki, Ostrowite, Ustronie, Czarna Woda oraz Krąg. Do 2027 r. na terenie aglomeracji planowane są inwestycje w zakresie modernizacji i rozbudowy oczyszczalni. Po zakończeniu ww. przedsięwzięć wydajność oczyszczalni ścieków pozwoli na przejęcie ścieków i zanieczyszczeń z terenów aglomeracji Rytel.

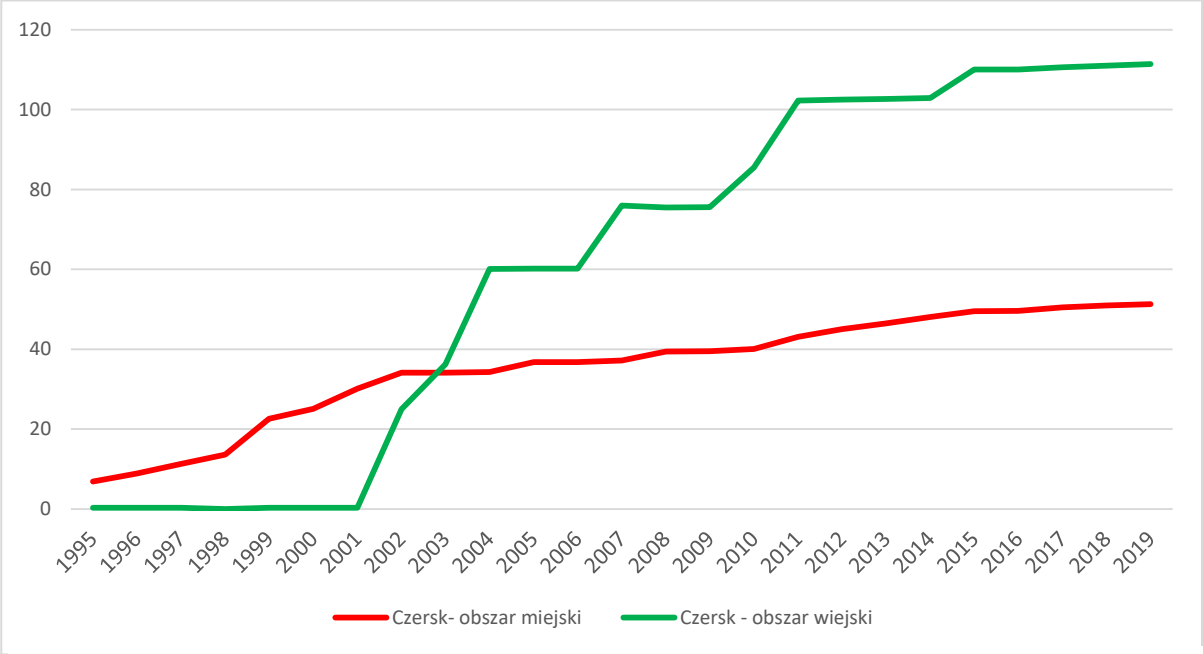
Ryc. 47. Zasięg aglomeracji Czersk (kolor brązowy)

Druga aglomeracja na terenie gminy – Rytel, jest obsługiwana przez oczyszczalnię ścieków zlokalizowaną w rejonie ul. Jatowskiej w Rytlu. Obiekt powstał w 2002 r. i działa w oparciu o metody biologiczno-chemiczne. Maksymalna wydajność istniejącej oczyszczalni ścieków to 5 750 RLM, a jej średnia przepustowość to 460 m^3/d (maksymalna 48 m^3/h). Długość istniejącej sieci kanalizacji sanitarnej na terenie aglomeracji Rytel aktualnie wynosi około 36,4 km, z której korzysta około 2 916 mieszkańców. Aglomeracja obejmuje następujące miejscowości: Gutowiec, Rytel – Kaliska, Kurkowo, Młynki, Rytel, Rytel – Dworzec oraz Rytel – Nadleśnictwo. Do 2027 r. planowane jest wyłączenie z eksploatacji oczyszczalni ścieków w Rytlu po wybudowaniu kolektora, który umożliwi tłoczenie ścieków objętych zlewnią oczyszczalni w Rytlu do oczyszczalni w Czersku.

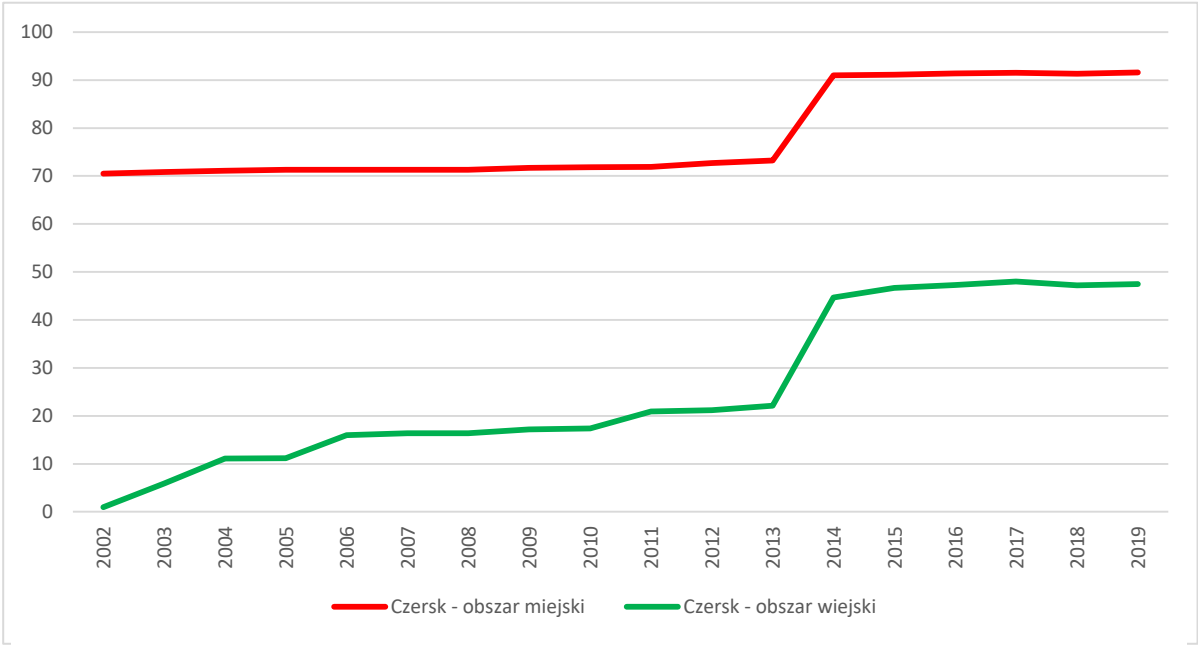

Ryc. 48. Zasięg aglomeracji Rytel (kolor brązowy)

Na przestrzeni ostatnich lat długość infrastruktury kanalizacyjnej systematycznie się powiększała, w latach 1995 – 2019 długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy zwiększyła się o 155,5 km. Pomimo rozwiniętej infrastruktury technicznej dostęp do zbiorczej sieci kanalizacji sanitarnej na terenach wiejskich jest utrudniony. W 2019 r. około 68% mieszkańców gminy miało dostęp do kanalizacji, jednak w przypadku mieszkańców miasta było to aż 92%, z kolei w obszarze wiejskim zaledwie 48% mieszkańców posiadało przyłącza kanalizacyjne. Ilość przyłączy kanalizacyjnych prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania w 2019 r. wyniosła 1 365 dla obszaru wiejskiego oraz 1 790 dla miasta Czersk. Oznacza to 24% wzrost w okresie 10letnim. Większa zmiana widoczna jest na terenach wiejskich, gdzie liczba przyłączy kanalizacyjnych dla tego okresu wzrosła o 363 sztuki, czyli o około 36%.

Ryc. 49. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy (w km; opracowano na podstawie danych BDL GUS)

Ryc. 50. Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

W miejscach, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie nieuzasadniona, powstają przydomowe oczyszczalnie ścieków, a także zbiorniki bezodpływowe. W związku z tym Rada Miejska w Czersku uchwałą nr VIII/50/07 z dnia 26 kwietnia 2007 r. przyjęła „Program budowy i finansowania przydomowych oczyszczalni ścieków oraz szczelnych zbiorników bezodpływowych na terenie gminy Czersk", a także uchwałą nr XVII/159/08 z dnia 28 lutego 2008 r „Program budowy i finansowania przydomowych przepompowni ścieków na terenie gminy Czersk".
W 2016 r. na terenie gminy znajdowało się 311 przydomowych oczyszczalni ścieków oraz 1 017 zbiorników bezodpływowych. W latach 2008-2016 liczba przydomowych oczyszczalni ścieków

na terenach wiejskich wzrosła o 263 sztuki, z kolei na terenie miasta o 18. W przypadku zbiorników bezodpływowych w tym samym okresie zauważalny jest spadek odpowiednio o 1 060 sztuk dla terenów wiejskich i 328 – miejskich.
Istniejąca sieć wodociągowa oraz kanalizacyjna wymaga rozbudowy, a także modernizacji poprzez m.in. wymianę rur wykonanych z azbestu i żeliwa. W celu zapewnienia właściwego funkcjonowania infrastruktury wodno-kanalizacyjnej na terenie gminy Rada Miejska w Czersku uchwałą nr XXVIII/335/21 z dnia 26 stycznia 2021 r. przyjęła wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i kanalizacyjnych na lata 2021 – 2023, realizowany przez Zakład Usług Komunalnych Sp. z o. o. w Czersku.
Przeprowadzone inwestycje przyczynią się do zmniejszonej liczby awarii, ograniczenia obszarów wyłączeń wody, obniżenia rzeczywistych i pozornych strat wody, podłączenia nowych budynków do systemu kanalizacji, eliminacji zrzutów wody deszczowej do zbiorczego systemu, a także poprawy jakości dostarczanej wody, co będzie skutkować osiągnięciem standardów unijnych i krajowych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej.

17.4. Elektroenergetyka

Wszystkie miejscowości na terenie gminy Czersk są w pełni zelektryfikowane. Dostawcą energii elektrycznej jest ENEA Operator Sp. z o. o. z siedzibą w Poznaniu, Oddział Dystrybucji Bydgoszcz. Wschodni i środkowy obszar gminy, a także miasto jest zasilane przez GPZ „Czersk" zlokalizowany w północnej części Czerska, z kolei pozostała część gminy przez GPZ „Chojnice-Przemysłowa" zlokalizowanego w Chojnicach.

Tabela 21. Charakterystyka GPZ zlokalizowanych na terenie gminy Czersk

Parametr	GPZ Czersk	GPZ „Chojnice-Przemysłowa"
Napięcie transformacji [kV]	110/15	110/15
Ilość transformatorów	2	2
Moc transformatorów [MVA]	16	16

źródło: Program ochrony środowiska dla gminy Czersk na lata 2015-2018 z perspektywą na lata 2019-2022

Energia do Głównych Punktów Zasilania jest dostarczana poprzez napowietrzne linie zasilające wysokiego napięcia 110 kV. Przez teren miasta i gminy, przebiegają następujące linie napowietrzne wysokich napięć (110 kV):

- linia 110 kV relacji GPZ Karsin – GPZ Czersk,
- linia 110 kV relacji GPZ Czersk – GPZ Czarna Woda,
- linia 110 kV relacji GPZ Chojnice Kościerska – GPZ Brusy, która według danych operatora ma być przebudowana w celu zwiększeniu przepustowości.

W skład systemu elektroenergetycznego gminy wchodzą także linie średniego napięcia 15 kV. Z GPZ „Czersk" wyprowadzonych jest 12 napowietrznych i kablowych linii elektroenergetycznych, które są powiązane z sąsiednimi głównymi punktami zasilania w Tucholi, Brusach i Czarnej Wodzie, zapewniając odbiorcom indywidualnym, zakładom przemysłowym i obiektom usługowym zlokalizowanym na terenie gminy, pełną rezerwę zasilania. Na terenie gminy dominują linie napowietrzne, linie kablowe zlokalizowane są przede wszystkim na terenie miasta. Energia przesyłana za pomocą linii średniego (15 kV) napięcia trafia do 181 stacji transformatorowych 110/15 kV o strukturze sieci promieniowej zlokalizowanych na terenie gminy.
Sieć rozdzielcza 15 kV wraz z siecią niskiego napięcia 0,4kV stanowią podsystem elektroenergetyczny gminy, na który składają się: linie średniego napięcia, linie niskiego napięcia, stacje transformatorowe 15/0,4 kV oraz elektrownie wodne na rzece Brda, które współpracują z siecią średnich napięć. Średnie zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca miasta w latach 2002-2019 wyniosło 708,1 kWh, z kolei na jedno gospodarstwo domowe 1996,1 kWh. W latach 2015 – 2019 zużycie energii na terenie miasta

spadło o 3%. Może mieć na to wpływ m.in. rozpowszechnienie wymiany urządzeń na energooszczędne m.in. stosowanie energooszczędnych świetlówek kompaktowych, wymiana sprzętu AGD.

Tabela 22. Zużycie energii elektrycznej na terenie miasta Czersk w latach 2002 – 2019

Rok	zużycie energii elektrycznej	
	na mieszkańca	na gospodarstwo domowe
	[kWh]	
2002	656,2	1 955,0
2003	636,90	1 877,9
2004	645,57	1 882,8
2005	690,89	1 944,1
2006	702,12	1 966,3
2007	714,37	2 001,4
2008	714,50	2 005,2
2009	722,36	2 036,0
2010	716,69	2 092,1
2011	710,99	2 069,9
2012	710,43	2 059,8
2013	704,20	2 047,9
2014	695,69	2 010,6
2015	704,01	1 964,7
2016	711,88	1 973,5
2017	751,80	1 989,5
2018	778,63	2 032,3
2019	779,05	2 021,0

źródło: BDL GUS

Mimo to, w związku ze wzrostem liczby odbiorców zapotrzebowanie na energię elektryczną będzie się zwiększać. Dodatkowo, ze względu na obciążenia sieci może dochodzić do awarii czy spadków napięcia w sieci. Według zapisów planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego jedną z najbardziej zagrożonych awarią jest linia 110 kV relacji Chojnice – Brusy – Czersk – Czarna Woda - Starogard Gdański. W perspektywie najbliższych lat Polskie Sieci nie planują realizacji przedsięwzięć w zakresie sieci elektroenergetycznej o napięciach 220 kV i 400 kV. Na terenie gminy Czersk przeprowadzane są inwestycje wynikające z bieżących potrzeb zgłaszanych przez mieszkańców gminy m.in. budowa sieci transformatorowych, rozbudowa oświetlenia ulicznego.

17.5. Odnawialne źródła energii

Na przestrzeni lat odnawialne źródła energii ze względu na małe szkody dla środowiska, a także względnie niskie koszty pozyskania energii zyskują na popularności.
Gmina Czersk charakteryzuje się dobrymi warunkami do wykorzystania energii wiatrowej. Teren gminy znajduje się w korzystnej strefie (III strefa) do rozwoju energetyki wiatrowej, która charakteryzuje się energią wiatru na wysokości 30 m nad poziomem gruntu około 1000 kWh/m^2. Pomimo tego, że energia wiatrowa należy do odnawialnych źródeł energii nie pozostaje bez znaczenia dla środowiska. Elektrownie wiatrowe mogą w negatywny sposób wpływać na otoczenie, a przede wszystkim na występującą awifaunę, zdrowie ludzi, a także krajobraz. Działanie turbin wiatrowych powoduje zmiany w sposobie wykorzystania przestrzeni przez ptaki, może dojść do ich kolizji z turbinami, ponadto

przyczyniają się do emisji hałasu do środowiska. Biorąc pod uwagę fakt, że na terenie gminy zlokalizowane są liczne formy ochrony przyrody, w tym przede wszystkim Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków „Bory Tucholskie", a także Tucholski Park Krajobrazowy możliwość budowy elektrowni wiatrowych jest ograniczona, a rozwój tego rodzaju energii jest mało prawdopodobny.
Ze względu na położenie w stosunkowo dużej szerokości geograficznej obszar kraju nie należy do terenów uprzywilejowanych pod względem wykorzystania energii słonecznej jako głównego źródło energii. Jednak ze względu na wysokie usłonecznienie względne na obszarze gminy (34-36%), a także roczną liczbę godzin czasu promieniowania słonecznego (1 550 h) energia słoneczna powinna stanowić jedno z głównych alternatywnych źródeł energii. W miesiącach wiosenno-letnich może służyć do produkcji ciepłej wody czy też dzięki ogniwom słonecznym do pozyskania energii. Zgodnie z „Projektem założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe dla miasta i gminy Czersk na lata 2011-2026" nie planuje się wykonania instalacji solarnych na budynkach użyteczności publicznej zlokalizowanych na terenie gminy. Jednak ze względu na możliwość uzyskania dofinansowania inwestycji, a także niską szkodliwość dla środowiska należy się spodziewać wzrostu zainteresowania wykorzystaniem energii słonecznej przez mieszkańców gminy. Obecnie kilkanaście budynków mieszkalnych na terenie miasta i gminy wyposażonych jest w kolektory słoneczne i widoczne jest coraz większe zainteresowanie budową paneli fotowoltaicznych na terenach rolnych gminy.
Na terenie gminy we wsi Mylof na rzece Brdzie zlokalizowane są dwie elektrownie wodne, które współpracują z siecią średnich napięć. Większą z nich stanowi Elektrownia Wodna „Zapora-Mylof" o mocy 800 kW. Jest to jeden z najstarszych sztucznych zbiorników na terenie Polski. Elektrownia wodna składa się z budynku, kanału doprowadzającego, kanału odprowadzającego oraz komory zamknięć. Drugą jest Zakład Hodowli Pstrąga o mocy 50 kW. Ponadto na terenie gminy zlokalizowane są elektrownia wodna na rzece Niechwaszcz we wsi Zawada o mocy 32 kW oraz elektrownia na rzece Wda we wsi Wojtal o mocy 22 kW.
Energia spadku wody jest nieszkodliwa dla środowiska przyrodniczego, a koszty eksploatacyjne są niskie. Na terenie gminy Czersk występują tereny, które posiadają predyspozycje do lokalizacji kolejnych elektrowni wodnych.

Tabela 23. Specyfikacja elektrowni wodnej w Mylofie

Parametry elektrowni wodnej „Zapora-Mylof"	
Przełyk instalowany Q [m^3/s]	2x5.0
Spad [m]	9.0-10.0
Moc instalowana [kW]	800
Typ turbin	Dwie turbiny rurowe pionowe
Rok budowy	1848

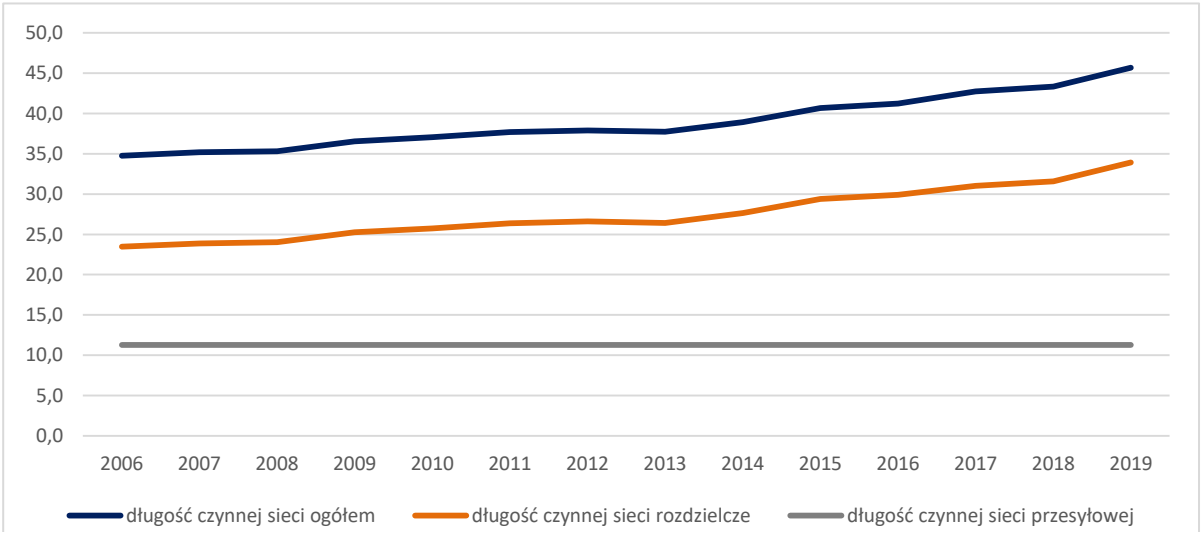
źródło: dane RZGW w Gdańsku

Ze względu na dużą lesistość na terenie gminy Czersk występuje dobrze rozwinięta gospodarka leśna, która stwarza warunki do wykorzystania biomasy jako źródła energii. Z uwagi na niski odsetek użytków rolnych na terenie gminy nie występują miejsca predysponowane do lokalizacji dużych plantacji roślin, z których można by pozyskać biomasę do produkcji energii. Ponadto lokalizacja takich obiektów może przyczynić się do zubożenia bioróżnorodności na terenie gminy, co nie jest korzystnym zjawiskiem. Znaczącym źródłem energii odnawialnej na terenie gminy Czersk jest spalanie głównie drewna w indywidualnych źródłach ogrzewania. Według Planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Czersk ponad 44% budynków wykorzystuje biomasę do opalania. Do opalania wykorzystuje się także m.in. odpady komunalne, słomę i siano, drewno odpadowe z dróg. W związku z tym istotne jest, aby kotły grzewcze były niskoemisyjne tak by nie pogarszać jakości powietrza.
Według „Programu rozwoju elektroenergetyki z uwzględnieniem źródeł odnawialnych w województwie pomorskim do roku 2025" potencjał produkcji biogazu na terenie gminy Czersk wynosi 2 767 407 m^3/rok, co w przeliczeniu na energię cieplną daje 63 650 GJ/rok. W związku z tym budowa biogazowni rolniczej na terenie gminy jest zasadna. Biogazownie nie wpływają negatywnie na środowisko przyrodnicze,

dodatkowo ze względu na to, że produkcja trwa prawie cały rok są stabilnym źródłem energii cieplnej i elektrycznej. Wytworzona energia może posłużyć do ogrzewania chociażby budynków użyteczności publicznej na terenie gminy, a także zabudowy mieszkaniowej. Ponadto realizacja inwestycji spełniłaby wytyczne Polityki Energetycznej Polski do 2030 r., w której na rzecz rozwoju OZE ustalono, że do roku 2020 na terenie każdej z gmin powinna powstać przynajmniej jedna biogazownia.
Teren gminy zlokalizowany jest na obszarze o korzystnych warunkach do wykorzystania energii geotermalnej. Gmina Czersk leży w granicach okręgu grudziądzko-warszawskiego, który charakteryzuje się bardzo wysokim potencjałem – 168 000 tpu/km^2. Jednak ze względu na wysokie koszty jakie niesie za sobą wykonanie ekspertyz określających potencjał wykorzystania geotermii, a także wysoki koszt zainstalowania pomp ciepła, które są wykorzystywane przy geotermii płytkiej, na terenie gminy nie jest to popularne źródło alternatywnej energii. W granicach gminy w ramach projektu „Budowa kotłowni w Szkole Podstawowej w Krzyżu w oparciu o odnawialne źródła energii" zainstalowano pompy ciepła o mocy 43 kW.

17.6. Gazownictwo

Obszar gminy Czersk zaopatrywany jest w gaz ziemny przez Polską Spółkę Gazownictwa Sp. z o.o. (PSG) Oddział Zakład Gazowniczy w Gdańsku, jednostka terenowa Gazownia w Chojnicach. Zgodnie z danymi udostępnionymi przez PSG stopień gazyfikacji gminy wynosi 13,34%, a paliwo gazowe jest dostarczane do dwóch miejscowości na terenie gminy: Czerska oraz Złotowa. Na obszarze wiejskim mieszkańcy korzystają z gazu propan-butan. Do odbiorców z sieci jest dostarczany gaz typu E, czyli wysokometanowy gaz ziemny (GZ-50). Do miasta Czersk gaz jest doprowadzany gazociągiem wysokiego ciśnienia DN100 relacji Nadolna Karczma - Czersk. W zachodniej części Czerska zlokalizowana jest stacja redukcyjno-pomiarowa pierwszego stopnia, której zadaniem jest redukcja ciśnienia do poziomu 0,5 MPa i rozprowadzane do sieci średniego ciśnienia, a także dwie stacje redukcyjno-pomiarowe drugiego stopnia zlokalizowane przy ul. Kwiatowej i ul. Towarowej, których zadaniem jest redukcja ciśnienia średniego doprowadzanego ze stacji pierwszego stopnia, do ciśnienia niskiego, a następnie rozprowadzenie gazu siecią średniego i niskiego ciśnienia do odbiorców.
W 2020 r. długość czynnej sieci rozdzielczej na terenie gminy wynosiła 60,11 km, z czego 48,35 km w obszarze miejskim i 11,76 km na terenach wiejskich. W związku ze stale rosnącym zainteresowaniem gazem jako źródłem energii cieplnej sieć jest rozbudowywana, a liczba odbiorców się zwiększa. W latach 2006-2019 długość czynnej sieci wzrosła o 37%, sieci rozdzielczej o 31% natomiast długość sieci przesyłowej nie uległa zmianie.
Do sieci gazowej w 2019 r. przyłączone było 863 budynków mieszkalnych i niemieszkalnych. Liczba przyłączy w latach 2000 – 2019 wzrosła o około 44%. Zużycie gazu przez mieszkańców rośnie z roku na rok. W latach 2002 – 2016 zużycie gazu wzrosło o około 10%, z kolei liczba odbiorców korzystających z gazu w celu ogrzania mieszkań wzrosła z 197 do 530.

Ryc. 51. Długość sieci gazowej (km) na terenie gminy Czersk (opracowano na podstawie danych BDL GUS)

W związku ze stale rosnącym zainteresowaniem na terenie gminy planowane są inwestycje związane z rozbudową i modernizacją sieci gazowej. Zgodnie z obwieszczeniem Wojewody Pomorskiego z dnia 1 września 2020 r. trwają prace związane z budową sieci gazowej średniego ciśnienia relacji: Czersk – Łubna – Kamionka – Łąg-Kolonia – Wądoły – Łąg, na kolejowym terenie zamkniętym. Ponadto gmina Czersk wystąpiła do Polskiej Spółki Gazownictwa Sp. z o.o. o rozbudowę sieci gazowej w ulicach Tucholskiej i Łukowskiej w Czersku. Dodatkowo czynione są starania w celu gazyfikacji Rytla, która umożliwiłaby ogrzewanie gazem obiektów gminnych, które mają zostać poddane modernizacji. Zwiększenie stopnia gazyfikacji uzależnione jest od wyników analizy techniczno-ekonomicznej inwestycji przeprowadzonej przez Polską Spółkę Gazownictwa.

17.7. Ciepłownictwo

Na terenie miasta Czersk istnieje centralny system ciepłowniczy obsługiwany przez VAPO Sp. z o.o. Na terenach, które nie są objęte siecią ciepłowniczą (tereny wiejskie oraz część miasta), dominują indywidualne źródła ciepła, i o ile na terenie miasta są stosowane bardziej ekologiczne rozwiązania, jak np. ogrzewanie gazowe, to na terenach wiejskich struktura wykorzystania paliw energetycznych jest zupełnie inna. Dominują tam kotły centralnego ogrzewania spalające przede wszystkim węgiel i drewno, które ze względu na wysoką lesistość gminy jest łatwo dostępne.
Ciepło na cele bytowe na terenie miasta jest dostarczane do odbiorców w oparciu o prace dwóch kotłowni zbiorczych zlokalizowanych w Czersku:

- Administracja Zasobów Komunalnych – ul. Dworcowa 31, dz. 291/7,
- SOLOR BIOENERGY POLSKA S A. – dz. 484/20.

Na terenie gminy do ogrzewania budynków użyteczności publicznej wykorzystywany jest przede wszystkim gaz, a także pelet. W wyniku wzrostu świadomości ekologicznej, a także zainteresowania ogrzewaniem gazowym zwiększa się liczba ekologicznych kotłów, które w zdecydowanie mniejszym stopniu oddziałują na zdrowie ludzi, a także środowisko.
Inwestycje realizowane na terenie gminy powinny dążyć do rozbudowy sieci ciepłowniczej i minimalizowania negatywnego wpływu na środowisko. Obecnie na terenie gminy Czersk planuje się termomodernizację budynków, która przyczyni się do zmniejszenia zużycia energii cieplnej.

18. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

W studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się uwarunkowania, cele i kierunki polityki przestrzennej oraz określa obszary przewidywane do realizacji zadań i programów wynikających z polityki przestrzennej państwa, regionu, powiatu i gminy z ich wewnętrznymi relacjami i powiązaniami. W Planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego (uchwała nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r. Dz. Urz. Woj. Pom. z 2017 r. poz. 603) określono następujące kierunki polityki przestrzennej, odnoszące się między innymi do obszaru gminy Czersk, ale nie wynikają z nich zadania samorządu województwa, których realizacji miałaby się odbywać na obszarze gminy.

Nr zadania	Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny	Ranga zapisów
KIERUNEK 1.1.: KSZTAŁTOWANIE STRUKTUR SIECI OSADNICZEJ ZGODNIE Z WYMOGAMI ŁADU PRZESTRZENNEGO			
1	Rewitalizacja obszarów zdegradowanych, w których występuje szczególna koncentracja negatywnych zjawisk społecznych, a także gospodarczych, środowiskowych, funkcjonalno-przestrzennych i technicznych, zgodnie z zakresem określonym w gminnych programach rewitalizacji i uzgodnionym z	samorządy gminne	W„AB””

	ZWP w ramach procedury przyjętej dla okresu programowania 2014-2020		
3	Rozwój nowych i podnoszenie jakości istniejących przestrzeni publicznych	samorządy gminne	W„A”
5	Planowanie oraz realizacja systemów i obiektów zielonej infrastruktury, jako czynników mających wpływ na organizację przestrzeni (kształtowanie struktur osadniczych) oraz zapewnienie w niej udziału funkcji przyrodniczo-rekreacyjnych, w tym wyznaczanie, zachowanie i kształtowanie terenów biologicznie czynnych - tzw. zielonych pierścieni wokół ośrodków miejskich i metropolitalnych	samorządy gminne SWP	W„AB”
KIERUNEK 1.2: KSZTAŁTOWANIE WYSOKIEJ JAKOŚCI ŚRODOWISKA MIESZKANIOWEGO			
1	Budowa, rozbudowa i modernizacja obiektów infrastruktury podstawowych usług publicznych w dostosowaniu do: 1) zidentyfikowanych deficytów w ramach istniejących terenów mieszkaniowych, 2) potrzeb rozwojowych, proporcjonalnie do planów związanych z rozwojem istniejących, a także otwieraniem nowych terenów zabudowy mieszkaniowej	samorządy gminne	W„A”
3	Budowa, rozbudowa i modernizacja systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych	samorządy gminne	W„A”
4	Określanie wariantowych przebiegów obwodnic lub obejść miejscowości o dużym udziale ruchu tranzytowego na drogach krajowych i wojewódzkich	samorządy gminne SWP	W„AB”
5	Realizacja inwestycji podnoszących jakość istniejących struktur mieszkaniowych, w tym: zapewniających warunki bezpiecznego przemieszczania się (m.in. poprawa jakości przestrzeni publicznych, budowa bezkolizyjnych przejść pieszych i rowerowych na przecięciu z istniejącą infrastrukturą drogową i kolejową) oraz budowa infrastruktury poprawiającej bezpieczeństwo publiczne	samorządy gminne	R
6	Rewitalizacja zdegradowanych struktur mieszkaniowych, która w aspekcie przestrzenno-funkcjonalnym służy w szczególności poprawie warunków mieszkaniowych i zdrowotnych mieszkańców oraz zmniejszeniu oddziaływania na środowisko, m.in. poprzez redukcję zużycia energii i wody	samorządy gminne	R
7	Budowa infrastruktury rowerowej dowiązującej sieć ponadregionalnych i regionalnych tras rowerowych do węzłów integracyjnych i przystanków zintegrowanych transportu zbiorowego	JST	W„AB”
8	Sporządzenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na obszarach położonych wzdłuż dróg krajowych i wojewódzkich	samorządy gminne	W„A”

	zarezerwowanych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin pod funkcje mieszkaniowe, z zapewnieniem odpowiedniej obsługi komunikacyjnej tych terenów (ograniczenie budowy pojedynczych zjazdów z tych dróg) oraz utrzymaniem funkcji drogi		
KIERUNEK 1.3: RACJONALIZACJA ROZMIESZCZENIA ORAZ POPRAWA DOSTĘPNOŚCI INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ I USŁUG PUBLICZNYCH W TYM ZAKRESIE			
4	Racjonalizacja sieci placówek szkół podstawowych, w tym modernizacja i rozbudowa istniejącej infrastruktury	samorządy gminne	R
6	Upowszechnienie edukacji włączającej poprzez usuwanie barier architektonicznych w istniejących placówkach oświatowych i dostosowanie ich do potrzeb wszystkich uczniów, w tym uczniów różnego typu niepełnosprawnościami	JST placówki edukacyjne	R
7	Rozwój form aktywizacji rosnącej grupy wieku poprodukcyjnego – tzw. Uniwersytetów III Wieku, w oparciu o istniejące uczelnie wyższe oraz inne instytucje, organizacje i stowarzyszenia prowadzące działalność edukacyjną i kulturalną	uczelnie wyższe placówki edukacyjne instytucje kultury NGO	R
13	Budowa, rozbudowa i modernizacja placówek ambulatoryjnej opieki zdrowotnej, w tym w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej	samorządy gminne samorządy powiatowe podmioty lecznicze	R
18	Poprawa warunków lokalowych istniejących obiektów kultury na poziomie lokalnym i subregionalnym	samorządy gminne samorządy powiatowe instytucje kultury	R
22	Upowszechnianie prozdrowotnych postaw związanych z aktywnością fizyczną poprzez budowę, rozbudowę i modernizację urządzeń rekreacyjno-sportowych, służących codziennej rekreacji	samorządy gminne	R
KIERUNEK 1.4: ZAPOBIEGANIE I OGRANICZANIE SKUTKÓW POWODZI ORAZ INNYCH ZAGROŻEŃ NATURALNYCH			
4	Budowa lokalnych i indywidualnych systemów do zagospodarowania wód opadowych i roztopowych w miejscu ich opadu, które przyczynią się do zatrzymania i/lub wykorzystania wód opadowych (rozsączanie powierzchniowe i podziemne do gruntu, retencjonowanie powierzchniowe i podziemne, wykorzystanie wody do celów domowych i gospodarczych)	samorządy gminne	W„A”
5	Upowszechnianie rozwiązań technicznych w zakresie instalacji umożliwiających wykorzystanie wody opadowej i wody szarej – przede wszystkim w	samorządy gminne	r

	obiektach zbiorowego zakwaterowania, zakładach przemysłowych oraz centrach rekreacji i sportu		
6	Renaturyzacja koryt cieków i ich brzegów	JST	R
9	Stabilizacja i zabezpieczanie terenów osuwiskowych z zachowaniem ich wartości przyrodniczo-krajobrazowych	urzędy morskie samorządy gminne	R
KIERUNEK 2.1: EFEKTYWNE I BEZPIECZNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW PRZESTRZENI PRZEZ GOSPODARKĘ			
1	Ponowne wykorzystanie terenów zdegradowanych i poprzemysłowych na funkcje i cele zgodne z lokalnymi uwarunkowaniami i potrzebami – z uwzględnieniem możliwości przywrócenia lub ukształtowania nowych funkcji, w tym także ekologicznych	samorządy gminne	W„A”
2	Przeciwdziałanie erozji gleb przez utrzymanie trwałych użytków zielonych i lasów glebochronnych lub odpowiednie do potencjału siedliska zadarnianie i zalesianie użytków rolnych położonych na stokach o nachyleniu powyżej 12º	samorządy gminne	W„A”
3	Przeciwdziałanie zjawiskom suszy glebowej (rolniczej) - oparte na zachowaniu, kształtowaniu i odtwarzaniu śródpolnych zadrzewień, małych cieków, śródpolnych oczek wodnych i terenów podmokłych wraz z otaczającą je roślinnością oraz układów melioracyjnych o znaczeniu historycznym, w szczególności w rejonach wielkoobszarowej gospodarki rolnej	samorządy gminne zarząd melioracji i urządzeń wodnych	W„A”
4	Meliorowanie użytków rolnych na obszarach wymagających uregulowania stosunków wodnych - przy zachowaniu cennych i chronionych siedlisk przyrodniczych (łąk zmiennowilgotnych, torfowisk, młak i mechowisk)	samorządy gminne zarząd melioracji i urządzeń wodnych	R
5	Wzmacnianie bazy ekonomicznej obszarów wiejskich, w nawiązaniu do lokalnych czynników endogenicznych, w szczególności przez utrzymanie funkcji produkcyjnej gruntów rolnych, istniejących obiektów stawowych oraz wykorzystanie terenów po dawnych zakładach produkcyjnych, wraz z bazą maszyn i urządzeń ośrodków technicznych rozwoju przetwórstwa drzewnego i rolno-spożywczego	JST	R
6	Rekultywacja terenów poskładowiskowych, poeksploatacyjnych i powierzchniowo zdegradowanych, z uwzględnieniem możliwości przywrócenia lub ukształtowania nowych funkcji przyrodniczych	samorządy gminne	W”A”
KIERUNEK 2.2.: KSZTAŁTOWANIE STRUKTUR PRZESTRZENNYCH UMOŻLIWIAJĄCYCH TWORZENIE NOWYCH I TRWAŁYCH MIEJSC PRACY			
3	Uzbrajanie terenów inwestycyjnych w infrastrukturę techniczną (wodociągi, kanalizację, zasilanie w	samorządy gminne	W„A’’

	energię elektryczną o odpowiednich parametrach), w tym drogową		
9	Dywersyfikacja struktur zatrudnienia poprzez wspieranie rozwoju usług rynkowych, zapewniających nowe i trwałe miejsca pracy zwłaszcza w miastach o dużym udziale zatrudnionych w sektorze przemysłowym	JST	R
10	Tworzenie warunków przestrzennych na obszarach wiejskich, umożliwiających kreowanie i rozwój działalności gospodarczej, także w zawodach pozarolniczych, przez wykorzystywanie ich potencjału endogenicznego (np. w zakresie walorów środowiskowych i krajobrazowych, produkcji energii w oparciu o lokalne źródła surowców - biomasę), wsparcie rozwoju zasobów kapitału ludzkiego oraz inwestycji w infrastrukturę techniczną	JST	R
11	Budowa, rozbudowa lub przebudowa sieci telekomunikacyjnych, szczególnie na potrzeby szerokopasmowego dostępu do Internetu na obszarze całego województwa, a w szczególności gmin, w których wskaźnik penetracji budynkowej jest niższy od 50%	samorządy gminne podmioty gospodarcze	W„AB''
KIERUNEK 2.3: WZMACNIANIE CAŁOROCZNEJ I ATRAKCYJNEJ OFERTY TURYSTYCZNEJ W OPARCIU O ZASOBY I WALORY PRZYRODNICZO-KULTUROWE, KRAJOBRAZOWE I FUNKCJE METROPOLITALNE			
2	Wyznaczanie, budowa i modernizacja ponadregionalnych i regionalnych tras rowerowych	JST NGO	U
3	Rozwijanie zagospodarowania turystycznego szlaków kajakowych przez budowę i modernizację pól biwakowych (m.in. urządzanie i wyposażanie w sanitariaty, suszarnie dla kajaków, przyłącza energetyczne i oświetlenie), stanic oraz punktów etapowych, miejsc wodowania i wyjmowania kajaków, miejsc przenoski przy przeszkodach oraz kompleksowe oznakowanie szlaków i dojazdów do przystani, przede wszystkim: do 2020 roku: 1) na rzekach objętych przedsięwzięciem Kajakiem przez Pomorze (Pomorskie Szlaki Kajakowe): Brda, Wda, Wielki Kanał Brdy, Wielki Kanał Wdy	JST NGO	U
5	Wykorzystanie turystyczne zasobów i walorów kulturowych regionu przez rozwój infrastruktury turystycznej w miejscowościach położonych na szlakach kulturowych: 6) Szlak zabytków hydrotechniki: Mylof (gm. Czersk)	JST NGO Podmioty gospodarcze	W,,AB''
6	Modernizacja i rozwój oferty instytucji kultury oraz rozwój infrastruktury dla plenerowych imprez kulturalnych, w tym amfiteatrów i estrad sezonowych, targowisk eksponujących regionalne produkty	JST NGO Podmioty gospodarcze	R

KIERUNEK 2.4: KSZTAŁTOWANIE RACJONALNEJ STRUKTURY PRZESTRZENNEJ SIECI TRANSPORTOWEJ			
1	Podejmowanie procesu przekształceń istniejącej sieci dróg krajowych, wojewódzkich i niektórych powiatowych w dostosowaniu do ich rzeczywistej funkcji, możliwości rozbudowy, z uwzględnieniem zmian wynikających z budowy nowych odcinków dróg krajowych, głównie dróg nr S6 i S7	GDDKiA Gdańsk JST	W„B”
2	Budowa nowej i dostosowywanie istniejącej priorytetowej dla województwa infrastruktury liniowej i węzłowej, w tym należącej do sieci TEN-T i obejmującej transportową infrastrukturę dostępową portów w strefie „ostatniej mili”; w tym zakresie do podstawowych inwestycji należą: 2) w zakresie linii kolejowych (w tym wdrożenie systemu ERTMS) do 2020 r.: b) przebudowa linii kolejowej nr 201 (Gdynia Port - Bydgoszcz) wraz z budową drugiego toru i elektryfikacją całej linii i trzeciego toru na odcinku Gdynia Port – Żukowo, d) przebudowa linii kolejowej nr 203 (na odcinku Tczew - Łąg Wschód) wraz z elektryfikacją i budową łącznicy (Łąg Południe - Łąg Wschód) z linią kolejową nr 201		
3	Rozwój regionalnej i ponadregionalnej sieci drogowej, koncentrujący się na budowie i modernizacji dróg w dostosowaniu do parametrów funkcjonalnotechnicznych i standardów bezpieczeństwa ruchu drogowego: 2) redukujących uciążliwość w obszarach zabudowy, w tym wyprowadzanie ruchu tranzytowego poza obszary zabudowane przez budowę obwodnic po 2020 r.: i) Czerska, Człuchowa, Malborka i Starogardu Gdańskiego w ciągu drogi nr 22	GDDKiA Gdańsk	W„AB”
4	Rewitalizacja i przebudowa sieci kolejowej, koncentrująca się na podnoszeniu standardów technicznych i funkcjonalnych linii kolejowych o szczególnym znaczeniu dla rozwoju i obsługi województwa, zwłaszcza w zakresie: 1) powiązań ośrodków regionalnych i subregionalnych oraz ich otoczenia z Trójmiastem po 2020 roku, w tym linii: h) nr 203 (na odcinku Łąg Wschód - Chojnice)	PKP PLK S.A.	W„B”
KIERUNEK 2.5: ZWIĘKSZANIE STOPNIA BEZPIECZEŃSTWA ENERGETYCZNEGO I SPRAWNOŚCI SYSTEMÓW PRODUKCJI, PRZESYŁU I DYSTRYBUCJI ENERGII ELEKTRYCZNEJ I CIEPLNEJ, GAZU, ROPY NAFTOWEJ ORAZ PRODUKTÓW ROPOPOCHODNYCH			
2	Budowa, rozbudowa oraz przebudowa instalacji do wytwarzania energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych.	podmioty gospodarcze osoby prywatne	R
3	Rozbudowa, przebudowa i budowa sieci przesyłowych, dystrybucyjnych oraz stacji energetycznych dla	ENERGA S.A. ENEA S.A.	W„A”

	wyprowadzenia mocy z nowych systemowych i odnawialnych źródeł energii (farm wiatrowych, w tym offshore i fotowoltaicznych) projektowanych na obszarze województwa, uwzględniając potrzebę ograniczenia strat energii elektrycznej w przesyle i w dystrybucji, w tym m.in.: 2) w zakresie sieci dystrybucyjnych: c) modernizacja istniejących linii 110 kV: (Chojnice Przemysłowa -kierunek Sępólno), (Chojnice Kościerska - kierunek Tuchola), (Brusy -Czersk), (Czersk - Czarna Woda), (Majewo - Warlubie), (Gdynia Grabówek – Gdynia Chylonia), e) przebudowa stacji elektroenergetycznych 110/15 kV: Chojnice Przemysłowa, Chojnice Kościerska, Brusy, Kościerzyna		
5	Przebudowa systemów oświetlenia ulicznego w kierunku energooszczędnych, inteligentnych układów, wykorzystujących źródła odnawialne	samorządy gminne	R

12	Przebudowa, rozbudowa, budowa systemów ciepłowniczych, w tym m.in.: 6) budowa systemów ogrzewania i chłodzenia opartych na pompach ciepła	samorządy gminne	R
KIERUNEK 2.6: KSZTAŁTOWANIE STRUKTUR PRZESTRZENNYCH WSPIERAJĄCYCH ZDOLNOŚCI OBRONNE PAŃSTWA			
1	Utrzymywanie w dobrym stanie technicznym sieci dróg, pozwalających na szybkie przegrupowywanie wojsk w przewidywany rejon zagrożenia	zarządcy dróg	R
2	Utrzymywanie w dobrym stanie technicznym wszystkich ciągów kolejowych i szczególnie ważnych obiektów kolejowych, umożliwiających szybkie przegrupowywanie wojsk i przewóz uzbrojenia	zarządcy infrastruktury kolejowej	R
KIERUNEK 3.1: ZACHOWANIE I ODTWARZANIE ZASOBÓW ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I JEGO SPÓJNOŚCI			
1	Ochrona regionalnego systemu ekologicznego przez: 1) identyfikowanie, dokumentowanie i waloryzację przyrodniczą (m.in. w ramach sporządzania opracowań ekofizjograficznych dla gmin) terenów pełniących funkcję ekologiczną; 2) zachowanie obszarów, siedlisk i obiektów przyrodniczych szczególnie cennych, reprezentatywnych dla regionu, reprezentujących krajobraz nadmorski, pojezierny, dolin rzecznych i równin zalewowych - zagrożonych zanikiem lub trwałym przekształceniem – oraz obejmowanie ich indywidualnymi formami ochrony przyrody; 3) zalesianie, wprowadzanie zadrzewień i zakrzaczeń śródpolnych, ekstensywne wykorzystanie użytków zielonych; 4) zapobieganie rozlewaniu się zabudowy na terenach otwartych niezabudowanych, poprzez ochronę ekosystemów naturalnych i gruntów rolnych 5) zachowanie ciągłości przestrzennej powiązań ekologicznych na poziomie krajowym, regionalnym, subregionalnym i lokalnym, z utrzymywaniem przestrzeni wolnej od zabudowy lub ograniczenie intensywności zabudowy w ich przebiegu 6) budowę i zachowanie właściwych warunków funkcjonowania lądowych przejść dla zwierząt i przepławek dla ryb (tj. o odpowiednich standardach projektowych i wykonawczych, dostosowanych do potrzeb migracyjnych), w obszarach przecięcia z infrastrukturą techniczną (nie tylko drogami klasy A, S i GP oraz liniami kolejowymi, ale także w ciągach dróg wojewódzkich i przebiegach rurociągów)	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska JST JST Samorządy gminne Samorządy gminne Samorządy gminne Samorządy gminne Zarządcy infrastruktury	W,,AB” W,,AB” W,,AB” R W„A” W„A” W„A”
2	Tworzenie koncepcji, planów i programów rozwoju zielonej infrastruktury oraz wyznaczanie, zachowanie i kształtowanie terenów biologicznie czynnych - tzw. zielonych pierścieni, wokół ośrodków miejskich i metropolitalnych	SWP samorządy lokalne	W,,AB”

3	Uwzględnianie w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin korytarzy ekologicznych – ponadregionalnych, regionalnych i subregionalnych oraz uszczegóławianie ich granic i wyznaczenie korytarzy rangi lokalnej, stosownie do skali dokumentu planistycznego	samorządy gminne	U
4	Określanie w dokumentach planistycznych na poziomie lokalnym zapisów /wytycznych / wskaźników gwarantujących zachowanie ciągłości przestrzennej korytarzy ekologicznych	samorządy gminne	U
5	Przywracanie cech naturalnych, poprawa kondycji jakościowej elementów środowiska, odtwarzanie obszarów przyrodniczych i ekosystemów zdegradowanych – w tym wodnych, podmokłych, leśnych, łąkowych, a w szczególności: 1) rekultywacja jezior i przeciwdziałanie procesom ich eutrofizacji antropogennej; 2) renaturyzacja rzek i dolin rzecznych, przywracanie dolinom rzecznym funkcji korytarzy ekologicznych; 3) zwiększanie zdolności retencyjnej ekosystemów i terenów	JST	W„A”

6	Tworzenie warunków do zwiększania powierzchni lasów i zadrzewień, zwłaszcza: 1) na terenach leśnej potencjalnej roślinności naturalnej, cechujących się aktualną niską lesistością; 2) w obrębie gruntów rolnych o najniższej przydatności rolniczej; 3) na obszarach objętych potencjalnymi i czynnymi procesami erozyjnymi 4) na obszarach porolnych, objętych sukcesją naturalną	regionalne dyrekcje Lasów Państwowych samorządy gminne	W„A”
7	Zachowywanie, odtwarzanie, rewaloryzacja i kształtowanie elementów przyrodniczych charakterystycznych dla krajobrazu wiejskiego: miedz, pasów zadrzewień śródpolnych, małych cieków i dróg śródpolnych, śródpolnych oczek wodnych, ekosystemów brzegowych wód śródlądowych, żywopłotów etc., w szczególności w rejonach wielkoobszarowej gospodarki rolnej	samorządy gminne	W„A”
8	Wprowadzanie i utrzymanie reżimów zagospodarowania służących ochronie cennych ekosystemów jezior lobeliowych, torfowisk wysokich oraz żyznych mechowisk.	Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska samorządy gminne	W„A”
9	Zachowywanie w stanie naturalnym lub zbliżonym do naturalnego obszarów objętych dynamicznymi procesami geomorfologicznymi, w szczególności odcinków wybrzeża morskiego i dolin rzek, gdy nie stwarza to zagrożenia dla bezpieczeństwa ludzi i ich mienia oraz infrastruktury	samorządy gminne urzędy morskie	W„A”
10	Zapewnienie w dokumentach planowania przestrzennego warunków utrzymania potencjału przyrodniczego lasów, starodrzewów, zadrzewień śródpolnych, oczek wodnych, terenów bagiennych i torfowiskowych, łąk śródleśnych – szczególnie w obszarach korytarzy ekologicznych	samorządy gminne	W,,AB”
11	Optymalizacja regionalnego systemu obszarów chronionych, z założeniem wykonania oceny stopnia zachowania walorów przyrodniczo-krajobrazowych i weryfikacji granic oraz zwiększenia w nim udziału obszarów, obiektów przyrodniczych i krajobrazów szczególnie cennych (priorytetowych, unikatowych, reprezentatywnych) i terenów pełniących funkcję korytarzy ekologicznych, w tym do 2020 roku: 1) weryfikacja sieci obszarów chronionego krajobrazu	SWP	W„B”
12	Powiększenie lub uzupełnienie sieci parków krajobrazowych, chroniących cenne obszary przyrodniczo-krajobrazowe, mających znaczenie dla ochrony dziedzictwa kulturowego i ochrony funkcji łączności ekologicznej, przez: 2) podejmowanie działań zmierzających do utworzenia nowych parków krajobrazowych: m.in. Doliny Wdy	SWP	W „B”

	(ewentualnie poszerzenie na obszar województwa pomorskiego Wdeckiego Parku Krajobrazowego)		
14	Podejmowanie działań wspierających powiększenie powierzchni Światowego Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie – zgodnie z dokumentacją opracowaną przez Polski Komitet Narodowy UNESCO – MaB	Park Narodowy „Bory Tucholskie” SWP	R
KIERUNEK 3.2: OCHRONA OBSZARÓW O CHARAKTERYSTYCZNYM KRAJOBRAZIE KULTUROWYM LUB ZNACZENIU HISTORYCZNYM			
1	Utrzymanie w dobrym stanie zasobów dziedzictwa kulturowego objętych ochroną konserwatorską prawną (rejestr zabytków) oraz ustawową (ewidencja zabytków), w szczególności zabytkowych układów urbanistycznych, urbanistyczno-krajobrazowych i ruralistycznych oraz licznych zamków, zespołów pałacowo-parkowych, dworskich, kościołów i założeń klasztornych, obiektów budownictwa przemysłowego i obronnego, obiektów militarnych i fortyfikacyjnych	właściciele zabytków	W,,AB”

2	Kompleksowa odnowa i rewaloryzacja definiujących tożsamość regionu zdegradowanych zabytkowych założeń przestrzennych obszarów historycznych, obiektów i zespołów zabytkowych (zwłaszcza zespołów pałacowo-parkowych i dworskich), historycznych (zwłaszcza średniowiecznych) układów ruralistycznych, zarówno wpisanych do rejestru, jak i ujętych w ewidencji zabytków oraz pozostających poza nimi, z uwzględnieniem wymogów konserwatorskich oraz lokalnego charakteru zabudowy	JST właściciele Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków	W,,AB”
3	Zachowanie, odtwarzanie dawnych układów terenów zielonych: cmentarzy historycznych, alei, szpalerów, założeń parkowych	samorządy gminne	R
4	Sporządzenie audytu krajobrazowego województwa pomorskiego, w tym określenie m.in. krajobrazów priorytetowych oraz wniosków i rekomendacji m.in. w zakresie określenia stref przekształceń krajobrazu, stref ochrony krajobrazu (np. ochrony przedpola ekspozycji zabytkowych miast i wsi) i stref szczególnej ochrony krajobrazowej	SWP	W„B”
7	Obejmowanie ochroną w formie parków kulturowych miejsc o wysokich i wyjątkowych wartościach, gdzie została zachowana historyczna struktura przestrzeni i szczególne walory przyrodniczo-krajobrazowe: 29) Odry (gm. Czersk) - kamienne kręgi, cmentarzysko kurhanowe (rezerwat archeologiczny)	samorządy gminne SWP	W,,AB”
9	Eliminowanie funkcji użytkowych obniżających wartości historyczne obiektów zabytkowych oraz obiektów kolidujących z walorami kulturowymi obszarów zabytkowych	samorządy gminne	R
10	Wzmacnianie istniejących oraz nadawanie (w sposób nieumniejszający ich wartości kulturowej) obiektom zabytkowym nieużytkowanym nowych funkcji kulturalnych, turystycznych i edukacyjnych w celu efektywnego i racjonalnego gospodarowania zasobami dziedzictwa kulturowego, podnoszenia atrakcyjności poszczególnych obszarów oraz tworzenia miejsc pracy	właściciele	W„A”
11	Realizacja obiektów o charakterze wystawienniczym, muzealnym, jak również skansenów (np. Żuław w m. Drewnica lub Żuławki), służących zachowaniu, ochronie i promocji dziedzictwa kulturowego regionu	JST	W,,AB”
13	Wpisanie najcenniejszych obiektów, zespołów zabudowy i układów przestrzennych stanowiących dobra kultury współczesnej do rejestru zabytków, w celu objęcia ich ochroną konserwatorską	Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków	R
KIERUNEK 3.3.: OGRANICZENIE EMISJI ZANIECZYSZCZEŃ ŚRODOWISKA			
1	Kontynuacja weryfikacji obszarów i granic oraz wyznaczanie nowych aglomeracji ściekowych	samorządy gminne	W,,AB”
2	Poprawa dostępności do systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków komunalnych przez:	samorządy gminne	U

	1) realizację przedsięwzięć wynikających z Aktualizacji Master Planu dla realizacji dyrektywy dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych do 2020 roku: a) budowę, rozbudowę i modernizację oczyszczalni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2.000 RLM w tym Czersk. b)budowę i modernizację kanalizacji sanitarnej wraz z budową układów tłocznych i modernizacją przepompowni ścieków w ramach aglomeracji ściekowych powyżej 2.000 RLM241, w tym Czersk 3) upowszechnianie indywidualnych i lokalnych systemów oczyszczania ścieków bytowych na terenach zabudowy rozproszonej		W„A”
3	Poprawa sprawności wytwarzania energii cieplnej w lokalnych i indywidualnych źródłach ciepła	samorządy gminne	R

4	Budowa, przebudowa i rozbudowa sieci ciepłowniczych w celu: 1) zwiększenia zasięgu dostaw energii cieplnej ze scentralizowanych systemów, szczególnie na obszarach o przekroczonych dopuszczalnych poziomach zanieczyszczeń w powietrzu; 2) ograniczenia strat energii cieplnej na przesyle	samorządy gminne	R
5	Uwzględnianie w treści dokumentów planistycznych na poziomie lokalnym zasad lokalizacji i ochrony zielonej infrastruktury, spełniającej funkcje korytarzy przewietrzających na obszarach zurbanizowanych	samorządy gminne	W„A”
6	Tworzenie stref przemysłowych i obszarów ograniczonego użytkowania wokół obiektów, dla których pomimo zastosowania dostępnych rozwiązań technicznych, technologicznych i organizacyjnych nie jest możliwe dotrzymane standardów jakości środowiska	samorządy gminne	R
7	Wyznaczenie obszarów cichych w aglomeracjach i obszarów cichych poza aglomeracjami – w celu utrzymania standardów klimatu akustycznego	samorządy gminne	W„A”
8	Tworzenie właściwych warunków funkcjonowania systemu gospodarki odpadami, w tym przez realizację inwestycji, wynikających z obowiązującego Planu gospodarki odpadami oraz dokumentów go realizujących	samorządy gminne	U
KIERUNEK 4.3.: WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU ROZWOJOWEGO ZWIĄZANEGO ZE SZCZEGÓLNYMI WALORAMI PRZYRODNICZO-KULTUROWYMI I KRAJOBRAZOWYMI			
2	Uporządkowanie substandardowej zabudowy rekreacyjno-turystycznej, w szczególności w bezpośrednim otoczeniu jezior	samorządy gminne	W„A”
3	Podejmowanie działań wspierających powiększenie powierzchni Światowego Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie – zgodnie z dokumentacją opracowaną przez Polski Komitet Narodowy UNESCO - MaB	Park Narodowy „Bory Tucholskie” SWP	R
6	Rozwój infrastruktury turystycznej, w szczególności sieci ścieżek rowerowych oraz infrastruktury służącej obsłudze ruchu kajakowego i żeglarstwa, przy zapewnieniu ochrony zasobów przyrodniczych, krajobrazowych i tożsamości kulturowej	samorządy gminne samorządy powiatowe	W„A”
8	Rozwój lokalnej bazy przetwórstwa rolno-leśnego	Podmioty gospodarcze	R
9	Rozwój odnawialnych źródeł energii – mikroźródeł (np. przydomowe elektrownie słoneczne, wiatrowe), jako sposób na ograniczanie emisji, niekolidujący z ochroną środowiska przyrodniczego i krajobrazu	mieszkańcy podmioty gospodarcze	R
10	Rozwój lokalnych i indywidualnych systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków bytowych	samorządy gminne	R

Warto zauważyć, że szereg wymienionych zadań celu publicznego nie dotyczy bezpośrednio Samorządu Gminy czy też zagospodarowania przestrzennego. Istnieje tym samym trudność w lokalizowaniu odpowiednich terenów na obszarze gminy, które mogłyby posłużyć lokalizowaniu zadań

celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

19. WYMAGANIA DOTYCZĄCE OCHRONY PRZECIWPOWODZIOWEJ

Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t. j. – Dz. U. z 2021 r., poz. 2233 ze zm.) ochronę przed powodzią prowadzi się z uwzględnieniem map zagrożenia powodziowego, map ryzyka powodziowego oraz planów zarządzania ryzykiem powodziowym. Dane udostępniane przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie wskazują, iż na terenie gminy Czersk występują obszary o ryzyku wystąpienia powodzi.
Są to obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi 10% (raz na 10 lat) oraz obszary, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi 1% (raz na 100 lat), nazywane obszarami szczególnego zagrożenia powodzią. W granicach gminy występują również tereny, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest niskie i wynosi 0,2% (raz na 500 lat). Ochronę przed powodzią realizuje się w szczególności przez kształtowanie zagospodarowania przestrzennego dolin rzecznych lub terenów zalewowych, w szczególności obszarów szczególnego zagrożenia powodzią. Obszary te znajdują się przede wszystkim w dolinie Brdy oraz Wdy, w zachodniej oraz wschodniej części gminy. Tereny szczególnego zagrożenia powodziowego znajdują się głównie w obrębie terenów leśnych, z dala od miejsc zamieszkałych. W przypadku wystąpienia zjawiska tzw. „wody stuletniej” może jednak dojść do okresowego podtopienia obszarów, na których od lat funkcjonuje różnego rodzaju infrastruktura i zabudowa, w tym mieszkaniowa i usługowa. Wskazać można tutaj takie miejscowości jak np. Rytel, Lutom czy Złe Mięso.

Spis rycin

Ryc. 1. Mapa pokrycia terenu otoczenia gminy Czersk według Corine Land Cover (CLC2018)..... 34
Ryc. 2. Schemat głównych i podrzędnych kierunków zewnętrznych powiązań systemowych gminy (podkład: CLC2018) 35
Ryc. 3. Położenie administracyjne gminy Czersk..... 39
Ryc. 4. Obszary posiadające obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego 40
Ryc. 5. Struktura funkcji budynków sieci osadniczej gminy, stan na ostatni kwartał 2020 r. 45
Ryc. 6. Lokalizacja budynków mieszkalnych na terenie gminy..... 46
Ryc. 7. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji produkcyjnej 46
Ryc. 8. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji produkcji, usług i gospodarczej 47
Ryc. 9. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji handlowo-usługowej oraz biurowej 47
Ryc. 10. Lokalizacja budynków o dominującej funkcji usług publicznych (budynki opieki zdrowotnej – kolor niebieski; budynki oświaty, nauki i kultury, kultu religijnego – kolor zielony) 48
Ryc. 11. Ukształtowanie powierzchni terenu gminy Czersk (źródło: geoportal.gov.pl) 53
Ryc. 12. Rozmieszczenie GZWP oraz JCWPd w granicach gminy Czersk (opracowano na podstawie Centralnej Bazy Danych Geologicznych, PIG)..... 55
Ryc. 13. Wody powierzchniowe (opracowano na podst. Mapy Podziału Hydrograficznego Polski, PGW Wody Polskie) 58
Ryc. 14. Średnia miesięczna prędkość wiatru w Ustce (linie niebieskie) oraz w Chojnicach (linie zielone) w wieloleciu 1981-2015 (linie ciągłe) oraz w roku 2017 (linie przerywane) (źródło: IMGW, 2019) 59
Ryc. 15. Grunty rolne o najwyższej przydatności dla rolnictwa w gminie Czersk (opracowano na podstawie Ewidencji Gruntów i Budynków)..... 61
Ryc. 16. Prawne formy ochrony przyrody na terenie gminy Czersk (opracowano na podstawie danych Geoserwis GDOŚ)..... 66
Ryc. 17. Stosunek liczby bezrobotnych do osób w wieku produkcyjnym w gminie Czersk, gminach miejsko-wiejskich woj. pomorskiego oraz w powiecie chojnickim (opracowano na podstawie danych BDL GUS)..... 101
Ryc. 18. Udział ludności gminy Czersk wg grup ekonomicznych (opracowano na podstawie danych BDL GUS)..... 101
Ryc. 19. Liczba osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą w gminie Czersk w latach 2012-2020 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)..... 102
Ryc. 20. Wyposażenie mieszkań w infrastrukturę techniczno-sanitarną w roku 2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS)..... 103
Ryc. 21. Podział gminy Czersk na strefy warunkujące jej dalszy rozwój 110
Ryc. 22. Zmiany liczby ludności w gminie Czersk w latach 1995-2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS).....112
Ryc. 23. Zmiany liczby ludności w obszarze wiejskim i miejskim gminy Czersk w latach 1995-2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS) 113
Ryc. 24. Zmiany wartości współczynnika feminizacji na obszarze gminy Czersk w latach 1995-2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS) 114
Ryc. 25. Współczynnik feminizacji wg grup wiekowych w gminie Czersk w 2019 r. (opracowano na podstawie danych BDL GUS).....115
Ryc. 26. Liczba mieszkańców wg grup wiekowych w gminie Czersk w 2019 r. (opracowano na podstawie danych BDL GUS) 116
Ryc. 27. Urodzenia i zgony w mieście Czersk w latach 2009-2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS).....116

Ryc. 28. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w miastach w gminach miejsko-wiejskich województwa pomorskiego i w mieście Czersk (opracowanie własne według danych GUS) 117
Ryc. 29. Urodzenia i zgony na obszarach wiejskich gminy Czersk w latach 2009-2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS) 117
Ryc. 30. Przyrost naturalny na obszarach wiejskich województwa pomorskiego i gminy Czersk latach 2009 – 2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS) 118
Ryc. 31. Saldo migracji na 1000 osób w gminie Czersk, powiecie chojnickim oraz gminach miejsko-wiejskich województwa pomorskiego w latach 2009 – 2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS) 118
Ryc. 32. Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych w gminie Czersk w latach 2009 – 2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS) 119
Ryc. 33. Kierunki migracji wewnętrznych w gminie Czersk w latach 2009 – 2019 (opracowano na podstawie danych BDL GUS) 119
Ryc. 34. Struktura wykształcenia ludności w powiecie chojnickim (opracowano na podstawie danych NSP 2011) 120
Ryc. 35. Prognoza ludności dla powiatu chojnickiego do roku 2050 (opracowano na podstawie danych GUS) 121
Ryc. 36. Prognoza ludności dla gminy Czersk do roku 2030 (opracowano na podstawie danych GUS) 122
Ryc. 37. Prognoza ruchu naturalnego dla gminy Czersk do roku 2030 (opracowano na podstawie danych GUS) 122
Ryc. 38. Prognoza struktury ekonomicznych grup wieku w gminie Czersk do roku 2030 (opracowano na podstawie danych GUS) 123
Ryc. 39. Procentowa struktura własności gruntów na terenie miasta i gminy Czersk 130
Ryc. 40. Rozmieszczenie terenów o nachyleniu predysponującym do uruchomienia ruchów masowych na terenie gminy Czersk 132
Ryc. 41. Lokalizacja złóż oraz terenu i obszaru górniczego w gminie Czersk (opracowano na podstawie Centralnej Bazy Danych Geologicznych, PIG) 133
Ryc. 42. Rozmieszczenie infrastruktury drogowej na terenie gminy Czersk 142
Ryc. 43. Wartości Średniego Dobowego Ruchu Drogowego na drogach krajowych i wojewódzkich według Generalnego Pomiaru Ruchu 2015 (źródło: GDDKiA) 142
Ryc. 44. Odpady zebrane w ciągu roku (w tonach) na terenie gminy i miasta Czersk w latach 2017-2018 (opracowano na podstawie danych BDL GUS) 147
Ryc. 45. Długość czynnej sieci wodociągowej (w km; opracowano na podstawie danych BDL GUS)149
Ryc. 46. Liczba ludności korzystająca z sieci kanalizacyjnej (opracowano na podstawie danych BDL GUS) 150
Ryc. 47. Zasięg aglomeracji Czersk (kolor brązowy) 151
Ryc. 48. Zasięg aglomeracji Rytel (kolor brązowy) 152
Ryc. 49. Długość czynnej sieci kanalizacyjnej na terenie gminy (w km; opracowano na podstawie danych BDL GUS) 153
Ryc. 50. Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności (opracowano na podstawie danych BDL GUS) 153
Ryc. 51. Długość sieci gazowej (km) na terenie gminy Czersk (opracowano na podstawie danych BDL GUS) 157

Spis tabel

Tabela 1. Rejestr miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenie gminy Czersk .. 9

Tabela 2. Decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydane w latach 2016 – 2019 na terenie gminy Czersk i powiatu chojnickiego 41
Tabela 3. Zmiany struktury użytkowania terenów gminy Czersk w latach 2016-2020 42
Tabela 4. Wykaz JCWP występujących na obszarze gminy Czersk 57
Tabela 5. Wykaz pomników przyrody z obszaru gminy Czersk 68
Tabela 6. Wykaz użytków ekologicznych z obszaru gminy Czersk 70
Tabela 7. Charakterystyka oczyszczalni ścieków działających w gminie Czersk 75
Tabela 8. Wykaz stanowisk archeologicznych na terenie gminy Czersk 79
Tabela 9. Wykaz obiektów wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków 90
Tabela 10. Wykaz obiektów ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków (przyjętej Zarządzeniem nr 878/22 Burmistrza Czerska z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków) 91
Tabela 11. Bezrobocie w gminie Czersk w roku 2019 100
Tabela 12. Liczba mieszkańców gminy Czersk według sołectw w 2020 r. 110
Tabela 13. Zmiany liczby ludności w mieście i gminie Czersk w latach 1995-2019 113
Tabela 14. Bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę – analiza w podziale na miejscowości 126
Tabela 15. Struktura własności gruntów gminy Czersk według grup i podgrup rejestrowych (stan na 01.01.2021 r.) 127
Tabela 16. Zestawienie złóż kopalin na obszarze gminy Czersk 133
Tabela 17. Wykaz terenów górniczych na obszarze gminy Czersk 134
Tabela 18. Wykaz dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych na terenie gminy Czersk 135
Tabela 19. Wykaz dróg gminnych 136
Tabela 20. Liczba ludności korzystająca z sieci wodociągowej 148
Tabela 21. Charakterystyka GPZ zlokalizowanych na terenie gminy Czersk 154
Tabela 22. Zużycie energii elektrycznej na terenie miasta Czersk w latach 2002 – 2019 155
Tabela 23. Specyfikacja elektrowni wodnej w Mylofie 156

Załącznik nr 2
do uchwały nr LII/599/22
Rady Miejskiej w Czersku
z dnia 20 grudnia 2022 r.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY CZERSK

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

SPIS TREŚCI

1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego, uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę 3
2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy 10
3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk 14
4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. 16
5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej 21
6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym ... 25
7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa 27
8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej 27
9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne 28
10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej 29
11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych 29
12. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny 29
13. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady 30
14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji 30
15. Obszary zdegradowane 30
16. Granice terenu zamkniętego i jego strefy ochronnej, w tym stref ochronnych wynikających z decyzji lokalizacyjnych wydanych przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów w związku z realizacją inwestycji w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa 31
17. Inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie 31

1. Kierunki zmian w strukturze przestrzennej gminy oraz w przeznaczeniu terenów, w tym wynikające z audytu krajobrazowego, uwzględniające bilans terenów przeznaczonych pod zabudowę

Główne cele rozwoju miasta i gminy uwzględniające istniejące uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, gospodarcze, społeczne, to dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców, poprzez możliwość stworzenia nowych miejsc pracy oraz utrzymanie dotychczasowych wiodących funkcji gminy – gospodarczej leśnej, osadniczo-rolniczej, produkcyjnej, wypoczynkowej i usługowej obsługującej turystykę – przy utrwalaniu ochrony środowiska przyrodniczego.
Rozmieszczenie przestrzenne zamierzeń mających służyć osiąganiu ww. celów:

1) obowiązują strefy funkcjonalno-przestrzenne, które nadają kierunek rozwoju ładu przestrzennego, o wiodących funkcjach:
   I – miasto Czersk – wielofunkcyjna i centrotwórcza,
   II – Rytel, Klonia – osadniczo-rekreacyjna,
   III – Gotelp, Kamienna Góra, Łąg, Łąg Kolonia, Łąg Lipki, Będźmierowice, Klaskawa – rolniczo-osadnicza,
   IV – Złotowo, Będźmierowice – osadniczo-rolnicza,
   V – Mokre, Malachin, Łubna – osadniczo-ekologiczna,
   VI – Krzyż, Kwieki – ekologiczno-osadnicza,
   VII – Odry, Wieck – osadniczo-rekreacyjna,
   VIII – Lutom, Zapędowo – osadniczo-ekologiczna,
   IX – leśna,
   X – ekologiczna,
2) rozwój obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta Czerska z uwzględnieniem rozwoju bazy usług opartej na drobnej przedsiębiorczości:
   a) ekonomiczne wykorzystanie zrealizowanego i planowanego uzbrojenia terenów,
   b) utrzymanie i wzbogacenie wiodącej funkcji osadniczo-usługowej powiązanej z drobną wytwórczością przemysłową/produkcyjną,
   c) przygotowanie nowych kierunków rozwoju urbanistycznego na okres perspektywiczny,
3) rozwój obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej wsi Rytel, o wiodącej funkcji osadniczej - mieszkaniowej jednorodzinnej,
   a) ekonomiczne wykorzystanie zrealizowanego i planowanego uzbrojenia terenów poprzez przygotowanie terenów pod zabudowę, w tym dogęszczenie terenów w części zabudowanych,
   b) stworzenie warunków do rozwoju bazy turystyczno-rekreacyjnej i wypoczynkowo-rekreacyjnej, w powiązaniu z osadnictwem, w celu zwiększenia poziomu życia stałych mieszkańców i przyjezdnych w celach wypoczynkowych,
   c) zapewnienie mieszkańcom stałym i przebywającym okresowo ochrony przed niezorganizowanymi formami zabudowy w otoczeniu istniejącej zabudowy, jak i w sąsiedztwie cennego środowiska naturalnego,
   d) stworzenie warunków do rozwoju bazy usług opartej na drobnej przedsiębiorczości,
4) rozwój obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej wsi Łąg, o wiodącej funkcji mieszkaniowo-usługowo-produkcyjnej:
   a) ekonomiczne wykorzystanie zrealizowanego i planowanego uzbrojenia terenów poprzez przygotowanie terenów pod zabudowę, w tym dogęszczenie terenów w części zabudowanych,
   b) zapewnienie mieszkańcom ochrony przed niezorganizowanymi formami zabudowy w otoczeniu istniejącej zabudowy, jak i w sąsiedztwie cennego środowiska naturalnego,
   c) stworzenie warunków do rozwoju bazy usług opartej na drobnej przedsiębiorczości,
5) rozwój obszarów zwartej zabudowy wsi w obszarach oznaczonych na rysunku studium, służących:
   a) zapewnieniu możliwości mieszkaniowych kolejnym pokoleniom mieszkańców,
   b) ochronie (w tym umożliwiając rozbudowę) zwartych układów zabudowy wiejskiej w celu utrzymania i rozwijania historycznych wartości kulturowych środowiska wiejskiego, we współpracy z Wojewódzkim Pomorskim Konserwatorem Zabytków w ramach

ustanowionych stref ochrony konserwatorskiej i w ich sąsiedztwie, wraz z ochroną krajobrazu otwartego otoczenia wsi (terenów użytkowanych rolniczo), a także terenów leśnych, m.in. przed nieskoordynowaną zabudową,

c) tworzeniu warunków do rozwoju bazy usług, drobnej wytwórczości i produkcji opartej głównie na miejscowych surowcach, poprzez tworzenie możliwości rozwoju lokalnego przetwórstwa, składowania i sprzedaży produktów wytworzonych przez miejscowe rolnictwo, hodowlę bydła i trzody chlewnej (z obszaru gminy), a także uzyskiwanych ze zbieractwa runa leśnego, jak i innych działów nie generujących zbyt dużego ruchu komunikacyjnego,

d) optymalnemu wykorzystaniu istniejącego i projektowanego uzbrojenia technicznego,

6) wskazanie priorytetowych terenów dalszego rozwoju wskazanych do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – tereny dalszego rozwoju wielofunkcyjnego, tereny dalszego rozwoju wielofunkcyjnego o wiodącej funkcji usługowej i produkcyjnej, tereny, dla których podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – możliwość przekształceń funkcji zabudowy i wprowadzenia zabudowy osadniczej, usługowej i produkcyjnej z uwzględnieniem położenia w strefach funkcjonalnych, które wykształciły się poprzez rozwój obszaru miejskiego i obszarów osadnictwa wiejskiego zintegrowanych z kulturą rolną, przyrodą i różnymi formami gospodarki leśnej w obszarze miasta i gminy,
7) w granicach terenów dalszego rozwoju wielofunkcyjnego o wiodącej funkcji usługowej i produkcyjnej wyklucza się realizację zakładów, w których mogłyby znajdować się w substancje niebezpieczne w ilościach mogących skutkować zaliczeniem do zakładu o zwiększonym lub dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej,
8) wskazanie terenów dedykowanych pod lokalizację nowego cmentarza komunalnego,
9) wskazanie lokalnych korytarzy ekologicznych, w celu wzmocnienia ochrony istniejących elementów środowiska przyrodniczego,
10) wskazanie układów ciągów komunikacji kolejowej, drogowej oraz głównych sieci uzbrojenia technicznego, tworzących korytarze przestrzenne o zróżnicowanym zasięgu, kształtujących:
    a) dostępność obszarów do dróg kolejowych, kołowych i mediów,
    b) ograniczenia w poruszaniu się żywych organizmów,
    c) utrudnienia dla przebiegu innych obiektów i urządzeń technicznych (skrzyżowania),
    d) potrzebę określenia zasad ochrony i kształtowania ekspozycji przestrzennej otoczenia (ścieżki rowerowe, szlaki turystyczne, szlaki konne, ścieżki dydaktyczne),
    e) strukturę zagospodarowania przyległych terenów,
    f) potrzeby w zakresie wyznaczenia ograniczeń dostępności obszarów leśnych ze względu na ochronę zasobów o walorach przyrodniczych oraz ze względu na prowadzoną gospodarkę leśną,
11) wskazanie obszarów objętych ustanowionymi szczególnymi formami ochrony prawnej środowiska przyrodniczego i krajobrazu.

Na obszarach gruntów rolnych o wysokich wartościach klas bonitacyjnych należy dążyć do rozwoju i modernizacji istniejącego osadnictwa z ewentualnym ukierunkowaniem rozwoju obejmującego obsługę ruchu turystycznego i wypoczynkowego (agroturystyka) z ograniczeniem rozwoju nowego rozproszonego osadnictwa wyłącznie do szczególnie uzasadnionych wypadków związanych z dużymi gospodarstwami rolnymi i rolno-leśnymi.

Rozwój przekształceń zagospodarowania obszaru miasta – przewiduje się:

1) na terenach zabudowanych uzupełnienia zabudowy, zmierzające do zwiększenia intensywności, w formie: rozbudowy, przebudowy istniejącej, zabudowy plombowej:
    a) z zachowaniem obecnego sposobu użytkowania,
    b) z wprowadzeniem nowych funkcji uzupełniających,
    c) ze zmianą funkcji,
2) tworzenie nowych zespołów zabudowy na terenach niezabudowanych, niezalesionych:
    a) możliwych do realizacji systemu kanalizacji sanitarnej i deszczowej,
    b) uwzględniających przyszłą budowę systemu dróg dojazdowych,

c) po przeprowadzeniu procesu sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub innej odpowiedniej procedury administracyjnej określonej w przepisach ustaw,
d) po uwzględnieniu warunków wynikających z opracowań specjalistycznych stanowiących podstawę do zmian przeznaczenia i ustalenia warunków zabudowy;

3) na terenach obejmujących grunty leśne – możliwość przeprowadzenia liniowych elementów zagospodarowania (dróg, tras przesyłowych mediów) lub urządzenia terenu w sposób nie powodujący istotnego naruszenia środowiska biologicznego, a mogący służyć celom rekreacji lub uprawianiu niektórych dyscyplin sportowych (np. trekking, nordic-walking, narciarstwo biegowe).

Strefy funkcjonalno-przestrzenne:

Przyjęte poniżej wskaźniki i ustalenia dotyczą tylko nowoprojektowanej i nowo realizowanej zabudowy. Dla istniejącej zabudowy dopuszcza się zachowanie istniejących warunków zabudowy i zagospodarowania terenu.

1) **Strefa nr I miejska Czersk** – wielofunkcyjna i centrotwórcza:
   a) W strefie miejskiej wyznacza się podstrefy o określonych kierunkach rozwoju funkcjonalno-przestrzennego:
      a. Podstrefa wielofunkcyjna centrum obejmuje historyczne centrum miasta wraz z terenami intensywnej zabudowy mieszkaniowej, usługowej, zabudową użyteczności publicznej, pełniące rolę centrotwórczą o znaczeniu lokalnym - gminnym oraz tereny przyległe o zaawansowanym stopniu urbanizacji. Główne kierunki polityki przestrzennej to:
         i. modernizacja istniejącej zabudowy, uzupełnienie zabudowy, wymiana substancji budowlanej wyeksploatowanej na nową;
         ii. przekształcenia funkcjonalno-przestrzenne mające na celu wzmocnienie i rozwój funkcji śródmiejskich,
         iii. kontynuacja rozwoju zabudowy na terenach obowiązujących planów miejscowych,
         iv. zamiar sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na obszarach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, terenach dalszego rozwoju wielofunkcyjnego, terenach wielofunkcyjnego rozwoju o wiodącej funkcji usługowej i produkcyjnej, terenów, dla których podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz już zainwestowanych w celu wprowadzenia zasad kształtowania przestrzeni,
         v. poprawa stanu technicznego budynków, jakości substancji budowlanej oraz rewitalizacja,
         vi. usprawnienie układu komunikacyjnego w oparciu o istniejące i nowo projektowane drogi oraz wyprowadzenie ruchu pojazdów z centrum,
         vii. realizacja węzła przesiadkowego, integrującego ruch kolejowy, autobusowy, samochodowy, pieszy i rowerowy,
         viii. położenie w obrębie lokalnego korytarza ekologicznego.
      b. Podstrefa usługowo-produkcyjna Czerska obejmuje północną część miasta, miedzy innymi z terenami istniejących zakładów, terenami zamkniętymi kolejowymi i innymi terenami usługowymi i produkcyjno-magazynowo-składowymi. Głównym kierunkiem rozwoju będzie adaptacja i modernizacja zabudowy oraz uzupełnienie zabudowy wiodącej funkcji. Podstrefa przewidziana jest do zachowania części zagospodarowania zgodnego z funkcją oraz przekształceń i uzupełnień, dla której ustala się:
         i. jako funkcję wiodącą działalność gospodarczą produkcyjno-usługową,
         ii. ograniczenie uciążliwości istniejących i nowo lokalizowanych zakładów do granic użytkowania,
         iii. obowiązek stosowania środków technicznych minimalizujących ujemne skutki prowadzonej działalności na środowisko i zdrowie ludzi,

iv. ograniczenie wycinki istniejącego drzewostanu oraz utworzenie naturalnej izolacji od obszarów mieszkaniowo-usługowych,
v. obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej – do adaptacji i uzupełnień,
vi. realizację ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenach, na których one obowiązują – wskazane na rysunku studium,
vii. zamiar sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na obszarach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, terenach wielofunkcyjnego rozwoju o wiodącej funkcji usługowej i produkcyjnej oraz już zainwestowanych w celu wprowadzenia zasad kształtowania przestrzeni,
viii. zachowanie istniejącej zabudowy o funkcji mieszkaniowej,
ix. przekształcenia i uzupełnienia zabudowy w obrębie istniejącego zainwestowania, mające na celu podniesienie standardów i walorów architektonicznych obiektów, z uwzględnieniem wymogów ochrony konserwatorskiej,
x. rozbudowę i budowę urządzeń z zakresu infrastruktury technicznej w celu ochrony środowiska przyrodniczego na warunkach określonych w ustaleniach ogólnych.

c. **Podstrefa mieszkaniowo-usługowa** obejmuje tereny położone w południowej części miasta. Jako funkcję wiodącą ustala się ekstensywne budownictwo mieszkaniowe jedno- lub wielorodzinne, a funkcję uzupełniającą budownictwo usługowo-handlowe nieuciążliwe. Należy dążyć do zachowania w układzie mozaikowym funkcji enklaw zadrzewień o charakterze leśnym. Dla podstrefy miasta ustala się:
i. przekształcenia i uzupełnienia zabudowy w obrębie istniejącego zainwestowania, mające na celu podniesienie standardów i walorów architektonicznych obiektów, z uwzględnieniem wymogów ochrony konserwatorskiej,
ii. tereny, dla których podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz tereny dalszego rozwoju wielofunkcyjnego, objęte zamiarem sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w których należy uwzględnić zróżnicowane warunki gruntowo-wodne oraz kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów wskazane w niniejszym studium;
iii. realizację ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenach, na których one obowiązują – wskazane na rysunku studium,
iv. tereny podstrefy należą do obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej – do adaptacji i uzupełnień,
v. dopuszcza się uzupełniającą funkcję usług sportu i rekreacji oraz wszelkie formy działalności związanej z zabudową usług publicznych i usługową z zakresu oświaty, zdrowia, kultury, sportu,
vi. położenie w obrębie lokalnego korytarza ekologicznego.

d. **Podstrefa systemu ekologicznego** obejmuje istniejący system przyrodniczy miasta w dolinie Czerskiej Strugi oraz wschodnie obrzeża miasta. Główne działania to kształtowanie i zapewnienie sprawnego funkcjonowania systemu oraz ochrona przed zabudową, możliwość urządzenia publicznych terenów rekreacyjnych, związanych z obsługą turystyki, w tym wodnej, tras spacerowych dla mieszkańców z towarzyszącą infrastrukturą i małą architekturą. Ze względu na zachowanie walorów przyrodniczych, krajobrazowych i trudne tereny do zabudowy oraz sąsiedztwo zakładów produkcyjnych ustala się:
i. ograniczenie zabudowy do form rekreacyjno-wypoczynkowych i usług z zakresu obsługi turystyki oraz gospodarkę rolną i leśną z uwzględnieniem wymogów ochrony przyrody i konserwatorskiej,
ii. zachowanie istniejących lasów z możliwością zalesiania gruntów rolnych o niskiej przydatności produkcyjnej zgodnie z przepisami odrębnymi,

iii. ochronę terenów o podłożu zbudowanym z gruntów organicznych, leśnych i prowadzenie działań profilaktycznych celem nie dopuszczenia do ich degradacji,
iv. zgodność wszelkich działań inwestycyjnych z przyrodniczymi i prawnymi uwarunkowaniami,
v. wymagane użytkowanie i zagospodarowanie zapewniające ochronę i zachowanie walorów środowiska przyrodniczego, cech krajobrazu i wartości kulturowych,
vi. utrzymanie użytkowania terenu umożliwiającego swobodny przepływ powietrza i zachowanie drożności kanału przewietrzania miasta w kierunku W-E, w tym ograniczenie możliwości zabudowy terenów,
vii. realizację ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenach, na których one obowiązują – wskazane na rysunku studium,
viii. tereny podstrefy należą do obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej – do niezbędnych adaptacji i uzupełnień,
ix. dla terenów, dla których podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – opracowanie mpzp z dbałością o ochronę środowiska z dużym udziałem terenów zielonych,
x. rozbudowę i budowę urządzeń z zakresu infrastruktury technicznej w celu ochrony środowiska przyrodniczego na warunkach określonych w ustaleniach ogólnych,
xi. położenie w obrębie lokalnego korytarza ekologicznego.

e. Podstrefa wielofunkcyjna dalszego rozwoju obejmuje tereny o zróżnicowanych uwarunkowaniach fizjograficznych w północno-zachodniej i północno-wschodniej części miasta. Tereny te przeznacza się w Studium do dalszego rozwoju w wyniku przekształceń, po zrealizowaniu planowanych funkcji w pozostałych podstrefach. Podstrefa zdominowana jest mozaiką istniejącej zabudowy mieszkaniowej i terenami rolnymi, dla których ustala się:

i. przekształcenie i uzupełnienie zabudowy w obrębie istniejącego zainwestowania, mające na celu podniesienie standardów i walorów architektonicznych obiektów, z uwzględnieniem wymogów ochrony konserwatorskiej,
ii. realizację ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego na terenach, na których one obowiązują – wskazane na rysunku studium,
iii. rozbudowę i budowę urządzeń z zakresu infrastruktury technicznej w celu ochrony środowiska przyrodniczego na warunkach określonych w ustaleniach ogólnych,
iv. utrzymanie istniejących funkcji rolniczej oraz ogrodniczej z nastawieniem na rozwój ekologiczny,
v. możliwość zagospodarowania gruntów rolnych o niskiej przydatności produkcyjnej zgodnie z przepisami odrębnymi,
vi. obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej – do adaptacji i uzupełnień.

2) **Strefa gminna** obejmuje strefy funkcjonalno-przestrzenne poszczególnych miejscowości w granicach określonych na rysunku Studium. Z uwagi na wyspowy charakter mozaiki użytkowania terenów, warunków środowiskowych oraz istniejącego zagospodarowania określa się wiodące kierunki funkcjonalno-przestrzenne w poszczególnych miejscowościach (numeracja liczbami rzymskimi):

II – Rytel, Klonia – osadniczo-rekreacyjna,
III – Gotelp, Łąg, Łąg Kolonia, Łąg Lipki, Będźmierowice, Klaskawa – rolniczo-osadnicza,
IV – Złotowo, Będźmierowice – osadniczo-rolnicza,
V – Mokre, Malachin, Łubna – osadniczo-ekologiczna,
VI – Krzyż, Kwieki – ekologiczno-osadnicza,
VII – Odry, Wieck – osadniczo-rekreacyjna,
VIII – Lutom, Zapędowo – osadniczo-ekologiczna,
IX – leśna,
X – ekologiczna.

3) Dla **strefy III** o wiodącej funkcji rolniczo-osadniczej ustala się utrzymanie funkcji dla istniejącego zagospodarowania, z możliwością uzupełnienia o zabudowę zagrodową w ramach wyznaczonych w studium obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, obszarów zwartej zabudowy wsi, terenów dalszego rozwoju wielofunkcyjnego, terenów dalszego rozwoju wielofunkcyjnego o wiodącej funkcji usługowej i produkcyjnej oraz terenów, dla których podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub poza nimi, po spełnieniu ustawowych warunków. Preferuje się intensywne w skali gminy rolnictwo i usługi produkcji rolniczej i leśnej oraz w dalszej kolejności zabudowę mieszkaniową jednorodzinną na dużych działkach. Z uwagi na występowanie kompleksów gruntów ornych o najwyższej przydatności dla rolnictwa, przewiduje się rozwój z możliwością rozwoju aktywizującego działalność rolniczą gminy. Dopuszcza się lokalizację instalacji do produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych – słonecznej, w postaci naziemnych instalacji fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW. Dla wsi Łąg ograniczenie możliwości rozwoju zabudowy w kierunku południowym, w celu ochrony historycznego układu wsi owalnicowej – dopuszczone uzupełnianie zagospodarowania wyłącznie do granic wyznaczonego obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. W strefie znajdują się lokalne korytarze ekologiczne.
4) Dla **strefy IV** o wiodącej funkcji osadniczo-rolniczej ustala się utrzymanie funkcji dla istniejącego zagospodarowania, z możliwością uzupełnienia o zabudowę wielofunkcyjną w ramach wyznaczonych w studium obszarów zwartej zabudowy wsi oraz terenów dalszego rozwoju wielofunkcyjnego i terenów dalszego rozwoju wielofunkcyjnego o wiodącej funkcji usługowej i produkcyjnej lub poza nimi, po spełnieniu ustawowych warunków. Preferuje się intensywne w skali gminy osadnictwo mieszkaniowe jedno- i wielorodzinne oraz w dalszej kolejności zabudowę zagrodową i usługi produkcji rolniczej i leśnej. Z uwagi na występowanie kompleksów gruntów ornych o najwyższej przydatności dla rolnictwa, przewiduje się rozwój z możliwością rozwoju aktywizującego działalność gospodarczą i rolniczą gminy. Dopuszcza się lokalizację instalacji do produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych – słonecznej, w postaci naziemnych instalacji fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW. W strefie znajdują się lokalne korytarze ekologiczne.
5) Dla **strefy II i VII** osadniczo-rekreacyjnej ustala się reżim ekstensywnego rozwoju w granicach określonych na rysunku Studium – obszarów o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, obszarów zwartej zabudowy wsi oraz terenów dalszego rozwoju wielofunkcyjnego i terenów dalszego rozwoju wielofunkcyjnego o wiodącej funkcji usługowej i produkcyjnej. Dominującą funkcją strefy jest osadnictwo mieszkaniowe, oparte na glebach o niskiej przydatności dla potrzeb prowadzenia gospodarki rolnej. Strefa charakteryzuje się również aktywnością rekreacyjną – obsługi ruchu turystycznego i agroturystyki. Dopuszcza się rozwój wielofunkcyjny przy braku negatywnych oddziaływań na walory turystyczne – możliwość rozbudowy budowli i urządzeń obsługi ruchu turystycznego (w tym: przystanie dla kajaków, drogi rowerowe i spacerowe, miejsca postojowe i biwakowe), wykorzystanie wód dla potrzeb turystyki zorganizowanej z jednoczesnym zabezpieczeniem odpowiedniej infrastruktury. W strefach znajdują się lokalne korytarze ekologiczne.
6) Dla **strefy V, VI i VIII** o wiodących funkcjach ekologiczno-osadniczej i osadniczo-ekologicznej, w granicach określonych na rysunku Studium, obowiązuje podporządkowanie osadnictwa procesom przyrodniczym oraz różnemu stopniu intensyfikacji osadnictwa mieszkaniowego i letniskowego. Rozwój zabudowy w granicach wskazanych na rysunku studium obszarów zwartej zabudowy wsi oraz terenów dalszego rozwoju wielofunkcyjnego. Dla stref obowiązuje podporządkowanie istniejącej i przyszłej zabudowy procesom przyrodniczym zgodnie z przepisami odrębnymi. Dla strefy ustala się:
   a. zgodność wszelkich działań inwestycyjnych z przyrodniczymi i prawnymi uwarunkowaniami z preferencją ich form do związanych z obsługą gospodarki rolnej oraz turystyką,
   b. przebieg lokalnych korytarzy ekologicznych,

c. preferowanie renaturalizacji użytków rolnych odłogowanych dla zwiększenia bioróżnorodności obszaru, utrzymywanie istniejących i wprowadzanie nowych zadrzewień śródpolnych, ochrona istniejących zadrzewień i zakrzewień, prowadzenie regularnych wykosów powierzchni muraw użytkowanych rolniczo, możliwość zalesiania gruntów rolnych, zgodnie z przepisami odrębnymi,
d. możliwość rozbudowy budowli i urządzeń obsługi ruchu turystycznego (wieże widokowe, przystanie dla kajaków, drogi rowerowe i spacerowe, miejsca postojowe i biwakowe), wykorzystanie wód dla potrzeb turystyki zorganizowanej z jednoczesnym zabezpieczeniem odpowiedniej infrastruktury,
e. w strefie V dopuszcza się lokalizację instalacji do produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych – słonecznej, w postaci naziemnych instalacji fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW.

7) Dla **strefy IX** o wiodącej funkcji leśnej, w granicach określonych na rysunku Studium, ustala się adaptację istniejących funkcji i możliwość ich rozwoju w skupieniach, pod warunkiem posiadania sąsiedztwa o tej samej funkcji. Dopuszcza się rozwój i intensyfikację działalności turystycznej pod warunkiem zachowania standardów środowiska określonych w przepisach odrębnych. Strefa podporządkowana jest gospodarce leśnej poprzez odnowę zasobów i umożliwienie wykorzystania istniejących terenów. Obwiązuje adaptacja i modernizacja funkcji pozaleśnych oraz rozwój w ramach wyznaczonych w studium obszarów zwartej zabudowy wsi, terenów, dla których podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego oraz terenów dedykowanych pod lokalizację nowego cmentarza komunalnego. W strefie znajdują się lokalne korytarze ekologiczne.
8) Dla **strefy X** o wiodącej funkcji ekologicznej, w granicach określonych na rysunku Studium, ustala się zakaz wprowadzania nowej zabudowy. Obowiązuje zakaz tworzenia barier migracyjnych, dominant krajobrazowych, zmian użytkowania terenów. Obszar predysponowany jest do objęcia formą ochrony przyrody o adekwatnej do wielkości randze (użytek ekologiczny lub zespół przyrodniczo-krajobrazowy). W strefie znajdują się lokalne korytarze ekologiczne.

2. Kierunki i wskaźniki dotyczące zagospodarowania oraz użytkowania terenów, w tym tereny przeznaczone pod zabudowę oraz tereny wyłączone spod zabudowy

W potencjalnych terenach rozwojowych objętych zamiarem sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego o wiodącej funkcji (oznaczonej na rysunku studium) oraz obszarach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, do adaptacji i uzupełnień w ramach nowej i istniejącej zabudowy, z zamiarem sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z przepisami odrębnymi, dla nowoprojektowanej zabudowy należy przyjmować poniższe wskaźniki dotyczące kształtowania zabudowy. Określa się kierunki dotyczące zagospodarowania przestrzennego, zmierzające do:

1) poprawy jakości zagospodarowania przestrzennego terenów miasta oraz zainwestowanych obszarów wiejskich, poprzez szczególną dbałość o jakość przestrzeni publicznych, placów zabaw, terenów usług itp.;
2) zachowania i wzbogacania wartościowego zainwestowania (remonty, przebudowy, zmiany sposobu użytkowania) z jednoczesnym uwzględnieniem wartości konserwatorskich w zakresie historycznych układów kompozycyjnych, skali zabudowy, geometrii dachów kolorystyki i detalu architektonicznego;
3) dążenie do wprowadzenia ładu przestrzennego w terenach zabudowy mieszkaniowej – całość założenia w obrębie jednej działki powinna stanowić harmonijny zespół zabudowy, w zakresie skali i proporcji brył budynków, z wykorzystaniem jednolitych materiałów wykończeniowych dachu, detalu architektonicznego itp. – ze szczególnym uwzględnieniem kolorystyki;
4) dążenia do poprawy dostępności obiektów użyteczności publicznej, przestrzeni publicznych, miejsc parkingowych dla osób niepełnosprawnych;
5) dążenia do poprawy funkcjonowania i estetyki zakładów produkcyjnych poprzez umieszczenie wszystkich elementów zakładu w budynkach: halach, wiatach, a przez to uporządkowanie terenów zakładów i tym samym estetyki krajobrazu;
6) dążenie do ograniczenia ilości reklam i ogłoszeń w przestrzeni publicznej.

Na terenie stref zaleca się stosowanie parametrów zabudowy i zagospodarowania terenu:

Strefa I – strefa miasta Czerska

Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (wolnostojąca, bliźniacza i szeregowa):

1) zalecana minimalna powierzchnia nowo wydzielanych działek:
   a) w zabudowie wolnostojącej: 400 m^2,
   b) w zabudowie bliźniaczej: 300 m^2,
   c) w zabudowie szeregowej: 200 m^2,
2) zalecany minimalny teren biologicznie czynny w granicach działki:
   a) w zabudowie wolnostojącej: 50%,
   b) w zabudowie bliźniaczej: 40%,
   c) w zabudowie szeregowej: 30%,
   w przypadku zabudowy śródmiejskiej i pierzejowej z możliwymi odstępstwami,
3) zalecany wskaźnik miejsc parkingowych:
   a) w zabudowie wolnostojącej: minimum 2 miejsca, w tym miejsce w garażu,
   b) w zabudowie bliźniaczej: minimum 2 miejsca, w tym miejsce w garażu,
   c) w zabudowie szeregowej: minimum 1 miejsce, w tym miejsce w garażu,
   w przypadku zabudowy śródmiejskiej i pierzejowej z możliwymi odstępstwami,
4) zalecana wysokość zabudowy: mieszkalnych jednorodzinnych: 9 m,
5) warunki urbanistyczno-architektoniczne:

a) przy zagospodarowaniu nowych działek budowlanych zaleca się zachować charakterystyczne dla sąsiedztwa rozmieszczenie budynków i linii zabudowy na działce budowlanej,
b) przy dokonywaniu podziałów i zagospodarowywaniu terenu wskazuje się wydzielenie w miarę potrzeb dodatkowych dróg dojazdowych i wewnętrznych umożliwiających dojazdy do nowej zabudowy, tak aby tereny mogły być prawidłowo obsługiwane bez potrzeby służebności dojazdów,
c) dla elewacji zewnętrznych zaleca się stosowanie kolorystyki pastelowej, a dla pokryć dachów dachówki ceramiczne lub blachy płaskie niemalowane; należy unikać wykańczania elewacji budynków wszelkimi panelami z tworzyw sztucznych lub metalowymi, odpadami ceramicznymi i wszelkimi innymi obcymi dla tego regionu materiałami,
d) należy unikać grodzenia działek budowlanych ogrodzeniami z prefabrykatów betonowych.

Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna oraz usługi nieuciążliwe, w tym usługi publiczne:

1) zalecana minimalna powierzchnia nowo wydzielanych działek: 2000 m^2,
2) zalecany minimalny teren biologicznie czynny w granicach działki: 25%, jednakże w przypadku zabudowy śródmiejskiej i pierzejowej z możliwymi odstępstwami,
3) zalecany wskaźnik miejsc parkingowych: minimum 1 miejsce na jeden lokal mieszkalny, w tym miejsce w garażu, jednakże w przypadku zabudowy śródmiejskiej i pierzejowej z możliwymi odstępstwami,
4) zalecana maksymalna wysokość zabudowy:
   a) mieszkalnych wielorodzinnych i usługowych nieuciążliwych, w tym usług publicznych: 16 m,
   b) pięć kondygnacji nadziemnych,
5) w ramach działek przeznaczonych pod inwestycję zaleca się wydzielanie terenów dojazdów i miejsc parkingowych.

Zabudowa produkcyjna, magazynowa i usługowa:

1) zalecana minimalna powierzchnia nowo wydzielanych działek: nie ustala się – w zależności od charakteru działalności,
2) zalecany minimalny teren biologicznie czynny w granicach działki: 20%, z możliwymi odstępstwami w zależności od istniejącej technologii do 5%,
3) zalecany wskaźnik miejsc parkingowych: minimum 1 miejsce na 30 m^2 usług, z dopuszczeniem odstępstw,
4) parkowanie pojazdów pracowników musi odbywać się na terenie należącym do zakładu,
5) zalecana wysokość zabudowy:
   a) usługowych: 14 m,
   b) przemysłowych, produkcyjnych: 20 m, nie dotyczy przewodów kominowych, wentylatorowych, anten i instalacji technologicznych.

Dla zabudowy w strefie wskazuje się zalecane warunki urbanistyczno-architektoniczne rozpatrywać każdorazowo indywidualnie.

Obowiązuje zasada projektowania zabudowy w taki sposób, aby wszystkie elementy technologii, logistyki i obsługi zakładów znajdowały się wewnątrz kubatury hal. Zaleca się, aby place magazyny i składy znajdowały się wewnątrz budynków zakładów. Ograniczyć należy do minimum składowanie materiałów i surowców pod gołym niebem. Otoczenie budynków zakładów produkcyjnych i magazynów winny stanowić tereny zieleni urządzonej, drogi wewnętrzne i parkingi.

STREFY II – IX – tereny ruralistyczne

Zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna (wolnostojąca, bliźniacza i szeregowa):

1) zalecana minimalna powierzchnia nowo wydzielanych działek:
   a) w zabudowie wolnostojącej: 2000 m^2 poza zwartą zabudową wsi, 1000 m^2 w zwartej zabudowie wsi,
   b) w zabudowie bliźniaczej: 800 m^2,
   c) w zabudowie szeregowej: 600 m^2;
2) zalecany minimalny teren biologicznie czynny w granicach działki:

a) w zabudowie wolnostojącej: 70% poza zwartą zabudową wsi, 60% w zwartej zabudowie wsi,
b) w zabudowie bliźniaczej: 50%,
c) w zabudowie szeregowej: 40%,

3) zalecany wskaźnik miejsc parkingowych:
a) w zabudowie wolnostojącej: minimum 2 miejsca, w tym miejsce w garażu,
b) w zabudowie bliźniaczej: minimum 2 miejsca, w tym miejsce w garażu,
c) w zabudowie szeregowej: minimum 1 miejsce, w tym miejsce w garażu,
4) zalecana wysokość zabudowy:
a) mieszkalnych jednorodzinnych w zwartej zabudowie wsi: 9 m,
b) indywidualnych letniskowych i mieszkalnych na wydzielonych działkach poza zwartą zabudową wsi: 8 m,
5) warunki urbanistyczno-architektoniczne:
a) przy zagospodarowaniu nowych działek budowlanych zaleca się zachować charakterystyczne dla sąsiedztwa rozmieszczenie budynków i linii zabudowy na działce budowlanej,
b) przy dokonywaniu podziałów i zagospodarowywaniu terenu wskazuje się wydzielenie w miarę potrzeb dodatkowych dróg dojazdowych i wewnętrznych umożliwiających dojazdy do nowej zabudowy tak, aby tereny mogły być prawidłowo obsługiwane bez potrzeby służebności dojazdów,
c) dla elewacji zewnętrznych zaleca się stosowanie kolorystyki pastelowej, a dla pokryć dachów dachówki ceramiczne lub blachy płaskie niemalowane; należy unikać wykańczania elewacji budynków wszelkimi panelami z tworzyw sztucznych lub metalowymi, odpadami ceramicznymi i wszelkimi innymi obcymi dla tego regionu materiałami,
d) należy unikać grodzenia działek budowlanych ogrodzeniami z prefabrykatów betonowych.

Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna oraz usługi nieuciążliwe, w tym usługi publiczne:

1) zalecana minimalna powierzchnia nowo wydzielanych działek: 1300 m^2,
2) zalecany minimalny teren biologicznie czynny w granicach działki: 25%,
3) zalecany wskaźnik miejsc parkingowych: minimum 1 miejsce na jeden lokal mieszkalny, w tym miejsce w garażu,
4) zalecana wysokość zabudowy:
a) mieszkalnych wielorodzinnych oraz usługi nieuciążliwe, w tym usługi publiczne: 12 m,
b) indywidualnych letniskowych i mieszkalnych na wydzielonych działkach poza zwartą zabudową wsi: 9 m,
c) cztery kondygnacje nadziemne.

Zabudowa produkcyjna, magazynowa i usługowa:

1) zalecana minimalna powierzchnia nowo wydzielanych działek: 1500 m^2;
2) zalecany minimalny teren biologicznie czynny w granicach działki: 20%, z możliwymi odstępstwami w zależności od istniejącej technologii do 5%,
3) zalecany wskaźnik miejsc parkingowych: minimum 1 miejsce na 30 m^2 usług, z dopuszczeniem odstępstw,
4) parkowanie pojazdów pracowników musi odbywać się na terenie należącym do zakładu;
a) budynków usługowych: 10 m,
b) przemysłowych, produkcyjnych: 12 m, nie dotyczy przewodów kominowych, wentylatorowych, anten i instalacji technologicznych.

Dla zabudowy w strefie wskazuje się zalecane warunki urbanistyczno-architektoniczne rozpatrywać każdorazowo indywidualnie.

Obowiązuje zasada projektowania zabudowy w taki sposób, aby wszystkie elementy technologii, logistyki i obsługi zakładów znajdowały się wewnątrz kubatury hal. Zaleca się, aby place magazyny i składy znajdowały się wewnątrz budynków zakładów. Ograniczyć należy do minimum składowanie materiałów i surowców pod gołym niebem. Otoczenie budynków zakładów produkcyjnych i magazynów winny stanowić tereny zieleni urządzonej, drogi wewnętrzne i parkingi.

Zabudowa zagrodowa:

1) zalecana minimalna powierzchnia nowo wydzielanych działek: zgodnie z przepisami odrębnymi,

2) zalecany minimalny teren biologicznie czynny w granicach działki: 20%,
3) zalecana wysokość zabudowy: w zabudowie zagrodowej: 9 m dla budynków mieszkalnych, 12 m dla budynków gospodarczych,
4) zalecany wskaźnik miejsc parkingowych: minimum 2 miejsca dla samochodów osobowych, w tym miejsce w garażu; ponadto dla maszyn rolniczych według indywidualnych potrzeb,
5) parkowanie pojazdów pracowników musi odbywać się na terenie należącym do siedliska,
6) wymaga się, aby budynki gospodarcze i inwentarskie sytuowane były prostopadle lub równolegle do budynku mieszkalnego, z wytworzeniem centralnego, czworokątnego dziedzińca wewnętrznego; dopuszcza się lokalizację w głębi działki budynków gospodarczych i inwentarskich w sytuacji braku miejsca dla lokalizacji nowej zabudowy wokół wykształconego dziedzińca.

Pozostałe ustalenia dla wszystkich stref wiejskich:

1) nowoprojektowaną zabudowę należy dostosować do tradycyjnej zabudowy wsi pod względem gabarytów, kształtu i koloru dachu, pokrycia dachu, kolorystyki elewacji, detalów architektonicznych,
2) łączenie zabudowy mieszkaniowej z innymi funkcjami może się odbywać tylko pod warunkiem, iż będą to przedsięwzięcia nieuciążliwe – nie zaliczane do grupy przedsięwzięć mogących zawsze lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.
3) dokonywanie podziałów na nowe działki budowlane i siedliskowe powinno uwzględniać istniejący układ drogowy,
4) lokalizowanie zabudowy gospodarczej i garażowej w połączeniu lub w obrębie budynków zabudowy podstawowej, a w przypadku zabudowy garażowej i gospodarczej wolnostojącej powinna być lokalizowana na zapleczach działek budowlanych, a nie od frontu działek widocznych z dróg publicznych,
5) należy unikać grodzenia działek budowlanych ogrodzeniami z prefabrykatów betonowych,
6) na terenach rolnych i terenach łąk, pastwisk, nieużytków wskazuje się produkcję rolną, w tym ogrodniczą, sadowniczą, pszczelarską, rybną oraz produkcje leśną. Na wszystkich terenach rolnych dopuszcza się możliwość realizacji zabudowy gospodarczej zgodnie z przepisami odrębnymi, jednak możliwie jest sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, związanych z ograniczeniem prawa do zabudowy terenów rolnych,
7) nie dopuszcza się realizacji jakiejkolwiek zabudowy na terenach łąk, pastwisk, nieużytków w dolinie Noteci i Kanału Bydgoskiego,
8) na terenach rolnych dopuszcza się realizację zabudowy zagrodowej po spełnieniu warunków przepisów odrębnych. Wskazuje się ograniczenie wprowadzania nowej zabudowy na terenach położonych w granicach obszarów Natura 2000,
9) w przypadku realizacji obiektów związanych z chowem lub hodowlą zwierząt, w liczbie nie niższej niż 50 dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza (DJP) należy uwzględnić wymogi określone przepisami odrębnymi,
10) dopuszcza się realizację parkingów oraz infrastruktury technicznej, w tym związanej z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, na zasadach określonych w niniejszym studium oraz przepisami odrębnymi,
11) na wszystkich terenach otwartych dopuszcza się realizację sieci i urządzeń infrastruktury technicznej oraz dróg publicznych zgodnie z przepisami odrębnymi.

Parametry określone w niniejszym rozdziale nie dotyczą obszarów leżących w granicach wymienionych w studium stref ochrony dóbr kultury – miasta Czersk, dla tych obszarów parametry ustalane są indywidualnie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego w uzgodnieniu z właściwym terenowo i rzeczowo konserwatorem zabytków.

Przy projektowaniu inwestycji, w decyzjach o warunkach zabudowy oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy uwzględniać wymagania dotyczące zapewnienia bezpieczeństwa pożarowego oraz przygotowania budynków, obiektów budowlanych lub terenów do prowadzenia akcji ratowniczej, zawarte w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych

i Administracji z dnia 7 lipca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. z 2010 r. Nr 109, poz. 719 ze zm.) oraz rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 24 lipca 2009 r. w sprawie przeciwpożarowego zaopatrzenia w wodę oraz dróg pożarowych (Dz. U. z 2009 r., nr 124, poz. 1030).

3. Obszary oraz zasady ochrony środowiska i jego zasobów, ochrony przyrody, krajobrazu, w tym krajobrazu kulturowego i uzdrowisk

Ekopolityka na terenie gminy winna zmierzać do maksymalnej ochrony systemu przyrodniczego i krajobrazowego, który tworzą obszary podlegające ochronie, obszary leśne, zieleń parkowa, zieleń śródpolna, zieleń hydrofilna obszarów podmokłych, zieleń niska terenów otwartych, wody powierzchniowe.
Zalesieniami winny być objęte przede wszystkim nieużytkowane grunty orne niskich klas bonitacyjnych. Parki wiejskie i podworskie wymagają zabiegów restytucyjnych i rewitalizacyjnych, a wszelka działalność gospodarcza nie może doprowadzić do ich degradacji.
W lasach gminy wskazane jest wprowadzenie drzewostanów wielogatunkowych, zgodnych z lokalnymi warunkami siedliskowymi.
Pełnej ochrony wymagają również lasy i zbiorowiska łęgowe, w środowiskach sprzyjających retencji wody.
Generalnie niezbędne jest zabezpieczenie obiegu wody dla potrzeb biotopów, objęcie ścisłą ochroną przed zanieczyszczeniem obszarów źródłowych rzek i potoków oraz ich stref przybrzeżnych. Niezbędne jest zachowanie wszystkich hydrotopów, a w miarę możliwości, powiększenia ich ilości i powierzchni. Wskazane jest ograniczenie stosowania środków chemicznych zwalczania szkodników roślinnych i zwierzęcych oraz wprowadzenie biologicznych metod ochrony roślin.
Niezbędne są działania na rzecz poprawy czystości jezior i rzek. Sanitacją winny być objęte wody rzek Brdy, Wielkiego Kanału Brdy, Wdy, Niechwaszcz oraz odcinek Czerskiej Strugi poniżej Czerska. Głównymi czynnikami wpływającymi na obniżenie jakości wód są związki azotu, fosforu i skażenie bakteriologiczne ze źródeł zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa.
W celu zapobieżenia nieskoordynowanym, jednostkowym działaniom realizacyjnym należy dążyć do sporządzania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących tereny zgrupowań działek przeznaczanych pod zabudowę, a tereny pojedynczych działek wyłącznie w przypadkach koniecznych zmian w istniejących zespołach lub dużych działek np. rezydencje poza zwartą zabudową.
Gospodarka rolna występuje głównie w obszarach położonych w centralnej części gminy. Charakteryzuje się dość wysoką wydajnością w porównaniu do słabych warunków glebowych i klimatycznych. Potencjał terenów wykorzystywanych rolniczo z roku na rok ulega osłabieniu, ale związana z zagospodarowaniem przestrzennym polityka samorządu nie ma na to istotnego wpływu.
Walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy, z rzekami Brdą, Wdą, Niechwaszcz, Czerską Strugą i jeziorami położonymi wśród dużych kompleksów leśnych Borów Tucholskich, w znacznej odległości od ośrodków produkcyjno-przemysłowych i innych źródeł uciążliwości – wpływają na znaczny rozwój funkcji letniskowej typu „drugie domy" mieszkańców, nawet odległych, większych miast m. in. Gdańsk, Gdynia, Elbląg, Bydgoszcz.
Tucholski Park Krajobrazowy charakteryzuje słaba sieć komunikacyjna, wysoki stopień lesistości, niski stopień zaludnienia, pierwotne drzewostany, relatywnie duży udział stosunkowo czystych wód, liczne stanowiska flory i fauny.
Obszary chronione w granicach miasta i gminy Czersk podlegają licznym procesom degradacyjnym związanym z intensywnym ruchem turystycznym przekraczającym pojemność środowiska.
Głównymi źródłami generowania zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego na terenie gminy są źródła ogrzewania oraz obiekty drobnego przemysłu, rzemiosła uciążliwego, ośrodki gospodarcze i hodowlane.
Należy analizować wyniki badań stanu środowiska wykonywane na obszarze gminy przez inspekcję ochrony środowiska, a ich wyniki brać pod uwagę przy aktualizacji studium.

Wskazana jest stopniowa zmiana nośników energii (zwłaszcza na terenie Tucholskiego Parku Krajobrazowego, jego otuliny oraz obszarów chronionego krajobrazu) - na rzecz paliw o niskiej zawartości siarki (gazu ziemnego, gazu propan - butan, oleju opałowego, elektryczności) oraz geotermii.
Następujące formy ochrony środowiska przyrodniczego, występujące na obszarze gminy, wymagają uwzględnienia przy realizacji kierunków rozwoju zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy:

1) rezerwaty przyrody - ustanowione (Rez. „Jezioro Mętne", Rez. „Cisy nad Czerską Strugą", Rez. „Ustronie", Rez. „Kręgi Kamienne" - archeologiczno-przyrodniczy),
2) Tucholski Park Krajobrazowy ze strefą ochronną (otuliną) – posiadający Plan ochrony,
3) Chojnicko-Tucholski Obszar Chronionego Krajobrazu,
4) Północny Obszar Chronionego Krajobrazu Borów Tucholskich - Część Wschodnia,
5) pomniki przyrody,
6) użytki ekologiczne,
7) lasy ochronne,
8) Obszar Natura 2000 – Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków – Bory Tucholskie PLB220009 obejmujący cały obszar objęty opracowaniem;
9) Obszar Natura 2000 - Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk – Mętne PLH220061.

Należy uwzględniać ograniczenia zabudowy związane z położeniem w obszarach o określonych warunkach przyrodniczych, glebowych, krajobrazowych, kulturowych i planowanych do kompleksowej urbanizacji. Należy dążyć do unormowania zasad budowy nowych siedlisk rolniczych i rezydencji mieszkalnych poza zwartą zabudową wsi, a wykluczyć budowę nowych w obrębie miasta.
Na obszarze Tucholskiego Parku Krajobrazowego obowiązują przepisy zawarte w rozporządzeniu nr 59/06 Wojewody Pomorskiego z dnia 15 maja 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2006 r. Nr 58, poz.1196) oraz rozporządzeniu nr 2/2009 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego z dnia 10 kwietnia 2009 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla Tucholskiego Parku Krajobrazowego. Na terenach położonych w odległości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych ww. rozporządzenie zakazuje budowania nowych obiektów budowlanych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej. Odstępstwa od ww. zakazu są możliwe dla wyznaczonych w studium obszarów zwartej zabudowy wsi.
Podobny przepis obowiązuje w odniesieniu do dwóch obszarów chronionego krajobrazu: Chojnicko-Tucholskiego OCHK oraz Północnego OCHK – Część wschodnia, gdzie obowiązują przepisy uchwały nr 259/XXIV/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego, ustalające zakaz budowania nowych obiektów budowlanych w pasie o szerokości do 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej.
Na rysunku Studium nie wrysowano wszystkich obowiązujących granic stref odległości 100 m od linii brzegowych, w których obowiązują przepisy szczegółowe, a tylko wybrane – od większych rzek i jezior. We wszystkich przypadkach inwestycyjnych należy dokonywać interpretacji indywidualnej w oparciu o przepisy szczegółowe.
W związku z tym w nowo opracowywanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu wydawanych dla działek położonych w granicach tych obszarów, należy wyznaczyć nieprzekraczalną linię zabudowy od brzegów wód zgodnie z linią występującą na przyległych działkach.
W granicach gminy wyklucza się lokalizowanie ferm norki amerykańskiej, ze względu na położenie w granicach Obszaru Natura 2000 Bory Tucholskie.
Dla wyznaczonych w studium korytarzy ekologicznych, stanowiących uszczegółowienie granic korytarzy i płatów ekologicznych wyznaczonych na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego i uszczegółowionych w studium, w celu utrzymania potencjału przyrodniczego lasów, starodrzewów, zadrzewień śródpolnych, oczek wodnych, terenów bagiennych i torfowiskowych, łąk śródleśnych, ustala się:

- zachowanie istniejących drzew, w szczególności zlokalizowanych w strefie przybrzeżnej cieków i zbiorników wodnych,
- zachowanie istniejących cieków, oczek wodnych, jezior i innych zbiorników wodnych,

- w przypadku uzasadnionej konieczności realizowania ogrodzeń, stosować materiały naturalne i ażurowe, zapewaniające swobodne przejścia dla płazów,
- dla projektowanego zagospodarowania przewidywać wskaźniki zabudowy i zagospodarowania terenu umożliwiające zachowanie drożności korytarzy ekologicznych, np. wyznaczanie terenów zieleni, ustalanie wysokiego udziału procentowego powierzchni biologicznie czynnej dla działki budowlanej (co najmniej 60%).

Powyższe ustalenia nie obejmują: prac wykonywanych na potrzeby ochrony przyrody po uzgodnieniu z Radą Miejską w Czersku; realizacji inwestycji celu publicznego w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, po uzgodnieniu z Radą Miejską w Czersku; zadań z zakresu obronności kraju w przypadku zagrożenia bezpieczeństwa państwa; likwidowania nagłych zagrożeń bezpieczeństwa powszechnego i prowadzenia akcji ratowniczych.

W korytarzach i płatach ekologicznych, wyznaczonych na podstawie Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego i uszczegółowionych na poziomie niniejszego studium, ustala się zachowanie trwałości gruntów leśnych do trwałego utrzymywania lasów i zapewnienia ciągłości ich użytkowania, na zasadach określonych w przepisach odrębnych, szczególnie w ustawie z dnia 28 września 1991 r. o lasach (t. j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 672 ze zm.).

4. Obszary i zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej

Zadaniem Gminy jest uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska. Studium wskazuje zabytkowe obiekty i obszary wymagające działań ochronnych, zabytki wpisane do rejestru zabytków nieruchomych województwa pomorskiego, ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków, gminnej ewidencji zabytków oraz w wojewódzkiej ewidencji stanowisk archeologicznych wraz ze wskazaniem potencjalnych ich stref ochronnych, do ustalenia w miejscowych planach zagospodarowania, w przypadku ich sporządzenia.

Nieliczne zachowane przykłady budownictwa regionalnego o wyróżniających się cechach architektonicznych powinny być chronione i stanowić wzory do naśladowania dla współczesnego budownictwa i propagowania szczególnych cech regionalnych. Podstawowe parametry do kształtowania nowej zabudowy w rozdziale 2 wyznaczono w oparciu o wyniki analizy istniejącej historycznej zabudowy.

Wojewódzki rejestr zabytków obejmuje w mieście i gminie Czersk następujące obiekty budowlane, wobec których w odrębnych przepisach prawa określono prawa i obowiązki dla ich właścicieli:

1) Łąg – chata, ul. Kościelna 27, dawniej 18 /nr rejestru zabytków województwa pomorskiego 83/,
2) Łąg – kościół rzymskokatolicki parafialny pw. Narodzenia NMP wraz z ogrodzeniem i działką nr 440 /nr rejestru zabytków województwa pomorskiego 1953/,
3) Czersk – cmentarz parafialny przy ul. Królowej Jadwigi /nr rejestru zabytków województwa pomorskiego 1335/,
4) Czersk – kościół parafialny p.w. św. Marii Magdaleny wraz z terenem przykościelnym /nr rejestru zabytków województwa pomorskiego 1733/,
5) wieś Rytel – kościół parafialny p.w. Najświętszej Maryi Panny Królowej Różańca Świętego wraz z plebanią i terenem przykościelnym /nr rejestru zabytków województwa pomorskiego 1711/,
6) wieś Odry – kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP wraz z otoczeniem /nr rejestru zabytków województwa pomorskiego 1839/,
7) wieś Brda – zespół dworsko-parkowy /nr rejestru zabytków województwa pomorskiego 1475/.

„A" – strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej – obejmująca obszary szczególnie wartościowe, które powinny być bezwzględnie zachowane. Na jej obszarze wymagane jest uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków wszelkiej działalności inwestycyjnej, podziałów geodezyjnych, zmian sposobu użytkowania, prac ziemnych, remontów, modernizacji, adaptacji, uzupełnień zabudowy, zdobienia brył architektonicznych, wprowadzania małych form architektonicznych, wprowadzania elementów reklamy wizualnej, a także obligatoryjne jest prowadzenie badań archeologicznych

przed rozpoczęciem jakiejkolwiek działalności budowlanej – na koszt inwestora.
W gminie Czersk do obszarów objętych strefą „A" należą: kościoły rzymsko-katolickie w Odrach i Rytlu, kapliczka w Mokrem, zespół dworsko-parkowy w Brdzie oraz układ urbanistyczny zabudowy śródmiejskiej w Czersku.
W granicach obszarów objętych strefą „A" ścisłej ochrony konserwatorskiej, obowiązuje:
1) zakaz dokonywania trwałych zmian ukształtowania terenu,
2) wymóg trwałego zachowania i rewaloryzacji historycznego układu przestrzennego we wszystkich jego elementach,
3) wymóg usunięcia lub przebudowy obiektów kolidujących z historycznym układem i lokalną architekturą,
4) wymóg dostosowania nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej i historycznej architektury,
5) wymóg zachowania zabudowy historycznej, jej konserwacji i rewaloryzacji,
6) wymóg zachowania i rewaloryzacji towarzyszącej historycznej zieleni komponowanej,
7) wymóg zachowania historycznych nawierzchni – bruków, o ile nie koliduje to z wymaganiami funkcjonalnymi, szczególnie w zakresie eliminacji barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych,
8) wymóg dostosowania współczesnych funkcji do wartości zespołu zabytkowego, eliminacji funkcji uciążliwych,
9) wymóg uzyskania zgody Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub osoby przez niego upoważnionej, wyrażonej w formie odpowiedniej decyzji administracyjnej lub postanowienia, na wprowadzenie innych rozwiązań inwestycyjnych nie spełniających warunków określonych w punktach od 1 do 8.

„B" – strefa ochrony konserwatorskiej struktur przestrzennych o wartościach kulturowych – obejmuje obszar podlegający rygorom w zakresie utrzymania zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru w skali nowej zabudowy. Na jej obszarze wymagane jest uzgadnianie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków: remontów, modernizacji, adaptacji, zmian sposobu użytkowania obiektów zabytkowych, uzupełnień zabudowy, wprowadzania małych form architektonicznych, wprowadzenia nowych inwestycji, prac ziemnych.
Układy zespołów zabudowy objęte strefami „B" ochrony konserwatorskiej to w Czersku dwa obszary – zespół zabudowy miejskiej na zachód i południowy wschód od centrum, we wsi Łąg zespół kościoła parafialnego (p.w. Narodzenia NMP, w tym kościół, plebania, budynek gospodarczy, kapliczka) i zespół zabudowy wiejskiej, we wsi Kłodnia (obręb Krzyż) zespół dworsko-parkowy, we wsiach Odry, Mokre, Gotelp, Kamienna Góra, Łubna, Kwieki, Zapędowo, Łąg – zespoły zabudowy wiejskiej.
Układy zespołów zabudowy oraz inne tereny i obiekty wskazywane do objęcia strefą „B" ochrony konserwatorskiej na obszarach wiejskich:
1) układ zabudowy we wsiach: Gotelp, Krzyż, Kwieki, Łąg, Łubna, Mokre, Odry, Przyjaźnia, Rytel, Zapędowo,
2) cmentarze rzymskokatolickie we wsiach: Łąg, Mokre, Odry, Rytel,
3) urządzenia hydrotechniczne: we wsi Odry – Młyn młyn wodny z końca XIX w. przebudowany w 1934 r.,
4) budynki szkolne murowane: w Czersku (dwa – 1900 r.), we wsiach: Brda (1907 r.), Gotelp (pocz. XX w.), Gutowiec (pocz. XX w.), Krzyż (1899 r.), Kwieki (1903 r. ob. sklep), Lipki Górne (1912 r.), Mokre (1909 r.), Odry (1901 r.), Wojtal (pocz. XX w.), Zapędowo (1989 r.), drewniana szkoła w Łukowie (1911 r., obecnie funkcja mieszkalna jednorodzinna),
5) murowane zespoły dworców PKP w: Czersku (12 obiektów), we wsi Łąg, Gutowiec, Rytel – dworzec,
6) budynki użyteczności publicznej: w Czersku: Ratusz, Sąd Grodzki, więzienie, przedszkole, poczty (wszystkie z pocz. XX w.), oraz budynki poczty we wsiach: Gotelp, Łąg i Rytel (wszystkie z pocz. XX w.),
7) Cmentarze ewangelickie zamknięte w: Czersku w rejonie ulic Kwiatowej i Chojnickiej oraz we wsiach: Łąg, Mokre, Odry i Rytel,

8) Cmentarz żydowski zamknięty w Czersku w rejonie ulicy Piaskowej,
9) Miejsce pamięci narodowej: miejsca straceń pod Gutowcem, we wsi Kurcze – nr ew. 13, w Ostrowitem – nr ew. 14, w Ustroniu – nr ew. 17, miejsce walk – nr ew. 11 w Konewkach oraz cmentarze: honorowy – nr ew.16 i Armii Radzieckiej – nr ew. 1 – w Czersku, jeńców wojennych w Łukowie (obręb Krzyż) – 1,27 ha nr ew. 18 (działka ewid. nr 832 i część działki ewid. nr 203/5LP) oraz miejsce straceń w ewidencji Urzędu Miejskiego w Czersku poza granicą gminy w rejonie Bielaw – nr ew. 12.

W strefach „B" ochrony konserwatorskiej wszelka działalność inwestycyjna, w tym remonty, modernizacja i budowa infrastruktury komunikacyjnej i technicznej, a także remonty, modernizacja, adaptacja obiektów zabytkowych, uzupełnianie zabudowy, wprowadzanie małych form architektonicznych, lokalizacja nowych obiektów, korekta układu przestrzennego, prace rewaloryzacyjne w obszarach historycznych założeń zieleni, w tym porządkowe dotyczące drzewostanu i zagospodarowania terenu, wymagają:

1) utrzymania historycznego rozplanowania i zachowania zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy,
2) zachowania i rewaloryzacji historycznego układu przestrzennego we wszystkich jego elementach, w tym m.in., historycznego przebiegu dróg, linii zabudowy, proporcji gabarytów i wysokości, podziałów historycznych (gruntów), wkomponowania w krajobraz naturalny,
3) usunięcia lub przebudowy obiektów kolidujących z historycznym układem i lokalną architekturą,
4) dostosowania nowych obiektów do historycznej kompozycji przestrzennej i historycznej architektury,
5) zachowania zabudowy historycznej, jej konserwacji i rewaloryzacji,
6) zachowania towarzyszącej historycznej zieleni komponowanej w tym parków i cmentarzy wraz z utrzymaniem i rewaloryzacją elementów małej architektury i wyposażenia, w tym ogrodzenia, rzeźby, figury, nagrobki, mogiły, krzyże i kaplice,
7) zachowania historycznych nawierzchni – bruków, o ile nie koliduje to z wymaganiami funkcjonalnymi, szczególnie w zakresie eliminacji barier architektonicznych dla osób niepełnosprawnych,
8) dostosowania współczesnych funkcji do wartości zespołu zabytkowego, eliminacji funkcji uciążliwych,
9) uzyskania zgody Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub osoby przez niego upoważnionej wyrażonej w formie odpowiedniej decyzji administracyjnej lub postanowienia, na wprowadzenie innych rozwiązań inwestycyjnych nie spełniających warunków określonych w punktach od 1 do 8.

„E" – strefa ochrony ekspozycji obejmuje obszar stanowiący zabezpieczenie właściwego eksponowania zespołów zabytkowych, w której wyznaczone są głównie tereny wyłączone spod zabudowy lub określone zostały jej nieprzekraczalne gabaryty. Strefa E została wskazana w zasięgu widoczności kościoła p.w. św. Marii Magdaleny w Czersku od strony wschodniej oraz tereny okalające zespół dworsko-parkowy we wsi Brda.

Strefą „E" ochrony ekspozycji objęto tereny, których granice określono na rysunku studium:

1) w Czersku – w zasięgu widoczności kościoła parafialnego p.w. św. Marii Magdaleny (nr rejestru zabytków województwa pomorskiego 1733) od strony wschodniej i południowej,
2) we wsi Brda – okalające zespół dworsko-parkowy (nr rejestru zabytków województwa pomorskiego 1475), objęte strefą „A" ścisłej ochrony konserwatorskiej.

W stosunku do planowanych do nadbudowy istniejących obiektów budowlanych oraz planowanych nowych obiektów budowlanych w strefie „E" ochrony ekspozycji w Czersku, wymaga się uwzględnienia następujących warunków:

1) ich gabaryty podlegają ograniczeniu, każdorazowo określanym indywidualnie podczas sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
2) zakazuje się budowy zwartej zabudowy, do granic działki, o ile nie stanowi ona kontynuacji istniejącego układu na graniczącej z nią działce,
3) wymagane jest ograniczenie kolorystyki elewacji i dachów do występujących barw istniejących w tej strefie obiektów o wartościach historyczno-kulturowych,

4) warunki określone w punktach 1 do 3 nie dotyczą obiektów liniowych i podziemnych,
5) wymaga się uzyskania zgody Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub osoby przez niego upoważnionej wyrażonej w formie odpowiedniej decyzji administracyjnej lub postanowienia, na wprowadzenie innych rozwiązań inwestycyjnych nie spełniających warunków określonych w punktach od 1 do 4.

W strefie „E" ochrony ekspozycji we wsi Brda, wymaga się uwzględnienia następujących warunków:
1) zakazuje się wznoszenia nowych obiektów budowlanych,
2) zakazuje się ich nadbudowy i rozbudowy istniejących obiektów budowlanych,
3) wymagane jest ograniczenie kolorystyki elewacji i dachów do występujących barw istniejących w tej strefie obiektów o wartościach historyczno-kulturowych,
4) warunki określone w punktach 1 i 2 nie dotyczą obiektów liniowych i podziemnych;
5) wymaga się uzyskania zgody Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub osoby przez niego upoważnionej wyrażonej w formie odpowiedniej decyzji administracyjnej lub postanowienia, na wprowadzenie innych rozwiązań inwestycyjnych nie spełniających warunków określonych w punktach 1 i 2.

Na obszarze Gminy w wyniku przeprowadzonych dotychczas badań archeologicznych zewidencjonowano stanowiska archeologiczne, ujęte w wojewódzkiej ewidencji stanowisk archeologicznych, dla których wskazano potencjalny zasięg stref ochronnych na rysunku Studium, na podstawie zapisów w kartach ewidencyjnych, a których ostateczny zasięg i szczegółowe uwarunkowania określi Pomorski Wojewódzki Konserwator Zabytków na etapie uzgodnienia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub innej formy prawnej ustalania warunków do przekształceń istniejącego stanu zagospodarowania.

Stanowiska archeologiczne na obszarze Gminy pochodzą z różnych okresów: z epoki kamienia, kultury łużyckiej, kultury pomorskiej i ze średniowiecza. Najwięcej stanowisk archeologicznych zewidencjonowano we wschodniej części gminy, w obrębie bezleśnej wyspy wysoczyznowej. Największym stanowiskiem jest obszar objęty ochroną w ramach Rezerwatu przyrody „Kręgi Kamienne" w miejscowości Odry.

Stanowiska archeologiczne jako nieruchome zabytki archeologiczne podlegają ochronie prawnej na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t. j. –Dz. U. z 2022 r., poz. 840). Stanowiska archeologiczne wpisane do rejestru zabytków podlegają odrębnej ochroni bezpośredniej na podstawie cyt. ustawy, natomiast stanowiska archeologiczne ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków wymagają sformułowania zasad ochrony na etapie sporządzania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego lub decyzji lokalizacyjnych, o których mowa w art. 7 pkt 4 cyt. ustawy. Na rysunku studium wyznacza się:

- strefę ścisłej ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków o własnej formie krajobrazowej (cmentarzysko kurhanowe z kręgami kamiennymi),
- strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Strefy ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych należy uwzględnić na etapie sporządzania projektów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, przy czym ich dokładny zasięg może ulec weryfikacji.

Zasady ochrony obowiązujące w strefie ścisłej ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków o własnej formie krajobrazowej winny być nastawione na trwałe zachowanie i konserwację obiektu. W szczególności winny one uwzględniać zakaz dokonywania wszelkich czynności związanych z naruszeniem struktury gruntu oraz przekształcaniem form topograficznych.

Nie wyklucza się odkrycia w przyszłości kolejnych stanowisk archeologicznych (zwłaszcza w wyniku nowych badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski), których ochronę należy uwzględnić na dalszym etapie procesu planowania przestrzennego, pomimo ich braku w studium. Ochrona właściwa zabytkom archeologicznym powinna być przypisana również do zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych historycznych miast i wsi, nawet jeśli nie zostały one osobno ujęte

w ewidencji zabytków archeologicznych. Obszary te z natury rzeczy spełniają kryterium zabytku archeologicznego przewidzianego w art. 6 ust. 9 pkt 3 lit. a ustawy o ochronie zabytków, tj. pozostałości terenowej historycznego osadnictwa. W tym przypadku z reguły dopuszczone może być zagospodarowanie wynikające z potrzeb zabudowy; obszar ciągłego osadnictwa historycznego podlega bowiem nieustannemu rozwojowi aż do czasów współczesnych i bezzasadne jest hamowanie tego procesu. Natomiast ze względu na zagrożenie dla substancji nawarstwień kulturowych, jakie niesie ze sobą naruszanie struktury gruntu, wszelkie zamierzenia budowlane na obszarze historycznego miasta bądź wsi winny być objęte obowiązkiem przeprowadzenia niezbędnych badań archeologicznych. Teren rezerwatu archeologiczno-przyrodniczego „Kręgi Kamienne" objęty jest strefą ścisłej ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego własnej formie krajobrazowej z zakazem jakiejkolwiek trwałej zabudowy oraz wprowadzania inwestycji infrastrukturalnych z wyjątkiem ogrodzenia zewnętrznego, którego forma i przebieg wymaga uzgodnienia z Pomorskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, ze względu na rozpoznane cmentarzyska kurhanowe oraz występujące kręgi kamienne z okresu wpływów rzymskich.

Na chwilę obecną nie planuje się nadania rezerwatowi „Kręgi Kamienne" formy parku kulturowego. Obecnie zakazy i ograniczenia w stosunku do użytkowania terenów w granicach rezerwatu, nałożone przez akty dotyczące samego rezerwatu, jak i wynikające wprost z ustawy o ochronie przyrody zapewniają stosowną i wyczerpującą ochronę dla zachowanych kręgów kamiennych. Narzędzia ochrony, jakimi mógłby dysponować akt ustanawiający park kulturowy nie są silniejsze niż obowiązujące obecnie, wobec czego utworzenie kolejnej formy ochrony mogłoby mieć wymiar wyłącznie promocyjny i wzmacniający charakter obiektu jako miejsca ważnego z punktu widzenia historycznego. W związku z tym obecnie nie podejmuje się utworzenia takiej formy ochrony, lecz nie wyklucza się takich działań w przyszłości.

W stosunku do obiektów wymienionych w gminnej ewidencji zabytków wymaga się uwzględnienia następujących warunków:

1) konserwacja, rewaloryzacja, rekonstrukcja obiektów, remonty konserwatorskie – wymagają:
    a) zachowania lub odtworzenia form, kolorystyki i zastosowania materiałów o charakterystyce zgodnej z pierwotnym materiałem, w wykończeniu elewacji, pokryciu dachów, detalach architektonicznych i stolarce okiennej i drzwiowej,
    b) zachowania i konserwacji elewacji ceglanych z cegły licówki (zakaz ich zasłaniania),
    c) zachowania i konserwacji elewacji tynkowanych, wraz z oryginalnym historycznym detalem elewacji,
    d) uwzględnienia zakazu montowania żaluzji zewnętrznych zasłaniających obramienia okienne, o ile nie występowały one w formie historycznej,
2) wymagana ochrona konserwatorska – zachowanie historycznej struktury i elementów – wystroju wewnętrznego obiektu o uznanych, opisanych, wartościach historycznych,
3) wymagane zachowanie historycznych założeń zieleni komponowanej, w tym parków i cmentarzy wraz z utrzymaniem i rewaloryzacją elementów małej architektury i wyposażenia, w tym ogrodzeń, rzeźb, figur, nagrobków, mogił, krzyży i kaplic,
4) uzyskanie zgody Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub osoby przez niego upoważnionej, wyrażonej w formie odpowiedniej decyzji administracyjnej lub postanowienia, na wprowadzenie innych rozwiązań inwestycyjnych nie spełniających warunków określonych w punktach od 1 do 3.

Realizacja działań ochronnych określonych w niniejszym rozdziale następuje poprzez wprowadzenie odpowiednich ustaleń w projektowanych i zmienianych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Na rysunku studium oznaczono osie widokowe, ciągi oraz otwarcia widokowe, mające na celu ochronę wartościowego krajobrazu ruralistycznego, z jego aktualną linią zabudowy, bryłami, elementami pierwszoplanowymi i otwarciami w kierunku dalszych planów, w których osadzona jest substancja zabytkowa, układ zieleni, parcelacja. Ochronie w takim ujęciu podlega mozaika kulturowo-architektoniczno-przyrodnicza jako całość krajobrazu. W dokumentach prawa miejscowego należy dążyć do zachowania istniejącej mozaiki, których elementem podstawowym jest wyeksponowanie

w krajobrazie walorów architektoniczno-kulturowych. Zmiana kompozycji krajobrazowej na skutek nowego przeznaczenia i zagospodarowania terenów położonych w zasięgu pola widzenia na wskazanych osiach widokowych, ciągach oraz otwarciach widokowych nie może prowadzić do dominacji linii wysokości nowej zabudowy ponad istniejącą substancją zbytkową, przesłaniania lub zasłonięcia budynków zabytkowych. Na przedpolu osi widokowych, ciągów oraz otwarć widokowych obowiązują zasady:

- zakaz sytuowania reklam, tablic reklamowych oraz urządzeń reklamowych,
- zakaz przesłaniania eksponowanych obiektów i obszarów elementami infrastruktury technicznej.

Każdorazowo po przyjęciu przez Radę Miejską gminnego programu opieki nad zabytkami, stosownie do przepisów art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. – Dz. U. z 2022 r., poz. 840), należy skonfrontować z nim zapisy niniejszego rozdziału oraz dokonać stosownych zmian w obowiązujących aktach prawa miejscowego.
Na obszarze gminy znajdują się obiekty zabytków nieruchomych ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków. Metody ochrony i sposoby zapobiegania przed degradacją określa przyjętej Zarządzeniem nr 878/22 Burmistrza Czerska z dnia 21 marca 2022 r. w sprawie przyjęcia Gminnej Ewidencji Zabytków. Program podlega okresowym aktualizacjom.

5. Kierunki rozwoju systemów komunikacji i infrastruktury technicznej

W zakresie komunikacji wskazuje się, na rysunku studium, podstawowy układ dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych, gminnych (i pozostałych, w tym leśnych):

1) ulice leżące w ciągu dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych należą do tej samej kategorii co te drogi,
2) poszczególnym ulicom przypisano odpowiednią klasę techniczną, wynikającą z pełnionych funkcji komunikacyjnych, a będącą podstawą do określenia rozwiązań technicznych, takich jak parametry geometrii ulicy, skrzyżowań, oraz dostępności ulicy i obsługi przyległego otoczenia,
3) kontynuacja modernizacji ulic: Chojnickiej, Kościuszki i Starogardzkiej, sklasyfikowanych jako ulice główne ruchu przyspieszonego – GP, stanowiących kontynuację drogi krajowej nr 22 Gorzów Wielkopolski – Chojnice – Czarlin (Tczew) dotyczącą geometrii skrzyżowań, odnowy nawierzchni, organizacji ruchu oraz częściowego ograniczenia dostępności,
4) modernizację ulicy Tucholskiej stanowiącej kontynuację drogi wojewódzkiej nr 237 Czersk –Tuchola – Mąkowarsko i ulicy Starego Urzędu planowanej do przełożenia na tę ulicę przebiegu drogi (nr 237) z ulic Szkolnej i Targowej, nowy przebieg wiąże się z planowaniem na nim ulic zbiorczych – Z, jako rekomendacja gminy nie będąca zadaniem województwa,
5) zmodernizowana ulica Pomorska z odcinkiem ulicy zbiorczej – Z do przełożenia przebiegu drogi powiatowej nr 2676G,
6) modernizację wszystkich istniejących ulic sklasyfikowanych jako ulice zbiorcze – Z, będących kontynuacją dróg powiatowych,
7) realizację węzła przesiadkowego w Czersku o nowoczesnym standardzie, integrującego komunikację autobusową, kolejową, samochodową, pieszą i rowerową,
8) utrzymanie linii kolejowej Chojnice – Czersk – Tczew, linii znaczenia wojewódzkiego w zakresie przewozów o charakterze regionalnym i lokalnym w sektorze przewozów pasażerskich i w sektorze przewozów towarowych,
9) utrzymanie linii kolejowej Laskowice – Czersk – Bąk, linii znaczenia wojewódzkiego, w zakresie przewozów pasażerskich;
10) realizację sieci dróg (ścieżek) rowerowych dla ruchu regionalnego, zarówno w celach turystyczno-rekreacyjnych, jak również dla dojazdów do pracy i szkół oraz łączących miejscowości w gminie.

W zakresie komunikacji na obszarach wiejskich gminy Czersk w studium uwzględniono następujące przewidywane kierunki zagospodarowania przestrzennego związane z potencjalnymi zadaniami rządowymi i samorządowymi:

1) modernizację drogi krajowej nr 22 Kostrzyn nad Odrą – Gorzów Wielkopolski – Chojnice – Czersk – Tczew – Grzechotki obejmującą poprawę geometrii skrzyżowań, budowy utwardzonych poboczy, odnowy nawierzchni i częściowego ograniczenia bezpośredniej dostępności do drogi,
2) w okresie perspektywicznym rozbudowę drogi krajowej nr 22 Kostrzyn nad Odrą – Gorzów Wielkopolski – Chojnice – Czersk – Tczew – Grzechotki do przekroju dwujezdniowego, dostępności do drogi tylko na skrzyżowaniach i częściowego ograniczenia obsługi bezpośredniego otoczenia,
3) modernizację drogi wojewódzkiej nr 237 Czersk – Tuchola – Mąkowarsko w celu uzyskania parametrów geometrii trasy, skrzyżowań i nawierzchni przypisanych klasie technicznej Z,
4) rozbudowę do nawierzchni twardej i modernizację dróg powiatowych w celu dostosowania do ich parametrów technicznych do standardu odpowiadającego tej kategorii dróg,
5) utrzymanie linii kolejowej nr 203 Chojnice – Czersk – Tczew, znaczenia krajowego w zakresie przewozów o charakterze regionalnym i lokalnym w sektorze przewozów pasażerskich i w sektorze przewozów towarowych,
6) utrzymanie linii kolejowej nr 215 Laskowice – Będźmierowice – Czersk, linii znaczenia lokalnego w zakresie przewozów pasażerskich,
7) realizację łącznic kolejowych w miejscowości Łąg.

W zakresie komunikacji dla obszaru miasta i gminy Czersk wskazuje się następujące kierunki dotyczące zadań samorządowych:
1) sukcesywna modernizacja oraz budowa nawierzchni twardych dróg gminnych i stanowiących własność Powiatu Chojnickiego, o nawierzchni gruntowej i ulepszonej (żwirowej), zapewniających bezpośrednią obsługę wszystkich jednostek osadniczych,
2) umożliwienie rozwoju urządzeń komunikacyjnych obsługujących intensywnie wzrastający ruch drogowy; zaspokojenie popytu na usługi związane z obsługą samochodów i podróżnych wymagać będzie modernizacji i budowy nowych urządzeń przede wszystkim stacji paliw i parkingów przydrożnych przy drodze nr 22, z uwagi na ograniczoną dostępność, wskazana lokalizacja obiektów wielofunkcyjnych z szerokim zakresem usług motoryzacyjnych, handlowych, gastronomicznych i wypoczynkowych związanych z ruchem turystycznym i tranzytowym, szczególnie w mieście Czersk oraz w obrębie Rytel,
3) realizacja (we współpracy z władzami powiatu i gmin sąsiednich) sieci dróg (ścieżek) rowerowych o charakterze turystyczno-rekreacyjnym, stanowiących rozwinięcie tras rowerowych międzyregionalnych, stwarzających również możliwość dojazdu mieszkańców terenów wiejskich do miejsc pracy i szkół,
4) w mieście Czersk modernizacja i rozbudowa ulic zbiorczych – Z i lokalnych – L będących w administracji Gminy Czersk a służących miejscowym potrzebom i związanych z obsługą terenów rozwojowych miasta,
5) skoordynowanie opracowań planistycznych wzdłuż drogi krajowej nr 22 w zakresie projektowania dróg gminnych obsługujących tereny przyległe do ww. drogi krajowej, celem umożliwienia obsługi terenów przewidywanych pod potencjalny rozwój zabudowy.

Wskazuje się na konieczność pełniejszej ochrony środowiska przyrodniczego oraz środowiska życia człowieka przed negatywnym oddziaływaniem środków komunikacji drogowej i kolejowej, między innymi, poprzez zachowywanie odpowiednich odległości nowoprojektowanej zabudowy od jezdni dróg i torów kolejowych, a także dostosowywanie funkcjonalne istniejącego zagospodarowania terenów okalających ww. szlaki.
Tworzenie miejsc parkingowych w punktach węzłowych ruchu turystycznego powinno być podporządkowane zasadom ochrony krajobrazu i otaczającej przyrody. Wskazana jest organizacja punktów obsługi ruchu turystycznego wyposażonych w miejsca do parkowania samochodów osobowych, do gromadzenia odpadów, małą architekturę ogrodową, a także sezonowe węzły sanitarne, a punkty sąsiadujące z rzekami i zbiornikami wodnymi wymagają realizacji umocnionych nabrzeży.
Lokalizowanie inwestycji z możliwością realizowania zjazdów do drogi krajowej, w uzgodnieniu z GDDKiA, na podstawie przepisów odrębnych, z układem drogowym wewnętrznym, dostosowanym do

obsługi ruchu lokalnego.

W zakresie gospodarki wodnej dla obszaru miasta i gminy Czersk, dla zapewnienia ciągłości dostawy wody do wszystkich odbiorców, zakłada się:

1) w Czersku rozbudowę w miarę potrzeb stacji wodociągowej, jak również rozbudowę sieci wodociągowej na nowych obszarach przeznaczanych pod zabudowę; wymiana starych odcinków sieci wodociągowych na nowe; wykonanie dokumentacji hydrogeologicznej dla ujęcia wody dla określenia strefy ochrony pośredniej bądź odstąpienia od jej określania,
2) w gminie Czersk wykonanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ujęć wody i na ich podstawie określenie stref ochrony pośredniej ujęć bądź odstąpienie od ich określania; kontynuacja rozbudowy sieci wodociągowych do osiągnięcia zapewnienia dostawy wody wszystkim oczekującym odbiorcom na obszarze gminy,
3) modernizacja ujęcia i stacji uzdatniania wody w Czersku,
4) przebudowa ujęcia wody w Rytlu i Łęgu.

W zakresie gospodarki ściekowej dla obszaru miasta i gminy Czersk przyjmuje się następujące ustalenia:

1) z obszarów zwartej zabudowy miasta i gminy oraz położonych wzdłuż głównych dróg powiatowych i gminnych wody opadowe i roztopowe winny być odprowadzone siecią kanalizacyjną do istniejących oczyszczalni ścieków w Czersku i w Rytlu (docelowo odprowadzanie ścieków z całej gminy do oczyszczalni w Czersku, po realizacji planów modernizacyjnych),
2) realizacja kolektorów tłocznych oraz przepompowni ścieków, na terenach, na których projektowany system odprowadzania ścieków może być połączony z istniejącą siecią,
3) wykonywanie oczyszczalni indywidualnych oraz kanalizacji sanitarnej w systemie grawitacyjnym, tłocznym i ciśnieniowym na terenie gminy,
4) realizacja indywidualnych, przydomowych, oczyszczalni ścieków w miejscowościach, w których nie zakłada się budowy systemu kanalizacji sanitarnej,
5) odprowadzanie ścieków sanitarnych z terenów zabudowy rekreacyjnej, letniskowej, priorytetowo do kanalizacji sanitarnej.

Rozbudowa sieci kanalizacji sanitarnej uwarunkowana jest ekonomicznymi ograniczeniami jej realizacji. Dla istniejącej zabudowy i dopuszczonej do realizacji w planach miejscowych nowej zabudowy należy dopuścić możliwość realizacji indywidualnych, przydomowych oczyszczalni ścieków, o ile spełnione zostaną warunki lokalizacyjne określone w odrębnych przepisach prawa. Docelowo 75% mieszkańców gminy powinno mieć dostęp do kanalizacji zbiorczej.

Przydomowe oczyszczalnie ścieków mogą stanowić rozwiązanie tymczasowe gospodarki ściekowej na obszarach nieobsługiwanych przez istniejącą kanalizację sanitarną.

Rozbudowa istniejących i budowa nowych kolektorów kanalizacji deszczowej z urządzeniami oczyszczającymi i wylotami do odbiorników w mieście Czersku oraz lokalnie we wsiach Rytel i Łąg zgodnie z założeniami KPOŚK.

Odbiornikiem ścieków oczyszczonych pozostanie: Czerska Struga, rzeka Brda, Wielki Kanał Brdy i rzeka Wda.

Kierunki rozwoju uzbrojenia elektroenergetycznego w obszarze miasta i gminy Czersk:

1) adaptacja głównego punktu zasilania WN/SN zlokalizowanego na terenie miasta Czerska, z możliwością jego modernizacji,
2) adaptacja linii wysokiego napięcia 110 kV, zasilającej główny punkt zasilania w Czersku od strony Czarnej Wody oraz linii wysokiego napięcia 110 kV relacji Czersk – Brusy z możliwością modernizacji,
3) budowa nowych odcinków sieci rozdzielczej średniego i niskiego napięcia oraz stacji transformatorowych dla zasilania nowych inwestycji,
4) realizacja stacji transformatorowych na terenach zainwestowanych, wynikająca ze zwiększonego obciążenia,

5) w ramach modernizacji sieci, sukcesywne wprowadzanie sieci kablowej średniego i niskiego napięcia, na terenach zwartej zabudowy mieszkaniowej,
6) w strefach III, IV, V dopuszcza się lokalizację instalacji do produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych – słonecznej, w postaci naziemnych instalacji fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW,
7) naziemne instalacje fotowoltaiczne o mocy przekraczającej 100 kW należy lokalizować zgodnie z zasadami:
   a) dopuszcza się lokalizowanie instalacji naziemnych w skupieniach (klastrach) o powierzchni całkowitej łącznie dla wszystkich sąsiadujących ze sobą inwestycji nie przekraczającej 10 ha,
   b) dopuszcza się lokalizowanie klastrów w odległościach nie mniejszych niż 1 km pomiędzy poszczególnymi klastrami,
   c) dopuszcza się lokalizowanie klastrów wyłącznie na gruntach rolnych nie wymagających zgody na zmianę przeznaczenia na cele nierolnicze,
   d) dopuszcza się lokowanie instalacji fotowoltaicznych na terenach zamkniętych składowisk odpadów komunalnych, podlegających rekultywacji,
   e) dokładna lokalizacja terenów dopuszczających możliwość lokalizowania naziemnych instalacji fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW będzie każdorazowo doprecyzowywana w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, a podczas ich lokalizacji brane będą pod uwagę w szczególności oddziaływanie instalacji fotowoltaicznych na krajobraz przyrodniczy i kulturowy,
8) obowiązuje rozmieszczenie obszarów pod lokalizację biogazowni (z wyłączeniem biogazowni rolniczych) o mocy powyżej 0,5 MW, z uwzględnieniem ich strefy ochronnej o szerokości nie mniejszej niż 300 metrów od istniejącej i planowanej zabudowy mieszkaniowej, z uwzględnieniem warunków wietrznych,
9) wzdłuż przebiegu istniejących i projektowanych linii elektroenergetycznych będących częścią sieci dystrybucyjnej energii elektrycznej należy uwzględniać pasy technologiczne, w których obowiązuje w szczególności nasadzanie roślinności wysokiej, oraz utrzymanie zagospodarowania zgodnie z zasadami określonymi w przepisach odrębnych,
10) lokalizowanie naziemnej infrastruktury elektroenergetycznej podlega przepisom odrębnym,
11) nie wyznacza się terenów dla lokalizacji turbin wiatrowych, jako urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 500 kW, zgodnie z przepisami odrębnymi.

Gazownictwo:

1) utrzymanie przebiegu gazociągu wysokiego ciśnienia, przebiegającego przez teren miasta i gminy od strony Tucholi przedstawionego na rysunku studium,
2) adaptacja stacji redukcyjnych gazu Iº i IIº z możliwością przebudowy na większą przepustowość,
3) adaptacja istniejących gazociągów średniego ciśnienia na terenie miasta,
4) rozbudowa i budowa sieci gazowej niskiego ciśnienia, dla zasilania istniejącego i planowanego budownictwa mieszkaniowego i usługowego na terenie miasta i gminy,
5) planowana przez Operatora Gazociągów Przesyłowych rozbudowa gazociągu wysokiego ciśnienia od Czerska w kierunku Starogardu Gdańskiego oraz budowa nowych gazociągów wysokiego ciśnienia i zbiorczych przebiegających przez teren miasta i gminy,
6) budowa sieci gazowej średniego i niskiego ciśnienia, dla zasilania nowych terenów przeznaczanych pod intensywną zabudowę.

Ciepłownictwo:

1) utrzymanie dotychczasowych zbiorczych źródeł ciepła dla ogrzewania spółdzielczego budownictwa wielorodzinnego z możliwością ich modernizacji i rozbudowy,
2) docelowo modernizacja lokalnych kotłowni, w zabudowie wielorodzinnej, usługowej i indywidualnym budownictwie jednorodzinnym i zagrodowym, opalanych węglem i miałem węglowym, na rzecz

nowoczesnych systemów grzewczych, wykorzystujących wysoki stopień spalania, w tym zgazowywanie zrębków drzewnych,
3) w indywidualnych gospodarstwach, a szczególnie w nowych budynkach oraz w zabudowie mieszkaniowej jednorodzinnej, zalecane stosowanie systemów grzewczych, preferujących gaz ziemny, paliwa ekologiczne oraz technologie o wysokim stopniu spalania, eliminujące zanieczyszczanie atmosfery,
4) wymiana źródeł ogrzewania obiektów użyteczności publicznej na nisko- lub bezemisyjne,
5) dopuszcza się stosowanie kolektorów słonecznych, pomp ciepła z wymiennikiem gruntowym lub powietrznym, paneli fotowoltaicznych do zasilania budynków w ciepło.

Telekomunikacja – zasadniczy kierunek rozwoju istniejących sieci i urządzeń telekomunikacyjnych telefonii przewodowej:
1) unowocześnianie, w tym wymiana, napowietrznych i kablowych linii telekomunikacyjnych na rzecz kabli światłowodowych podziemnych,
2) dalsze unowocześnienie sieci i urządzeń telekomunikacyjnych,
3) rozwój dostępu do sieci szerokopasmowego Internetu.

Telefonia komórkowa – za pożądane uznaje się zlokalizowanie na terenie gminy anten przesyłowych telefonii komórkowej, w celu zapewnienia dostępu sygnału telefonii komórkowych we wszystkich miejscowościach gminy, co posłuży promocji turystycznych walorów obszaru gminy i powszechnemu bezpieczeństwu.

Gospodarka odpadami:
1) zgodnie z „Planem Gospodarki Odpadami dla Województwa Pomorskiego 2022” wybudowano regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych, w tym RIPOK Nowy Dwór (zrealizowana) jako regionalną instalację do przetwarzania odpadów komunalnych w regionie Południowo – Zachodnim województwa oraz instalacje zastępcze w przypadku wystąpienia awarii tej instalacji wyznaczono RIPOK Gostomie i RIPOK Stary Las 2, a nie przewiduje się budowy ww. instalacji na obszarze miasta i gminy Czersk,
2) tereny po zamkniętych składowiskach odpadów komunalnych w Nieżurawie (na działce nr 550/2 w obrębie Krzyż, o powierzchni 6,45 ha) i w Czersku (na działce nr 838 w obrębie Krzyż przy ul. Łukowskiej, o powierzchni 1,9 ha) wymagają kontynuowania rekultywacji,
3) budowa nowoczesnych systemów odbioru odpadów komunalnych, np. pojemników podziemnych,
4) prowadzenie kontroli nad prawidłowością postępowania z odpadami, w szczególności kontroli udokumentowania przez właścicieli nieruchomości,
5) przy realizacji programów nauczania przywiązywać większą wagę do gospodarki odpadami oraz kształtowania właściwych postaw i nawyków u dzieci i młodzieży.

Zadania własne miasta i gminy w zakresie infrastruktury technicznej – realizacja założeń zaopatrzenia miasta i gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.

6. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu lokalnym

Realizacja inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym, określonych w studium, stanowi zadania własne gminy. Zadania te są określone w wieloletnich programach inwestycyjnych gminy i finansowane ze środków budżetu gminy. Inwestycjami celu publicznego o znaczeniu lokalnym są również zadania i cele zapisane w strategicznych dokumentach gminy. Zadania celu publicznego określają przepisy odrębne.
Z uwagi na skalę opracowania, na rysunku studium nie wskazano dodatkowych granic obszarów rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym, gdyż będą one głównie lokalizowane w obszarach działalności inwestycyjnej – priorytetowych terenach dalszego rozwoju, obszarach zwartej

zabudowy wsi oraz obszarach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej. W granicach studium wskazano ww. tereny, na których nastąpi zmiana funkcji – objęte zamiarem sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Celem sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego jest ustalenie zasad zagospodarowania terenów wraz z ich obsługą komunikacyjną. Na etapie projektu planu rozstrzyga się kwestie wprowadzenia nowych powiązań komunikacyjnych o charakterze lokalnym poszczególnych fragmentów w gminie.

Do zadań tych na terenie miasta i gminy Czersk należą m.in.:

a) wydzielanie gruntów pod drogi publiczne, drogi rowerowe i drogi wodne, budowa, utrzymywanie oraz wykonywanie robót budowlanych tych dróg, obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także łączności publicznej i sygnalizacji,
b) budowa i utrzymywanie ciągów drenażowych, przewodów i urządzeń służących do przesyłania lub dystrybucji płynów, pary, gazów i energii elektrycznej, a także innych obiektów i urządzeń niezbędnych do korzystania z tych przewodów i urządzeń,
c) budowa i utrzymywanie publicznych urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania,
d) budowa oraz utrzymywanie obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń wodnych służących zaopatrzeniu w wodę, regulacji przepływów i ochronie przed powodzią, a także regulacja i utrzymywanie wód oraz urządzeń melioracji wodnych, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego,
e) opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami,
f) budowa i utrzymywanie pomieszczeń dla urzędów organów władzy, administracji, szkół publicznych, a także publicznych: obiektów ochrony zdrowia, przedszkoli, domów opieki społecznej, placówek opiekuńczo-wychowawczych i obiektów sportowych,
g) zakładanie i utrzymywanie cmentarzy,
h) ustanawianie i ochrona miejsc pamięci narodowej,
i) ochrona zagrożonych wyginięciem gatunków roślin i zwierząt lub siedlisk przyrody,
j) inne cele publiczne określone w odrębnych ustawach.

W zakresie zadań celu publicznego o znaczeniu lokalnym, potrzeby lokalizacyjne na terenie gminy pojawiają się w zakresie:

1) zabezpieczenia terenów pod lokalizację urządzeń gospodarki wodnej, w tym nowych urządzeń melioracyjnych,
2) gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego,
3) wodociągów i zaopatrzenia w wodę w tym obszarów pod rozbudowę ujęć wód podziemnych, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i cieplną oraz gaz,
4) lokalnego transportu zbiorowego,
5) ochrony zdrowia,
6) pomocy społecznej, w tym ośrodków i zakładów opiekuńczych oraz wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej,
7) gminnego budownictwa mieszkaniowego,
8) edukacji publicznej,
9) kultury, w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
10) kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych,
11) targowisk i hal targowych,
12) cmentarzy komunalnych,
13) utrzymania gminnych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych.

Cele publiczne o znaczeniu lokalnym w zakresie energetyki:

- rozbudowa i modernizacja istniejących sieci elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia,
- budowa nowych sieci elektroenergetycznych dla zasilania projektowanych inwestycji na terenach wiejskich,
- pozyskiwanie energii elektrycznej z odnawialnych i niekonwencjonalnych źródeł energii – farmy fotowoltaiczne, a także elektrownie wodne,
- gazyfikacja gminy gazem ziemnym,
- modernizacja lokalnych kotłowni oraz indywidualnych źródeł ciepła na rzecz nowoczesnych systemów grzewczych wykorzystujących ekologiczne paliwa takie jak energia elektryczna, olej opałowy, gaz ziemny, odnawialne źródła energii, w tym wykorzystanie energii słonecznej.

Potrzeby te nie wymagają na obecnym etapie rezerwacji terenów i mogą być realizowane na podstawie przepisów o lokalizacji inwestycji celu publicznego. Wskazane jest natomiast, aby przyszłe inwestycje wpisywały się, w miarę możliwości, w obszary rozwojowe wyznaczone w studium lub były lokalizowane na terenach o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, w oparciu o istniejące i nowo projektowane miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego lub stosowne decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego.

7. Obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego oraz stanowiący jego część plan zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Trójmiasta, przyjęte uchwałą nr 318/XXX/016 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 roku (Dz. Urz. Woj. Pom. z 2017 r., poz. 603), nie przewiduje zlokalizowania na terenie miasta i gminy Czersk inwestycji celu publicznego, o których mowa w art. 39 ust. 3 pkt 3 i ust. 5 ww. ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t. j. – Dz. U. z 2022 r. poz. 503 ze zm.), zadaniami samorządu województwa pomorskiego.

Inwestycje celu publicznego będące zadaniami gminy i innych organów i instytucji, ze względu na rozległy zakres lub ogólny charakter uwzględnione zostały w części tekstowej – mają odzwierciedlenie w ustaleniach szczegółowych dotyczących m.in. infrastruktury technicznej w rozdziale 5. Wśród nich podkreślić można inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, niebędących zadaniami samorządu województwa:

1. realizację alternatywnego ciągu komunikacji kolejowej Bydgoszcz – Trójmiasto, obejmującego linie 201 i 203, wraz z elektryfikacją wraz z budową łącznicy Łąg Południe – Łąg Wschód pomiędzy liniami kolejowymi nr 201 i 203,
2. rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków w ramach aglomeracji Czersk, budowa i modernizacja kanalizacji sanitarnej,
3. zagospodarowanie szlaków wodnych w województwie pomorskim dla rozwoju turystyki kajakowej — rzeki Wda, Brda i Wielki Kanał Brdy,
4. budowa obwodnicy Czerska w ciągu DK nr 22.

8. Obszary, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego na podstawie przepisów odrębnych, w tym obszary wymagające przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości, a także obszary przestrzeni publicznej

W granicach miasta i gminy Czersk przewiduje się lokalizację inwestycji w granicach terenów obejmujących grunty klasy III oraz na obszarach leśnych, dla których obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

W granicach miasta i gminy Czersk nie przewiduje się sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego:

a) ze względu na wymaganie przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości (brak potrzeby wyznaczenia obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości),
b) obszaru przestrzeni publicznej.

W granicach gminy przewiduje się lokalizację obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m^2 w obszarach wskazanych do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w mieście Czersku oraz w strefie funkcjonalno-przestrzennej V w obrębie Łubna i strefie funkcjonalno-przestrzennej IV w obrębie Złotowo.

9. Obszary, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, w tym obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne

Gmina zamierza sporządzać nowe miejscowe plany docelowo na całym jej obszarze, w miarę potrzeb i możliwości. Polityka przestrzenna gminy prowadzi do zwiększenia pokrycia miasta i gminy obowiązującymi miejscowymi planami. Zapotrzebowanie na uchwalanie nowych planów jest porównywalne do potrzeb aktualizowania miejscowych planów obowiązujących, co wynika ze zmian uwarunkowań, zmian prawa lub weryfikacji potrzeb.

W pierwszej kolejności przewiduje się podejmowanie planów miejscowych dla terenów, wobec których będzie taki obowiązek ustawowy. Poza tym kolejność przystąpienia do nowych planów będzie wynikać przede wszystkim z potrzeb interesu publicznego, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów rewitalizowanych i zdegradowanych. Priorytet będą miały plany realizujące interes publiczny w sposób bezpośredni przed planami realizującymi interes publiczny za pośrednictwem inwestorów prywatnych.

W dalszej kolejności opracowywane będą plany przynoszące nowie miejsca pracy oraz nowe źródła dochodów budżetu gminy, a także plany umożliwiające realizację zabudowy w postaci uzupełnienia istniejącej zabudowy na terenach niezainwestowanych oraz zmianę parametrów istniejącej zabudowy.

W ostatniej kolejności sporządzane będą plany realizujące wnioski mieszkańców na terenach dotychczas niezainwestowanych, graniczących z terenami zainwestowanymi.

Wyznacza się obszary rozwojowe, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego:

1) obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej, wyznaczone na rysunku Studium, jako obszary priorytetowe do sporządzenia miejscowych planów, docelowo dla całego obszaru miasta Czerska oraz wsi Rytel i Łąg,
2) obszary zwartej zabudowy wsi, dla których należy dążyć do uzupełnienia zabudowy na działkach niezabudowanych, zgodnie z przepisami odrębnymi, na bazie miejscowych planów lub decyzji o warunkach zabudowy,
3) tereny dalszego rozwoju wielofunkcyjnego, dla których należy sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uwzględniające potrzeby w zakresie funkcji docelowych, sąsiedztwa, potrzeby zapewnienia przestrzeni publicznych oraz ochrony środowiska,
4) tereny dalszego rozwoju wielofunkcyjnego o wiodącej funkcji usługowej i produkcyjnej, dla których należy sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uwzględniające potrzeby w zakresie funkcji wiodących, z uwzględnieniem istniejącej zabudowy, sąsiedztwa, potrzeby zapewnienia przestrzeni publicznych oraz ochrony środowiska,
5) tereny, dla których przyjęto uchwałę o przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

W studium dopuszcza się sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w terenach zainwestowanych w miarę potrzeb i w granicach określonych stosowną uchwałą Rady Miejskiej, a także na potrzeby rozbudowy i budowy nowej infrastruktury technicznej – w tym dróg. Gmina zamierza sporządzać plany sukcesywnie, w miarę potrzeb i posiadanych możliwości. Dopuszczono wprowadzanie nowej zabudowy na zasadach sąsiedztwa, w tym również w oparciu o miejscowe plany.

Z racji wielu możliwości nie wykazano wszystkich tych terenów na rysunku Studium.

10. Kierunki i zasady kształtowania rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej

Gmina posiada słabe gleby, które nie są wydajne pod względem produkcyjnym. Wskaźnik bonitacji dla gleb jest jednym z najniższych w województwie. Korzystny jest agroklimat, warunki wodne słabe i średnia rzeźba terenu. Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej należy do najniższych w województwie. Bardzo lekkie piaszczyste gleby predestynują obszary rolnicze gminy do utrzymania produkcji roślinnej (żyto, pasze objętościowe i ziemniaki). Dominacja lasów i rozwój funkcji osadniczej i rekreacyjno-turystycznej stanowi znaczne ograniczenie w rozwoju gospodarki rolnej w gminie, natomiast może stanowić podstawę do wykorzystywania terenów rolniczych do agroturystyki, ekoturystyki, rolnictwa ekologicznego, bądź produkcji tak zwanej „zdrowej żywności".
Walory przyrodniczo-krajobrazowe gminy, z rzekami Brdą, Wdą, Niechwaszcz, Czerską Strugą, Suską Strugą i Klaskawską Strugą, Wielkim Kanałem Brdy, Kanałem rzeki Niechwaszcz oraz jeziorami: Ostrowite, Trzebomierz, Kurcze, Wieckie, Skrzynki Małe, Białe Błoto, Niedźwiadki, Suszek, Świdno, Mętne i Kule stanowią podstawę utrzymania wysokiej atrakcyjności osadnictwa na obszarze miasta i gminy, co nie powinno być czynnikiem wpływającym na zatrzymanie rozwoju gospodarstw rolnych i leśnych.
Tucholski Park Krajobrazowy oraz Obszary Chronionego Krajobrazu – Północny Obszar Chronionego Krajobrazu Część Wschodnia i Chojnicko-Tucholski Obszar Chronionego Krajobrazu znajdują się w obszarze intensywnej penetracji turystycznej. Obszar objęty Parkiem charakteryzuje słaba jakościowo sieć komunikacyjna, wysoki stopień lesistości, niski stopień zaludnienia, pierwotne drzewostany, relatywnie duży udział stosunkowo czystych wód, liczne stanowiska flory i fauny.
Ewentualnymi zalesieniami winny być obejmowane przede wszystkim gleby niskich klas bonitacyjnych. Na obszarze gminy gospodarka wodna winna zapewniać trwałe zabezpieczenie wód dla biotopów leśnych, rolnictwa i gospodarki komunalnej.

11. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią oraz obszary osuwania się mas ziemnych

W rejonie zboczowym pomiędzy rejonami wysoczyznowym i sandrowym pojawiające się procesy geodynamiczne, takie jak denudacja i erozja liniowa, szczególnie w dolinach rzecznych Brdy, Wdy, Czerskiej Strugi, Suskiej Strugi i wzdłuż Wielkiego Kanału Brdy wymagają działań ochronnych, w tym w zakresie zakazu zbliżania wszelkich form zabudowy. Na terenie gminy nie występują jednak obszary osuwisk oraz tereny zagrożone ruchami masowymi, ujęte w Systemie Osłony Przeciwosuwiskowej Kraju, prowadzonym przez Państwowy Instytut Geologiczny.
W obszarze gminy występują obszary szczególnego zagrożenia powodzią, wskazane na rysunku studium, wzdłuż rzek Brdy, Wdy i w dolinie Czerskiej Strugi. Na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią zabrania się lokalizowania zabudowy, zgodnie z przepisami odrębnymi.

12. Obiekty lub obszary, dla których wyznacza się w złożu kopaliny filar ochronny

W obszarze gminy występują obecnie dwa złoża kruszyw – Wojtal oraz Pustki (Wojtal II zostało wykreślone z bilansu kopalin). Jedynie dla złoża Pustki został wyznaczony teren górniczy i obszar górniczy. Dla żadnego nie wyznaczono natomiast filaru ochronnego.
Występujące, rozpoznane w latach 70. XX wieku, zasoby kruszywa o podstawowym stopniu rozpoznania w obrębach Odry i Wieck w granicach kompleksu leśnego w granicach Północnego Obszaru Chronionego Krajobrazu Część Wschodnia, nie są brane pod uwagę pod względem znaczącego potencjału gospodarczego, ze względu na ochronę lasów i krajobrazu.

13. Obszary pomników zagłady i ich stref ochronnych oraz obowiązujące na nich ograniczenia prowadzenia działalności gospodarczej, zgodnie z przepisami ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady

W obszarze gminy istnieją miejsca pamięci upamiętniające martyrologię narodu polskiego, wymagające ochrony i wskazane do prowadzenia badań historycznych.
W obszarze gminy nie występują pomniki zagłady określone w przepisach ustawy z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (t. j. – Dz. U. 2015 r., poz. 2120).

14. Obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji

W obszarze gminy miejsca byłych składowisk odpadów komunalnych podlegają wymogom sukcesywnej rekultywacji (kontynuacja działań). Przykładem jest zrekultywowane składowisko odpadów w Rytlu.
Obszary zabudowane w granicach miasta i gminy Czersk predestynowane do przekształceń wskazano do objęcia sporządzeniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

15. Obszary zdegradowane

Rada Miejska w Czersku przyjęła 25 lutego 2020 r. uchwałę nr XVIII/213/20 w sprawie przyjęcia Programu Rewitalizacji dla Gminy Czersk na lata 2017 – 2023. Na podstawie wykonanych analiz, do obszarów zdegradowanych w gminie i mieście Czersk zaliczono: Jednostkę F, Jednostkę A, Jednostkę J, Łąg, Jednostkę B, Jednostkę K, Gotelp, Jednostkę G, Jednostkę I, Będźmierowice, Gutowiec, Mosnę oraz Zapędowo (jednostki wyznaczone na potrzeby ww. analiz). Łącznie obszary zdegradowane, wskazane na rysunku studium, zajmują 99,74 km^2 (26,26% ogólnej powierzchni) i zamieszkiwane są przez 10 983 osób (51,04% wszystkich mieszkańców). Są to wartości znacznie przekraczające dopuszczalne zasięgi ludnościowe (maksymalnie 30% mieszkańców gminy) i przestrzenne (nie więcej niż 20% powierzchni gminy) wskazane w Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020, więc niemożliwe było objęcie obszarem rewitalizacji całego obszaru zdegradowanego. W związku z powyższym podjęto próbę wyznaczenia obszaru szczególnie zdegradowanego zarówno pod względem społecznym jak i pozostałych sfer, będącego jednocześnie najbardziej istotnym dla rozwoju lokalnego. Na podstawie przeprowadzonych analiz wykazano, iż największą koncentracją negatywnych zjawisk w sferze społecznej charakteryzuje się jednostka analityczna F zlokalizowana na terenie miasta Czersk. Poza szczególną koncentracją negatywnych zjawisk w sferze społecznej, zidentyfikowano na jej obszarze także inne, współwystępujące problemy w sferach: gospodarczej, technicznej i przestrzennofunkcjonalnej. Ponadto Jednostka F cechuje się szczególnym znaczeniem dla rozwoju lokalnego, przede wszystkim ze względu na swoje położenie (centrum miasta, bliskość DK22) oraz potencjał rozwojowy (dostępne, wolne tereny, możliwość zaadaptowania istniejącej infrastruktury).
Wyznaczony obszar rewitalizacji (wskazany na rysunku studium) – Jednostka F – zamieszkiwany jest przez 1 985 osób, które stanowią 9,22% ogólnej liczby mieszkańców gminy i zajmuje powierzchnię 46,9 hektarów (0,12% całkowitej powierzchni gminy). Spełnione zostały zatem wymogi wytycznych, zgodnie z którymi obszar rewitalizacji nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy i nie może być zamieszkiwany przez więcej niż 30% mieszkańców gminy. Na obszarze rewitalizacji stwierdzono występowanie szerokiego spektrum negatywnych zjawisk społecznych, wobec czego należy podjąć działania w celu ich rozwiązywania. Biorąc pod uwagę oddziaływanie poszczególnych problemów ustalono dwa priorytety:
Priorytet I: bezrobocie (w tym długotrwałe), starzenie się społeczeństwa oraz ubóstwo;
Priorytet II: niski poziom edukacji i niski poziom kapitału społecznego.
Obszar rewitalizacji w Czersku obejmuje tereny centrum miasta położone na północ od drogi krajowej nr 22. Centralny fragment obszaru charakteryzuje się szczególną wartością historyczną i objęty jest strefą konserwatorską „B”. Obszar rewitalizacji jest zróżnicowany pod względem rodzaju i intensywności zabudowy. Dominuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, uzupełniona zabudową mieszkaniową

wielorodzinną i produkcyjno-usługową. W północno-wschodniej części obszaru zlokalizowane są budynki komunalne. Na obszarze rewitalizacji zlokalizowane są także budynki użyteczności publicznej m.in.: budynek zespołu szkół (Szkoła Podstawowa nr 3 i gimnazjum – ul. Stefana Batorego 15), budynek Szkoły Podstawowej nr 1 (ul. Dworcowa 8), budynek Biblioteki Publicznej (ul. Dworcowa 31) oraz Zespół Dworca PKP (ul. Kolejowa 7). Szczególne znaczenie dla rozwoju lokalnego obszaru rewitalizacji, jak i całej gminy, ma zespół dworca PKP. Jest to kompleks powstały na początku XX wieku, charakteryzujący się spójną architekturą i dogodnym położeniem na mapie miasta. Zespół dworca PKP nie jest już zobligowany do pełnienia pierwotnej funkcji kolejowej, w związku z czym jest nieużytkowany bądź wykorzystywany do celów, do których nie jest przystosowany. Obecnie obiekty gospodarcze nie są użytkowane, a w budynku dworca znajdują się mieszkania socjalne.

16. Granice terenu zamkniętego i jego strefy ochronnej, w tym stref ochronnych wynikających z decyzji lokalizacyjnych wydanych przez Komisję Planowania przy Radzie Ministrów w związku z realizacją inwestycji w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa

W obszarze miasta i gminy granice terenów zamkniętych obejmują obszar kolejowy PKP związany z liniami kolejowymi nr 201, 203 i 215.
Dla linii kolejowych na obszarze miasta i gminy Czersk, ze względu na niewielkie znaczenie zarówno w transporcie osobowym jak i towarowym, nie wyznaczono stref ochronnych. Lokalizowanie zabudowy zgodnie z przepisami odrębnymi.

17. Inne obszary problemowe, w zależności od uwarunkowań i potrzeb zagospodarowania występujących w gminie

Biorąc pod uwagę istniejące wyposażenie w usługi, w tym szczególnie infrastrukturę społeczną, dotychczasowy rozwój gospodarczy, uwarunkowania przyrodnicze, kulturowe, strukturę własnościową, a także dalsze przewidywania przekształceń funkcjonalnych, ustala się następującą hierarchię sieci osadniczej:

a) **miasto Czersk** – silny ośrodek lokalny, o zasięgu ponadgminnym, siedziba władz miasta i gminy, wielofunkcyjny ośrodek usługowy w zakresie oświaty średniego szczebla, obsługi ruchu turystycznego i usług handlowych, a także ośrodek produkcji przemysłowej i rzemiosła, szczególnie związanych z wykorzystaniem materiału drzewnego. Miasto skupia usługi z zakresu administracji, szkolnictwa, zdrowia, kultury, zapewnienia bezpieczeństwa, jak również elementy infrastruktury technicznej, które nastawione są na zaspokojenie potrzeb własnych mieszkańców całej gminy, a także miast i gmin ościennych. Sezonowo gospodarka nastawiona jest i będzie głównie na obsługę ruchu turystycznego i wypoczynku letniego przyjezdnych,
b) wieś **Rytel** – wieś sołecka, ośrodek krystalizacji sieci osadniczej hamujący procesy suburbanizacji, o wiodącej funkcji mieszkaniowej i wypoczynkowo-rekreacyjnej, skupiający zespoły budownictwa mieszkaniowego i letniskowego, uznaje się za możliwe wprowadzenie nowych zespołów zabudowy mieszkaniowej oraz ośrodków obsługi ruchu turystycznego na terenach już zabudowanych i okalających, a także możliwość rozwoju drobnego przemysłu i rzemiosła, szczególnie związanych z wykorzystaniem materiału drzewnego powiązanego z zabudową mieszkaniową,
c) wieś **Łąg** – wieś sołecka, lokalny ośrodek osadniczy z elementarnym pakietem usług obsługujących mniejsze wsie, osady i leśniczówki położone w zasięgach obsługi poszczególnych funkcji, wraz z publicznymi szkołami podstawowymi,
c) wsie **Malachin, Łubna, Mokre, Gotelp** – wsie sołeckie, lokalne ośrodki osadnicze z elementarnym pakietem usług obsługujących mniejsze wsie, osady i leśniczówki położone w zasięgach obsługi poszczególnych funkcji, rozwój usług podstawowych w ramach istniejącej i projektowanej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z dopuszczeniem rozszerzania do funkcji mieszkalno-usługowej oraz możliwość rozwoju drobnego przemysłu i rzemiosła związanych z wykorzystaniem materiału drzewnego i pokrewnych działów produkcji na bazie istniejących zakładów, a w obrębie

Łubna i Malachin również na nowych terenach powiązanych przestrzennie z miastem Czersk. W sezonie letnim obsługa wypoczywających i turystów między innymi w propagowanych aktualnie, w ramach siedlisk rolniczych, formach usług agroturystycznych oraz nowych mieszkańców tzw. drugich letnich domów,

d) wieś **Odry** - wieś sołecka, zespół mieszkalnictwa siedliskowego o wyróżniającej się strukturze organizacji zabudowy, obsługiwany przez centralny ośrodek - miasto Czersk. Studium wskazuje na konieczność ochrony i utrzymania charakterystycznej struktury przestrzennej wsi (krajobrazu wiejskiego), wyróżniającej ją spośród innych wsi w regionie,
e) wsie **Wojtal** i **Wieck** – wsie sołeckie, zespoły mieszkalnictwa siedliskowego, mieszkalnego i letniskowego o ograniczonych możliwościach rozwoju ze względu na położenie w obszarze wyróżniającym się szczególnymi walorami przyrodniczo-krajobrazowymi podlegającymi ochronie prawnej obsługiwane przez centralny ośrodek usługowy – miasto Czersk, a także wieś Łąg i miasto Czarna Woda (poza granicami miasta i gminy Czersk),
f) wsie **Krzyż, Kwieki, Kłodnia** – wieś sołecka Krzyż oraz skoncentrowane jednostki osadnicze Kwieki i Kłodnia, zespoły mieszkalnictwa siedliskowego, obsługiwane przez centralny ośrodek – miasto Czersk. Studium wskazuje na możliwości uzupełnień w zakresie zabudowy mieszkaniowej w ramach zespołów już ukształtowanych przestrzennie, usługi podstawowe i specjalistyczne związane z wykorzystaniem naturalnych zasobów środowiska przyrodniczego w ramach powiązań z istniejącą i projektowaną zabudową mieszkaniowa jednorodzinną i zagrodową,
g) wsie **Stare Prusy, Zawada, Klonowice, Szyszkowiec, Łąg Kolonia, Lipki Dolne, Lipki Górne, Złe Mięso, Szałamaje, Kęsza** – wieś sołecka Łąg Kolonia oraz pozostałe skoncentrowane jednostki osadnicze, zespoły mieszkalnictwa siedliskowego, obsługiwane przez lokalny ośrodek – we wsi Łąg i w mieście sąsiednim Czarna Woda. Studium wskazuje na możliwości uzupełnień w zakresie zabudowy mieszkaniowej w ramach zespołów już ukształtowanych przestrzennie i budowy nowych zespołów w obszarach sąsiednich, usługi podstawowe w ramach powiązań zistniejącą i projektowaną zabudową mieszkaniowa jednorodzinną, a także tereny umożliwiające rozwój drobnej działalności wytwórczej powiązanej z istniejącą zabudową mieszkaniową i zagrodową,
h) wsie **Zapędowo, Lutom, Brda i Żukowo** – wieś sołecka Zapędowo i pozostałe jednostki osadnicze, zespoły mieszkalnictwa siedliskowego i letniskowego, obsługiwane przez lokalny ośrodek – we wsi Rytel i miasto Czersk. Studium wskazuje na możliwości uzupełnień w zakresie zabudowy mieszkaniowej w ramach zespołów już ukształtowanych przestrzennie, usługi podstawowe w ramach powiązań z istniejącą i projektowaną zabudową mieszkaniową jednorodzinną,
i) wsie **Klonia, Konigort, Bielawy, Wądoły, Olszyny** – jednostki osadnicze, zespoły mieszkalnictwa siedliskowego, obsługiwane przez lokalny ośrodek – we wsi Rytel i miasto Czersk. Studium wskazuje na możliwości uzupełnień w zakresie zabudowy mieszkaniowej w ramach zespołów już ukształtowanych przestrzennie, usługi podstawowe w ramach powiązań z istniejącą i projektowaną zabudową mieszkaniowa jednorodzinną,
j) wsie **Złotowo, Będźmierowice, Ostrowite, Kurcze, Dąbki, Mosna, Klaskawa, Struga, Ustronie** – wsie sołeckie Złotowo, Będźmierowice, Kurcze, Mosna i Klaskawa oraz pozostałe jednostki osadnicze, zespoły mieszkalnictwa siedliskowego i mieszkaniowego, a także letniskowego, obsługiwane przez gminny ośrodek miasto Czersk. Studium wskazuje na możliwości uzupełnień w zakresie zabudowy mieszkaniowej w ramach zespołów już ukształtowanych przestrzennie, usługi podstawowe w ramach powiązań z istniejącą i projektowaną zabudową mieszkaniową jednorodzinną,
k) wieś **Gutowiec** – wieś sołecka, zespoły mieszkalnictwa siedliskowego z objawami suburbanizacji, obsługiwana przez lokalny ośrodek – miasto Czersk. Studium wskazuje na możliwości uzupełnień w zakresie zabudowy mieszkaniowej w ramach zespołów już ukształtowanych przestrzennie, usługi podstawowe w ramach powiązań z istniejącą i projektowaną zabudową mieszkaniowa jednorodzinną.

Rozwój osadnictwa typu miejsko-wiejskiego i zmienna struktura wiekowa lokalnej społeczności

kształtuje potrzebę wyznaczenia nowych działań przestrzenno-organizacyjnych w zakresie oświaty i wychowania dzieci i młodzieży.
Charakterystyczną cechą gminy jest osiowy układ głównych ośrodków usługowych, tj. Rytel-Czersk-Łąg, położonych przy drodze krajowej nr 22. Skupiają one usługi z zakresu oświaty, administracji publicznej, ochrony zdrowia i kultury. Ze względu na strukturę użytkowania gruntów w gminie i dominację terenów leśnych, część miejscowości nie posiada bezpośredniego dostępu do usług publicznych czy kulturowych. Są to jednak zbyt małe ośrodki, aby w ramach sieci powiązań usług publicznych, w każdym z nich realizować nowe obiekty tego typu, ponieważ ich potencjał mógłby nie zostać w pełni wykorzystany. Nie wyklucza się jednak zupełnie realizowania tego typu obiektów w niektórych miejscowościach. Z tego względu ważne jest tam aranżowanie przestrzeni publicznych umożliwiających aktywizację lokalnej społeczność, tj. zieleńce, siłownie zewnętrzne, place zabaw. Kolejnym aspektem jest modernizacja dróg i umożliwienie sprawnej komunikacji między ww. głównymi ośrodkami usługowymi, co zapewni lepszy dostęp do podstawowych usług. W ramach kontynuacji budowania osi usługowej planuje się m.in.: modernizację i rozbudowę samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej w Czersku oraz budowę nowego obiektu Ośrodka Zdrowia w Łęgu, utworzenie i wyposażenie Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnego w Zapędowie, budowę przedszkola w Łęgu, rozbudowę szkoły w Rytlu, budowę sali widowiskowej w Czersku.
W obszarze miasta i gminy zauważalną zmianę na lepsze w jakości życia mieszkańców wprowadzają rozwojowe zakłady produkcyjne, których spójna koegzystencja ze środowiskiem przyrodniczym stanowi podstawę do kreowania czystych technologii w czystym środowisku.
W granicach miasta wskazano tereny trudne do zabudowy ze względu na możliwość występowania wysokiego poziomu wód gruntowych, zastoisk wód roztopowych, gruntów biogenicznych oraz stanowiące istotne elementy lokalnych ciągów ekologicznych. Na ww. terenach nie neguje się możliwości wprowadzenia zainwestowania, ale podjęcie na nich zamierzeń inwestycyjnych wymaga uwzględnienia znacznych kosztów związanych z dostosowaniem terenu do warunków budowlanych oraz z ochroną terenów sąsiednich przed negatywnymi zmianami wywoływanymi przez te działania (tj. przed zmianami warunków gruntowo-wodnych na sąsiednich terenach zabudowanych lub użytkowanych rolniczo).
Zagadnienia problemowe zawarte w planie zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego związane z zagospodarowaniem przestrzennym gminy, wymagające ewentualnego uwzględnienia w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego lub innych działaniach związanych z gospodarką przestrzenną:

1) ochrona przebiegającego wzdłuż głównych rzek: Brdy i Wdy ponadregionalnego korytarza ekologicznego pojeziernego północnego oraz terenów leśnych leżących w obrębie płata ekologicznego Borów Tucholskich,
2) wzbogacanie otoczenia, o odpowiednią bazę usług towarzyszących turystyce kajakowej Brdą i Wdą oraz na Wielkim Kanale Brdy,
3) tworzenie warunków do odpowiedniego dostosowywania funkcjonalnego terenów sąsiadujących z wytyczonymi trasami rowerowymi:
   a) międzyregionalnymi:
      nr 14 – „Przez Zielone Serce Pomorza” na odcinku Czersk - Rytel – Mylof – Brusy,
      nr 16 – „Naszyjnik Północy” – na odcinku Karsin – Czersk – Tuchola,
   b) regionalną:
      nr 122 (Tczew – Starogard – Zblewo – Kaliska – Czersk – Chojnice) na odcinku Czarna Woda – Łąg – Będźmierowice – Czersk,
4) ochrona miejsc o wyjątkowych wartościach, gdzie została zachowana historyczna struktura przestrzeni i szczególne walory przyrodniczo-krajobrazowe, ewentualne przygotowanie do utworzenia parku kulturowego w obrębie Odry, na bazie terenu rezerwatu archeologicznego (obejmującego cmentarzyska kurhanowe z kręgami kamiennymi, wchodzące w skład tzw. „Szlaku wędrówki Gotów”) i rezerwatu przyrody oraz śladów osadnictwa rozproszonego na południe od miejscowości Odry.

Załącznik Nr 3
do uchwały nr LII/599/22
Rady Miejskiej w Czersku
z dnia 20 grudnia 2022 r.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY CZERSK

UZASADNIENIE ZAWIERAJĄCE OBJAŚNIENIA PRZYJĘTYCH ROZWIĄZAŃ ORAZ SYNTEZĘ USTALEŃ STUDIUM

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Czersk, zwane dalej „studium”, jest dokumentem planistycznym, określającym politykę jej rozwoju przestrzennego. Studium nie jest przepisem prawa lokalnego, ale jest wiążące dla władz samorządowych oraz podporządkowanych jej organów i jednostek, w podejmowanych decyzjach w zakresie działań dotyczących polityki przestrzennej gminy dla realizacji określonych celów.

Za główny cel rozwoju gminy przyjęto dążenie do poprawy jakości życia mieszkańców, poprzez możliwość stworzenia nowych miejsc pracy oraz utrzymanie dotychczasowych wiodących funkcji gminy – gospodarczej leśnej, osadniczo-rolniczej, produkcyjnej, wypoczynkowej i usługowej obsługującej turystykę – przy utrwalaniu ochrony środowiska przyrodniczego.

Przyjęte kierunki określają politykę przestrzenną gminy, w tym lokalne zasady zagospodarowania przestrzennego, uwzględniając ustalenia strategii rozwoju gminy i planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Wykonując zadania własne w zakresie zagospodarowania przestrzennego, gmina stosuje zasadę zrównoważonego rozwoju w koegzystencji ze środowiskiem przyrodniczym i dąży do optymalnego wykorzystania jego walorów w celu wzrostu dochodów wszystkich mieszkańców gminy.

Przyjęte kierunki mają na celu służyć zrównoważonemu rozwojowi gminy. Studium pozwoli kontynuować i rozbudować przyjęte kierunki rozwoju, a tym samym stworzyć warunki egzystencji i rozwoju rolnictwa, turystyki i gospodarki, ale także wyodrębnić ofertę atrakcyjnych terenów pod zespoły zabudowy mieszkaniowej oraz inwestycji z zakresu usług czy produkcji, z jednoczesnym zapewnieniem rozbudowy infrastruktury technicznej, należącej do zadań własnych gminy.

Rozwiązania przyjęte w niniejszym opracowaniu stanowią kontynuację kierunków i zasad zagospodarowania przestrzennego gminy, określonych w planie zagospodarowania przestrzennego województwa, z uwzględnieniem jej dotychczasowej struktury funkcjonalno-przestrzennej, uwarunkowań oraz nowej sytuacji prawnej i gospodarczej.

Rozwiązania przyjęte w studium wynikają z ustaleń planów i programów rangi wojewódzkiej i powiatowej, wniosków organów właściwych do opiniowania i uzgadniania studium, wniosków ludności oraz wniosków wynikających z kompetencji organu samorządu gminy. Wszystkie rozwiązania przestrzenne dążą do realizacji wniosków do studium, które nie leżą w sprzeczności z obowiązującymi przepisami, wynikają z kompetencji innych organów państwa. Gmina realizując wnioski do studium, kierowała się zasadą zachowania ładu przestrzennego, unikania możliwości powstawania kolizji funkcji poprzez wprowadzanie funkcji na terenach do tego niepredysponowanych oraz ochrony interesu publicznego.

W części dotyczącej uwarunkowań dokonano diagnozy stanu istniejącego w zakresie dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania, stanu ładu przestrzennego, stanu środowiska przyrodniczego, w tym rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjnej, wielkości i jakości zasobów wodnych oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej, warunków i jakości życia mieszkańców, w tym ochrony ich zdrowia, zagrożeń bezpieczeństwa ludności i jej mienia, potrzeb i możliwości rozwoju gminy, stanu prawnego gruntów, występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych, występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych, występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych, występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych, stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej, wymagań dotyczących ochrony przeciwpowodziowej. Dokonano bilansu terenów do zabudowy. Przeanalizowano również główne ponadlokalne uwarunkowania rozwoju gminy z zakresu zagadnień społecznych, gospodarczych i środowiskowych wynikające z opracowań regionalnych województwa pomorskiego, w tym Planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego (uchwalonego uchwałą nr 318/XXX/16 Sejmiku Województwa Pomorskiego z dnia 29 grudnia 2016 r.). W wyniku charakterystyki uwarunkowań gminy określono kierunki zagospodarowania przestrzennego, określające potencjalne możliwości zagospodarowania przestrzeni dla realizacji przyjętych celów. Przeniesiono również założenia koncepcji sieci ekologicznej województwa pomorskiego w oparciu

o ponadregionalne korytarze i płaty ekologiczne, z doprecyzowaniem granic i wskazań dla lokalnych korytarzy ekologicznych.

Kierunki rozwoju przestrzennego gminy określono z uwzględnieniem struktury przestrzennej:

1) w zakresie ochrony środowiska ustalono, iż ekopolityka na terenie gminy winna zmierzać do maksymalnej ochrony systemu przyrodniczego i krajobrazowego; zalesieniami nakazano objąć przede wszystkim nieużytkowane grunty orne niskich klas bonitacyjnych; w lasach wskazano wprowadzenie drzewostanów wielogatunkowych, zgodnych z lokalnymi warunkami siedliskowymi. Wskazano również, że pełnej ochrony wymagają lasy i zbiorowiska łęgowe, w środowiskach sprzyjających retencji wody. Za niezbędne uznano również zabezpieczenie obiegu wody dla potrzeb biotopów, objęcie ścisłą ochroną przed zanieczyszczeniem obszarów źródłowych rzek i potoków oraz ich stref przybrzeżnych, zachowanie wszystkich hydrotopów, a w miarę możliwości, powiększenia ich ilości i powierzchni. Uznano za konieczne ograniczenie stosowania środków chemicznych zwalczania szkodników roślinnych i zwierzęcych oraz wprowadzenie biologicznych metod ochrony roślin, a także działania na rzecz poprawy czystości jezior i rzek.

W stosunku do ograniczeń obowiązujących w Tucholskim Parku Krajobrazowym na terenach wiejskich wyznaczono obszary zwartej zabudowy wsi, dla których możliwe są odstępstwa od zakazu lokalizowania nowych obiektów budowlanych (z wyjątkami) w odległości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych. W związku z tym w nowo opracowywanych miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego i decyzjach o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu dla tych obszarów, należy wyznaczyć nieprzekraczalną linię zabudowy od brzegów wód zgodnie z linią występującą na przyległych działkach. Przy realizacji kierunków rozwoju zagospodarowania przestrzennego ustalono wymóg uwzględnienia również pozostałych form ochrony przyrody, w tym rezerwatów przyrody, obszarów chronionego krajobrazu, użytków ekologicznych, pomników przyrody i obszarów Natura 2000, a także stanowisk zwierząt chronionych i lasów ochronnych.

2) w odniesieniu do ochrony dóbr kultury ustalono: respektowanie ustalonego w studium zakresu ochrony konserwatorskiej – dla stref „A" ścisłej ochrony konserwatorskiej, stref „B" ochrony konserwatorskiej struktur przestrzennych o wartościach kulturowych, stref „E" ochrony ekspozycji oraz stanowisk archeologicznych ze wskazanymi potencjalnymi zasięgami stref ochronnych; zawarto również ustalenia obowiązujące dla zabytków nieruchomych wpisanych do ewidencji zabytków,

3) w zakresie infrastruktury technicznej ustalono: dalszą rozbudowę, przebudowę i budowę sieci wodociągowej i kanalizacyjnej w celu ochrony środowiska oraz zapewnienia rozwoju jednostek osadniczych; budowę nowych odcinków dróg i konieczność modernizacji istniejących, w celu zapewnienia sprawnego funkcjonowania transportu drogowego; dążenie do zaopatrzenia ludności w paliwa gazowe; modernizację lokalnych kotłowni oraz indywidualnych źródeł ciepła na rzecz nowoczesnych systemów grzewczych, wykorzystujących ekologiczne paliwa i źródła odnawialne,

4) w zakresie osadnictwa ustalono: podział gminy na dziesięć stref funkcjonalno-przestrzennych, nadających kierunek rozwoju ładu przestrzennego, o przewidzianych wiodących funkcjach:

I – miasto Czersk – wielofunkcyjna i centrotwórcza,
II – Rytel, Klonia – osadniczo-rekreacyjna,
III – Gotelp, Kamienna Góra, Łąg, Łąg Kolonia, Łąg Lipki, Będźmierowice, Klaskawa – rolniczo-osadnicza,
IV – Złotowo, Będźmierowice – osadniczo-rolnicza,
V – Mokre, Malachin, Łubna – osadniczo-ekologiczna,
VI – Krzyż, Kwieki – ekologiczno-osadnicza,
VII – Odry, Wieck - osadniczo-rekreacyjna,
VIII – Lutom, Zapędowo – osadniczo-ekologiczna,
IX – leśna,
X – ekologiczna.

Dodatkowo w mieście Czersku wydzielono pięć podstref funkcjonalno-przestrzennych:

a. Podstrefa wielofunkcyjna centrum,
b. Podstrefa usługowo-produkcyjna,
c. Podstrefa mieszkaniowo-usługowa,

d. Podstrefa systemu ekologicznego,
e. Podstrefa wielofunkcyjna dalszego rozwoju.

Ponadto przewidziano rozwój obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta Czerska z uwzględnieniem rozwoju bazy usług opartej na drobnej przedsiębiorczości; rozwój obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej wsi Rytel o wiodącej funkcji osadniczej - mieszkaniowej jednorodzinnej; rozwój obszaru o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej wsi Łąg o wiodącej funkcji mieszkaniowo-usługowo-produkcyjnej; rozwój obszarów zwartej zabudowy wsi w obszarach oznaczonych na rysunku studium, służących zapewnieniu możliwości mieszkaniowych kolejnym pokoleniom mieszkańców, tworzeniu warunków do rozwoju bazy usług, drobnej wytwórczości i produkcji opartej głównie na miejscowych surowcach, poprzez tworzenie możliwości rozwoju lokalnego przetwórstwa, składowania i sprzedaży produktów wytworzonych przez miejscowe rolnictwo, hodowlę bydła i trzody chlewnej, a także uzyskiwanych ze zbieractwa runa leśnego, jak i innych działów nie generujących zbyt dużego ruchu komunikacyjnego; optymalnemu wykorzystaniu istniejącego i projektowanego uzbrojenia technicznego; wskazano priorytetowe tereny dalszego rozwoju – tereny dalszego rozwoju wielofunkcyjnego, tereny dalszego rozwoju wielofunkcyjnego o wiodącej funkcji usługowej i produkcyjnej, tereny, dla których podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – z możliwością przekształceń funkcji zabudowy i wprowadzenia zabudowy osadniczej, usługowej i produkcyjnej z uwzględnieniem położenia w strefach funkcjonalnych, które wykształciły się poprzez rozwój obszaru miejskiego i obszarów osadnictwa wiejskiego zintegrowanych z kulturą rolną, przyrodą i różnymi formami gospodarki leśnej w obszarze miasta i gminy,

5) w zakresie rozwoju komunikacji ustalono: sukcesywną modernizację oraz budowę nawierzchni twardych dróg gminnych i stanowiących własność Powiatu Chojnickiego, o nawierzchni gruntowej i ulepszonej (żwirowej), zapewniających bezpośrednią obsługę wszystkich jednostek osadniczych; umożliwienie rozwoju urządzeń komunikacyjnych obsługujących intensywnie wzrastający ruch drogowy; zaspokojenie popytu na usługi związane z obsługą samochodów i podróżnych, co wymagać będzie modernizacji i budowy nowych urządzeń, przede wszystkim stacji paliw i parkingów przydrożnych przy drodze nr 22, z uwagi na ograniczoną dostępność, wskazano na lokalizację obiektów wielofunkcyjnych z szerokim zakresem usług motoryzacyjnych, handlowych, gastronomicznych i wypoczynkowych związanych z ruchem turystycznym i tranzytowym, szczególnie w mieście Czersk oraz w obrębie Rytel; realizację (we współpracy z władzami powiatu i gmin sąsiednich) sieci dróg (ścieżek) rowerowych o charakterze turystyczno-rekreacyjnym, stanowiących rozwinięcie tras rowerowych międzyregionalnych, stwarzających również możliwość dojazdu mieszkańców terenów wiejskich do miejsc pracy i szkół; w mieście Czersk modernizację i rozbudowę ulic zbiorczych – Z i lokalnych – L, będących w administracji gminy Czersk a służących miejscowym potrzebom i związanych z obsługą terenów rozwojowych miasta; skoordynowanie opracowań planistycznych wzdłuż drogi krajowej nr 22 w zakresie projektowania dróg gminnych obsługujących tereny przyległe do ww. drogi krajowej, celem umożliwienia obsługi terenów przewidywanych pod potencjalny rozwój zabudowy; realizację łącznic kolejowych w miejscowości Łąg; realizację węzła przesiadkowego w Czersku o nowoczesnym standardzie, integrującego komunikację autobusową, kolejową, samochodową, pieszą i rowerową. Wskazano również na konieczność pełniejszej ochrony środowiska przyrodniczego oraz środowiska życia człowieka przed negatywnym oddziaływaniem środków komunikacji drogowej i kolejowej, między innymi, poprzez zachowywanie odpowiednich odległości nowoprojektowanej zabudowy od jezdni dróg i torów kolejowych, a także dostosowywanie funkcjonalne istniejącego zagospodarowania terenów okalających ww. szlaki,

6) w zakresie gospodarki wodno-ściekowej dla obszaru miasta i gminy Czersk, dla zapewnienia ciągłości dostawy wody do wszystkich odbiorców, przewidziano: w Czersku rozbudowę w miarę potrzeb stacji wodociągowej, jak również rozbudowę sieci wodociągowej na nowych obszarach przeznaczanych pod zabudowę; wymianę starych odcinków sieci wodociągowych na nowe; wykonanie dokumentacji hydrogeologicznej dla ujęcia wody dla określenia strefy ochrony pośredniej bądź odstąpienia od jej określania; w gminie Czersk wykonanie dokumentacji hydrogeologicznych dla ujęć wody i na ich podstawie określenie stref ochrony pośredniej ujęć bądź odstąpienie od ich określania;

kontynuację rozbudowy sieci wodociągowych do osiągnięcia zapewnienia dostawy wody wszystkim oczekującym odbiorcom na obszarze gminy; modernizację ujęcia i stacji uzdatniania wody w Czersku; przebudowę ujęcia wody w Rytlu i Łęgu; z obszarów zwartej zabudowy miasta i gminy oraz położonych wzdłuż głównych dróg powiatowych i gminnych odprowadzanie wód opadowych i roztopowych siecią kanalizacyjną do istniejących oczyszczalni ścieków w Czersku i w Rytlu (docelowo odprowadzanie ścieków z całej gminy do oczyszczalni w Czersku, po realizacji planów modernizacyjnych); realizację kolektorów tłocznych oraz przepompowni ścieków, na terenach, na których projektowany system odprowadzania ścieków może być połączony z istniejącą siecią; wykonywanie oczyszczalni indywidualnych oraz kanalizacji sanitarnej w systemie grawitacyjnym, tłocznym i ciśnieniowym na terenie gminy; realizację indywidualnych, przydomowych, oczyszczalni ścieków w miejscowościach, w których nie zakłada się budowy systemu kanalizacji sanitarnej; odprowadzanie ścieków sanitarnych z terenów zabudowy rekreacyjnej, letniskowej, priorytetowo do kanalizacji sanitarnej,

7) w zakresie gospodarki odpadami przyjęto ustalenia dotyczące prowadzenia kontroli nad prawidłowością postępowania z odpadami, w szczególności kontroli udokumentowania przez właścicieli nieruchomości; przy realizacji programów nauczania zalecono przywiązywać większą wagę do gospodarki odpadami oraz kształtowania właściwych postaw i nawyków u dzieci i młodzieży; wskazano na potrzebę budowy nowoczesnych systemów odbioru odpadów komunalnych, np. pojemników podziemnych; a także rekultywacji zamkniętych składowisk odpadów komunalnych,

8) w zakresie elektroenergetyki przyjęto ustalenia dotyczące budowy nowych odcinków sieci rozdzielczej średniego i niskiego napięcia oraz stacji transformatorowych dla zasilania nowych inwestycji; w ramach modernizacji sieci przewidziano sukcesywne wprowadzanie sieci kablowej niskiego napięcia na terenach zwartej zabudowy mieszkaniowej; realizację stacji transformatorowych na terenach zainwestowanych, wynikającą ze zwiększonego obciążenia; adaptacja głównego punktu zasilania WN/SN zlokalizowanego na terenie miasta Czerska, z możliwością jego modernizacji; adaptację linii wysokiego napięcia 110 kV, zasilającej główny punkt zasilania w Czersku od strony Czarnej Wody oraz linii wysokiego napięcia 110 kV relacji Czersk – Brusy z możliwością modernizacji,

9) w zakresie energetyki pozyskiwanej z odnawialnych źródeł energii ustalono, iż na terenie gminy nie wyznacza się terenów dla lokalizacji turbin wiatrowych, jako urządzeń wytwarzających energię z odnawialnych źródeł energii o mocy przekraczającej 100 kW; w strefach III, IV, V dopuszczono lokalizację instalacji do produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych - słonecznej, w postaci naziemnych instalacji fotowoltaicznych o mocy przekraczającej 100 kW, zgodnie z zasadami: lokalizowanie instalacji naziemnych w skupieniach (klastrach) o powierzchni całkowitej łącznie dla wszystkich sąsiadujących ze sobą inwestycji nie przekraczającej 10 ha; lokalizowanie klastrów w odległościach nie mniejszych niż 1 km pomiędzy poszczególnymi klastrami; lokalizowanie klastrów wyłącznie na gruntach rolnych nie wymagających zgody na zmianę przeznaczenia na cele nierolnicze; lokowanie instalacji fotowoltaicznych na terenach zamkniętych składowisk odpadów komunalnych, podlegających rekultywacji,

10) w zakresie gazownictwa i ciepłownictwa przyjęto dalszy rozwój sieci przesyłowych zważywszy na postęp w dystrybucji tego typu mediów. Głównym celem rozbudowy systemów ciepłowniczych będzie wyeliminowanie źródeł charakteryzujących się największą uciążliwością dla otoczenia. Do tej grupy należą paleniska węglowe w mieszkaniach i zabudowie usługowej.

Na rysunku studium – z uwagi na skalę opracowania, nie wskazano dodatkowych granic obszarów rozmieszczenia inwestycji celu publicznego o znaczeniu lokalnym i ponadlokalnym (zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa pomorskiego), gdyż będą one lokalizowane głównie w obszarach rozwojowych, objętych zamiarem sporządzenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Na rysunku studium wskazano jedynie lokalizację możliwych do zrealizowania przystani kajakowych nad Wielkim Kanałem Brdy w miejscowości Rytel oraz Konigort, a także potencjalną lokalizację węzła przesiadkowego w Czersku. Pozostałe inwestycje, ze względu na rozległy zakres lub ogólny charakter, uwzględnione zostały w części tekstowej.

W studium nie wskazuje się obszarów wymagających przeprowadzenia scaleń i podziału nieruchomości.

W granicach opracowania studium określono obszary stanowiące potencjalne tereny rozwojowe, w tym wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych na cele nierolnicze oraz tereny

zainwestowane, wymagające uporządkowania, dla których gmina zamierza sporządzić miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Granice obszarów wrysowano na rysunku studium.
W studium dopuszczono sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w terenach zainwestowanych w miarę potrzeb i w granicach określonych stosowną uchwałą Rady Miejskiej, a także na potrzeby rozbudowy i budowy nowej infrastruktury technicznej – w tym dróg. Gmina zamierza sporządzać plany sukcesywnie, w miarę potrzeb i posiadanych możliwości. Dopuszczono wprowadzanie nowej zabudowy na zasadach sąsiedztwa, w tym również w oparciu o miejscowe plany. Z racji wielu możliwości nie wykazano wszystkich tych terenów na rysunku studium.
Część priorytetowych terenów dalszego rozwoju, oznaczonych na rysunku studium, stanowią obszary wymagające zmiany przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne w zależności od klasy bonitacyjnej gleb. W studium nie wyznacza się obszarów wymagających przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji. Wskazano obszary zdegradowane i obszar rewitalizacji, zgodnie z gminnym programem rewitalizacji.

załącznik nr 4 do uchwały nr LII/599/22
Rady Miejskiej w Czersku
z dnia 20 grudnia 2022 r.

UWARUNKOWANIA
ROZWOJU GMINY

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

MIASTA I GMINY CZERSK

ORGAN SPORZĄDZAJĄCY:
Burmistrz Czerska

skala: 1:25 000
250 0 250 500 750 1 000 m

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

- granica gminy Czersk - stanowi obszar opracowania Studium
- granica miasta Czersk
- granice obrębów ewidencyjnych
- granice gmin sąsiednich
- granica województwa pomorskiego i kujawsko-pomorskiego

HIERARCHIA SIECI OSADNICZEJ

CZERSK - siedziba gminy - ośrodek główny
Rytel - miejscowości wiejskie - ośrodki uzupełniające
Stodółki - pozostałe miejscowości i ich części
Gmina Brusy - gminy sąsiadujące z gminą Czersk

OBSZARY I OBIEKTY OBJĘTE OCHRONĄ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

- rezerwat przyrody
- granica Tucholskiego Parku Krajobrazowego
- granica otuliny Tucholskiego Parku Krajobrazowego
- granica obszaru chronionego krajobrazu
- użytek ekologiczny
- Natura 2000 - Obszar Specjalnej Ochrony "Bory Tucholskie" PLB220009 - cały obszar miasta i gminy
- Narura 2000 - Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk "Męt ne" PLH220061
- pomnik przyrody
- płaty ekologiczne sieci ekologicznej województwa pomorskiego
- korytarze ekologiczne sieci ekologicznej województwa pomorskiego
- lokalne korytarze ekologiczne

KOMUNIKACJA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- główny punkt zasilania
- stacja redukcyjna gazu
- punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych
- ujęcia wód podziemnych i stacje uzdatniania wody
- oczyszczalnie ścieków
- granice aglomeracji Czersk i Rytel wg. KPOŚK
- linie kolejowe
- drogi i ścieżki rowerowe
- tereny zamknięte - tereny kolejowe
- linie energetyczne wysokiego napięcia
- gazociąg wysokiego ciśnienia
- droga krajowa
- droga wojewódzka
- droga powiatowa
- droga gminna

UŻYTKOWANIE TERENÓW

- tereny zabudowane o funkcji mieszkaniowej, usługowej i innej
- tereny produkcyjne, magazynowe i składowe
- tereny leśne i zadrzewione
- łaki, pastwiska, sady
- tereny rolne
- cieki naturalne
- rowy i kanały

STAN I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

- grunty rolne klasy III
- złoża kopalin pospolitych
- teren i obszar górniczy (PG1 - Pustki)
- tereny o spadkach powyżej 11 stopni
- tereny zagrożone powodzią
- Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 128 Zbiornik Międzymorenowy Ogorzeliny
- teren cmentarza
- strefa sanitarna cmentarza - 50 m
- strefa sanitarna cmentarza - 150 m
- lasy w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe
- strefa 100 m wokół naturalnych wód powierzchniowych

OBSZARY I OBIEKTY OBJĘTE OCHRONĄ KONSERWATORSKĄ

- strefa ochrony konserwatorskiej "A"
- strefa ochrony konserwatorskiej "B"
- strefa ochrony ekspozycji "E"
- strefa ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych ujętych w ewidencji zabytków
- strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego o własnej formie krajobrazowej
- obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków
- obiekty ujęte w wojewodzkiej ewidencji zabytków
- ciągi widokowe wymagające ochrony ekspozycji
- osie widokowe wymagające ochrony ekspozycji

PLANOWANIE PRZESTRZENNE

- tereny, dla których obowiązują aktualne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
- tereny, dla których podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego
- obszary zdegradowane
- obszar rewitalizacji

Gmina Stara Kiszewa
Gmina Kaliska
Gmina Karsin
Gmina Czarna Woda
Gmina Osieczna
Gmina Śliwice
Gmina Tuchola
Gmina Chojnice
Gmina Brusy
Gmina Lipusz
Gmina Kościerzyna
Gmina Kołczygłowy
Gmina Stara Kiszewa
Gmina Skarszewy
Gmina Pelplin
Gmina Gniew
Gmina Subkowy
Gmina Starogard Gdański
Gmina Zblewo
Gmina Pelplin
Gmina Gniew
Gmina Subkowy
Gmina Starogard Gdański
Gmina Zblewo

CZERSK
Rytel
Klonia
Lutom
Kwieki
Bielawy
Malachin
Łubna
Kamienna Góra
Łąg Kolonia
Łąg
Wieck
Gotelp
Mokre
Pustki
Stara Jurcza
Nowa Jurcza
Nowe Prusy
Stare Prusy
Przyjezna
Bukowa Góra
Bedzimierowice
Złotowo
Klaskawa
Ostrowite
Lukowo
Zapędowo
Krzyż
Rzeczenica
Wydudowanie Czerskie
Wydudowanie Leśne
Obszar Chronionego Krajobrazu Polmozery - Część Wschodnia
Obszar Chronionego Krajobrazu
Obszar Chronionego Krajobrazu Chojnicko-Tucholski
Tucholski Park Krajobrazowy
Tucholski Park Krajobrazowy - otulina
Jez. Niedzierzno
Jez. Bukowo Duże
Jez. Skrzeszewskie
Jez. Chotnowskie
Jez. Kurzęcin
Jez. Łubiana
Jez. Klonia
Jez. Kwieckie
Jez. Rzeczenica
Jez. Ostrowite
Jez. Lukowo
Jez. Zapędowo
Jez. Lutomskie
Jez. Rytelskie
Jez. Długie
Jez. Kłodno
Jez. Stodolskie
Jez. Krzyż
Jez. Kłodno-Wygodzinowskie
Jez. Duże Klonia
Jez. Małe Klonia
Jez. Kwieckie
Jez. Rzeczenica
Jez. Ostrowite
Jez. Lukowo
Jez. Zapędowo
Jez. Lutomskie
Jez. Rytelskie
Jez. Długie
Jez. Kłodno
Jez. Stodolskie
Jez. Krzyż
Jez. Kłodno-Wygodzinowskie
Jez. Duże Klonia
Jez. Małe Klonia
Wydudowanie Odrowskie
Wydudowanie Wieckie
Wydudowanie Leśne
Wydudowanie Czerskie
Pod Łubną
Pod Łąg
Pod Strugę
Pod Tucholę
Pod Lukowo
Pod Krzyż
Pod Kłodno
Pod Klonia
Pod Kwieki
Pod Rytel
Pod Lutom
Pod Zapędowo
Pod Ostrowite
Pod Klaskawa
Pod Złotowo
Pod Bedzimierowice
Pod Bukowa Góra
Pod Łąg Kolonia
Pod Kamienna Góra
Pod Malachin
Pod Bielawy
Pod Gotelp
Pod Mokre
Pod Pustki
Pod Stara Jurcza
Pod Nowa Jurcza
Pod Nowe Prusy
Pod Stare Prusy
Pod Przyjezna
Pod Wieck
Pod Wydudowanie Wieckie
Pod Wydudowanie Odrowskie
Pod Wydudowanie Leśne
Pod Wydudowanie Czerskie
Pod Rzeczenica
Pod Bukowa Góra
Pod Łąg
Pod Łąg Lipki
Pod Kocioł
Pod Kurzęcin
Pod Laguna
Pod Mosna
Pod Chotnowo
Pod Konarzyny
Pod Kamienna
Pod Buczyska
Pod Kamionka
Pod

załącznik nr 5 do uchwały nr LII/599/22
Rady Miejskiej w Czersku
z dnia 20 grudnia 2022 r.

KIERUNKI ROZWOJU GMINY

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

MIASTA I GMINY CZERSK

ORGAN SPORZĄDZAJĄCY:
Burmistrz Czerska

skala: 1:25 000
250 0 250 500 750 1 000 m

CZERSK
załącznik nr 6
w skali 1 : 10 000

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

- granica gminy Czersk - stanowi obszar opracowania Studium
- granica miasta Czersk
- granice obrębów ewidencyjnych
- granice gmin sąsiednich
- granica województwa pomorskiego i kujawsko-pomorskiego

HIERARCHIA SIECI OSADNICZEJ

CZERSK - siedziba gminy - ośrodek główny
Rytel - miejscowości wiejskie - ośrodki uzupełniające
Stodółki - pozostałe miejscowości i ich części
Gmina Brusy - gminy sąsiadujące z gminą Czersk

STAN I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

- grunty rolne klasy III
- złoża kopalin pospolitych
- teren i obszar górniczy (PG1 - Pustki)
- tereny o spadkach powyżej 11 stopni
- tereny zagrożone powodzią
- Główny Zbiornik Wód Podziemnych nr 128 Zbiornik Międzymorenowy Ogorzeliny
- teren cmentarza
- strefa sanitarna cmentarza - 50 m
- strefa sanitarna cmentarza - 150 m
- lasy w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe
- strefa 100 m wokół naturalnych wód powierzchniowych

OBSZARY I OBIEKTY OBJĘTE OCHRONĄ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

- rezerwat przyrody
- granica Tucholskiego Parku Krajobrazowego
- granica otuliny Tucholskiego Parku Krajobrazowego
- granica obszaru chronionego krajobrazu
- użytek ekologiczny
- Natura 2000 - Obszar Specjalnej Ochrony "Bory Tucholskie" PLB220009 - cały obszar miasta i gminy
- Natura 2000 - Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 "Mętne" PLH220061
- pomnik przyrody
- płaty ekologiczne sieci ekologicznej województwa pomorskiego
- korytarze ekologiczne sieci ekologicznej województwa pomorskiego
- lokalne korytarze ekologiczne

UŻYTKOWANIE TERENÓW

- tereny zabudowane o funkcji mieszkaniowej, usługowej i innej
- tereny produkcyjne, magazynowe i składowe
- tereny leśne i zadrzewione
- łąki, pastwiska, sady
- tereny rolne
- cieki naturalne
- rowy i kanały

KOMUNIKACJA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- główny punkt zasilania
- stacja redukcyjna gazu
- punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych
- ujęcia wód podziemnych i stacje uzdatniania wody
- oczyszczalnie ścieków
- granice aglomeracji Czersk i Rytel wg. KPOŚK
- linie kolejowe szczególnie ważne dla dostępności wewnętrznej województwa
- drogi i ścieżki rowerowe
- tereny zamknięte - tereny kolejowe
- linie energetyczne wysokiego napięcia
- gazociąg wysokiego ciśnienia
- droga krajowa
- droga wojewódzka
- droga powiatowa
- droga gminna

OBSZARY I OBIEKTY OBJĘTE OCHRONĄ KONSERWATORSKĄ

- strefa ochrony konserwatorskiej "A"
- strefa ochrony konserwatorskiej "B"
- strefa ochrony ekspozycji "C"
- strefa ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych ujętych w ewidencji zabytków
- strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego o własnej formie krajobrazowej
- obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków
- obiekty ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków
- ciągi widokowe wymagające ochrony ekspozycji
- osie widokowe wymagające ochrony ekspozycji
- otwarcia widokowe

PLANOWANIE PRZESTRZENNE

- tereny, dla których obowiązują aktualne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
- tereny, dla których podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego
- obszary zdegradowane
- obszar rewitalizacji

KIERUNKI ZMIAN W PRZEZNACZENIU TERENÓW

- strefy funkcjonalno-przestrzenne
- tereny dalszego rozwoju wielofunkcyjnego
- tereny dalszego rozwoju wielofunkcyjnego o wiodącej funkcji usługowej i produkcyjnej
- obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej
- obszary zwartej zabudowy wsi
- tereny dedykowane pod lokalizację nowego cmentarza komunalnego
- projektowane lokalizacje przystani kajakowych

STREFY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE

I - wielofunkcyjna i centrotwórcza
II - osadniczo-rekreacyjna
III - rolniczo-osadnicza
IV - osadniczo-rolnicza
V - osadniczo-ekologiczna
VI - ekologiczno-osadnicza
VII - osadniczo-rekreacyjna
VIII - osadniczo-ekologiczna
IX - leśna
X - ekologiczna

0 2,5 5 km

załącznik nr 6 do uchwały nr LII/599/22
Rady Miejskiej w Czersku
z dnia 20 grudnia 2022 r.

KIERUNKI ROZWOJU MIASTA

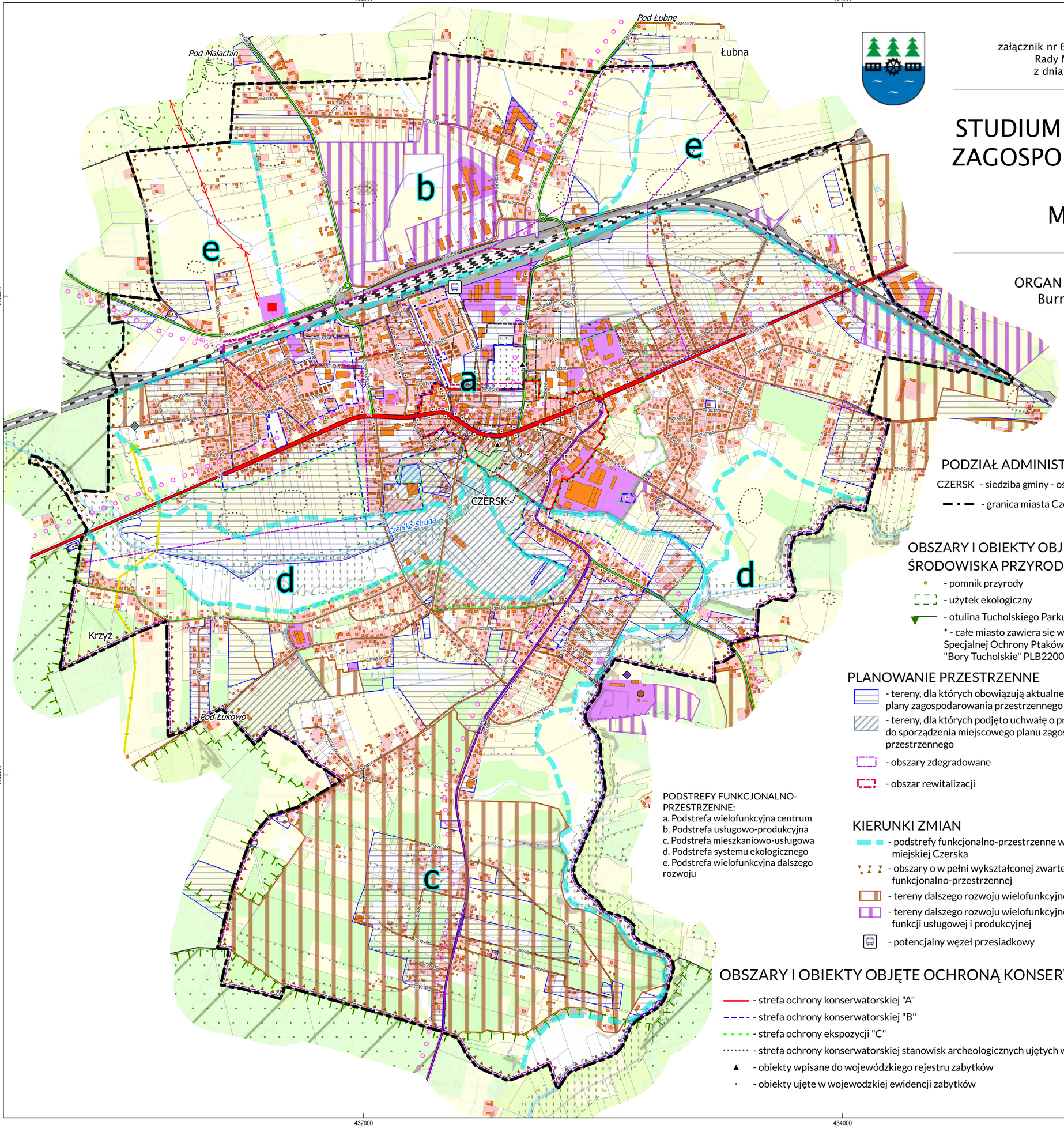
STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

MIASTA I GMINY CZERSK

ORGAN SPORZĄDZAJĄCY:
Burmistrz Czerska

skala: 1:10 000

0 250 500 m

PODSTREFY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNE:
a. Podstrefa wielofunkcyjna centrum
b. Podstrefa usługowo-produkcyjna
c. Podstrefa mieszkaniowo-usługowa
d. Podstrefa systemu ekologicznego
e. Podstrefa wielofunkcyjna dalszego rozwoju

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

CZERSK - siedziba gminy - ośrodek główny

- granica miasta Czersk

OBSZARY I OBIEKTY OBJĘTE OCHRONĄ ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO*

- pomnik przyrody
- użytek ekologiczny
- otulina Tucholskiego Parku Krajobrazowego

* - całe miasto zawiera się w granicach Obszaru Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 "Bory Tucholskie" PLB220009

PLANOWANIE PRZESTRZENNE

- tereny, dla których obowiązują aktualne miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego
- tereny, dla których podjęto uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego
- obszary zdegradowane
- obszar rewitalizacji

KIERUNKI ZMIAN

- podstrefy funkcjonalno-przestrzenne w obrębie strefy I miejskiej Czerska
- obszary o w pełni wykształconej zwartej strukturze funkcjonalno-przestrzennej
- tereny dalszego rozwoju wielofunkcyjnego
- tereny dalszego rozwoju wielofunkcyjnego o wiodącej funkcji usługowej i produkcyjnej
- potencjalny węzeł przesiadkowy

OBSZARY I OBIEKTY OBJĘTE OCHRONĄ KONSERWATORSKĄ

- strefa ochrony konserwatorskiej "A"
- strefa ochrony konserwatorskiej "B"
- strefa ochrony ekspozycji "C"
- strefa ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych ujętych w ewidencji zabytków
- obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków
- obiekty ujęte w wojewodzkiej ewidencji zabytków

UŻYTKOWANIE TERENÓW

- tereny zabudowane
- tereny produkcyjne, magazynowe i składowe
- tereny leśne i zadrzewione
- łaki, pastwiska,sady i użytki ekologiczne
- tereny rolne
- cieki naturalne
- rowy i kanały
- pozostałe tereny

STAN I ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

- grunty rolne klasy III
- tereny o spadkach powyżej 11 stopni
- tereny produkcyjne
- teren cmentarza
- strefa sanitarna cmentarza - 50 m
- strefa sanitarna cmentarza - 150 m
- lasy w zarządzie PańStwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe
- lokalne korytarze ekologiczne

KOMNIKACJA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

- główny punkt zasilania
- stacja redukcyjna gazu
- punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych
- ujęcia wód podziemnych i stacje uzdatniania wody
- oczyszczalnia ścieków
- granice aglomeracji Czersk
- linia energetyczna wysokiego napięcia
- gazociąg wysokiego ciśnienia
- linie kolejowe
- ścieżki rowerowe
- tereny zamknięte - koleje

Załącznik nr 7
do uchwały nr LII/599/22
Rady Miejskiej w Czersku
z dnia 20 grudnia 2022 r.

ROZSTRZYGNIĘCIE O SPOSOBIE ROZPATRZENIA UWAG DO PROJEKTU STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY CZERSK

Projekt ww. studium wyłożony był do publicznego wglądu w dniach od 30 września 2022 r. do 31 października 2022 r. w Urzędzie Miejskim w Czersku przy ul. Kościuszki 27, 89-650 Czersk, pok. nr 22, w godzinach pracy urzędu.
W dniu 18 października 2022 r. o godz. 13:00 w siedzibie Centrum Informacji Turystycznej w Czersku przy ul. Kościuszki 27A w Czersku, odbyła się publiczna dyskusja nad przyjętymi w ww. projekcie studium rozwiązaniami, w trakcie której sporządzono wymagany przepisami protokół.
Dnia 22 listopada 2022 r. minął termin składania uwag do ww. projektu.
Nie złożono żadnych uwag do projektu przedmiotowego studium.

Załącznik nr 8
do uchwały nr LII/599/22
Rady Miejskiej w Czersku
z dnia 20 grudnia 2022 r.

DANE PRZESTRZENNE O OBIEKCIE
RADA MIEJSKA NA PODSTAWIE ART. 67A UST. 3 I 5, USTAWY Z DNIA 27 MARCA 2003 R. O PLANOWANIU I ZAGOSPODAROWANIU PRZESTRZENNYM (T. J. – DZ. U. Z 2022 R., POZ. 503 ZE ZM.) PRZYGOTOWAŁA DANE PRZESTRZENNE DLA STUDIUM, KTÓRE STANOWIĄ ZAŁĄCZNIK W POSTACI CYFROWEJ DO UCHWAŁY

Zalacznik8.gml